



Årsmelding

2018

Kvam herad



Innhald

Vårt beste resultat?	6
1 Kvam herad som samfunnsutviklar	9
1.1 Visjon	9
1.2 Mål og tiltak	10
1.3 Grunnleggjande føresetnader	16
1.4 Folketal	17
2 Kvam herad som arbeidsgjevar	18
2.1 Organisasjonskart for Kvam herad	18
2.1 Arbeidsgjevarpolitikk	18
2.2 Mål og tiltak	18
2.2.1 Rekruttera og behalda arbeidskraft	20
2.2.2 Heiltidskultur	21
2.2.3 Innovasjon, gevinstrealisering og omstilling	21
2.2.4 Sjukefråvær	23
2.2.5 Helse, miljø og tryggleik	24
2.2.6 Arbeid for likestilling og tilgjenge, og mot diskriminering	25
3 Kvam herad som ressursforvaltar – Økonomiske hovudlinjer	26
3.1 Brutto driftsinntekter	28
3.2 Brutto driftsutgifter	30
3.3 Finansresultat	35
3.4 Netto driftsresultat	37
3.5 Fondsmidlar	37
3.6 Investeringar	37
3.7 Balanse	38
4 Kvam herad som tenesteytar	40
4.1 Mål og tiltak	42
4.2 Økonomiske rammer for tenesteproduksjonen	43
4.3 Finans og fellespostar	44
4.3.1 Om tenestene	44
4.3.2 Mål og tiltak	44
4.3.3 Økonomiske rammer	44
4.4 Styring og kontrollverksemd	45
4.4.1 Om tenestene	45
4.4.2 Mål og tiltak	46
4.4.3 Økonomiske rammer	47
4.5 Administrasjon	48
4.5.1 Om tenestene	48
4.5.2 Mål og tiltak	48
4.5.3 Økonomiske rammer	51
4.6 Barnehage	52
4.6.1 Om tenestene	52
4.6.2 Mål og tiltak	53
4.6.3 Økonomiske rammer	56
4.7 Grunnskuleopplæring	57

4.7.1	Om tenestene	57
4.7.2	Mål og tiltak	58
4.7.3	Økonomiske rammer	61
4.8	Kommunehelse	62
4.8.1	Om tenestene	62
4.8.2	Mål og tiltak	65
4.8.3	Økonomiske rammer	71
4.9	Pleie og omsorg	72
4.9.1	Om tenestene	72
4.9.2	Mål og tiltak	75
4.9.3	Økonomiske rammer	82
4.10	Sosialteneste	83
4.10.1	Om tenestene	83
4.10.2	Mål og tiltak	84
4.10.3	Økonomiske rammer	86
4.11	Barnevern	87
4.11.1	Om tenestene	87
4.11.2	Mål og tiltak	87
4.11.3	Økonomiske rammer	90
4.12	Vatn, avlaup, avfall og renovasjon	91
4.12.1	Om tenestene	91
4.12.2	Mål og tiltak	92
4.12.3	Økonomiske rammer	96
4.13	Plan, byggesak, oppmåling, kulturminne, natur og nærmiljø	97
4.13.1	Om tenestene	97
4.13.2	Mål og tiltak	98
4.13.3	Økonomiske rammer	101
4.14	Kultur	102
4.14.1	Om tenestene	102
4.14.2	Mål og tiltak	105
4.14.3	Økonomiske rammer	108
4.15	Kyrkja	109
4.15.1	Om tenestene	109
4.15.2	Økonomiske rammer	109
4.16	Samferdsel	110
4.16.1	Om tenestene	110
4.16.2	Mål og tiltak	110
4.16.3	Økonomiske rammer	112
4.17	Bustad	113
4.17.1	Om tenestene	113
4.17.2	Mål og tiltak	113
4.17.3	Økonomiske rammer	115
4.18	Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	116
4.18.1	Om tenestene	116
4.18.2	Mål og tiltak	116
4.18.3	Økonomiske rammer	119

4.19	Brann og ulukkesvern	120
4.19.1	Om tenestene	120
4.19.2	Mål og tiltak	120
4.19.3	Økonomiske rammer	122
4.20	Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	123
4.20.1	Om tenestene	123
4.20.2	Økonomiske rammer	123
4.21	Sosiale utgifter	124
4.22	Avskrivningar	126
4.23	Driftsprosjekt	127
4.24	Fellestema: Kommunale bygg	128
4.24.1	Om tema	128
4.24.2	Mål og tiltak	128
4.25	Fellestema: Kvam familie- og læringscenter	131
5	Kvam herad – Årsrekneskap	135
5.1	Hovudoversikt – drift	136
5.1.1	Skjema 1A	139
5.1.2	Skjema 1B	140
5.2	Hovudoversikt – investering	141
5.2.1	Skjema 2 A	143
5.2.2	Skjema 2B	144
5.3	Balanse	147
5.4	Notar	149
5.4.1	Rekneskapsprinsipp	149
5.4.2	Arbeidskapital	150
5.4.3	Godtgjersler og honorar	151
5.4.4	Pensjonsnote	152
5.4.5	Garantiar	153
5.4.6	Varige driftsmidlar	153
5.4.7	Aksjar og partar	154
5.4.8	Sal av finansielle anleggsmiddel	154
5.4.9	Låneportefølje	155
5.4.10	Obligasjonsportefølje	156
5.4.11	Avsetjingar og bruk av avsetjingar	157
5.4.12	Kapitalkonto	158
5.4.13	Gebyrfinansierte sjølvkosttenester	159
6	Statuskommentar til budsjettvedtak, HST-069/17	161
7	Nøkkeltaloversikt	166
7.1	Folketalsutvikling	166
7.2	Skatteinngang	166
7.3	Driftsinntekter mot budsjett	167
7.4	Driftsutgifter mot budsjett	167
7.5	Finansinntekter mot budsjett	168
7.6	Finansutgifter mot budsjett	168
7.7	Netto driftsresultat mot budsjett	169
7.8	Fondsdisponeringar	169

8	Vedleggoversikt	169
---	-----------------------	-----

Vårt beste resultat?

Tittelen på budsjettet for 2018 var «Vår beste dag». Tittelen henta tidlegare rådmann Arild M. Steine frå Erik Bye sitt dikt med same namn. Og det er ikkje tvil om at det var ein god dag då resultatet for 2018 var klart. Eit netto driftsresultat på 41,3 mill.kr. og 4,7 % gjer godt i ein kvar kommunekasse og lettar trykket på ein pressa økonomi. Utsiktene for året såg ikkje så bra ut ved inngangen til 2018, då det i budsjettet låg eit lite underskot på 3,3 mill.kr, og utfordringane var mange. Så kom auken i kraftprisen, midlar frå havbruksfond og til slutt auka skatteinntekter som samla gav kommunen ein kraftig inntektsauke og høve til å styrka disposisjonsfond. Å styrka fondsmidlane til Kvam herad hadde likevel ikkje vore mogleg utan budsjett disiplin og i tillegg aktiv søking for å skaffa fleire tilskot og refusjonsinntekter til drifta. Rådmannen vil difor nytta høvet til å takka medarbeidarar, leiarar og politikarar for stor arbeidsinnsats og styring i 2018.

Nokre skår i gleda er det likevel. Utfordringane med overskriding av budsjetttrammer i pleie og omsorg held fram. I 2018 vart det difor sett i gang eit analysearbeid i regi av Agenda Kaupang. Sjølv om det er gjort gode grep for å sikra kvalitet og tildeling av tenester, og kostnadsnivået i Kvam ligg under samanlikningskommunar i KOSTRA-rapporteringa, vil ikkje dagens organisering og struktur vera berekraftig i framtida. Analysen viser at ytterlegare effektivisering og kostnadsreduksjon bør vera mogleg, og rapporten kom med ei rekkje tilrådingar som vert arbeidd vidare med i 2019. Baksida av høge kraftinntekter er 3 mill.kr. i høgare straumpris. Det er ein kraftig utgiftsauke som motiverer til nytt fokus på energisparing, og ENØK-tiltak må arbeidast vidare med i 2019. Eit anna område som òg har utvikla seg i feil retning, er sosialutgifter. I tillegg til lokale utfordringar, har endring i statleg praksis og lang sakshandsamingstid for uførevurderingar, gjeve kommunane i landet auka utgifter til sosialhjelp til innbyggjarar i ein vanskeleg situasjon. Problemstillinga må arbeidast med på nasjonalt nivå, men me må òg arbeida vidare lokalt med å få redusert omfanget av innbyggjarar som er avhengige av sosialhjelp. I dette arbeidet er introduksjonsprogrammet for flyktningar viktig, og det er gledeleg å sjå at 70 % ved avslutta program i 2018 var i arbeid eller utdanning, og dei resterande i grunnskuleutdanning. Eit anna resultat som viser at kommunen er på rett veg, er tilsynet som fylkesmannen gjennomførte i NAV, forvaltarkontoret og avdeling for rus og psykisk helse våren 2018. Dei fann ikkje avvik i helsetenester til personar med rus og psykiatrivanskar.

Når me skal vurdere resultatet for året 2018, er det mykje meir enn dei økonomiske rammene me ser på. Kommunen har eit mangfald av tenester og fleire roller enn ressursforvaltar av fellesskapet sine økonomiske midlar. Me er òg tenesteytar, arbeidsgjevar og ein samfunnsutviklar som skal skapa ei oppsiktsvekkjande framtid. Og her er mykje å gle seg over. Rådmannen gler seg blant anna over å sjå at arbeidet med å kontinuerleg forbetring, kompetanseheving og digitalisering har fått eit nytt løft i 2018, noko som og er innarbeidd og understreka i dei nye, gode og nyttige plattformene for leiarar og medarbeidarar som kommunen har teke i bruk. Kommunen har halde fram med den viktige satsinga på lærlingar. Ekstra kjekt er det at ein av våre dyktige lærlingar i helsefag, Ingrid Jordalen, tok sølv i NM for yrkesfag og skal representera Noreg i VM i 2020. Velfortent heider fekk òg Unni Valland som vart årets reinhaldar i ei landsomfattande kåring. Rådmannen vil nytta høvet til å heidra alle våre medarbeidarar som i løpet av året har ytt tenester til innbyggjarar, næringsliv og besøkjande i kommunen, teke i bruk ny teknologi og arbeidsmetodar og vidareutvikla kompetansen sin.

Det har vorte arbeidd mykje med beredskap, kvalitetssystem, personvern og internkontroll i 2018. Dette er arbeid som ikkje påverkar tenestetilbodet til innbyggjarane direkte, men som er eit viktig grunnlag for å sikra at kvaliteten og er ei kjelda for vidareutvikling. Rådmannen er blant anna svært glad for å sjå korleis rapporterte avvik frå skular i Kvam har sett i gang eit omfattande kompetansehevingstiltak med tittelen «Barn er ikkje vanskelege. Barn har det vanskeleg». Eit arbeid som medførte at Kvam herad vart invitert med av Kunnskapsdepartementet i ei gruppa som skal ta ei leiroll i arbeidet med å førebyggja og handtera utagerande åtferd og vald i skulen. Det er òg godt å ta med seg i det vidare ROS- og beredskapsarbeidet at fylkesmannen sitt tilsyn viste at kommunen her har gjort eit godt arbeid og hadde ingen avvik.

Eit anna viktig felt som det har vorte arbeidd mykje med i heile organisasjonen i 2018, er informasjon. I starten av året var dei nye nettsidene til kommunen klare, og dei er vår viktigaste kommunikasjonskanal. Kommunen sit på ei enorm mengde informasjon som skal nå mottakarar med vidt forskjellige interesser. Det er krevjande i eit samfunn der konkurransen om oppmerksomda er stor. Rådmannen opplever likevel at me har fått eit godt verktøy i kommunikasjonsarbeidet, og håpar at det saman med å vera aktiv på andre sosiale media og å nytta «kommune-tv», skal vera med å tilby enkel og effektiv tilgang på informasjon, og fremja demokrati og medverknad.

Ei ny, artig oppgåva kommunen fekk i 2018, var borgarleg vigsling. 20 viglsler har vorte gjennomført av ordførar, varaordførar, HR-sjef og administrativ rådgjevar. Vigslene har vorte utført både heima i hagar, på stranda, ved fjorden og på rådhuset, og me ser fram til nye oppdrag i 2019.

2018 har vore eit aktivt planår. Særleg gjeld dette arbeidet med arealdelen av kommuneplanen, men òg planar innanfor kultur og tekniske tenester som bygg, veg, vatn og avlaup, som er viktige verktøy for å skaffa oss oversikt og grunnlag for prioritering i den vidare utviklinga av kommunen.

Det er gjort store investeringar i 2018. Totalt er det investert over 176 mill.kr, fordelt på ei lang rekkje ulike prosjekt der dei største er Hardangerbadet, reinseanlegg på Notaneset og Kvam familie- og læringscenter. Dei tre prosjekta er viktige investeringar for framtida på ulike vis, men har allereie før opning, skapa oppsikt. Kvam familie- og læringscenter er det fyrste som står klart, og me har byrja å hausta verdien av større samordna og tverrfagleg tenestetilbod for barn og unge. Eit av tilboda er teamarbeid og kompetanseheving innan førebygging av seksuelle overgrep, vald og alvorleg omsorgssvikt, som dessverre er viktig og nødvendig. Rådmannen er takknemleg for at me har kunne prioritera dette arbeidet, og trur samlokalisering i det nye bygget vil styrka vidare tenestesamarbeid innanfor dette feltet og andre tilbod til barn og unge.

Det flotte arbeidet born og unge i Kvam sjølve gjer, kjem til uttrykk i Kvam ungdomsråd si årsmelding som har tittelen «Letta på trykket!»¹. Tittelen er henta frå arbeidet ungdomsrådet har gjort med tema som rus, nettvert og psykisk helse. At dei engasjerer seg i desse tema og har som ambisjon å vera med å letta litt på trykket, er svært oppløftande for framtidshåp og –tru. Oppløftande er det òg å lesa årsmeldinga til den lokale frivilligsentralen, Grannehjelpa. 9.300 dugnadstimar fordelt på over 500 frivillige, og eit stort mangfald av aktivitetar. I tillegg kjem alt arbeid som vert utført av alle andre enkeltindivid, lag og organisasjonar i kommunen. På vegne av

¹ Kvam Ungdomsråd si årsmelding:
<https://innsyn.kvam.no/wfdocument.ashx?journalpostid=2019003410&dokid=621144&version=1&variant=A&>

kommunen vil rådmannen takka for samarbeidet og den formidable innsatsen som er lagt ned. Me er òg heldige å ha eit variert og engasjert næringsliv i kommunen, som er viktige støttespelarar og sponsorar for det frivillige arbeidet som vert utført i Kvam, så takk for samarbeid og støtte i 2018! Rådmannen har i innleiing til årsmeldinga trekt fram enkeltpersonar og enkeltresultat denne gongen. Det kan medføra at nokre kan oppleve at dei skulle fått tilsvarande oppmerksomd, og at deira resultat er minst like viktige. Kommunen har om lag 1000 tilsette og driv eit stort mangfald med tenester som alle er nødvendige og viktige for å gje innbyggjarar, næringsliv, besøkjande og samarbeidspartar velferdstenester i Kvam. I resten av årsmeldinga kjem endå fleire av desse fram, men sjølv om dokumentet er omfattande, vil den likevel berre dekkja ein liten del av det som har vorte produsert og oppnådd i 2018. Eit utdrag frå "Vår beste dag", uttrykkjer det på ein fin måte:

*Kjære lytt til mørke når vår dag er gått
Natten nynner over fjerne åser
Mangt har dagen skjenket oss av stort og smått
Mer, kan hende, enn vi har forstått*

I årsmeldinga får me som organisasjon eit høve til å sjå oss tilbake. Mesteparten av tida brukar me nok på å sjå framover, noko som er viktig når me skal skapa ei oppsiktvekkjande framtid. Nokre av resultatane me nådde i 2018, kan seiast å vera oppsiktvekkjande. Og med det økonomiske resultatet frå 2018, er det eit spørsmål om me har nådd vårt beste resultat? Når det gjeld økonomi, kan framtidsutsiktene tyda på det. Sjølv om kraftinntektene ser ut til å halda seg relativt høge framover, gjer staten stadig grep som dreier kraftinntektene frå kommunane og over til staten. Inntektene frå Havbruksfondet vert ikkje av same storleik i 2019, og oppdrettsanlegg har møtt mykje motstand i arbeidet med arealplanen, sjølv om det har vore eit fleirtal for vidare satsing på næringa i kommunen. Nivået på skatteinntekter er usikkert, og det er både nasjonal og lokal motstand mot eigedomsskatten, som allereie har vorte redusert med over 3 mill.kr frå næringsområdet sidan 2016. På den andre sida aukar krav og forventningar til kva kommunen skal levera. Det er likevel ikkje noko krav eller behov for at kommunen skal driva med store overskot. Og me har framleis potensiale til å utvikla tenestene våre og måten me produserer dei på. Difor vil rådmannen avslutta optimistisk med dei to siste strofene i "Vår beste dag":

*Mangt skal vi møte – og mangt skal vi mestre
Dagen i morgen skal bli vår beste dag!*

Anita Hesthamar
- rådmann -

1 Kvam herad som samfunnsutviklar

1.1 Visjon

Kvam herad har som visjon å skapa ei oppsiktsvekkjande framtid – create a remarkable future. Visjonen ligg til grunn for kommuneplanen for 2015-2030 (HST-064/15, 6.10.2015). Slagordet ut frå visjonen er «Framtida er her». Dei samfunna som klarar å skapa ei oppsiktsvekkjande framtid er dei som oppmodar til eksperimentering, dyrkar risikovilje, pleier sine innovatørar, set pris på kreativitet og fremmar det særleine. Dette gjev oss fire underbyggjande faktorar:

Talent - Toleranse – Trivsel – Teknologiutnytting

Nedanfor er ei ordschy av visjonsdokumentet:



1.2 Mål og tiltak

Hovudmålet til Kvam herad er: *Vidareutvikla eit pulserande og sjølvstendig regionsenter som knyter saman Hardanger og bergensregionen.*

Kommuneplanen set langsiktige mål og strategiar for heile kvammasamfunnet, Kvam herad sin tenesteproduksjon og kommunen som organisasjon. For å få dette til er følgjande hovudstrategiar valt i planperioden: «stadutvikling», «bustad», «infrastruktur», «verdiskaping» og «livskvalitet».

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»	Resultat
Stadutvikling <i>Sentra våre skal byggja på ei berekraftig utvikling, styrkjast med eit større mangfald av private og offentlege tenestetilbod, ei god blanding mellom bustad, forretning og kontor, god tilrettelegging for alle med varierte møteplassar som innbyr til trivsel, samarbeid opplevingar og fysisk aktivitet.</i>	Sentra våre skal framstå som estetisk vakre slik at det vert attraktivt å bu, vitje og etablere seg der.	Kvam herad skal aktivt bidra med vidare planlegging, sikring og opparbeiding av fellesareal i sentrumsområda.	Utfylling av nytt fellesareal/park i Øystese sentrum framfor Hardangerbadet. Deltaking prosjektet "Liv og lyst" prosjektet i Øystese Ny moglegheitsstudie for Norheimsund sentrum - "Aktivitetskart for Norheimsund"
	Sentra våre skal framstå som trafikksikre og trygge for mjuke trafikkantar	Kvam herad skal fortsetja arbeidet med å planleggja, tilretteleggja og opparbeida gode gang- og sykkelvegssystem i, rundt og gjennom sentra.	Starta opp arbeidet med Trafikksikker kommune. Opning av gang- og sykkelveg i mellom Øystese og Norheimsund
	Sentra våre skal vidareutviklast med eit stort engasjement	Kvam herad skal leggja til rette for brei medverknad, med idédugnader og folkemøte, der spesielt barn og unge skal vera invitert.	Barnetråkk er gjennomført på 6. og 9. trinn.
	Me vil at fellesareala og infrastrukturen i tettstadane skal framstå som attraktive, tiltrekkjande og tilgjengelege	Kvam herad skal ha ansvaret for at den felles infrastrukturen vert bygd ut.	Gang- og sykkelveg Vikøy-Øystese ferdig Store investeringar og sanering i VA-prosjekt.
	Me vil at sentrumsområda skal vera mangfaldige og ha ei blanding av service, kontor og bustad	Kvam herad skal i si planlegging sørgja for at sentrumsområda får ein god variasjon i mellom service, kontor og bustad.	Kommuneplanen sin arealdel har vore ute på høyring, med oppfølging av arealstrategiane for sentrumsområda
	Me vil ha trygge og gode	Kvam herad skal med	Beredskapsplan basert på

	tettstadar og lokalsamfunn	godt og tverrfagleg ROS-arbeid driva med førebyggjande arbeid for å hindra ulukker og skadar.	ROS-analyse ferdig stilt. Fylkesmannen sitt tilsyn på arbeidet med samfunnstryggleik og beredskap viste ingen avvik.
	Me vil ha aktive handelssentra	Det skal leggjast til rette for at det skal vera attraktivt å etablera seg med forretningar i sentrum.	Ligg til grunn i ny arealplan. Arbeid med «Liv og lyst» og moglegheitsstudium for sentrum i kommunen.
	Me vil at den framtidige gjennomgangstrafikken skal gå utanom Norheimsund	Me planlegg trafikken i tunnel.	Tunnel ligg inne i ny arealplan som er under handsaming.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»	Resultat
Bustad Kvam herad skal ha eit variert bustadtilbod tilgjengeleg for alle grupper som ynskjer å busetja seg i kommunen og som ynskjer å verta buande, samt at folk vert buande lengst mogleg i sin eigen heim.	Me vil ha eit meir variert og godt tilgjengeleg bustadtilbod i heile kommunen.	Kvam herad skal til ei kvar tid sjå til at det er godkjente areal- og reguleringsplanar i heile kommunen.	Kommuneplanen sin arealdel har vore ute på høyring
	Me vil ha tett utnytting i sentra og spreidd i grendene.	Kvam herad skal i si planlegging følgje opp arealstrategiane for senterstruktur og utnytting av LNF-område.	Lagt til grunn i ny arealplan
	Me vil at det skal vera tilrettelagt rimelege bustadformer for førstegongsetablerarar og andre som treng hjelp og rettleiing.	Kvam herad skal bidra med god rettleiing, god utnytting av verkemidlar og god planlegging.	Kvam herad lånte ut 3,8 mnok av husbankmidlane
	Me vil at Kvam herad skal vera ein aktiv pådrivar for bustadbygginga i Kvam.	Kvam herad skal oppretta eit eige bustadkontor, som skal ha ansvaret for utbygging og rettleiing.	Ikkje oppretta eige kontor. Nyttar ei Husbanknemd.
	Me vil at våre bustadområde skal ha attraktive uteområde, med høg kvalitet og tilgang på nærrekrasjonsområde.	Kvam herad skal sikra tilgang på gode nærmiljøområde, som er universelt utforma og tilrettelagt for alle som ynskjer å nytta dei.	Ingen tiltak i 2018.
	Me vil ha attraktive tomter langs med sjøen i frå Vikøy til Laupsa.	Kvam herad skal kartleggja den funksjonelle strandsona, der fortetting	Lagt til grunn i ny arealplan

		skal skje i noverande bebygde område og område som er egna til rekreasjon og friluftsliv skal sikrast mot utbygging.	
	Me vil ha ein funksjonell og god infrastruktur inn til våre nye bustadfelt.	Kvam herad skal bidra som tilretteleggjar og pådrivar for å få på plass infrastruktur.	Lagt til grunn i ny arealplan Store investeringar i ny VA- infrastruktur og sanering

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»	Resultat
Infrastruktur og kommunikasjon Kvam skal ha ein trafiksikker og effektiv infrastruktur –eksternt i mot Bergen for å utvide kommunen sin bu- og arbeidsregion, og internt i heile kommunen for å sikre ei betre samhandling mellom grendene.	Me vil ha ein trygg og god veg til ein større og bu- og arbeidsmarknadsregion i og rundt Bergen.	Kvam herad skal i samsvar med sin eigen arealstrategi arbeide med å få på plass Hardangertunnelen.	Arbeidet med kommunedelplan for Fv-7 Tokagjelet starta opp i 2018. Vedtatt planprogram i 2018.
	Me vil at internkommunikasjonen skal vera god i heile kommunen i frå Gravdal til Kjepso, slik at samhandlinga vert styrka.	Kvam herad skal sørgja for at godkjente reguleringsplanar for infrastrukturen vert realiserte og me skal samhandla med regionale styremakter for å få plass Fv 7, Fv 48 og Fv 49 igjennom kommunen.	Prosjekta i Kvammapakken vart avslutta i 2018. Offisiell opning og markering av gang- og sykkelveg i mellom Øystese og Norheimsund. I 2018 er det arbeidt med å få på plass ei forenkla løysing for gang- og sykkelveg på Kvamskogen. Arbeidet er ikkje avslutta.
	Me vil at området mellom Norheimsund og Øystese, samt tilkomsten til Sjusete skal verta betre tilgjengeleg.	Kvam herad skal i samsvar med arealstrategien for Tolomarka få på plass ny veg i kommuneplanen sin arealdel.	Ny utbetra vegline frå Norheimsund til Tolomarka ligg inne i forslag til kommuneplanens arealdel, det er ikkje kjend at det er planar hos Statens vegvesen om å prioritere denne vegen. BIR sin gjennvinningsstasjon skal flytta ned til Sandvenhagen næringsområde. Tolomarka barnehage er

			flytta, den gamle barnehagen skal byggast om til omsorgsinstitusjon. Totalt vil dette redusere trafikken.
	Me vil at kollektivtilbodet skal verta betre internt i kommunen og til bergensregionen.	Kvam herad skal samarbeide med fylkeskommunen for å få til eit betre kollektivtilbod i Kvam og mellom Kvam og bergensregionen.	Skyss innførte nye takstsoner frå 1.8.18 som gjorde det vesentleg rimelegare å reisa med buss. Kvam kom i to soner, noko som vart retta i 2019.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»	Resultat
<p>Verdiskaping igjennom samarbeid</p> <p>I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram</p> <p>entrepreneurane, kunnskapen, møteplassane, det frivillige arbeidet, kulturtilboda og lokaldemokratiet</p>	<p>Entrepreneurskap</p> <p>I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram entrepreneurane som kan få fram nye idéar, nye produkt, nye verksemder og verdiskaping til beste for samfunnet.</p>	I Kvam skal me etablere nye og ta vare på gamle møteplassar for samarbeid og nytenking.	Innførte nye rutinar for søknader til tilskot frå kraftfond, med årlig søknadsfrist via regionalforvaltning.no Held fram med Ungt entrepreneurskap.
	<p>Møteplassar</p> <p>I Kvam vil me ha eit mangfald av arenaer innanfor kultur, idrett og det frivillige lagslivet.</p>	I Kvam skal me støtte opp om og leggja til rette for at det frivillige lagslivet kan styrkjast og vidareutviklast til beste for alle innbyggjarane.	Opning av ny skytebane i Vangdalsåsen. Utdeling av kulturprisen til Dag Skår for innsatsen med å få på plass anlegget som ein fellesarena for mange.
	<p>Frivilligheit og kommunen</p> <p>I Kvam vil me dyrka fellesskapet mellom kommunen og det frivillige for å leggja til rette for folk sin trivsel og helse.</p>	I Kvam skal me leggja tilhøva til rette slik at frivillig sektor får gode levekår og utviklar seg på eigne premissar.	Gratis leige av idrettshallar.
	<p>Breidde og mangfald i kulturlivet</p> <p>I Kvam vil me ha breidde og mangfald i kulturtilbodet.</p>	I Kvam skal me støtte opp om lag organisasjonar, og frivillige og inkluderande tilbod som møter alle sine behov.	Tilskot til lag og organisasjonar og samarbeid med Grannehjelpa.
	<p>Lokaldemokratiet</p> <p>I Kvam vil me ha ei aktiv</p>	I Kvam skal me leggja til rette for at dei folkevalde	Nye nettsider vart publisert i 2018. Her ligg det lett

	og deltakande befolkning.	har reell innflytelse på samfunnsutviklinga.	tilgjengeleg informasjon om kommunen og kva for verktøy som er tilgjengeleg for å påverke samfunnsutviklinga.
	Vidaregåande skular I Kvam vil me ha eit godt skuletilbod for ungdommar opp til 19 år.	I Kvam skal me i lag med Hordaland fylkeskommune leggja til rette for ein sentrumsnær og framtidsretta skule i Norheimsund.	Oppretta lokal arbeidsgruppe for å få på plass Kvam vidaregåande skule
	Kunnskap- og kompetansedeling i næringslivet I Kvam vil me satsa på kunnskap og kompetanse i næringslivet.	Kvam herad skal i samarbeid med næringslivet arbeida for koplingar i mellom Kvam herad, lokale verksemder og forskingsmiljø.	Næringshagen i Hardanger har skipa til både styrekurs og kurs i prosjektleiing. Ved tildeling frå Kraftfondet fekk dei midlar til etablerarkurs. Gjennom stiftelsen Høyskole-utdanning i Hardanger vert det tilbydd kurs og utdanningsløp.
	Opplevingsøkonomien I Kvam vil me få på plass heilårs aktivitetstilbod som tek utgangspunkt i fjord, fjell og vatn.	I Kvam skal me profesjonalisera oss som opplevingskommune.	Fleire av søknadane til kraftfondet var retta mot auka tilbod som opplevingskommune.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»	Resultat
Livskvalitet I Kvam skal me arbeida for at dei som bur i kommunen skal oppleve høg livskvalitet og at samfunnet vårt vert opplevd på same vis.	Frivillig sektor I Kvam vil me ha frivilligheit og dugnadsinnsats som eit viktig fundament i lokalsamfunnet.	I Kvam skal me støtta opp om eldsjeler og dei som driv fram det frivillige lags- og organisasjonslivet.	Årleg kåring av eldsjel i regi av Grannehjelpa. Kommunen yt tilskot til lag og organisasjonar
	Arbeid - og aktivitetstilbod I Kvam vil me at alle skal komme seg ut i arbeid.	I Kvam skal kommunen og næringslivet samarbeide, for å få alle ut i arbeid	I samarbeidsforumet Skule-næringsliv møter skulane, Handalag, nærings- rådet, NAV og kommunen. Eit tema har vore korleis få alle i arbeid.
	Fysisk aktivitet hjå befolkninga I Kvam vil me at alle skal vere litt meir i	I Kvam skal alle tiltak leggjast til rette for meir fysisk aktivitet for einskildmennesket.	Vedteke ny kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv

	fysisk aktivitet.		
	<p>Barnehage I Kvam vil me ha barnehagar som skal vera ein god arena for sosialisering, integrering og læring.</p>	I Kvam skal det leggjast til rette for eit godt læringsmiljø som fremmar integrering og sosialisering.	<p>I 2018 gjekk ca. 88% av alle barn mellom 1-5 år i barnehage, og heradet har relativt mange minoritetsspråklege barn i barnehagen.</p> <p>Barnehagane jobbar systematisk med vennskap, trivsel, vaksne som ser, og handlingsplan mot mobbing, innføring av Lp-modellen og bruk av morsmålsassisten er nokon av tiltaka for å skapa godt læringsmiljø, integrering og sosialisering.</p>
	<p>Tverrfagleg samarbeid I Kvam vil me ha eit samfunn tufta på toleranse og samarbeid</p>	I Kvam skal me oppmuntra til og leggja til rette for møteplassar som fremjar samarbeid.	Tilskot og støtte til lag og organisasjonar.
	<p>Samfunnstryggleik Kvam skal ha eit trygt samfunn som er førebudd på uventa hendingar slik at menneske, miljø og materielle verdiar er tilstrekkeleg sikra mot fare</p>	Gjennomføra gode risiko- og sårbarheits analysar med gode kunnskapsgrunnlag. Kontinuerleg fokus på førebyggjande tiltak. Gjennomføra faste øvingar der offentlege og private aktørar samarbeider	Kommunen sin overordna ROS-analyse frå 2015 har danna utgangspunkt for kommunen sin overordna beredskapsplan som vart vedtatt i mars 2018. ROS-analysen har og danna utgangspunkt for brannordninga som vart vedtatt i desember 2018 og seinare risikovurderingar gjort i høve flaum, skred og kritiske punkt knytt til offentlege infrastrukturen. Samla har dette arbeidet vore med på vidareutvikla det kommunale kunnskapsgrunnlaget knytt til risiko i kommunen. Fylkesmannen sitt tilsyn viste ingen avvik innanfor tema. I løpet av 2018 har den kommunale kriseleiinga vorte øvd gjennom fleire varslingsøvingar, skrivebordsøving og ein større beredskapsøving knytt til vassforsyninga i kommunen.

1.3 Grunnleggjande føresetnader

Grunnleggjande føresetnadar for å nå samfunnsmåla i kommunen, er **folkehelse og berekraftig utvikling**. For kommuneorganisasjonen er **lokaldemokrati og etikk** dei viktigaste føresetnadane.

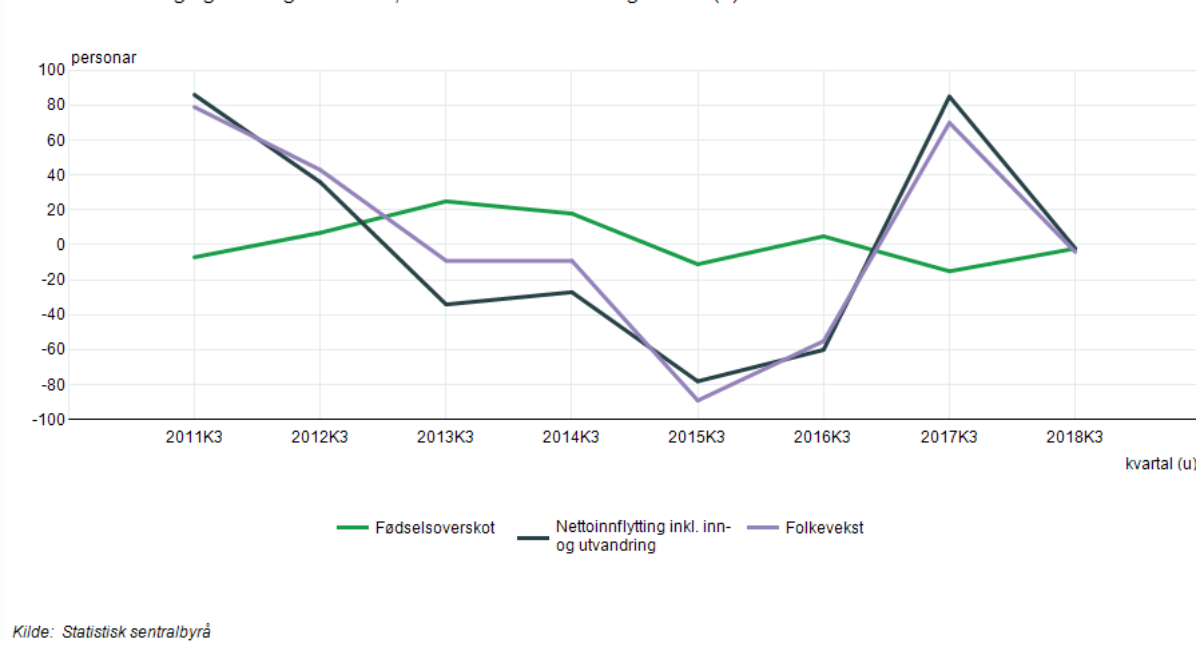
Arbeidet med kommunen sitt første oversiktsdokument over helsetilstanden og faktorar som påverkar helsetilstanden, jf. «Folkehelseoversikt for Kvam 2016 – 2019.», vart lagt fram for heradsstyret i juni 2016. Oversikta peikar på at innbyggjarane i Kvam i det store og heile har god folkehelse. Det er mangelfull kunnskap om innvandrarak si helse (gjeld for heile landet). Dette dokumentet skal rullerast i 2019.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Folkehelse - «Helse i alt me gjer».	Alle avdelingar i kommunen skal ha forståing for «helse i alt med gjer» og arbeida for å ha «helse i alt me gjer».	Utvikla målretta informasjon til alle einingar omkring «helse i alt me gjer» Delta i planforum Etablera overordna folkehelsegruppe	Folkehelsekoordinator er representert i planforum/samarbeidsforum Det er etablert overordna folkehelsegruppe.
Berekraftig utvikling – «Føre-var-prinsippet»	Behova vert dekt utan å øydeleggja behova til komande generasjonar. Forbruket av ikkje-fornybare ressursar vert redusert. Fornybare ressursar skal forvaltast på ein forsvarleg måte.	Avgjersler som påverkar den økologiske, økonomiske og sosiale berekrafta skal vurderast og konsekvensar for framtida skal synleggjerast.	Starta arbeidet med å integrera FN sine bærekraftsmål i samband med budsjettprosessen for 2019.
Lokaldemokrati	Kvam herad skal leggja til rette for ei brei deltaking i viktige avgjersler som vert fatta på lokalt nivå	Positiv dialog Lett tilgjengeleg informasjon om pågåande prosessar	Følgd opp KS si lokaldemokratiundersøking blant politikarar og innbyggjarar. Lansert nye nettsider for å betra og utvida informasjonsdeling. Samarbeidsutval Politikk og Administrasjon vart oppretta i 2018
Etikk	Tillitsskapande forvaltning som byggjer på ein høg etisk standard	Kommunen sine etiske retningslinjer skal leggjast til grunn ved kommunen sine val og prioriteringar	Gjennomført trening i etiske dilemma for folkevalt.

1.4 Folketal

Folketalet i Kvam går ned frå 3. kvartal 2017 til 3. kvartal 2018. Fødselsoverskotet svingar rundt null, medan det er netto innflytting som har gjeve endringane.

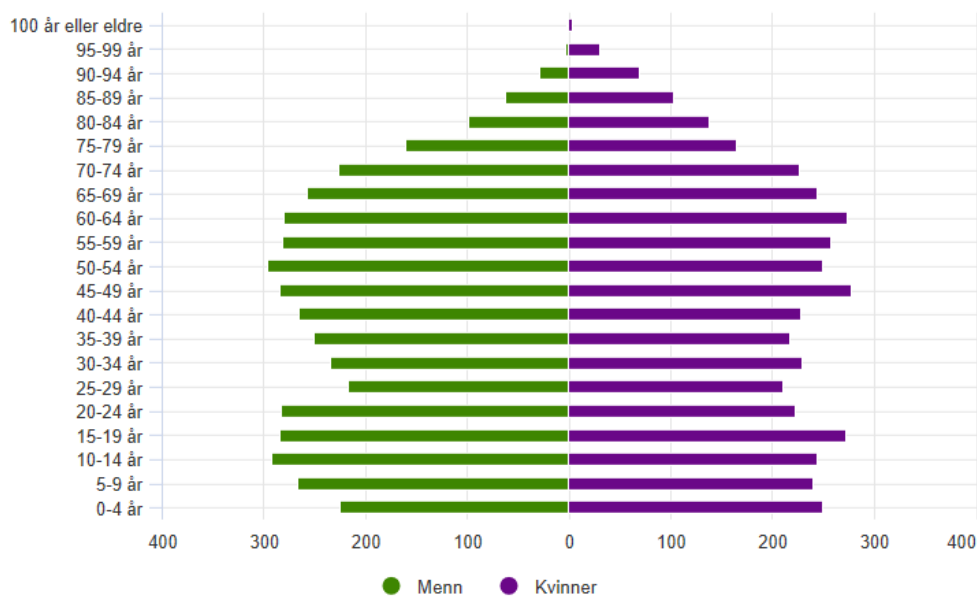
01223: Befolkning og endringar hittil i år, etter statistikkvariabel og kvartal (u). Kvam.



Per 1.1.2019 hadde Kvam herad 8 441 innbyggjarar. Fordelinga per alder og kjønn viser at fordelinga er nokolunde jamn, men at det er ei overvekt av menn i nokre aldersgrupper og kvinner i andre.

Aldersfordeling

[per 1. januar]



2 Kvam herad som arbeidsgjevar

2.1 Organisasjonskart for Kvam herad



2.1 Arbeidsgjevarpolitikk

Dei menneskelege ressursane i organisasjonen er sjølve grunnlaget for å utvikla gode kommunale tenester. Arbeidsgjevarpolitikken utgjer eit felles verdigrunnlag for alle som arbeider i Kvam herad. Det er utvikla ei felles leiar- og medarbeiderskapsplattform som viser kva gjensidige forventningar til haldningar og åtferd hos leiarar og medarbeidarar som skapar verdi for brukarane.

Å skapa ein kultur for kontinuerleg forbetring, handlar om at heile organisasjonen har fokus på det som skapar verdi for innbyggjarane/brukarane. Å forstå kva som skapar verdi, kartleggja arbeidsprosessar, skapa arbeidsflyt og hindra sløsing med ressursar, er hovudprinsippa i kontinuerleg forbetningsarbeid. Dei tre måla med forbetningsarbeidet i Kvam herad er:

1. **Best mogleg kvalitet på tenester til brukarar og innbyggjarar**
2. **Best mogleg arbeidsdag for tilsette**
3. **Økonomisk gevinst gjennom best mogleg forvaltning av ressursar**

Å driva ein organisasjon etter prinsippa i kontinuerleg forbetring, inneber involvering av heile organisasjonen. Grunntanken er at kvar einskild medarbeidar er ein viktig aktør i arbeidet med å driva utvikling og forbetring ved at den som er utførar av tenesta, oftast har dei beste forslaga til løysing og/eller forbetringar.

I løpet av 2018 har kontinuerleg forbetring og bruk av Lean som filosofi og verktøy vore sentrale tema i totalt fem samlingar for leiarar, tillitsvalde og lean-rådgjevarar. KS konsulent har fasilitert samlingane og programmet har vore delfinansiert ved hjelp av OU-midlar frå KS.

2.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Medarbeidarutvikling	Tilsette har kompetanse til å utføra arbeidsoppgåvene på ein effektiv måte	Etablere kultur for kontinuerleg forbetningsarbeid gjennom å nytta Lean som system og verktøy	Utarbeidd strategidokument for kontinuerleg forbetring. Lean koordinatorteam

		Desentraliserte studietilbod	<p>som pådrivar og utviklar av lokale system og malar/verktøy</p> <p>Desentralisert sjukepleiar og vernepleiar-utdanning – totalt 9 deltakarar</p>
		Økonomiske tilskot og tilrettelegging for kompetanseutvikling	<p>Vidareutdanning i helse ledelse</p> <p>Vidareutdanning for lærarar</p> <p>Andre tilskot til tilsette som tek vidareutdanning</p>
	Lønsvilkår som gjer kommunen i stand til å rekruttera kvalifisert arbeidskraft. I den samla lønns pakken inngår pensjons- og forsikringsordningar.	Sjå eige avsnitt om å rekruttera og behalda arbeidskraft	Strategidokument for lokal lønns politikkk vedtatt i administrasjonsutvalet i 2018
	Rolle og ansvarsfordelinga i Kvam herad skal vera effektiv og tydeleg. Delegering av mynde skal vera i tråd med delegeringsreglementet i kommunen.	Gjera kjent administrativt delegeringsreglement	Administrativt delegeringsreglement er tilgjengeleg for tilsette på intranett
	Kvam herad skal vera ein omstillingsdyktig organisasjon. Leiarar og medarbeidarar har eit medansvar for vidareutvikling av organisasjonen	<p>Involvera tilsette sine representantar i omstillingsprosessar</p> <p>Nytta omstillingsutvalet i omstillingsprosessar</p> <p>Sjå eige avsnitt om omstilling</p>	<p>Nyttar lokale, vedtekne retningslinjer for omorganisering, omplassering og ned bemanning som støtte i omstillings-prosessar</p>

2.2.1 Rekruttera og behalda arbeidskraft

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
<p>Ei av hovudutfordringane for Kvam herad er å sikra kvalifisert arbeidskraft i alle stillingar. Det inneber både nyrekruttering og å halda på den kompetansen me har i organisasjonen. Endra behov og auka krav og forventningar frå innbyggjarane pregar kommunesektoren. Framtidig mangel på arbeidskraft og knappe ressursar gjer at me må løysa oppgåvene på nye måtar.</p> <p>Innovasjon og digitalisering er nøkkelord i samband med framtidige kompetansebehov</p>	<p>Sikra kvalifiserte medarbeidarar i alle stillingar</p> <p>Kvalitet i rekrutteringsprosessar</p> <p>Behalda og utvikla kompetanse i organisasjonen</p>	<p>Bruka leiar- og medarbeidarskapsplattforma aktivt</p> <p>Delta på relevante rekrutteringsarenaer for kommunen</p> <p>Leggja til rette for vidareutdanning gjennom tilskotsordningar, permisjonar, desentralisert utdanning m.m.</p> <p>Tilby høgare utdanning gjennom www.studiesenteret.no</p> <p>Delta på lokal nærings- og utdanningsmesse</p>	<p>Denne er kommunisert ut i organisasjonen og vert nytta m.a. i rekruttering og i utviklingssamtalar</p> <p>Rekrutteringsløysinga Webcruiter har digitalisert rekrutteringsprosessane monaleg</p> <p>Kvam herad har etablert stipendordning for grunn- og vidareutdanning. Kommunen fekk kr 700 000 i tilskot frå Fylkesmannen til kompetansetiltak innan helse og omsorg. Ni tilsette er under utdanning innan desentralisert utdanning i vernepleie og sjukepleie</p> <p>Etablert 50% stilling som intern opplæringskoordinator. Kartlagt opplæringsbehov innan it. Igangsett internopplæring.</p> <p>Kvam herad har gitt tilskot til stiftinga høgskuleutdanning i Hardanger med kr 80 000. Medlemsavgift til Studiesenteret (lokalisert i Kvam) er kr 60 000. Det har ikkje vore lokale utdanning/jobbmesser i 2018.</p>

2.2.2 Heiltidskultur

Det er framleis utfordringar knytt til at Kvam herad, særleg pleie og omsorg og barnehage, har mange deltidstilsette. Mykje deltid er uheldig for kvaliteten på tenestene og gjer det vanskelegare å rekruttera tilstrekkeleg og kompetent arbeidskraft.

Kvam herad arbeider kontinuerleg med å auka talet på heiltidsstillingar. 2018 var første året der alle grupper i pleie og omsorg tok i bruk «årsturnusar» i staden for tradisjonelle 6 vekers turnusar. Dette har vist seg som eit godt tiltak for å auka stillingsstorleikar, men det viser seg likevel å gå svært seint med å auka andelen heiltidstilsette. Dette kan ha mange årsaker, men handlar i stor grad om å endra ein kultur. Behovet for å tilby unge, nyutdanna heile stillingar er tydeleg, og tenestene har fokus på at dette er viktig for å unngå at dei unge vert «slusa inn i» deltidskulturen.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettåret	Resultat
Heiltidskultur er nødvendig for at Kvam herad skal vera ein attraktiv arbeidsplass i framtida. Det vil skapa mange gevinstar i form av betre tenestekvalitet og lettare rekruttering. Det har ei materiell side med arbeidstidsordningar og ei kulturell side som handlar om å endra haldningar. Heiltidskultur må bli norma hos oss – ikkje deltid. Me må unngå at unge, nyutdanna implementerer deltidskulturen	Auka gjennomsnittleg stillingsstorleik hos kvinner spesielt	Innføring av nye arbeidstidsordningar Oppstart årsarbeitsplanar frå januar 2018	Årsturnus er innført for alle grupper i pleie og omsorg og vert vidareført i 2019
		Nytta ledige deltidstillingar til å auka stillingsstorleiken for andre deltidstilsette framfor å lya ut ny deltidstilling	Kontinuerleg ved ledige stillingar
		Tilby nyutdanna heiltidsstillingar	Utfordrande å få dette til
		Tilby kombinasjonsstillingar	Behov for større mobilitet innad i organisasjonen
		Gjennomføra kvalifiseringstiltak for ufaglærte	Oppstart av lokalt undervisningsopplegg for fagbrev i reinhaldsoperatørfaget

2.2.3 Innovasjon, gevinstrealisering og omstilling

Auka utgifter, sterkare og lovfesta rettar til tenester og sviikt i inntekter kan medføra store utfordringar for kommunen i åra framover. Kommunen si evne til omstilling vert utfordra på mange måtar. Å sikra rett kompetanse på rett plass er allereie ei utfordring i dette biletet.

Behov for innovasjon gjennom å ta i bruk ny teknologi og nye metodar, inneber også endringar i måtar å utføra arbeidsprosessar og korleis me samhandlar. Det påverkar den enkelte tilsette sin arbeidssituasjon og krev at me ser dette som organisatoriske prosessar og ikkje berre som implementering av ny teknologi. I digitaliseringssamarbeidet i Hordaland, der Kvam deltek, er det difor etablert eit nettverk innan HR-relaterte tema som løftar fram dette perspektivet i innovasjons- og digitaliseringsarbeidet.

Gevinstrealisering handlar om dei aktivitetane kommunen set i verk for å oppnå verdiar og positive effektar ved å implementera nye løysingar i drift, t.d. ved å endra på tenester og arbeidsprosessar. I arbeidet med gevinstrealisering og som grunnlag for tenesteutvikling, tek Kvam herad utgangspunkt i KS sitt vegkart for tenesteinnovasjon. Dette er ei praktisk verktøykasse som skal setja kommunane i stand til å endra kommunale tenester for å møte framtida.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Kommunen møter i aukande grad komplekse utfordringar som ofte går på tvers i organisasjonen. Det krev nye tilnæringsmåtar	Bruka kompetanse på nye måtar og i nye samarbeidsrelasjonar	Arbeid i Lean-prosessar er viktigaste arenaen for involvering av den einskilde medarbeidaren i kontinuerleg kvalitetsforbetring.	Lean prosjekt er etablert i mange avdelingar
Når endringsprosessar vert igangsett er det forventa effekt i form av auka verdi for brukar eller effektivisering av arbeidsprosessar	Idéar vert løfta fram og det er rom for kreativitet	Gevinstrealisering krev systematisk oppfølging gjennom heile prosjektprosessen – gode analysar i forkant, konkrete planar for oppfølging av gevinstar undervegs og i etterkant. Ansvar ligg hos linjeleiinga	Gevinstrealisering har vore tema på leiarsamlingar
Omstillingsbehov som følge av kostnadsauke og inntektsnedgang	Planlagde gevinstar vert realiserte	Smart organisering og innføring av ny teknologi	Deltaking på KS' innføringskurs i gevinstrealisering
	Me nyttiggjer oss innovative løysingar	Satsing, nytenking og investering i kompetanse, verktøy og metodikk	Innført bruk av velferdsteknologi som E-lås og sensorar i Pleie og Omsorg.
Omstillingsbehov som følge av endra behov, auka krav og forventningar til kommunale tenester	Oppretthalda og vidareutvikla eit godt tenestetilbod kombinert med å bremsa kostnadsveksten	Gjennomføring av omstillingsprosessar gjennom omorganisering, omplassering og nedbemanning.	
	Produsera meir og helst like godt med relativt mindre ressursar		

2.2.4 Sjukefråvær

Kvam herad har vore IA-verksemd sidan 2003. Det er utarbeidd handlingsplan for IA-arbeidet med målsetjingar innan dei tre nasjonale IA-delmåla:

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Høgt sjukefråvær er kostbart og medfører kompetansetap for Kvam herad som tenesteorganisasjon	Delmål 1 i IA-avtalen: Sjukefråvær <i>– aktivitetar for å redusera sjukefråvær</i>	Støtta opp om IA-avtalen som stimulerer til dialog mellom arbeidsgjevar og arbeidstakar på den enkelte arbeidsplass gjennom: <ul style="list-style-type: none"> - oppfølgingssamtalar - dialogmøte - bruk av IA-verkemiddel - tilretteleggingstiltak 	Sjukefråværet i kommunen ligg under landsgjennomsnittet for kommunar.
	Legemeldt sjukefråvær skal ikkje overstiga 6,5%	Ta i bruk NAV si nettløysing for oppfølging av sjukefråvær	Det vert arbeidd systematisk med sjukefråværsoppfølging
		Leiarutvikling med grunnlag i arbeidsgjevarpolitisk plattform om leiar- og medarbeidarskap <ul style="list-style-type: none"> - leiarsamlingar/kurs - leiarstøtte 	Nettløysinga er innført
		Utarbeida årsplan for bedriftshelsetenesta sitt arbeid Revidera IA-plan i samarbeid med tillitsvalde og NAV	Årsplan er utarbeidd og distribuert til alle avdelingar
	Delmål 2: Personar med redusert funksjonsevne – <i>tilrettelegging for eigne tilsette og utprøving av kandidatar frå NAV</i>	Tiltak definert i IA-handlingsplan	Individuell oppfølging
	Delmål 3: Avgangsalder – <i>tilrettelegging for ulike livsfasar og forlenga yrkeskarrieren</i>	Tiltak definert i IA-handlingsplan	Individuell tilrettelegging

Nærmare om delmål 1 – sjukefråvær:

I følgje KS sine sjukefråværestal² for kommunane var det legemeldte fråværet i Kvam herad 8,1% i perioden fom 4. kvartal 2017 tom 4. kvartal 2018. Det samla fråværet (eigenmeldt og legemeldt) var på 8,8%.

Sykefraværsprosenter for fylkeskommuner og kommuner, aggregert og for hver enkelt fylkeskommune og kommune

		Samlet sykefravær	Legemeldt sykefravær	Egenmeldt sykefravær	I arbeidsgiverperioden	Utenfor arbeidsgiverperioden
Kommunenr	Kommunenavn	4. kvartal 2017- 3.kvartal 2018	4. kvartal 2017- 3.kvartal 2018	4. kvartal 2017- 3.kvartal 2018	4. kvartal 2017- 3.kvartal 2018	4. kvartal 2017- 3.kvartal 2018
1238	Kvam kommune	8.84	8.09	0.75	2.84	6.00

Kjelde: KS (PAI – fråværsstatistikk per kommune)

Det totale sjukefråværet i landets kommunar var i denne perioden 9,8% (legemeldt 8,5%). Sjukefråværet i Kvam herad ligg dermed noko under landsgjennomsnittet. Sjukefråværet i landets kommunar har hatt ein svak nedgang på 0,9% i perioden. Det er for tidleg å sei om dette inneber eit varig skift, då ein treng mange årgangar med sjukefråværsdata for å sei noko om langsiktige tendensar. Sjukefråværet i kommunane varierer mellom ulike sektorar. Slik er det også i Kvam herad. Sjukefråværet er høgare innan helse og omsorg og i barnehagane enn i administrasjonen og på teknisk. Det er også store forskjellar innad i einingane. I nokre grupper i pleie og omsorg er sjukefråværet rundt 1% medan andre grupper har ein fråværsprosent mellom 15-20.

Det er også forskjellar mellom kvinner og menn. Dette vert også forklart med at kvinner har stillingar der fråværet vanlegvis er høgt og at dei jobbar med oppgåver som er prega av høgt fråvær.

Arbeidet med å redusera sjukefråvær handlar i stor grad om leiarskap, om førebyggjande faktorar i arbeidsmiljøet og gode rutinar for å følgja opp dei som er sjuke, slik at dei kjem raskt tilbake. Sjukefråværet er ein av dei største arbeidsgjevarutfordringane for kommunane, og det er det systematiske arbeidet som vert gjort i det daglege som gjev resultat.

2.2.5 Helse, miljø og tryggleik

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Saman med tilsette og tillitsvalde pliktar arbeidsgjevar å arbeida systematisk med helse, miljø og tryggleik på arbeidsplassen, jf. aml. § 3-1 og internkontrollforskrifta	Gjennom eit systematisk HMS-arbeid oppfylla krava i lov og forskrift Oppfylla krava i forskrift om organisering, ledelse og medverknad § 13-2	Årsplan for HMS-arbeidet i samarbeid med bedriftshelsetenet Følgja opp avvikssystemet og	Årsplan er utarbeidd og distribuert Nytt avvikssystem er

² Det kan vera nivåforskjell mellom tala til KS og tal frå andre kjelder som t.d. kommunen sitt lønssystem. Det skuldast at det er ulike metodar for å berekna sjukefråvær. Fråværsrapporten i kommunen sitt lønssystem er under oppdatering etter overgang til digital sjukemelding og gir p.t. ikkje tilfredsstillande data.

<p>Kommunen pliktar å ha bedriftshelseteneste for alle tilsette Kommunen skal etablera, utøva og vedlikehalda eit internt kontrollsystem for HMS, som skal sikra at eglar og forskrifter blir ivaretekne</p> <p>Det skal arbeidast målretta for kontinuerleg å betra HMS-relaterte forhold</p>	<p>Tilsette skal oppleve at dei har eit fullt forsvarleg arbeidsmiljø verna mot fysiske eller psykiske belastningar</p>	<p>ta i bruk nye modular i kvalitetssystemet</p> <p>IA/HMS-planar på den enkelte arbeidsplass</p> <p>Oppfølging av medarbeidarunder søkinga 10-FAKTOR</p>	<p>implementert Dokumentmodul er implementert Modul for ROS-analyse er under implementering</p> <p>Kontinuerleg arbeid i samarbeid med Bedriftshelsetenesta</p> <p>Leiarane har fått oppfølgingsverktøy og opplæring i dette på leiarsamlingar</p> <p>Ny 10 faktor-undersøking hausten 2019.</p>
--	---	---	--

2.2.6 Arbeid for likestilling og tilgjenge, og mot diskriminering

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
<p>Kvam herad er medviten ansvaret for å arbeida aktivt, målretta og planmessig for å fremja føremål i likestillingslova og diskriminerings- og tilgjengelova</p>	<p>Det skjer ikkje direkte eller indirekte forskjellsbehandling som ikkje er lovleg etter likestillingslova eller diskriminerings- og tilgjengelova</p>	<p>Oppmoda underrepresentert kjønn om søkja i stillingsannonser</p> <p>Oppmoda i stillingsannonser om mangfald og arbeida for at organisasjonen skal spegla befolkninga</p>	<p>Dette er standardtekstar i stillingsannonsene</p>

3 Kvam herad som ressursforvaltar – Økonomiske hovudlinjer

Kommunerekneskapen er delt opp i to: drift og investering. I budsjett- og årsmeldingssamanheng er det offentlege Noreg oppteke av to hovudelement for den kommunale drifta:

1. Kva teneste kommunen brukar pengar på går fram av skjema 1B for drift. Tenestene vert omtala i eige kapittel – «Kvam herad som tenesteytar». Når det gjeld investeringar er midlane fordelt på ulike investeringsprosjekt som vert nærare omtala i vedlegg til årsmeldinga.
2. Kva ressursar kommunen brukar for å produsera tenestene, er svara på i hovudoversikt drift og investering. Hovudlinjene vert omtala i dette kapittelet. Sjå elles eige kapittel for detaljar i kapittelet «Kvam herad – Årsrekneskap».

Kvam herad forvaltar store økonomiske ressursar, både i drifts- og investeringsmidlar og i eigedelar. I 2018 var driftsinntektene på 877,2 mnok³ og det vart investert for 176,2 mnok. Per 31.12.2018 forvalta kommunen eigedelar verdsett for 3,0 milliardar kroner. Kommunen har eigedomsskatt⁴ og ein del kraftrelaterte inntekter som har gjeve rom for å investera og ha eit høgare driftsnivå enn det statlege overføringar og brukarbetalingar tilseier.

Investeringane er i hovudsak lånefinansiert, og Kvam herad hadde per 31.12.2018 1 115,5 mnok i lån etter at det mellom ann er bygd/ombygd barnehagar, skule, institusjonsplassar og infrastruktur for vatn og avlaup. Gjeldsgraden utgjorde 132% av brutto driftsutgifter, mot eit nasjonalt tilrådd mål på 75 %.

Hovudtal for drifta 2017-2021:

	Rek.		Endring	Justert	Avvik	Budsjett				
	2017	2018	2018-2017	2018	rek/bud 2018	2018, opphav.	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Brutto driftsinntekter	815,7	877,2	-61,5	850,7	26,5	812,2	861,1	850,1	850,1	850,1
Brutto driftsutgifter	796,3	846,2	-49,9	830,4	15,9	812,2	868,5	845,1	852,5	860,0
Brutto driftsresultat	19,4	31,0	-11,6	20,3	10,6	-	-7,4	5,0	-2,4	-9,9
Resultat eksterne finansransaksjoner	-38,1	-36,4	1,5	-36,6	0,2	-41,6	-42,8	-42,8	-42,8	-42,8
Netto driftsresultat	19,6	41,3	-21,7	28,6	21,1	3,3	-11,4	1,1	-6,3	-13,8
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter	2,4 %	4,7 %	35,3 %	3,4 %	79,6 %	0,4 %	-1,3 %	0,1 %	-0,7 %	-1,6 %

Det har lenge vore kjent at kommuneøkonomien generelt står ovanfor store utfordringar som m.a. «eldrebølgja», høgare forventningar til offentlege tenester, fleire statlege krav, fleire velferdsoppgåver og store vedlikehaldsetterslep på kommunale eigedomar. I tillegg har Kvam herad hatt utfordringar med høg gjeldsgrad og å stå utanfor sentraliseringssatsinga og kommunesamanslåing.

Høgare inntekter har gjort at kommunen oppnådde det budsjetterte positive netto driftsresultatet med god margin. Kommunen fekk i 2018 eit netto driftsresultat på 4,7 % av driftsinntektene, som er høgare enn det tilrådde nasjonale målet på 1,75 %. Totalt vart inntektene 26,5 mnok høgare enn budsjettert. Kommunen fekk 7,5 mnok meir i skatt og rammetilskot enn budsjettert. Store deler av resterande meirinntekt har tilsvarende driftsutgift. Driftsutgiftene vart 15,9 mnok høgare enn

³ Mnok er forkorting for millioner kroner

⁴ Eigedomsskatten er 7 promille for verk og bruk, og 4 promille for bustadar og fritidsbygg

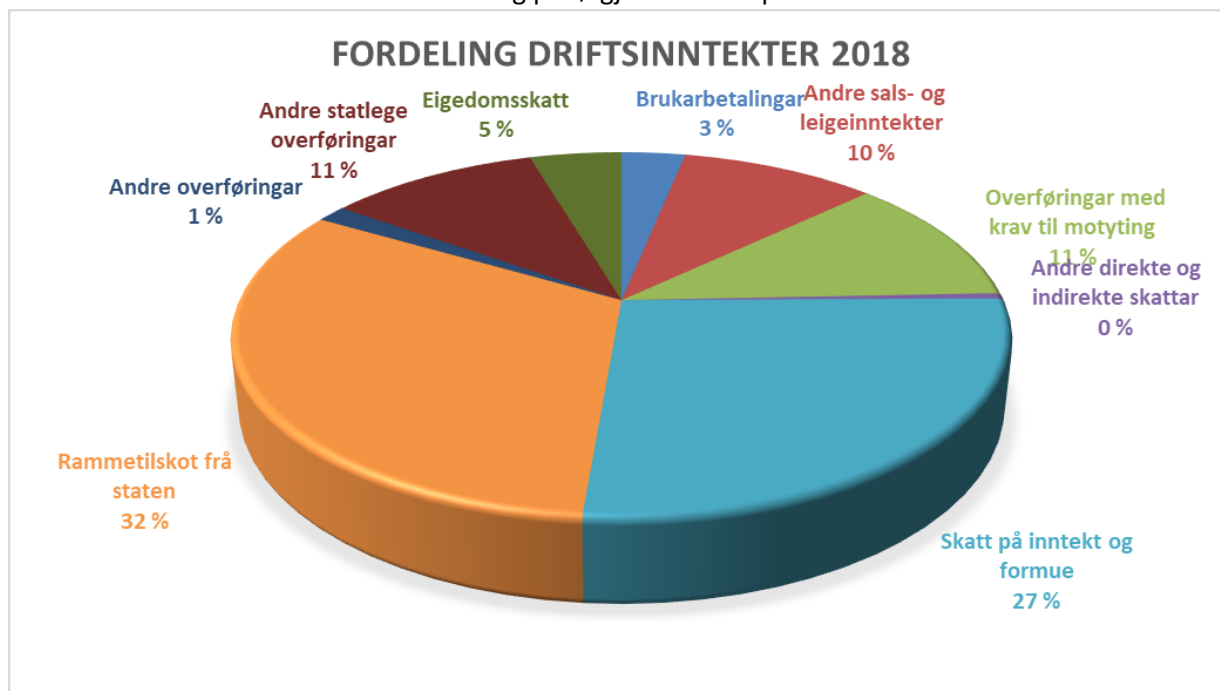
budsjett i 2018, totalt 830,3 mnok. Brutto driftsresultat vart i 2018 31 mnok, 1,6 mnok høgare enn budsjett. Avskrivningane auka med 1,9 mnok. Resultat av eksterne finanstransaksjonar vart 0,2 mnok betre enn budsjettet.

Det er eit politisk mål at disposisjonsfonda skal ha ein storleik på minst 4 % av driftsutgiftene. Ei ny tilråding er at disposisjonsfond bør ha ein storleik som dekkjer premieavviket. Kvam herad har per 2018 eit akkumulert premieavvik på 70 mnok. Før rekneskaps messig mindreforbruk i 2018 er avsett til disposisjonsfond utgjer fonda 80,2 mnok. Det svarer til 9,5 % av brutto driftsutgifter. Det vil seie at per 31.12.2018 er Kvam herad innanfor begge måla.

Kommunen har eit framførbart underskot i sjølvkostområde på 2,1 mnok frå 2017. Underskotet er auka med 2,9 til 5,1 mnok i 2018. Det meste av dei vedtekne innsparingane er gjennomført på einingane bortsett frå i Helse og omsorg, der står 6,4 mnok att. I tillegg får kommunen stadig nye kostnadskrevjande krav frå myndigheitene og ressurskrevjande oppgåver, som ikkje er fullt ut kompensert for i statlege tilskot. Kommunale inntekter frå kraft og eigedomar, er òg utfordra. Det er derfor viktig at arbeidet med innsparing held fram.

3.1 Brutto driftsinntekter

Driftsinntektene til kommunen fordeler seg på følgjande hovudpostar:



Staten påverkar i stor grad inntektspostane til kommunen i form av skatt og rammetilskot. I tillegg styrer staten inntekter gjennom enten direkte fastsetjing som pris på barnehageplass og satsar for pleie- og omsorgstenester, eller gjennom lovverk som husleigelova og eigedomsskattelova og regelverk for sjølvkostområde. Vidare i dette delkapittelet vert det forklart kort kva dei ulike kommunale inntektene omfattar. Avviket mellom rekneskap og budsjett på 26,5 mnok er nærare forklart under hovudoversikt drift. Auken i driftsinntekter frå 2017 til 2018 er på 7,5%, 26,5 mnok.

Brukarbetalingane kjem med få unntak frå oppvekst og pleie og omsorg. Nokon av satsane kan kommunen sjølv fastsetje, men det meste er fastsett av lovverk. I tillegg til betaling for barnehage, SFO og pleie- og omsorgstenester er det betaling for kulturskule, ferieklubb og eigenandel legevakt og fysioterapi.

Andre sals- og leigeinntekter omfattar mellom anna husleige, sal konsesjonskraft, mat, billettinntekter og mange ulike gebyr som byggesak og vatn/avløp, purregebyr mm.

Overføringar med krav om motytingar består av sjukelønsrefusjon, momskompensasjon, refusjon for ressurskrevjande brukarar, øymerka tilskot og andre refusjonar frå stat, fylke og andre kommunar.

Rammetilskot og skatt 2017-2022:

	Rek. 2017	Rek. 2018	Endring 2018- 2017	Budsjett 2018, opph.	Justert budsjett 2018	Avvik rek./bud. 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Rammetilskot Distrikstilskot Sør-Norge	-4 167	-6 213	-2 046	-6 213	-6 213	0	-6 406	-6 406	-6 406	-6 406
Rammetilskot Inntekstutjamnande	-19 885	-13 711	6 174	-18 647	-19 116	5 405	-19 755	-19 755	-19 755	-19 755
Rammetilskot Ordinært	-248 296	-251 778	-3 482	-251 451	-251 688	-90	-264 622	-266 009	-265 974	-265 974
Rammetilskot Skjønnsdel	-9 645	-9 483	162	-7 900	-9 202	-281	-7 650	-7 000	-7 000	-7 000
	-281 993	-281 185	808	-284 211	-286 219	5 034	-298 433	-299 170	-299 135	-299 135
Uten diverse	-216 753	-232 403	-15 650	-221 510	-219 834	-12 569	-224 815	-224 815	-224 815	-224 815
	-216 753	-232 403	-15 650	-221 510	-219 834	-12 569	-224 815	-224 815	-224 815	-224 815

Skatt og rammetilskot utgjør om lag 59 % av dei totale driftsinntektene til kommunen.

Kommunane i Norge sine skatteinntekter vart 4,0 mrd. kroner (10,8 mnok i Kvam) høgare enn anslått hausten 2017 og 2,2 mrd. kroner (12,5 mnok i Kvam) høgare enn anslått hausten 2018 i samband med framlegginga av statsbudsjettet for 2019. Forskotstrekk frå arbeidsgjevarar utgjør hovudtyngda av skatteinntektene. Her var det ein vekst på 4,3 % i 2018, samanlikna med 2017.

Skatteveksten på årsbasis vart i statsbudsjettet for 2018 anslått til 1,3 % for kommunane. På bakgrunn av lågare lønnsvekstanslag vart anslaga på skatteveksten sett ned til 1,0 % i nasjonalbudsjett (RNB). Deretter vart vekstanslaga oppjustert til 2,4 % for kommunane i oktober 2018. Anslaga vart sett opp igjen på bakgrunn av ekstraordinært store uttak av utbytte til personlege skatteytarar, som truleg skuldast tilpassingar til skattereforma.⁵

Meirveksten i 2018 må sjåast på som ekstraordinære inntekter og er ikkje forventa å påverka det langsiktige inntektsnivået for kommunesektoren. Kvam fekk 5,4 mnok mindre i inntekstutjamningstilskot enn justert budsjett 2018.

Andre statlege overføringar inneheld sal heimfallskraft, vertskommunetilskot, tilskot for mottak av flyktningar og rentekompensasjon frå husbanken mm.

Andre overføringar er overføringar frå private, kommunar og fylket. Ein stor del er spelemidlar til fordeling.

Eigedomskatten er 7 promille for verk og bruk og 4 promille for bustader og fritidseigedom. I 2018 utgjorde eigedomskatteinntektene 62% på bustad og fritidsbustad og 38% på næring. Skatteinntektene på næring er 2,0 mnok lågare enn i 2018 på grunn av endring i regelverk.

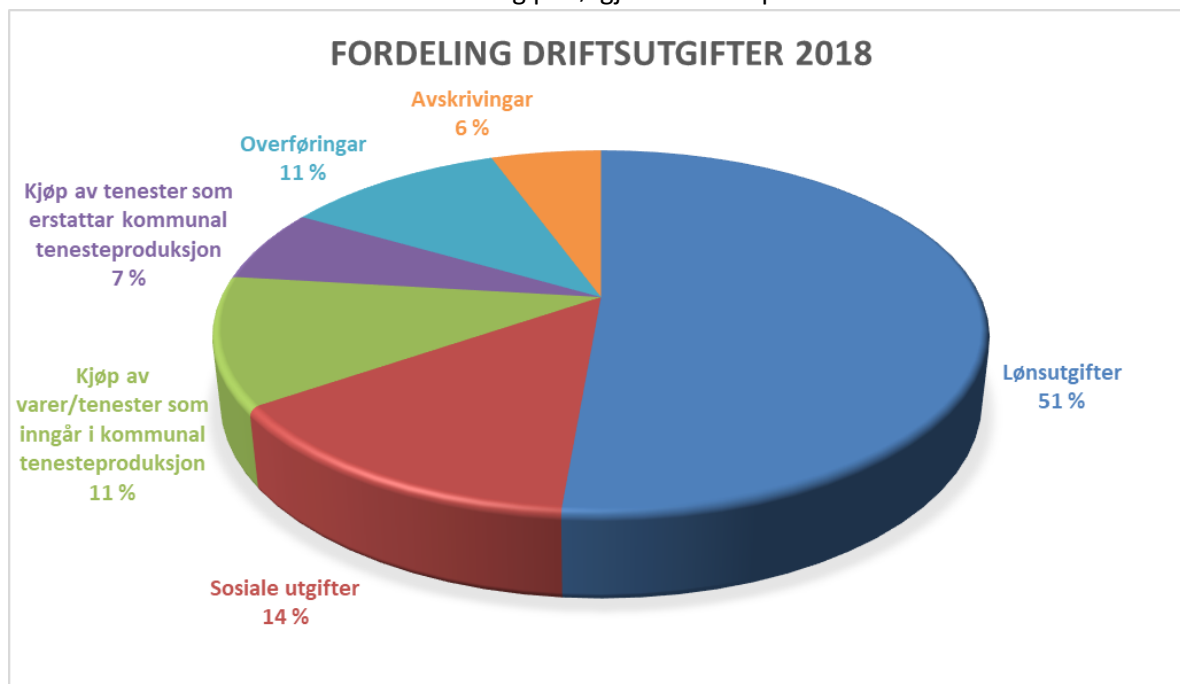
Andre direkte og indirekte skattar er konsesjonsavgift.

Som kraftkommune hadde Kvam herad i 2018 65,6 mnok i brutto salsinntekter for 167,5 GWh til ein snittpris på 392 NOK/MWh. Snittprisen var i 2018 108 NOK/MWh høgare enn i 2017. Netto overskot frå kraftsal er på 15 mnok i 2018.

⁵ Frå www.ks.no, <https://www.ks.no/fagomrader/okonomi/skatteinntekter/skatteinntektene-hoyere-enn-anslatt-i-2018/>

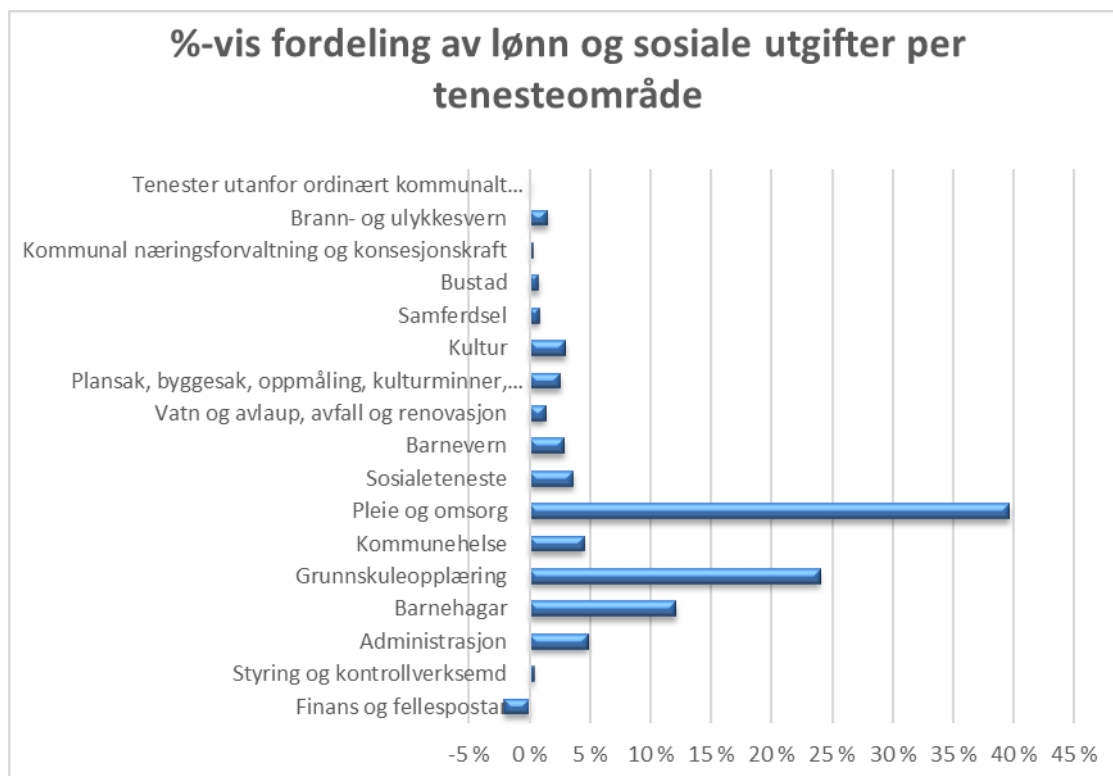
3.2 Brutto driftsutgifter

Driftsinntektene til kommunen fordeler seg på følgjande hovudpostar:



Brutto driftsutgifter i 2018 er på totalt 846 mnok. Dette er ein auke med 6,3 % i høve 2017. Vidare i delkapittelet vert det forklart kort kva dei ulike kommunale utgiftene omfattar og vist korleis dei er fordelt mellom dei ulike tenestekområda. Avviket mellom rekneskap og budsjett på 15,9 mnok er nærare forklart under hovudoversikt drift.

Lønn og sosiale kostnader utgjer 65 % av utgiftene til kommunen, 553 mnok i 2018, mot budsjettet 549 mnok. I diagrammet under vises lønn og sosiale kostnader eksklusiv sjukelønn utover arbeidsgjevarperioden og foreldrepengar (529,8 mnok). Sjukelønn er tatt ut fordi områda også har inntekt på sjukelønsrefusjon som ikkje viser under driftsutgifter. Beløpet på lønn og sosiale kostnader finn me igjen i LN11 og LN12 i tabellen Økonomisk oversikt drift, men der er det inkludert sjukelønn og foreldrepengar. Kostnadene fordeler seg på følgjande tenesteområde/KOSTRA-tema⁶:



Pleie- og omsorgstenestene er dei mest arbeidskrevjande, og kommunen brukar om lag 40 % (210 mnok) av lønsmidlane til desse tenestene. Deretter kjem grunnskuleopplæring med 24 % (127,2 mnok) og barnehage med 12 % (64 mnok). Alle dei resterande tenesteområda i kommunen bruker til saman 24 % av dei totale lønsmidlane. Lønnsutgifter består av fastløn, vikarutgifter, overtid, introduksjon- og kvalifiseringsstønad og ulike godtgjersler. Sosiale kostnader inkluderer pensjon, premieavvik, arbeidsgjevaravgift og forsikring.

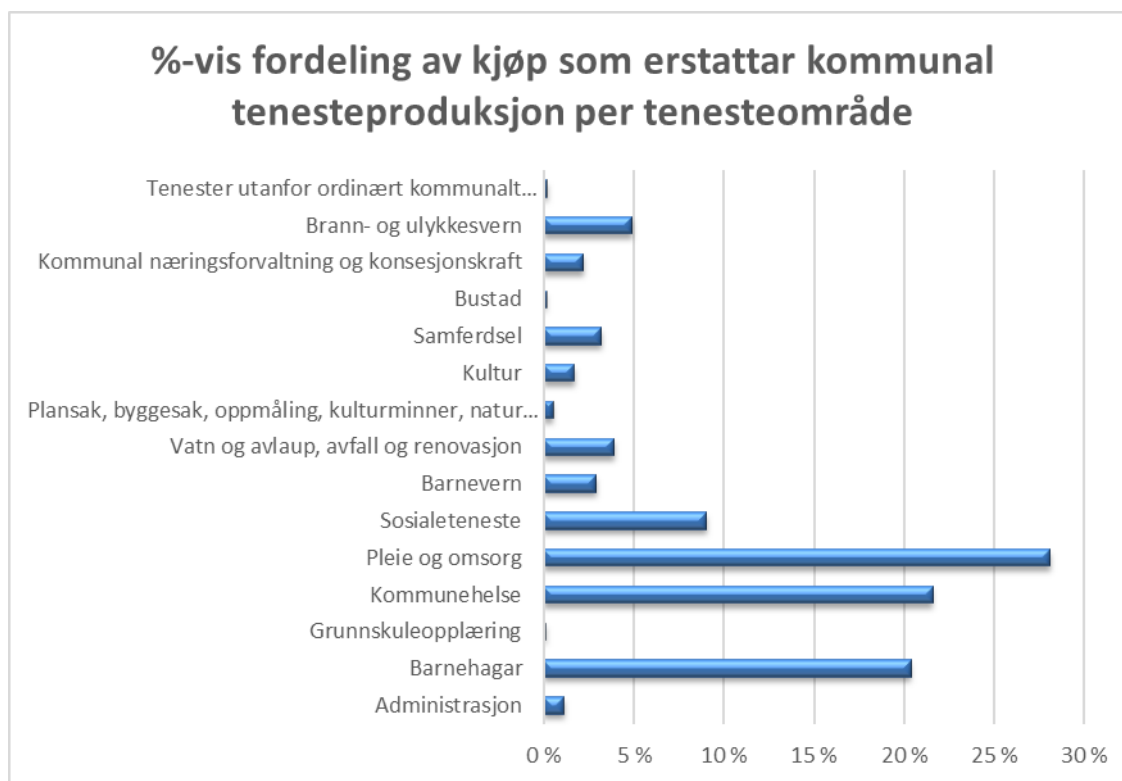
⁶ KOSTRA=KOMmuneSTatRApportering. Kommunane skal nytta lik standard for rekneskap for å gjera det mogleg å samanlikna kommunar med kvarandre, på for eksempel tema «Grunnskule».

På kjøp av **varer og tenester** er fordelinga litt annleis enn på lønn. Beløpet finn me igjen i LN13 i Økonomisk oversikt drift. Kommunen brukte 97,3 mnok (11 %) av midlane på kjøp for å produsera tenestene sine i 2018.



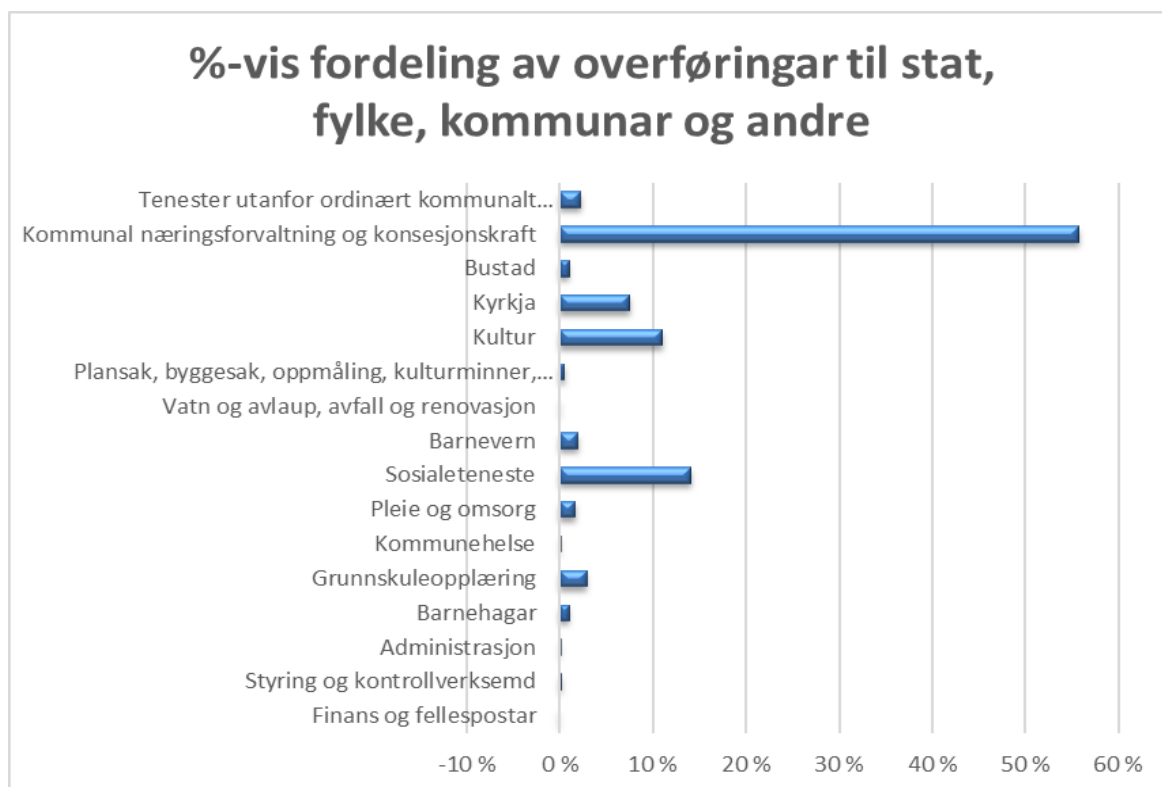
Det er framleis utgifter til produksjon av pleie- og omsorgstenester (PLO) (22,4 mnok) og grunnskuleopplæring (18,2 mnok) som krev mest. PLO har kostnader til mat, medisin, forbruksmateriell, transport, elektrisitet og husleige mm. Grunnskule har kostnader som skuleskyss, elektrisitet, lærebøker og lisensar mm. 15,4 mnok er kjøp knytt til administrasjon. Dette er kostnader som IKT lisensar og kommunikasjonsutgifter, konsulentkjøp, bedriftshelseteneste, medlemskontingent, kurs og investering i fellessystem mm. Dei største utgiftspostane på dei resterande tenesteområda er kjøp av tenester og materiale til bygg og anlegg, elektrisitet, husleige, konsulent, IT lisensar, brøyting, kurs mm.

Kjøp av tenester som erstattar kommunal tenesteproduksjon utgjer 7 % av utgiftene, totalt 55,1 mnok. Beløpet finn me igjen i LN14 i Økonomisk oversikt drift.



I pleie og omsorg er det kjøp av vikartjenester og brukarstyrt personleg assistent (BPA) som utgjer den største delen. I tillegg er det kostnad til utskrivingsklare pasientar, kommunalt driftstilskot og kjøp hjå andre kommunar. Innanfor kommunehelse er det kommunale driftstilskot til legar og fysioterapeutar, lønn til legar på utekontor og legevakt og kostnader til interkommunalt legevakt. Heile kostnaden i barnehage er knytt til overføring til privat barnehage. Elles er det kjøp av VTA-plassar hjå Hardanger AKS, utgifter til barnevern, snøbrøyting, feiing/brannvern, slam og veterinærvakt m.m.

Overføringer utgjer 11 % av utgiftene, totalt 93,7 mnok i 2018. Av dette er 17,2 mnok meirverdiavgiftskompensasjon som vert refundert. Kompensasjonen er trekt ut i diagrammet under. Beløpet finn me igjen i LN15 i Økonomisk oversikt drift.



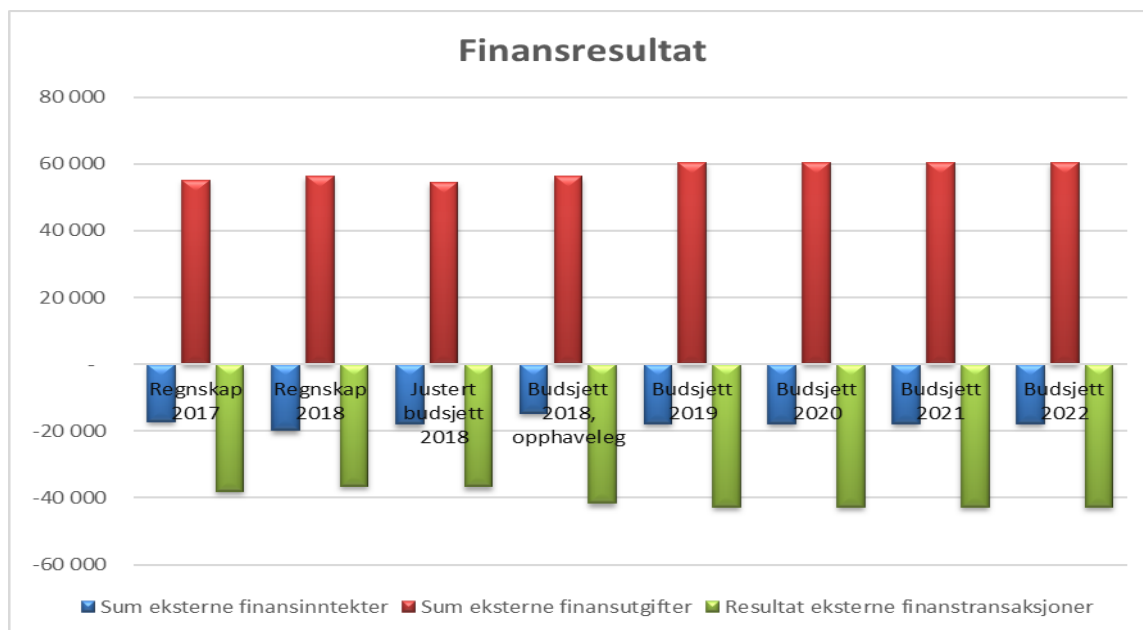
Den klart største andelen er på tema «Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft». Overføringane på dette rammeområdet omfattar skatt til staten på heimfallskraft og kjøp av heimfalls- og konsesjonskraft. Dei neste store postane er sosialhjelp, tilskot til kultur og idrett og tilskot til kyrkja.

Avskrivningar

Avskrivningane ligg som ein utgiftspost, men vert trekt ut att av driftsrekneskapen før utrekning av netto driftsresultat. I staden vert låneavdrag og renter lagt inn i utrekninga. Fordelinga mellom tenestemråde er vist i eigen tabell i kapittel 4.23.

3.3 Finansresultat

Finansresultatet vart på -36,5 mnok i 2018, 1,5 mnok betre enn i 2017 og 0,2 mnok betre enn budsjettert. Renteutgiftene vart 1,2 mnok høgare enn budsjett. Tap på obligasjonar vart 0,8 mnok, 0,6 høgare enn budsjett. Auken i renteinntektene på 1,7 mnok i forhold til budsjett er knytt til obligasjonar. På finansielle instrument er det ein netto tap på obligasjonar 0,4 mnok, noko som er 0,4 mnok høgare enn budsjett.



I økonomiplanen er det budsjettert med same utbytte som i 2018. Finansresultatet i økonomiplanperioden avheng av at utbytte og renter er stabile. Utbytte frå Kvam kraftverk var i 2018 8,5 mnok og utbytte frå BKK var 4,8 mnok.

Kommunen har gjort ein del rentebindingar for å skapa ei meir føreseieleg drift. Kvam herad har per 31.12.2018 fastrente på 68,9 % av gjeldsportefølgja. Vekta gjennomsnittsrente vart redusert frå 1,95% til 1,72 % i løpet av 2018. Rentebindingstida er redusert frå 2,78 år til 2,12 år, og kapitalbindinga er redusert frå 5,49 år til 3,05 år.

Det er gjort mange avgrensingar og føringar for kva ein kommune kan gjera på finansområdet. Dei fleste av dei ligg i «Reglement for finans- og gjeldsforvaltning», som gjeld f.o.m. 1.10.2016. Reglementet skal gjennomgåast og vedtakast i kvar heradsstyreperiode. Kommunen har òg investert i ein del selskap der det er utarbeidd retningslinjer for eigarskap og styring, basert på KS sine retningslinjer.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Reglement for finans- og gjeldsforvaltning	Kommunen skal til ei kvar tid ha likviditet (inkludert trekkrett) til å dekkja løpande betalingsplikter.	Oppretta trekkrett på opptil 40 mnok Følgja med på utvikling av likviditet gjennom året	Kommunen har nytta trekkretten i korte periodar fleire gonger i løpet av 2018
	Plassert overskotslikviditet skal over tid gje ei god og konkurransedyktig avkastning innanfor definerte krav til likviditet og risiko, når ein tek omsyn til tidsperspektivet på plasseringane.	Nytta dei ulike tilboda for plassering på bankkonti og nytta meklar til å vurdere ev. mellombels plassering i obligasjonar.	I tillegg til plassering på ulike bankkonti, vert noko overskotslikviditet i periodar plassert i obligasjonar.
	Forvaltning av langsiktige finansielle aktiva skal gje ei god langsiktig avkastning til akseptabel risiko.	Bruka meklar til å ivareta krav til avkastning og avgrensa risiko	Plassert 205,1 mnok i obligasjonar ved utgangen av 2018. Totalavkastning på 1,24 %. Administrert av BCM
	Lånte midlar skal over tid gje lågast mogleg totalkostnad innanfor definerte krav til refinansieringsrisiko og renterisiko, når ein tek omsyn til behov for forutsigbare lånekostnadar.	Leggja lån ut på anbod, og inngå låneavtalar i tråd med reglementet.	Refinansiert lån på 150 mnok og 65,5 mnok og teke opp nytt lån på 100 mnok etter anbodsrundar, sjå elles vedlagt gjeldsrapport frå BCM
Eigarskap og styring - <i>Eigarinteressene til Kvam herad er primært motivert ut frå ynskje om politisk styring og innsyn i verksemder som er viktige/kritiske for heradet.</i>	Retningslinjer for eigarskap og styring (18 punkt)	Obligatoriske opplæring av folkevalde Utarbeida og gjennomgå eigarskapsmelding (årleg) Revidera og følgja opp eigarstrategiar	Revidert eigarmelding og nye eigarstrategiar vart vedtekne i 2018. Eigarstrategiane vart utarbeidd av ad-hoc-gruppa med ordførar 2 HST-politikarar og administrasjonen.

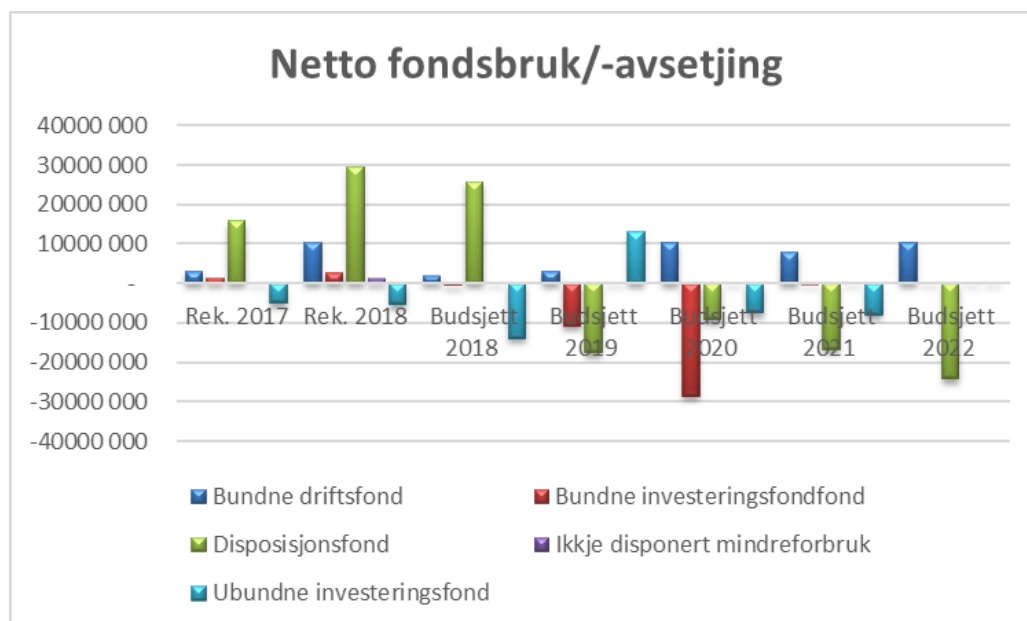
3.4 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat seier noko om kva midlar som ikkje er nytta i drifta i inneverande år, og som kan setjast av til fond til seinare bruk i driftsrekneskapen eller til finansiering av investeringar. Eit negativt netto driftsresultat gjer at kommunen må bruka meir av fond enn me avset. Det er tilrådd at netto driftsresultat bør liggja på 2 % av brutto driftsinntekter. For tredje år på rad har kommunen eit positivt netto driftsresultat. Resultatet i 2018 var 41,3 mnok som utgjer 4,7 % av brutto driftsinntekter.

	Budsjett									
	Rek. 2017	Rek. 2018	Endring 2018-2017	Justert budsjeitt 2018	Avvik rek./bud 2018	Budsjett 2018, opphav.	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Netto driftsresultat	19,6	41,3	-21,7	28,6	12,7	3,3	-11,4	1,1	-6,3	-13,8
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter	2,4 %	4,7 %	35,3 %	3,4 %	79,6 %	0,4 %	-1,3 %	0,1 %	-0,7 %	-1,6 %

3.5 Fondsmidlar

Netto avsetjing til disposisjonsfond i 2018 vart 29,5 mnok, 3,9 mnok høgare enn budsjeitt. I tillegg oppnådde kommunen eit rekneskaps messig mindreforbruk på 1,3 mnok. Med tanke på at prognosane viser behov for fondsbruk i økonomiplanperioden er desse åra med avsetjing viktige for dei komande åra.



3.6 Investeringar

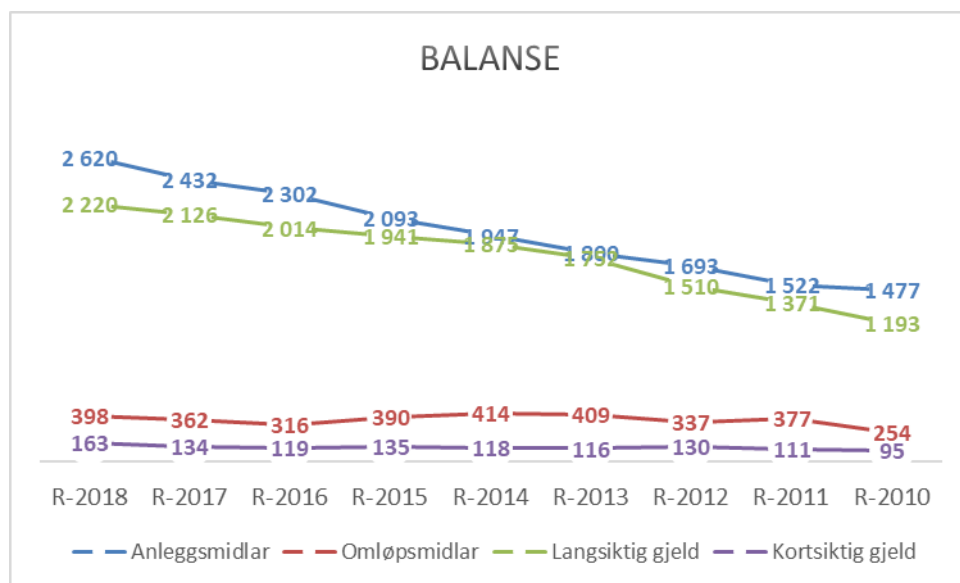
I 2018 vart det investert for 150,8 mnok, 40,6 mnok meir enn i 2017 og 47,8 mnok mindre enn budsjettert. I 2018 utgjorde Vatn/avløp/renovasjon (VAR) prosjekt 42% av totalen. To store prosjekt, Hardangerbadet med utfylling (16,6 mnok) og Kvam familie og læringscenter (23,6 mnok) står for til saman 27% av totalen dette året. I tillegg er det investert 47,2 mnok i ulike andre prosjekt. Det gjeld veg/rassikring/parkering (13,7), IT/digitalisering (5,7), kjøp av bilar (5,3), oppgradering bygg (4,2), institusjon/helse (4,1) og andre investeringskostnader som utlån og eigenkapital KLP m.m. (14,2).

Det er budsjettetert med investeringar på same nivå som i 2018 også i 2019, deretter fell nivået ned i resten av perioden. Nivået i økonomiplanen er nok likevel for lågt. Det meste av investeringane vert lånefinansiert, og i 2018 var andelen på 87 %. Det er i hovudsak investert i anlegg med lang levetid, og vekta levetid var per 31.12.2018 på om lag 35,9 år.

Tal i 1000	Regnskap 2017	Regnskap 2018	Endring 2018-2017	Justert budsjett 2018	Avvik rek/bud 2018	Budsjett 2018, opphav.	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Sum inntekter	21,7	44,7	23,0	21,9	22,9	26,6	51,5	26,2	4,9	1,7
Sum utgifter	111,0	176,2	65,2	205,0	28,8	273,1	175,7	118,1	24,4	9,2
Sum finansieringstransaksjoner	20,9	19,3	-1,6	15,4	-3,9	15,7	35,7	15,2	15,2	-
Finansieringsbehov	110,2	150,8	40,6	198,6	47,8	262,2	159,9	107,0	34,7	7,4
Bruk av lån	94,4	131,3	36,9	180,0	-48,7	236,5	137,3	68,4	21,5	7,4
Sal av aksjer og andelar	-	0,2	0,2	0,2	-0,0	-	-	-	-	-
Mottekne avdrag på utlån	2,8	5,7	2,9	2,2	3,5	2,2	2,2	2,2	2,2	-
Overført frå driftsrekneskap	0,0	0,0	-0,0	0,2	-0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	-
Bruk av disposisjonsfond	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bruk av bundne driftsfond	0,6	0,1	-0,5	1,0	-1,0	5,7	2,3	-	2,5	-
Bruk av ubundne investeringsfond	12,3	13,0	0,7	14,1	-1,1	15,9	7,0	7,5	8,0	-
Bruk av bundne investeringsfond	-	0,5	0,5	0,8	-0,3	1,7	10,9	28,7	0,3	-
Sum finansiering	-110,2	-150,8	-40,6	-198,6	-47,8	-262,2	-159,9	-107,0	-34,7	-7,4
Lånefinansiert	-86%	-87%	-91%	-91%	102%	-90%	-86%	-64%	-62%	-100%

3.7 Balanse

Kvam herad forvaltar over 3 milliardar kroner (mrd.) i balansepostar, ein auke på 232 mnok frå 2017. Utvikling i hovudpostane i balansen frå 2010 og fram til 2018, er framstilt grafisk under:



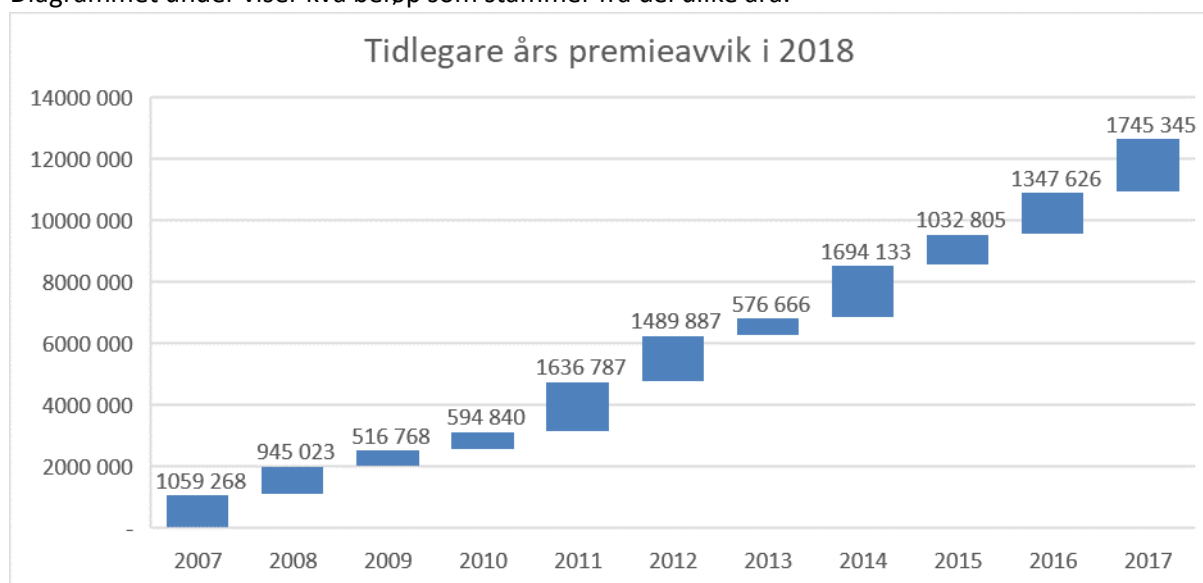
Den største posten på anleggsmiddel er fast eigedom og anlegg til 1,3 mrd. Pensjonsmidlar på 1 mrd. er den nest største posten. Det meste av anleggsmidlane er lånefinansiert, og den langsiktige gjelda er på 2,2 mrd. Kommunen har 2,7 mnok i ubrukne lånemidlar der 6,1 er ubrukne husbanklån og -3,4 er andre lån.

Kommunen hadde per 31.12.2017 2,3 mrd. i gjeld, der pensjonsforpliktingane utgjer 1,1 mrd. Pensjonsmidlane er i 2018 91% av pensjonsforpliktinga. *Pensjonsmidlar er kommunen sine midlar i pensjonsordninga til dekning av framtidige pensjonsutbetalingar. Pensjonsforpliktelsen er forpliktinga kommunen har ovanfor sine tilsette, basert på forventningar om framtidig lønsvest og utbetalingar.*

Premieavviket auka frå 85,8 mnok til 87,8 mnok frå 2017 til 2018. Premieavviket oppstår fordi pensjonspremien kommunen betalar er ulik pensjonskostnaden. Det vil seia at Kvam herad framleis skyv ein del av pensjonsrekninga fram i tid. Premieavviket vert nedskrive (amortisert) over ein løpande 7-årsperiode. Tidlegare har amortiseringstida vore 10 år (2011-2013) og 15 år (2002-2010) år. Det vil sei siste del av premieavviket frå 2007 ikkje vert kostnadsført før i 2022.

I rekneskap 2018 vart det utgiftsført tidlegare års premieavvik på 12,6 mnok. I 2018 premieavviket frå perioden 2007 til 2017.

Diagrammet under viser kva beløp som stammer frå dei ulike åra.



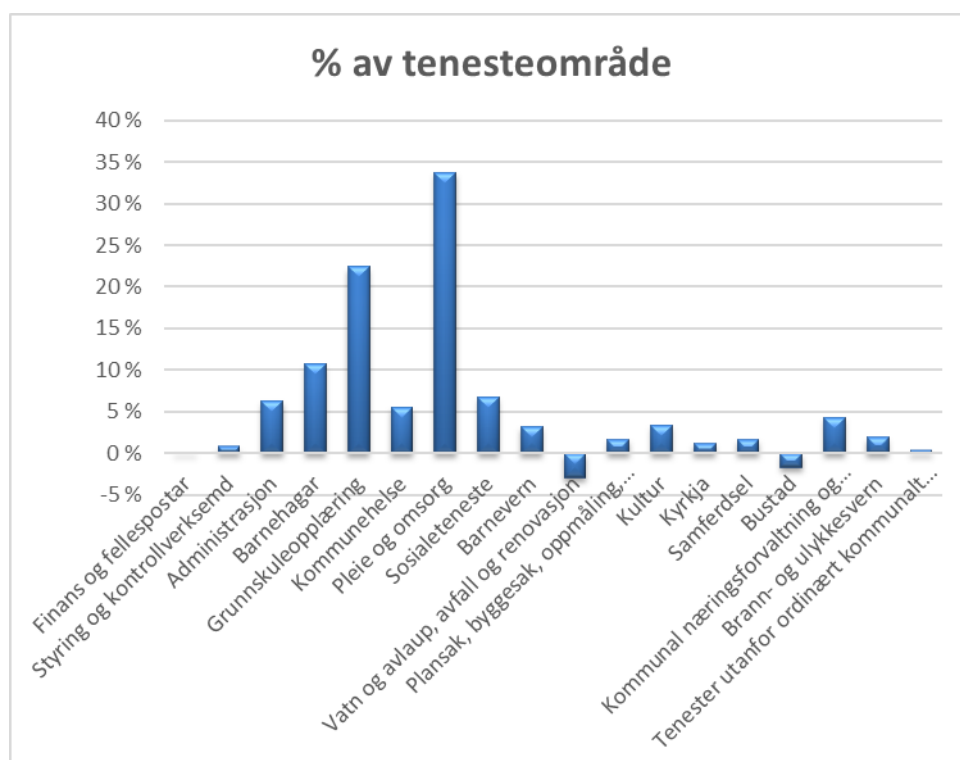
4 Kvam herad som tenesteytar

Kommunen si viktigaste rolle er å levera velferdstenester innanfor ei rekkje område og med eit vidt spekter. Nasjonal tenestekatalog (NTK) inneheld over 220 tenester, der over 180 av desse er lovpålagt og lovheimla.

Nokre av tenestene er reine salstenester, som sjølvkostområda vatn og avlaup, medan andre har delvis brukarbetalingar som barnehage- og institusjonsplass, og nokre har ingen, som kommunale vegar. Kommunen leverer og støttetjenester som kommuneplanlegging og kommunalt arkiv.

Dei aller fleste tenestene kommunen produserer, er som omtala, lovpålagde, der både omfang og kvalitet i detalj kan vera fastsett i lov og forskrift. Men det er rom for noko lokale prioriteringar og utforming av tenestene, og ikkje minst organisering av tenesteproduksjonen.

Nedanfor er ei grafisk framstilling av fordeling av økonomiske rammer per KOSTRA-tema⁷. Sosiale utgifter, avskrivningar og fondsbruk/-avsetjing er ikkje med i diagrammet.



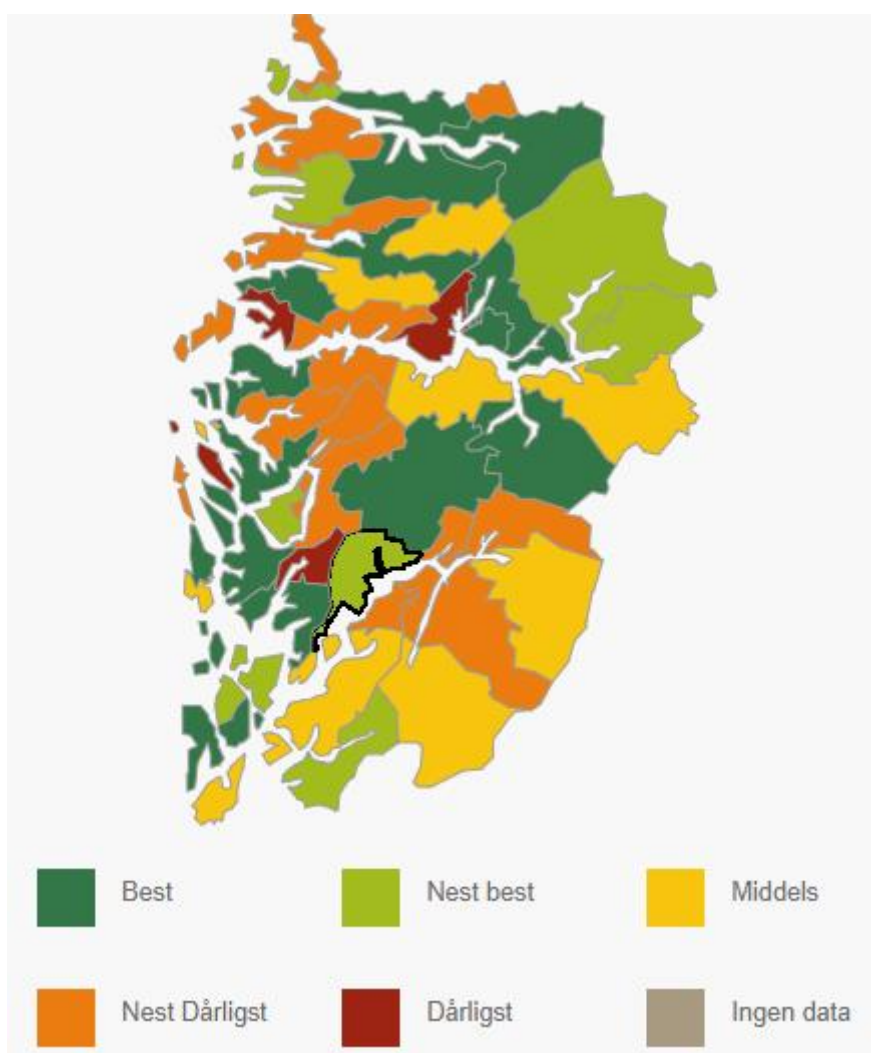
Til trass for at kommunen produserer mange tenester, er det tre store grupper som skil seg ut og kommunen brukar mest pengar på: pleie- og omsorgstenester (34 %), grunnskule (22 %) og barnehage (11%). Tilsvarende tal var 33 %, 26 % og 12 % i 2017.

⁷ Om KOSTRA, sjå <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra/>.

KOSTRA-tema A, Finansielle nøkkeltal, administrasjon, styring og fellesutgifter er her delt opp i «Finans og fellespostar», «Styring og kontroll» og «Administrasjon»

Kvam herad starta arbeidet med tilrettelegging og intern kursing i spørjeundersøkingar i www.bedrekommune.no hausten 2017. Det var gjennomført brukarundersøkingar for Bibliotek og Kulturskule i 2018. Undersøkingane kan nyttast til å vurdere eigen tenestekvalitet, og til samanlikningar med andre kommunar, og over tid. I tillegg er det gjeve opplæring i ulike metodar for å få auka brukarinnsett som del av Lean-utdanning og det er gjennomført fleire undersøkingar i Oppvekst-eininga.

Private og offentlege aktørar gjennomfører ulike undersøkingar av den offentlege tenesteproduksjonen. I NHO sitt «Kommune-NM» vert kommunane rangert etter attraktivitet og lokal vekstkraft. Totalt er det 21 indikatorar fordelt på 5 område: næringsliv, arbeidsmarknad, demografi, kompetanse og kommunal økonomi. Basert på 2017-tal, fekk Kvam herad karakteren «Nest best» og rangert som kommunenummer 139, mot 229 basert på 2016-tal.



Kommunebarometeret er ei rangering av kommunane i Noreg som vert utarbeidd av Kommunal Rapport. Rangeringa er laga på grunnlag av offisielle tal som kommunane leverer til staten gjennom KOSTRA, Utdanningsdirektoratet, Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet og Statistisk sentralbyrå. Samla fekk Kvam herad i førebels barometer basert på 2018-tal ein 271. plass (frå 331. i 2018), men det kan endra seg når det endelege resultatet føreligg i juni.

4.1 Mål og tiltak

Eit viktig mål for tenesteproduksjonen, er at mottakarane er nøgde med kvaliteten. Det er gjennomført brukarundersøkingar i 2018. Eit viktig verktøy for å få til kontinuerleg kvalitetsforbetring, er LEAN, der det er fokus på at det er mottakaren av tenestene som avgjer kva verdi tenesta har.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Nøgde brukarar	<p>Mottakarane av tenestene oppfattar kommunen som leverandør som</p> <ul style="list-style-type: none"> - Imøtekomande - Har god service - Set seg inn i problemstillingar - Er fleksibel - Er løysingsorientert - Har god kvalitet på tenester - Leverer innan fristar - Er tydelege - Har kapasitet/tid 	<p>Betra samla plassering i Kommune-NM og Kommunebarometeret</p> <p>Gjennomføra brukarundersøkingar i bedrekommune.no</p> <p>Nytta Lean-filosofi og gjennomføra Lean-prosessar</p> <p><i>Sjå egne kapittel for tiltak per tenestekområde</i></p>	<p>Plassering i Kommune NM vart betra med 90 plassar til 139.</p> <p>Plassering i førebels Kommunebarometer for 2019, basert på 2018-tal, syner ein opppgng på 70 plassar til 271.</p> <p>Gjennomført brukarundersøkingar for Bibliotek og Kulturskule.</p> <p>Kontinuerleg forbetring/Lean har vorte arbeidd med vidare i 2018, blant anna i 5 leiarsamlingar.</p> <p>Det er òg gjort brukarundersøkingar innan barnevern og oppvekst (sjå tilstandsrapport).</p>

4.2 Økonomiske rammer for tenesteproduksjonen

Tabellen under viser korleis drifta fordeler seg på KOSTRA-tema⁸. I kvart tema er det samla ei rekkje tenester som kommunen yter til brukarar og innbyggjarar. Tabellen er den same som budsjettskjema 1B, men sosiale utgifter, avskrivningar og fondsbruk/-avsetjing er trekt ut i egne tabellar som vert presentert til slutt i dette kapitlet. I 1 B er dei frie disponible inntektene som skatt og rammetilskot, finansinntekter-/utgifter og fondsdisponeringar ikkje med. Desse postane ligg i skjema 1A.

Tema (i 1000 kr)				Avvik		
	Regnskap 2017	Regnskap 2018	Endring 2018-2017	Justert budsjett 2018	rekneskap /budsjett 2018	Budsjett 2018, opphav.
Finans og fellespostar	1 210	581	-628	-4 999	-5 581	-8 248
Styring og kontrollverksemd	4 704	3 989	-715	4 537	548	4 530
Administrasjon	27 699	28 857	1 158	28 849	-8	29 044
Barnehagar	46 564	48 797	2 232	51 552	2 755	49 448
Grunnskuleopplæring	102 163	101 681	-482	109 186	7 504	110 738
Kommunehelse	23 101	25 329	2 227	27 133	1 804	27 678
Pleie og omsorg	144 262	153 348	9 085	146 622	-6 726	136 625
Sosiale teneste	30 889	30 849	-39	30 144	-705	29 552
Barnevern	14 050	14 858	808	18 421	3 563	18 540
Vatn og avlaup, avfall og renovasjon	-10 830	-13 335	-2 506	-14 965	-1 630	-14 608
Plansak, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	5 751	7 602	1 851	9 689	2 087	10 020
Kultur	18 656	15 620	-3 035	19 426	3 806	18 994
Kyrkja	5 641	5 723	82	5 683	-41	5 683
Samferdsel	7 391	7 644	252	7 454	-189	7 620
Bustad	-9 296	-7 694	1 602	-10 118	-2 424	-10 117
Kommunal næringsforvaltning og konesjonskraft	16 440	19 716	3 277	20 794	1 078	20 447
Brann- og ulykkesvern	7 839	8 830	991	7 782	-1 049	7 750
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 688	1 730	43	1 814	83	4 301
ALLE	437 923	454 125	16 203	459 002	4 877	447 996

I resten av dette kapitlet vert avvika kommentert samanlikna med det justerte budsjettet for 2018 per KOSTRA-funksjon, innanfor kvart KOSTRA-tema. Sosiale utgifter, avskrivningar og fondsbruk/-avsetjing er ikkje med i tabellane. Årsak til avvika er samansett av mange større og mindre meir- og mindreforbruk i forhold til budsjett. Det er dei største avvika som vert kommentert på kvart rammeområde .

⁸ KOSTRA=KOMMuneSTATRAPPORTERING. Kommunane skal nytta lik standard for rekneskap for å gjera det mogleg å samanlikna kommunar med kvarandre, på for eksempel tema «Grunnskule».

4.3 Finans og fellespostar

4.3.1 Om tenestene

Det meste av det som ligg under funksjonane «Finans» ligg i budsjettskjema 1A. Finans og fellespostar er heller ikkje eit eige tema i KOSTRA, men ein del av nøkkeltala i 1A, Finansielle nøkkeltal og administrasjon, styring og fellesutgifter som i budsjettdokumentet delt opp i tre. Det er ikkje nokon direkte tenesteproduksjon i dette tema, men her ligg nokre fellespostar. Følgjande funksjonar er med:

- 180 - Diverse felles utgifter gjeld utgifter til kommunale råd og utval, beredskapsplanlegging, forsikring og leige av rettslokale.
- 190 – Interne serviceenheter er ein mellombels støttefunksjon for postar som vert fordelt til andre KOSTRA-tema i løpet av året. Det gjeld og funksjon 880 der det ligg innsparingskrav som ikkje er konkretiserte på andre KOSTRA-tema. Etter kvart som tiltaka kjem i gang, vert krava ført ut av denne tenesta og inn på andre tenesteområde.
- 800 – Skatt på inntekt og formue kan være interne fordelingar
- 870 – Renter/utbytte og lån er mesteparten av det som ligg i funksjon 870 ligg i budsjettskjema 1A, men i 1B ligg gebyr på bl.a. sertifikatlån

4.3.2 Mål og tiltak

Sidan det ikkje er eigen tenesteproduksjon for dette tema, er det ikkje utarbeidd eigne mål og tiltak her.

4.3.3 Økonomiske rammer

Kostrafunksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheva
Finans og fellespostar	1 210	581	-628	-4 999	-5 581	-8 248
172 PENSJON	-1	-1	0	0	1	0
173 PREMIEFOND	18	165	147	0	-165	0
180 DIVERSE FELLESGIFTER	1 237	334	-903	633	299	556
190 INTERNE SERVICEENHETER	-317	-332	-15	1 765	2 097	1 538
800 SKATT PÅ INNTEKT OG FORMUE	20	286	266	267	-18	0
GENERELT STATSTILSKUDD VEDRØRENDE						
850 FLYKTNINGER MV.	319	0	-319	400	400	400
870 RENTER/UTBYTTE OG LÅN (INNLÅN OG UTLÅN)	89	152	64	151	-2	101
880 INTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	-155	-23	132	-8 215	-8 192	-10 842

Rekneskap 2018 på Finans og fellesfunksjonar vart 5,6 mnok over budsjett. Dette er ikkje overforbruk, men omfordeling mellom rammeområde.

Funksjon 180 har eit mindreforbruk på 0,3 mnok fordi forsikringane på teknisk vart rekneskapsført på funksjon 121.

Funksjon 190 har eit mindreforbruk på 2,1 mnok samanlikna med budsjett. Funksjonen er fordelt ut på andre rammeområder då det gjeld løn til prosjektleiarar, FDV, reinhald og veg/VAR.

Funksjon 850 har eit mindreforbruk på 0,4 mnok for ei budsjettert intern overføring frå nav til oppvekst for intro.skule, det vart avklart at overføringa ikkje skulle gjennomførast f.o.m. 2018.

På funksjon 880 vart diverse uspesifiserte innsparingstiltak plassert i budsjett 2018. I løpet av 2018 er dei fleste innsparingane realisert og plassert på rett funksjon, men det låg att 8,2 mnok etter 2. tertial. Av desse er 6,4 mnok uspesifiserte innsparingskrav i helse og omsorg, medan 1,8 mnok er spart inn på andre rammeområder.

4.4 Styring og kontrollverksemd

4.4.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld to funksjonar; 100 – Politisk styring og 110 – Kontroll og revisjon. Dette er eit lite, men grunnleggjande rammeområde for ein kommune si rolle i demokratiet. Utgiftene går til tilskot til politiske parti og grendeutval⁹, løn¹⁰, godtgjersle, tapt arbeidsforteneste, frikjøp, refusjonar arbeidsgjevarar, møteutgifter og transport til politikarar og kontrollutval. Hordaland fylkeskommune har sekretariatsarbeidet for kontrollutvalet og revisjonen vert utført av Deloitte.

Gjeldande politisk organisering vart vedteke av heradsstyre 6.10.2015 (HST-071/15):



⁹ Rådsutval som ungdomsrådet og rådet for menneske med nedsett funksjonsevne og eldre høyrer til KOSTRA-tema «Fellespostar», funksjon 180

¹⁰ Arbeidsvilkåra for folkevalde i Kvam herad 2015-2019 vart vedteke i heradsstyremøte (HST-070/15) 6.10.2015. Ordføraren si løn skal vera tilsvarande som løna til ein stortingsrepresentant. Varaordføraren får ei fast godtgjersle på 10% av ordførargodtgjersla. Leiar for næring, plan og bygg får ei fast godtgjersle på 3,5% av ordførargodtgjersla. Andre politikarar får møtegjersle per møte.

4.4.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Lokaldemokrati ¹¹ <ul style="list-style-type: none"> - Valdeltaking - Legitimitet til kommune - Legitimitet til folkevalde - Dialog mellom folkevalde og innbyggjarar mellom val - Påverknad på tenester - Høve til å medverka i lokalsamfunnet 	Påliteleg styre – tillit til folkevalde sin redeligheit og styringsorgana sin verkemåte	Oppfølging av etiske retningslinjer for politikarar Gjera kjent og halda delegeringsreglementet oppdatert	Dei etiske retningslinjene har vorte følgt opp med dilemmatrening i 2018. Delegeringsreglementet ligg på kvam.no.
	Ansvarleg styre – at innbyggjarane kan følgja med i politikken og stilla dei styrande til ansvar	Overføra heradsstyremøte på nett, «live» og for ettertid («Kommune-tv») Lett tilgjengeleg innsyn i offentlege dokument på nettsidene (innsynsportal)	Møta vart overført «live» i 2018, og opptaka er tilgjengelege via nettsidene til kommunen. Kommunen held fram med å publisera dokument på innsyn, og leggja annan informasjon ut på kvam.no.
	Borgarnært styre – høve for innbyggjarane å delta i og påverka politikken	Gjennomføra val i tråd med regelverk Leggja til rette for valdeltaking Arbeidsvilkår for folkevalde i tråd med HST-070/15	Det var ikkje val i 2018. Arbeidsvilkår lagt til grunn for utbetalingar i 2018.
	Effektivt styre – evne til å levera tenester som er i samsvar med innbyggjarane sine behov, samt dei folkevalde sine evne til å styra kommunen	Følgja opp brukarundersøkingar	Etiske retningslinjer følgt opp med dilemmatrening. Lagt ut informasjon om innbyggjarinitiativ for å auka medverknad og auka tilgang for innbyggjarar til å delta i politiske prosessar.

Ei ny oppgåva kommunen fekk i 2018, var borgarleg vigsling. 20 viglser har vorte gjennomført av ordførar, varaordførar, HR-sjef og administrativ rådgjevar. Vigslene har vorte utført både heima i hagar, på stranda, ved fjorden og på rådhuset.

¹¹ Kjelda: «Hvordan fungerer lokaldemokratiet? Kartlegging av innbyggernes og folkevalgtes erfaringer og oppfatninger», prosjektrapport etter samarbeid mellom Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Kommunenes sentralforbund (KS):

<http://www.bedrekommune.no/bedrekommune.no/filestore/bedrekommunen/lokaldemokratirapport.pdf>

4.4.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheva
Styring og kontrollverksemd	4 704	3 989	-715	4 537	548	4 530
100 POLITISK STYRING	4 134	3 469	-665	3 612	143	3 606
110 KONTROLL OG REVISJON	570	519	-50	925	405	925

På styring og kontrollverksemd var det i 2018 brukt 0,6 mnok mindre enn budsjett på lønsutgifter og revisjon.

Funksjon 100 Politisk styring har eit mindreforbruk på netto 0,15 mnok. Det er nytta 0,25 mindre i godtgjersle og frikjøp til politikarar, men 0,2 meir til tenestefrikjøp/refunderte lønsutgifter politikarar. Det er 0,1 mnok i mindre forbruk av kurspott.

Funksjon 110 Kontroll og revisjon har eit netto mindreforbruk på 0,4 mnok. Det er brukt 0,3 mnok mindre til revisjonen og sekretariat for kontrollutvalet i 2018 enn budsjettet. Utgiftene til møtegodtgjersle og kurs for kontrollutvalsmedlemmene vart 0,1 mnok lågare enn budsjettet.

4.5 Administrasjon

4.5.1 Om tenestene

Følgjande tenester vert utført i funksjon 120: Administrativ leiing, politisk sekretariat, merkantile oppgåver, IKT, informasjon, kantinedrift, juridisk og administrativ rådgjeving, innkjøp og økonomiforvaltning, organisasjons- og personalutvikling. I tillegg har rammeområdet/tema utgifter til eigedomsforvaltning (funksjon 121) og reinhald, forvaltning, drift og vedlikehald av rådhuset (130).

4.5.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Samspel mellom folkevalde og administrasjon	Det er god tillit og avklarte roller mellom folkevalde og administrasjonen	Gjera kjent og halda delegeringsreglement oppdatert Samarbeidsmøte ordførar/varaordførar – rådmann Syta for at saker til politisk handsaming er forsvarleg utgreidd, innanfor fristar Syta for at vedtak vert sett i verk	Administrativt delegeringsreglement publisert KF Delegering. Regelmessige møter mellom politisk leiing og rådmann gjennomført. Tilbakemeldingar på status for dei mest sentrale vedtak vert gjeve på prosjektportal og i samband med økonomirapportar.
Internkontroll - Kommuneleva §23, 2. ledd: <i>Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksar, og at den er gjenstand for betryggende kontroll.</i>	Kvalitet og effektivitet i tenesteproduksjonen	Halda fram med kontinuerleg kvalitetsforbetring i organisasjonen – LEAN Gjennomføra og følgja opp brukarundersøkingar for å kartleggja opplevd kvalitet Utnytta funksjonalitet i politikarportal Bruka språkprofil i saksskriving og kommunikasjon med andre (Klart språk) Ta i bruk nye modular i kvalitetssystem	Gjennomført 5 leiarsamlingar med Lean som tema i 2018. Lean-opplæring og prosjekt gjennomført i organisasjonen. Enkelte brukarundersøkingar gjennomført. Språkprofil med klarspråk er i bruk. Det er arbeid mykje med dokumentmodulen i kvalitetssystemet i 2018
	Heilskapleg styring og rett utvikling	Gjera kjent og halda administrativt delegeringsreglement oppdatert Ta i bruk og utvikla styringssystem	Administrativt delegeringsreglement publisert KF Delegering.

			Ikkje hatt nok administrative ressursar til å ta i bruk og utvikla komplett styringssystem
	Godt omdøme og legitimitet	Ta i bruk kommunikasjon strategi, som vert lagt fram til politisk handsaming hausten 2017. Ta i bruk nye modular i kvalitetssystem for dokumentstyring, og ROS-analyse Gjera kjent dei etiske retningslinjene for å oppnå tillitsskapande forvaltning som byggjer på ein høg etisk standard	I 2018 er det brukt store administrative ressursar på dokumentmodulen, og å samla og laga nye rutinar i denne. Blant dokumenta er retningslinjer og strategiar.
	Etterleving av lover og reglar	Bruka kvalitetssystem for m.a. avvikshandtering Følgja opp tilsyn Ajourhalda og gjera kjent delegeringsreglement	Avvikssystemet i bruk i heile organisasjonen, men i noko ulik frekvens. Reglement publisert. Tilsyn på tilskot frå 2017 følgt opp. Starta med nytt tilsyn på internkontroll i 2018.
Organisasjons- og personalutvikling	Måloppnåing gjennom leiing og styring	Følgja opp medarbeiderundersøking, ved bruk av KS sin 10-faktor-modell. Gjennomføra leiarsamlingar Laga opplæringsplan og plan for kompetansedeling	Sjå og eige kapittel for «Kvam herad som arbeidsgjevar»
Økonomiforvaltning	Føremål for økonomireglement: - Skildra økonomi- og rekneskapssystem - Effektiv og forsvarleg økonomiforvaltning - Økonomistyring - Tilfredsstillande avgjerslegrunnlag for folkevalde - Sikra politisk påverknad i budsjettprosess og økonomistyring - Dokumentera viktige økonomirutinar	Ajourhalda økonomireglement Ajourhalda rutinar for løns- og økonomisystem Enkel tilgang til løns- og økonomisystem for medarbeidarar og leiarar Følgja opp og gjennomføra innsparingstiltak Laga utkast til økonomiplan i junimøte og budsjettkonferanse i november	Økonomieglementet vart ikkje revidert. Rutinar for løns- og økonomisystem ajourhalde i samband med innlegging i ny dokumentmodul. Innsparingstiltak gjennomført med unntak av i HO. Det vart ikkje laga sak i junimøtet, men gjennomført konferanse i november.

	- Sikra kontinuitet i samla økonomiforvaltning		
Innkjøpsstrategi - Best mogleg verdiskaping til lågast mogleg ressursbruk	<p>Best mogleg verdiskaping til lågast mogleg ressursbruk</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rett kvalitet for å dekkja behova til kommunen på best mogleg måte - Fremja effektiv ressursutnytting - Gjennomføra effektive innkjøpsprosessar - Fremja konkurranse - Ta samfunnsansvar 	<p>Gjennomføra tiltak i tråd med tiltaksplan for innkjøpsstrategi for 2017-2020</p> <p>Ta i bruk ny eHandelsløysing (web-butikk)</p> <p>Nytta program for gjennomføring av anbodskonkurranse, når dette er ferdig utvikla.</p>	<p>Ny løysing teke i bruk for eHandel og for anbodskonferansar.</p>
Føremålstenleg og framtidretta IKT-satsing	Digitalisering av tenester til innbyggjarar og næringsliv	Gjennomføra tiltak i tråd med «Digitaliseringsstrategi 2018-2021», som nettløysing for leige av kommunale bygg og eigedomar, og felles låssystem for kommunale bygg for utleige	Tiltak er arbeid vidare med i 2018.
	Digitalisering av administrative tenester	<p>Ta i bruk ny internettportal der interessentar har tilgang 24/7/365</p> <p>Kampanje for å auka bruk av eFaktura/AvtaleGiro</p> <p>Laga digitale skjema til web</p> <p>Ta i bruk e-Signatur på dokument</p> <p>Samarbeida med andre om digitaliseringsprosjekt. Delta i KS sitt digitaliseringsprosjekt - utviklingsfond</p>	<p>Lansert nye nettsider i 2018</p> <p>Kampanje satt på vent.</p> <p>Arbeid med å lage digitale skjema held fram.</p> <p>Inngått avtale om e-Signatur. Venter på oppdatering av Websak.</p> <p>Delteke i regionalt digitaliseringssamarbeid, og KS sitt DigiFin.</p>
Arkivplan	Offentlege organ pliktar å ha arkiv, og desse skal vera ordna og innretta slik at dokumenta er tryggja som informasjonskjelder for samtid og ettertid	<p>Tilgang til offentlege dokument via innsynsportal</p> <p>Nytta Interkommunalt arkiv Hordaland (IKAH) til langtidslagring</p>	<p>Ny nettsida for Kvam herad. www.kvam.no har hatt dokumentinnsyn sidan våren 2002.</p> <p>Medlem/eigar av</p>

		Ajourhalda og gjera kjent internt kvam.arkivplan.no Digitalisera fleire arkiv, som gards- og bruksarkivet Systematisera og langtidslagring av helsearkiv	IKAH sidan 1987. Arkivplan revidert i 2017.
Eigedomsforvaltning	Eigedomsforvaltning skal <ul style="list-style-type: none"> - dekkja prioriterte brukarbehov - ha effektiv arealutnytting - ha verdibevarande vedlikehald - vera kostnadseffektiv - ha målretta utviklinga av eigedomane sine kvalitetar - vera hensiktsmessig organisert - ha rette økonomiske rammevilkår - ivareta lovpålagte krav 	Sjå eige særtema for kommunale bygg. Gjennomføra sal i tråd med salslista og innanfor EØS-regelverk Ferdigstilla retningslinjer for utleige av kommunale bygg og eigedomar	Seld eit bustadhus i 2018. Arbeid med retningslinjer for utleige av kommunale bygg og eigedomar er starta opp.

4.5.3 Økonomiske rammer

Kostrafunksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik rekneskap/budsjett 2018	Budsjett 2018, opphavelag
Administrasjon	27 699	28 857	1 158	28 849	-8	29 044
120 ADMINISTRASJON FORVALTNINGSUTGIFTER I	24 624	25 041	417	25 261	219	25 295
121 EIENDOMSFORVALTNINGEN	1 788	2 465	678	2 389	-77	2 549
130 ADMINISTRASJONSLOKALER	1 287	1 350	63	1 199	-151	1 199

Rammeområde administrasjon vart i 2018 som budsjettert.

Funksjon 120 Administrasjon har eit netto mindreforbruk på 0,2 mnok.

Det er brukt 0,7 mnok mindre i lønsutgifter og 0,3 mnok meir i utgifter til kjøp. Dei auka utgiftene gjeld blant anna IKT kommunikasjonsutgifter, IKT lisens og program. Salsinntekter og andre driftsinntekter ligg 0,2 mnok under budsjett, 0,3 mnok av IKT inntektene er ført på funksjon 121.

Funksjon 121 Forvaltningsutgifter i eigedomsforvaltninga har eit netto mindreforbruk på 0,1 mnok. Inntektene er auka med 0,6 mnok, 0,2 gjeld refusjon for reinhald til bla Mattilsynet i åra 2015-2017, 0,3 mnok er refusjon for IKT utgifter som skulle vert ført på funksjon 120. Varer og tenester har eit overforbruk på 0,5 mnok, 0,2 mnok gjeld auka driftskostnader og forsikring på transportmiddel. Etablering av ladestasjon til bilar 0,1 mnok, det er også ført kostnader som gjeld oppgradering av omsorgsbustadar her.

Funksjon 130 Administrasjonslokale har eit netto overforbruk på 0,15 mnok. Dette skuldast i hovudsak auka straumutgifter og installasjon av lys og stikk i rubbhall på Sandven.

4.6 Barnehage

4.6.1 Om tenestene

Barnehageområdet omfattar funksjonane 201-Førskule, 211-Styrka tilbod til førskulebarn og 221-Førskulelokale og skyss i KOSTRA.

Kvam herad har i dag 5 nye/utvida kommunale barnehagar, og det er ein privat barnehage Sandven FUS barnehage

Barnehagedrifta vert regulert av Lov om barnehagar, Barnehagelova og forskrifter, samt Kunnskapsdepartementet sine merknader til paragrafane i lova. Det nasjonale regelverket definerer kva ein barnehage er, stiller krav til det pedagogiske innhaldet og gjev nærare reglar for bemanning, areal og styringsorgan. Barnehagelova § 12 a regulerer retten til barnehageplass. I Kvam er det barnehageplass til alle som har lovfesta rett til plass etter barnehagelova, og som søker før 1. Februar kvart år. Alle som søker etter 1. Februar er ikkje sikra å få barnehageplass. Dette har vore ei utfordring, og spesielt for nytilflyttarar til Kvam som ikkje kjenner til søknadsfristen. Det er ikkje areal, men økonomisk ramme som begrensa antal plass.

Barnehagen er ei pedagogisk verksemd, og skal vera eit trygt og godt oppvekstmiljø til borna sitt beste. Med fokus på leik, trivsel og omsorg samarbeider barnehagane med foreldra om å gjera barnehagen til ein positiv utviklingsarena. Totalt har Kvam herad 357 born i sine barnehagar, og om lag 84 årsverk

Årsplan. Alle barnehagar skal utarbeida ein årsplan som skildrar det pedagogiske arbeidet med mål, metodar og aktivitetar. Årsplanen er basert på Rammeplan for barnehage, og er ei forskrift til barnehagelova som gjev retningslinjer for barnehagen sitt verdigrunnlag, innhald og oppgåver. Barnehagen vert leia pedagogisk og administrativt av styrar. Foreldra skal ha høve til å delta og medverka i planlegginga av barnehagen sitt innhald. Foreldra er sikra brukarmedverknad gjennom samarbeidsutvalet.

Ny nasjonal pedagognorm, frå 1. august 2018. Barnehagen skal ha minst éin pedagogisk leiar per 7 små barn under 3 år, og ein pedagogisk leiar per 14 barn over 3 år. Eit ekstra barn utløyser krav om ein ny heiltidsstilling som pedagogisk leiar. Barn tel som 3 år frå og med august det året dei blir tre år. Kvam herad tok omsyn til lovendringa ved tilsetjing våren 2018, og innførte norma frå 01.08.18. Norma førte ikkje til ekstra midlar frå staten.

Stortinget vedtok ny nasjonal bemanningsnorm, som tredde i kraft 01.08.18. Norma stiller eit minimumskrav til grunnbemanning i ein ordinær barnehage. Barnehagen skal ha minst ein tilsett per 3 barn når borna er under 3 år, og ein tilsett pr. 6 barn når borna er over 3 år. Kvam har frå 2013 hatt ei bemanningsnorm på 6,3 (før den tid var den på 6,0), og me innførte ny bemanningsnorm frå 01.08.18.

Vedtekter. I samsvar med Lov om barnehagar har Kvam heradsstyre vedteke felles vedtekter for dei kommunale barnehagane.

Kompetanse. Barnehagane deltek i felles kompetanseheving i samband med satsinga på Læringsmiljø og pedagogisk analyse (LP). Gjennom felles kompetanseheving, har Kvam Herad mål om å gje borna ein trygg og god barnehagekvardag. Det er kome ny nasjonal kompetansestrategi som krev søknad

frå den einiskilde barnehage. Kvam treng kompetanseplan for barnehagane. Kvam herad har eit system for rettleiing og oppfølging av nyutdanna barnehagelærarar.

PPT skal arbeida for barn, foreldre og tilsette i barnehage/skule, både på individ- og systemnivå, i høve sakkunnig vurdering, kompetanseheving og organisasjonsutvikling. PPT arbeider i eit støttesystem med tidleg innsats inn mot alle barnehagar, for å styrkja dei til både å oppdaga tidleg og setja inn tiltak tidleg. Barn som har behov for ekstra oppfølging har rettar etter barnehagelova § 19a; «*Rett til spesialpedagogisk hjelp*». Kommunen skal fatta vedtak om tilrettelegging for barn med nedsett funksjonsevne etter ny § 19 g i barnehagelova.

Høgt tal fleirspråklege barn i Kvam krev at barnehagane har god oppfølging av borna. Barnehageplass til alle flyktningebarn og systematisk bruk av morsmålsassistentar ved oppstart er viktige tiltak for god integrering, og er no ein del av introduksjonsprogrammet for fleirspråklege barn og unge.

Ein god barndom hindrar fråfall frå utdanning og arbeidsliv i vaksen alder. Forsking slår fast at høgkvalitetsbarnehagar er med på å utjamna sosiale skilnader, førebyggja psykiske helseplager, og styrkja barn si kognitive utvikling og hindra utanforskap. For å skapa høgkvalitetsbarnehagar må barnehageeigar saman med barnehagane jobba systematisk med kvalitetsutvikling. Dette handlar om tydeleg leiing, organisering av barnehagetilbodet, fagleg medvit og evne til omstilling og endring. For 2018 er det utarbeidd ein kvalitetsrapport til barnehageeigar/ heradsstyret, på lik line med skule.

4.6.2 Mål og tiltak

Visjon for barnehagane i Kvam: «*Me skapar gode barndomsminner og livsglede*»

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
<i>Pedagogisk leiing</i>	Kollektiv kapasitet og systemretta fagleiing av barnehagan e.	Barnehage-eigar legg til rette for prosessar der leiarane er delaktige i utforming av leiarskap i barnehage jf. leiarhjulet og medarbeidarhjulet	Leiinga nyttar LP-analysar ved alle utfordringar kring pedagogisk leiing i barnehagen.
<i>Kvalitet i barnehagen</i>	Skapa inkluderande, gode og trygge miljø med vekt på leik, omsorg, glede, læring og utvikling. Auka og	LP som verktøy for systematisk refleksjon over pedagogisk praksis Implementera Rammeplan frå 01.08.17	Alle barnehagane har fått rettleiing frå PPT i tråd med modulane i LP-modellen. Tilsette nyttar LP som verktøy i refleksjon over pedagogisk praksis. Ny rammeplan er implementert

	<p>styrka fagleg refleksjon over eigen praksis</p> <p>Kvalitetssikringa systemtenkinga</p>	<p>Utarbeida felles mal for alle skjema</p> <p>Auka pedagogtettleiken</p>	<p>Pågåande arbeid.</p> <p>Bemanning i barnehagane er i tråd med ny pedagognorm.</p>
<i>Heilskapleg og likeverdige læringsmiljø</i>	<p>Alle barn skal oppleva å høyra til og vera ein del av eit inkluderande fellesskap/læringsmiljø. Ingen skal oppleva å bli utestengt i barnehagen</p>	<p>Systematisk arbeid med fokus på vennskap, trivsel og vaksne som ser.</p> <p>Implementera og følgja opp handlingsplan mot mobbing</p> <p>Bruka LP modellen i analysearbeidet</p>	<p>Støtteteam for barnehage og PPT har jobba saman med barnehagane om tema. Tema vennskap, mobbing, trivsel og vaksne som ser er og ein del av satsingsområdet i LP-arbeidet og analysemodellen blir brukt Barnehagane nyttar handlingsplan mot mobbing og nyttar ressursar som ligg lett tilgjengeleg hjå på nettsida til Utdanningsdirektoratet.</p>
<i>Fleispråklege barn i barnehagen</i>	<p>Inkludering Godt norsk språk</p>	<p>Morsmålsassistent for nyankomne flyktningebarn</p> <p>Sikra ein god start</p> <p>Skriftleg informasjon på alle aktuelle morsmål</p>	<p>Nyankomne flyktningebarn får morsmålsassistent ved oppstart for å sikra ein god start.</p> <p>Skriftleg info på morsmål er delvis gjennomført.</p>
<i>Rekruttering,</i>	<p>Andel tilsette med pedagogiske utdanning skal minimum</p>	<p>Gje studiestøtte til fast tilsette som vil ta barnehagelærarutdanning</p>	<p>Ved utgang 2018 har 38 % av tilsette i barnehagane pedagogisk utdanning, litt over landsnittet</p> <p>5 barnehage-lærarar tek vidareutdanning.</p>

	liggja på 50 %	Gje barnehagelærer tilbod om vidareutdanning i prioriterte fag-område	I 2018 vart det laga ein video for å rekruttera barnehagelærarar. https://www.facebook.com/barnikvam/videos/2066764580283355/
<i>Kompetanseheving /rettleiing</i>	Behalda og ta vare på nyutdanna barnehagelærarar	Gje veiledning til nyutdanna barnehagelærarar «Opplæringspakke» til vikarar.	Nyutdanna barnehagelærarar får rettleiing i 2 år etter at dei er nyutdanna
<i>Måltid</i>	Måltid i alle barnehagar frå 01.08.17	Pilotprosjekt i 2 bhg februar 2018 Plan for innføring og gjennomføring	Utprøvd vår 2018 i 3 barnehagar og innført i alle barnehagane hausten 2018. Investering ca. 180.00 før oppstart. Tiltaket er særst godt motteke.
<i>Seksuelle overgrep</i>	Auka tilsette sin kompetanse om seksuelle overgrep mot barn	Informasjon og kurs innan seksuelle overgrep mot barn	Tverrfagleg team vald og seksuelle overgrep har gjeve opplæring til tilsette i alle barnehagane
<i>IKT-digitaliseringsstrategi</i>	Oppdatert IT-utstyr og godt trådløst nettverk Auka kunnskap om pedagogisk bruk av digitale verktøy	Gjennomføra tiltaka i tråd med digitaliseringsstrategien Internopplæring Nettverk – deler erfaring/kunnskap	Digitalt utstyr kjøpt inn i tråd med strategien. Det er ikkje etablert nettverk i barnehage innan tema digitalisering??

4.6.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, opphaveleg
Barnehagar	46 564	48 797	2 232	51 552	2 755	49 448
201 BARNEHAGE	39 816	42 318	2 502	45 335	3 017	42 340
211 STYRKET TILBUD TIL FØRSKOLEBARN	3 851	2 977	-874	2 716	-261	3 584
221 BARNEHAGELOKALER OG SKYSS	2 898	3 502	604	3 501	-1	3 524

Barnehage brukte i 2018 2,7 mnok mindre enn justert budsjett. I hovudsak på grunn av lågare lønnskostnader og høgare brukarbetalingar og tilskot.

Funksjon 201 Førskule har eit mindreforbruk på 3 mnok. Det er samla eit mindreforbruk på lønn på 0,4 mnok. Vidare er det eit mindreforbruk på 0,4 mnok knytt til vikar ved sjukdom og fødselspermisjon grunna lågare lønna vikarar og vanskar med å skaffe vikar. Brukarbetaling er 1 mnok høgare enn budsjettert og ei rekkje øymerka tilskot, mellom anna til ny bemanningsnorm, vart samla på 1,2 mnok meir enn budsjettert .

Funksjon 211 Styrka tilbod til førskulebarn har eit meirforbruk på 0,3 mnok. Meirforbruket skuldast 0,9 mnok i lågare øymerka tilskot frå staten og samstundes har det samla vore 0,6 mnok i lågare lønnskostnader grunna lågare behov.

Funksjon 221 Barnehagelokale og skyss har ingen vesentlege avvik.

4.7 Grunnskuleopplæring

4.7.1 Om tenestene

Grunnskule omfattar funksjonane 202-Grunnskule inkl. pedagogisk psykologisk teneste (PPT), 213-Vaksenopplæring, 214-Spesialskular (Kvam har ingen), 215-Skulefritidstilbod, 222-Skulelokale, 223-Skuleskyss. Kommuneloped 0-100 år inngår som ein del av 213-vaksenopplæring.

Grunnskuledrifta vert regulert av gjeldande Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa, *Opplæringslova*, og forskrifter, samt Kunnskapsdepartementet sine merknader til paragrafane i lova. Lova handlar om rettar og plikter knytt til opplæring og skulegang i Noreg. Formålsparagrafen § 1-1: *Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.*

Det er 6 kommunale og ein privat grunnskule i Kvam;

Strandebarm skule 1-10 Kvam ungdomsskule 8-10

Norheimsund skule 1-7 Øystese skule 1-7

Tørvikbygd skule 1-7 Ålvik skule 1-7

Norheimsund friskule 1-10

Kvam har 1018 grunnskuleelevar. Det er om lag 142 årsverk i grunnskule/SFO. (Tala er henta frå GSI oktober 2018)

Læreplanverket for Kunnskapsløftet i grunnskulen gjev fundamentet for opplæringa i skule og bedrift. Læreplanen sin generelle del utdjuvar formålsparagrafen i opplæringslova, gjev overordna mål for opplæringa, inneheld verdi- og kunnskapsgrunnlaget, og det kulturelle grunnlaget for grunnskulen.

Opplæringslova §13-10 fastset at skuleeigar pliktar å utarbeida ein årleg rapport om tilstanden i opplæringa. Kvalitetsrapporten skal drøftast av skuleeigar, dvs. heradsstyret, og leggast fram for heradsstyret årleg. Den er siste åra omarbeidd i samband med at det er starta ein prosess for å auka politisk medverknad kring utarbeiding av innhaldet, og gjera dokumentet meir lesarvenleg og lettlesle.

SFO. Om lag 155 elevar 1-4. klasse har SFO-tilbod. Kommunen pliktar å ha eit skulefritidstilbod, (jf. § 13-7 i opplæringslova). Innhaldet skal ta utgangspunkt i borna sin trong for omsorg og lek, og fremja sosial læring. I tillegg til kulturaktivitetar skal fysisk aktivitet, frileik, oppleving og undring knytt til natur- og uteområde vera ein viktig del av dagen. 5 av 6 skular har SFO tilbod. Tørvikbygd barnehage har i 2018 tilbydd SFO tilbod til 3 born for som ei prøveordning.

Vaksenopplæringa er heimla i Opplæringslova kapittel 4A, *Opplæring spesielt organisert for vaksne.*

- Grunnleggjande opplæring i norsk/samf.kunnskap etter introduksjonslova, 44 elevar.
- Grunnskuleopplæring § 4A-1. Vaksne som ikkje har vitnemål i einskilde fag, 12 elevar.
- Spesialpedagogisk avdeling for vaksne, § 4A-2. 24 elevar.
- Realkompetansevurdering for vaksne på grunnskulen sitt område, 1 elev

Elevane ved vaksenopplæringa skal få opplæring ut frå dei føresetnader dei har. Målsetjinga er at dei skal få kompetanse og haldningar som gjer dei i stand til å meistra eigne liv og høve til å delta i skule, arbeid og samfunn. Undervisninga skal vera tilpassa både med omsyn til organisering og innhald. Vaksenopplæringa samarbeider med andre deler av det kommunale tenesteapparatet slik at opplæringa kjem den enkelte elev, kommunen og arbeidslivet til gode.

PPT er heimla i Opplæringslova § 5-6: Kvar kommune skal ha ei pedagogisk psykologisk teneste.

Lovkrav:

1) Tenesta skal sørgja for at det vert utarbeidd sakkunnig vurdering der lova krev det, jf. § 5-1 om retten til spesialundervisning: *Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbyte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning.* Utgreiinga byggjer på kartlegging av eleven sine lære-føresetnader. Sakkunnig vurdering beskriv behov for spesialundervisning (§5.1), eller behov for tilrettelegging i ordinær opplæring (§1.3). PPT arbeider tverrfagleg.

2) Tenesta skal hjelpa barnehage og skule i arbeidet med kompetanseheving og organisasjonsutvikling for å leggja opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov. På systemnivå er PPT sentral i skulane og barnehagane sine utviklingsprosessar, og oppbygging av støttesystem i ordinær opplæring. PPT har ei sentral rolle i å kvalitetssikra systemtenkinga i barnehagar og skular, slik at rutinar og gjennomføring kring tidleg innsats/ born som treng ekstra støtte, vert utvikla likt i kommunen. PPT deltek som rettleiarar i LP-arbeidet i skular og barnehagar.

4.7.2 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak	Resultat
Pedagogisk analyse av alle resultat frå LP, elevundersøking, nasjonale prøvar mm	Alle elevar som går ut av grunnskulen skal meistra grunnleggjande ferdigheiter Kompetanse i å læra: –Strategiar for å handtera utfordringar –Kompetanse i sjølvevaluering –Forståing for at læring krev innsats og vera uthaldande –Haldningar og forventningar om at « <i>eg kan læra</i> »	Bruke LP-analysemodell Styrkja ordinær undervisning i tråd med resultat og ny forskning(Kva forskning – Nordahl?): 1. Gje eleven forståing av eiga læring 2. Sjølvrefleksjon hjå lærar 3. Standard for god undervisning 4. Positiv støttande elev-relasjon 5. Lærar leier tydeleg/strukturert 6. Tryggleik i handtering av bråk/uro 7. Formativ evaluering med elevane	LP-undersøking: Elevane i Kvam seier dei har det godt på skulen og opplever lærarane som fagleg støttande. Dei PPT har gjeve rettleiing til alle skulane i tråd med modulane i LP.
Alle elevar har rett på eit trygt og godt	Alle skal oppleva å vera ein del av eit	Fylgja rutinar etter § 9a: Alle vaksne skal følgja	Skulane føl rutinane og skriv aktivitetsplanar. Tilsette

<p>skulemiljø - ny § 9a i opplæringslova</p>	<p>inkluderande læringsmiljø både fagleg og sosialt Ingen elevar skal oppleve å bli mobba</p>	<p>med på at kvar elev har det trygt og godt Tilsette på skulane er tilgjengelege Arbeida pedagogisk etter LP-modellen (læringsmiljø og pedagogisk analyse)</p>	<p>melder avvik i Compilo, dette er meir synleg etter Compilo vart teken i bruk. LP-modellen vert brukt aktivt i analysearbeid når elevar har det vanskeleg. Satsinga "Barn er ikkje vanskelege, dei har det vanskeleg" har vore arbeidd mykje med.</p>
<p>Særskilt språkopplæring for fleirspråklege elevar i grunnskulen i Kvam</p>	<p>Elevar skal få dekkja sine rettar i tråd med opplæringslova</p>	<p>Morsmålsassistent ved oppstart Bruka kartleggingsverktøy frå Udir Fatta enkeltvedtak § 2-8 Tverrfagleg samarbeid kring mottak/introduksjon</p>	<p>Kartleggingsverktøy frå Udir vert brukt i varierende grad. Elevar som har behov for det får morsmålsassistent ved oppstart I 2018 starta ein Kvam si første gruppe med morsmålsundervisning på arabisk.</p>
<p>Kompetanseheving</p>	<p>Sikra tilstrekkeleg kompetanse i tråd med forskning og nasjonale føringar Tett samarbeid med KFL :</p> <ul style="list-style-type: none"> • organisasjons utvikling • kurs, kompetanseheving • lærande nettverk • individ – og systemnivå 	<p>Gje lærarar tilbod om vidareutdanning i norsk, matematikk og engelsk, samt tilpassa opplæring og spesialundervisning</p> <p>Gje tilbod om rektorutdanning Gje rettleiing til nyutdanna lærarar</p>	<p>9 lærarar tok vidareutdanning med støtte frå Udir og Kvam herad i 2018 2 skuleleiarar tok rektorutdanning i 2018</p> <p>KFL har gitt denne kompetansehevinga til skulane</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deltek i ulike lærande nettverk som eit ledd i å dela kompetanse med tilsette i skule. • Kompetanseheving i tema vald og overgrep • Gitt veiledning og støtte inn i individsaker • Delteke i arbeidet med å implementert veiledar om skulefråvær - ein rettleiar for førebygging/oppfølging • Deltaking i tverrfagleg team på ungdomsskulane <p>Nytilsette lærarar får individuell og grupperettleiing dei 2 fyrste åre etter endt utdanning</p>

IKT	Oppgradert maskinpark og programvare 1:1 frå 5-10 steg/ 2:1 på 1-4 Digitale tavler i alle klasserom IKT som kompensierende hjelpemiddel for alle elevar som treng det	Gjennomføra tiltak i tråd med digitaliseringsstrategien Opplæring i digital programvare Textpilot til alle med dysleksi	Digital utstyr er kjøpt inn i tråd med digitaliseringsstrategien. (Sjå kvalitetsrapport for skule) Textpilot blir gjeve til dei elevane som har behov for det. Skulane har teke i bruk ny digital programvare i undervisninga f.eks. Campus som blir nytta i matematikkundervisninga
System for ivareta elevar som har det vanskeleg	Alle skular skal kjenna fagleg trygge, samt sjå og møta eleven sine behov	Kompetanseheving	Kursdag august 2018 for alle tilsette i skule og KFL: "barn er ikkje vanskelege- dei har det vanskeleg" (6 ulike tema)
Kvalifiseringsprogram for flyktningar	Gje elevar eit fullverdig kvalifiseringsprogram i samarbeid med NAV	Vurdera fleire skuledagar pr. veke Gjennomgang av organisering Språkpraksis (NAV)	Vart gjennomført når ei gruppe vaksne kvoteflyktningar frå Kongo kom til Kvam i oktober.
Kvalitetssystem	Oppretthalda og kvalitetssikra internkontroll og systemtenkinga Auka kollektiv kapasitet	Nytta 1310.no, VOKAL og PULS Leiarane utarbeider dette i fellesskap	Skulane nyttar den digitale programvara 13.10 som eit ledd i internkontrollarbeidet. Har ikkje byrja arbeidet med å leggja inn rutinar i Compilo
Reduksjon av skuleramma jamfør økonomiplan	Ressursinnsats og resultat skal hengja betre saman, jamfør kostragruppe 11	Bruka «Sandnes-modellen» i analysearbeid: Gjennomgang og vurdering av resultat, organisering og kompetanse	Ikkje nytta ekstern hjelp eller teke i bruk Sandnesmodell. Gradvis har ein auka refleksjon kring bruk av ressursar, for å endra organiseringa frå 2019.

4.7.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheleg
Grunnskuleopplæring	102 163	101 681	-482	109 186	7 504	110 738
202 GRUNNSKOLE	84 954	81 759	-3 195	88 425	6 667	91 043
213 VOKSENOPPLÆRING	4 182	4 602	420	4 523	-79	4 515
215 SKOLEFRITIDSTILBUD	1 540	1 696	156	1 999	304	1 203
222 SKOLELOKALER	8 313	9 271	958	9 841	570	9 579
223 SKOLESKYSS	3 174	4 354	1 180	4 397	44	4 397

Grunnskule hadde i 2018 eit forbruk som var 7,5 mnok lågare enn budsjet. Mest på grunn av auke i øymerka tilskot og mindre kostnader til gjesteelevar.

Funksjon 202 Grunnskule har eit mindreforbruk på 6,7 mnok. 1,4 mnok er knytt til øymerka midlar til juniorforskarprosjektet og desse er avsett til fond. Andre øymerka tilskot frå staten er 1,3 mnok høgare enn budsjettert. Vidare utgifter til elevar frå Kvam som går på skule i andre kommunar 2 mnok lågare enn budsjettert og inntekt frå andre kommunar knytt til elevar som går på skule i Kvam er 0,9 mnok høgare enn budsjettert. Leige av driftsmiddel er 0,5 mnok lågare enn budsjettert og det er mindre avvik på ein rekke andre postar som samla gjev eit mindreforbruk på 0,6 mnok.

Funksjon 213 Vaksenopplæring hadde eit meirforbruk på 0,1 mnok knytt til grunnskuleopplæring for vaksne.

Funksjon 215 Skulefritidstilbod mindreforbruk på 0,3 mnok knytt til fastlønn da det var færre søkjarar til tilbodet for skuleåret 2018/19.

Funksjon 222 Skulelokale har eit mindreforbruk på totalt 0,5 mnok. Samtidig som straumprisane auka mykje i 2018, som utgjer eit meirforbruk på 1,2 mnok på denne funksjonen, er det 1,7 mnok i mindreforbruk på løn og kjøp av varer og tenester. Mindreforbruket skuldast avvik i føring av løn til fordeling og lågare driftskostnader enn budsjet.

Funksjon 223 Skuleskyss har ingen vesentlege avvik

4.8 Kommunehelse

4.8.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 232-Førebygging - skule og helsestasjonsteneste, 233-Anna førebyggjande helsearbeid og 241-Diagnose, behandling og rehabilitering. Tenestene vert i hovudsak utførte av folkehelsekoordinator, helsestasjonstenesta, ergo- og fysioterapitenesta, kommunepsykolog og legetenesta.

Folkehelse er samfunnet sin innsats for å fremja befolkninga si helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige tilhøve og medverka til å førebyggja psykisk og somatisk sjukdom, skade eller lidning. Kvam herad har folkehelsekoordinator organisert i avdeling samfunn, næring og kultur.

Folkehelsearbeidet er heilskapleg og omfattar både offentleg, privat og frivillig sektor. Målet er å utvikla eit samfunn som legg til rette for helsegunstige val, fremjar tryggleik og medverknad for den einskilde, førebyggjer sjukdom og skade og legg til rette for gode bu- og oppvekstvilkår. Arbeidet med kommunen sitt første oversiktsdokument over helsetilstanden og faktorar som påverkar helsetilstanden, «Folkehelseoversikt for Kvam 2016 – 2019 » viser at innbyggjarane i Kvam i det store og heile har god helse. Dette dokumentet skal rullerast i 2019.

Folkehelsearbeidet er heimla i folkehelselova. Folkehelsekoordinator sine oppgåver er mellom anna: plan- og analysearbeid, samarbeid med frivillige lag og organisasjonar, utforming av søknadar, koordinering, planlegging og gjennomføring av tiltak innan ulike temaområde og tilrettelegging for eit systematisk og langsiktig folkehelsearbeid.

Helsestasjon- og skulehelsetenesta

Helsestasjon- og skulehelsetenesta i Kvam herad er organisert i eining for oppvekst og er ei av tenestene i KFL (Kvam familie og læringscenter). Tenesta har nært samarbeid med eining helse- og omsorg. Tenesta har 6,95 årsverk inkludert leiar, og har base ved Norheimsund helsestasjon med utekontor ved legekontora i Strandebarm, Øystese og Ålvik.

Tenesta har ansvar for svangerskap- og barselomsorg, helsestasjon 0-5 år, skulehelseteneste 6-20 år, helsestasjon for ungdom, reisevaksine, smittevern og helsestasjon for flyktningar.

Oppgåvene er heimla i Helse- og omsorgslova. Kommunen har ansvar for at tilbodet er tilgjengeleg for målgruppene, og at dei tilsette har nødvendig kompetanse og ressursar. Helsestasjon og skulehelsetenesta skal vera eit lågterskeltilbod. Kommunen har ansvar for å overvaka helsesituasjonen til alle born i kommunen, og skal planleggja og gjennomføra tiltak som fremjar ei best mogleg fysisk og psykisk helse blant gravide, barn og unge. Tenesta skal leggja til rette for gode oppvekstvilkår for barn og unge.

Helsestasjon- og skulehelsetenesta er eit allment tilbod til gravide, barn og ungdom i alderen 0-20 år og deira foreldre. Tenesta skal bidra til å førebygga sjukdom og fremja god fysisk og psykisk helse.

Hovudoppgåvene er helseundersøkingar, vaksinasjonar, opplysning, råd og rettleiing. Tiltak for å styrkja eigenmeistring hos barn og unge og korleis foreldra meistrar foreldrerolla, er også sentralt i arbeidet. Helsestasjonstenesta har eit heilskapleg perspektiv på førebygging og skal difor driva tverrfagleg arbeid.

Arbeidet vert utført av helsesjukepleier, jordmor, lege og fysioterapeut. Det skal vera lett å oppsøkje tilbodet i helsestasjon og skulehelsetenesta, og brukarane skal oppleva at dei vert tekne på alvor med små og store helseproblem og utfordringar.

Helsestasjonen har også oppgåver knytt til smittevernarbeid i kommunen, som tuberkulosekontroll, reisevaksine, influensavaksiner og helsestasjon for flyktningar. Tenesta når alle familiane i kommunen i ein tidleg fase i livet.

I 2018 vart det født 87 born i Kvam.

Ergo- og fysioterapi

Ergo- og fysioterapitenesta skal gje førebyggjande og kurative tenester til alle aldersgrupper. Det er utarbeidd eigen temaplan for tenesta.

Dei kommunale fysioterapeutane og ergoterapeuten har ansvar for å organisera tilbod til brukarar med samansette behov eller store funksjonsnedsetjingar. I tillegg til undersøking og behandling, har dei oppgåver som tilrettelegging for sosial deltaking, aktivitet, det å kunne bu i eigen bustad og å søkja om naudsynte hjelpemiddel. Dei er sentrale i kommunen sitt habiliterings- og rehabiliteringsarbeid og har også førebyggjande oppgåver.

Fysioterapiinstitutta gjev tilbod til dei som har muskel- skjelettlidingar, psykosomatiske lidningar eller treng opptrening etter skade, operasjon eller rehabilitering. Det er privatdrivne fysioterapiinstitutt i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm. Kommunen gjev tilskot til drifta i form av driftstilskot.

Ergo- og fysioterapitenesta har brei kompetanse og er ein viktig basisressurs i helse- og omsorgstenesta.

Fleire av dei tilsette er spesialistar. Barnefysioterapi er fagleg ein del av helsestasjons- og skulehelsetenesta i tråd med lokale og sentrale føringar.

Tenesta har 1 ergoterapeut, 4,2 fastlønna fysioterapeutar, 1 turnuskandidat og 6,35 driftsheimlar.

Kommunepsykolog for barn og unge

Psykologtenesta for barn og unge er organisert i Eining for oppvekst, i Familiesenteret, saman med familieterapeutar, utekontakt og LOS-prosjekt. Tenesta er heimla i Lov om Helse og Omsorgstenester under tema førebyggjande og helsefremjande arbeid. Familiesenteret skal prioritera tidleg innsats, arbeida tverrfagleg og vera lett tilgjengeleg. Oppgåvene til psykologen er delt mellom allmennpsykologisk arbeid, og helsefremjande og førebyggjande arbeid saman med tenestene i og utanfor KFL. Tenesta skal bidra til at barn og unge får rask vurdering av behovet for psykisk helsehjelp og «rett hjelp til rett tid». Ved behov, kan psykologen tilvisa til psykisk helsevern for barn og unge, på linje med fastlege og barnevernsteneste. Tilboda er psykisk helsehjelp for lette og moderate vanskar i form av kortvarig hjelp, støttesamtalar, rettleiing til føresette, barnehage/skule og andre kommunale tenester. Tenesta har årleg kontakt med 40-50 nye barn, unge og familiar. Grunnar for kontakt er uro for den psykiske helsa, teikn på psykiske plager, belastningar i familie, skule eller nettverk, eller

akutte hendingar. Det er ikkje krav til formell tilvising, og det skal vera lett å ta kontakt med tenesta. Kommunepsykolog har vore konstituert leiar i Familiesenteret i 2018.

Legetenesta

Legetenesta famnar om alt frå kurativ legeteneste, allmenntedisinske offentlege oppgåver og samfunnsmedisinske oppgåver til legevakt og koordinerte akuttmedisinske tenester utanfor sjukehus. Dette er lovpålagde tenester og basisfunksjonar som er avgjerande for å skapa framtidiretta, fagleg forsvarlege og likeverdige helse og omsorgstenester av god kvalitet. Alle fastlegane var ved inngangen av året spesialistar i allmenntedisin. Ein av fastlegane har hatt permisjon. Vikaren er lege i spesialisering. Kommuneoverlegen og ein av sjukeheimslegane er tilsette i heile stillingar, og begge er spesialistar. Kommuneoverlegen er leiar for tenesta.

Kurativ verksemd - fastlegetenesta

Alle som bur i kommunen har rett til ein fastlege. I Kvam er det legekontor i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm. Totalt er det ti fastlegar, ein i Ålvik, fem i Øystese og fire i Norheimsund. I Norheimsund er det også Lis-1 lege (turnuslege). Kontora i Øystese og Norheimsund er privat drivne med basistilskot frå kommunen. Strandebarm legekontor vert drive som kommunalt utekontor. Ålvik legekontor vart privat drive fram til 1. september då kommunen overtok drifta med fastlønna lege. Fire legar deler på arbeidet i Strandebarm. Saman med legane arbeider det til saman ni helsepersonell i ulike stillingsstorleikar ved legekontora.

Allmenntedisinske offentlege oppgåver

Kvar einskild fastlege kan tilpikast å ta del i arbeid med sjukeheimsmedisin, skulehelseteneste og helsestasjonsteneste i inntil 7,5 time pr. veke i full stilling. Kommunen har prioritert å ha legane med på dei ulike arenaane innan helse og omsorg og legg praktisk til rette for at dei kan vera det.

Samfunnsmedisinske oppgåver - kommuneoverlege.

Kommunen skal ha ein eller fleire legar som medisinske rådgjevarar. Funksjonen skal ivareta oppgåver som plan,-system,-beredskaps,- smittevern- og miljøretta helsevernarbeid. Samfunnsmedisinsk kompetanse er også nødvendig i interkommunalt samarbeid og samarbeid med spesialisthelsetenesta, t.d. arbeid med samarbeidsavtalar, tenesteavtalar, prosjekt og prosessarbeid.

Legevakt

Kommunen si legevaktordning skal sikra innbyggjarane sine behov for øyeblikkeleg hjelp-tilbod heile døgnet og er ein del av den allmenne beredskapen i kommunen. Kvam legevaktstasjon er ein av tre legevaktstasjonar i Hardanger og Voss legevaktistrikt og er lokalisert ved Kvam lokalmedisinske senter på Toloheimen. Legevaktstasjonen består av Kvam legevaktsentral og legevaktlokala. I opningstida ved fastlegekantora fungerer legekantora som legevaktlokala.

Ein vakthavande lege skal vera tilgjengeleg i naudnettet heile døgnet. Kvam har samarbeidsavtale med dei andre kommunane i Voss sjukehusområde om legevakt på natt . Voss kommune er vertskommune, og legevakta er på natt lokalisert i sjukehuset på Voss.

I tillegg til legane er det tilsett sju sjukepleiarar i til saman 288 % stilling ved legevakta.

Kvam legevakt er ein av sju «vakttårnlegevakter» i Noreg og er slik leverandør av data til nasjonal

statistikk for legevakt. Kommunen samarbeider med nabokommunane, føretaket og andre lokale døgntenester, t.d. brann og redningstenesta og helse og omsorgstenesta elles for å sikra gode løysingar for akutt tilbodet.

4.8.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Folkehelse «Helse i alt me gjer».	Alle avdelingar i kommunen skal ha forståing for «helse i alt med gjer» og arbeida for å ha «helse i alt me gjer».	Utvikla målretta informasjon til alle einingar omkring «helse i alt me gjer» Delta i planforum Etablere overordna folkehelsegruppe	Folkehelsekoordinator deltek i planforum/samarbeidsforum Overordna folkehelsegruppe har hatt 2 møter i 2018
Samarbeid med frivillige lag og organisasjonar.	Meir systematisk samarbeid mellom kommunen og frivillig sektor.	Etablere møtestadar. Meir kunnskap og informasjon om korleis samarbeida med frivillige lag og organisasjonar til dei tilsette i kommunen. Tilretteleggja for meir samarbeid med frivillige lag og organisasjonar på fleire avdelingar.	Frivilligundersøkelse er gjennomført -deltar i ulike møter og fora (Livoglyst, idrettsrådet, Kvammaveko)

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Helsestasjon og skulehelseteneste Nasjonale føringar	Styrkja skulehelsetenesta Fylja veiledande normtal for skulehelsetenesta Løysa nye oppgåver som blir lagt til helsesøster	Fylgja nasjonal opptrappingsplan Helsesøster skal vera tilgjengeleg for elevar på alle skulane kvar veke Søkja på aktuelle tilskotsmidlar/øyremerka tilskot Utføra nye pålagde oppgåver (HPV vaksining også til gutar) Setja i verk nødvendig kompetanseheving for å kunne utføra nye oppgåver	For å styrkja skulehelsetenesta vart det sendt søknad om prosjektmidlar i 2018. Kvam herad fekk 700 000 til å styrkja og utvikla skulehelsetenesta. Me kom godt i gang hausten 2018, og er i gang med å implementera den nye rettleiaren for tenesta som kom i 2017. Grunna permisjon og manglande vikar våren 2018, er det søkt om overføring av midlar til 2019/2020. Som eit ledd i prosjektet er 4 helsesjukepleiarar utdanna i Cos-kurs. (Foreldrerettleggingsprogram) Tenesta ligg under i forhold

			<p>til tilrådd normtal i skulehelsetenesta i barneskulen. Dette vil tenesta jobbe vidare med i prosjektarbeidet.</p> <p>Heile 2018 har tenesta tilbydd HPV-vaksine til jenter født i frå -91. Det har vore stor pågang av ettervaksining. Alle måtte ha tre dosar kvar fordelt i frå 1-6 mnd. Det er også starta med HPV-vaksining av gutar etter sentrale føringar</p>
Prevensjon	Få ned talet på abortar (nasjonalt mål)	Kompetanseheving Helsesøster/jordmor - utvida rett til å skriva ut prevensjon	Alle helsesjukepleiarane og jordmor har gjennomført kurs og fått utvida rett til å skrive ut prevensjon. Dette arbeidet er lagt til helsestasjon for ungdom og skulehelsetenesta i vidaregåande skular.
Rekruttering	Rekruttera helsesøster og jordmor til ledige stillingar	Ha tett kontakt med høgskulen Oppmoda sjukepleiarar i eigen kommune til å ta helsesøsterutdanning Delta i faglege nettverk	<p>Det vart rekruttert ny jordmor i ledig jordmorstilling i 2018, etter ei tid med to utlysingar og aktiv marknedsføring.</p> <p>Tenesta har tett kontakt med høgskulen, og dei har hatt ein helsesjukepleierstudent dette året.</p> <p>Tenesta held fram arbeidet med å rekruttere sjukepleier til å ta vidareutdanning som helsesjukepleier. Det har vore faste samarbeidsmøter med Voss føde- og barselavdeling. Leiar har delteke på nettverksmøter med andre leiarar for helsestasjon- og skulehelseteneste omkring Bergen kommune.</p>
IKT	Ha effektive digitale verktøy	Utføra tiltak i tråd med digitaliseringsstrategi Arbeidet med å innføra E-	Tenesta har etablert e-meldingar opp mot Helse-Bergen. Alle

		meldingar fortset.	fødselsmeldingane inn til kommunen kjem elektronisk. Tenesta kan og kommunisere med fastlegane via fagsystemet. Systemet fungerer godt, og tenesta får rask melding om nyfødde born i kommunen vår.
Samhandling med andre	Bidra til å leggja til rette for gode oppvekstvilkår for barn og unge i kommunen vår, og styrkja det som bidreg til betre helse	Tilby lågterskeltilbod for ulike målgrupper i skulen Vidareutvikla tverrfagleg samarbeidsmodell for gravide med rusrelaterte og psykiske vanskar	Arbeidet med grupper i enkeltklasser i forhold til klasse miljø, er gjennomførte både på barneskular og på ungdomskulane. Dette er ein del av systemarbeidet som vil verta implementert via prosjektet vårt, i samarbeid med skulen og andre samarbeidspartar. Arbeidet med å vidareutvikla tverrfagleg samarbeidsmodell for gravide med rusrelaterte og psykiske vanskar er starta, men ikkje ferdigstilt. Tenesta deltek i ressursgruppe mot vald og overgrep.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Ergo- og fysioterapi Opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering	Fagleg forsvarlege og likeverdige tenester som lar brukarane medverka Heilskaplege og koordinerte tenester	Ferdigstill plan for rehabilitering og søkja om tilskot til å utarbeida plan for habilitering Auka satsinga på rehabilitering i heimetenesta Etablera « kultur» for å meistre eige liv (haldningsendring) og leggja til rette for meiningsfulle aktivitetar Vidareføra tilbod om Kvardagsrehabilitering	Rehabiliteringsplan 2018-23 er politisk vedteken. Det vart arrangert Kick off seminar for implementering av Rehabiliteringsplanen i november for tilsette i helse og omsorg. Kvam har motteke kr. 500 000 frå Fylkesmannen til å laga plan for Habilitering. Midlane er overført til 2019 og planen skal utarbeidast i 2019, Tilbod om kvardagsrehabilitering er etablert. Ergo- og fysioterapeut

		<p>Sikra god samhandling med anna helsepersonell i kommunen og med spesialisthelsetenesta</p> <p>Sørgja for at personar med behov for langvarige og koordinerte tenester får individuell plan og koordinator</p> <p>Etablera tverrfagleg system for m.a. palliativ omsorg</p> <p>Få på plass treningskjøkken til bruk i ADL-trening</p>	<p>er «motorteam» for tilbodet. Det er tett samarbeid med tilsette i heimetenesta. I 2018 fekk 3 brukarar tilbod (5 i 2017).</p> <p>Det er god samhandling med spesialisthelsetenesta både på systemnivå og på brukarnivå</p> <p>Ordninga med individuell plan og koordinator er godt innarbeidd i tenesta og elektronisk system for individuell plan (Sampro)er innført. 80 personar har individuell plan</p> <p>Det har ikkje vore eige tverrfagleg prosjekt på palliativ omsorg , god praksis vert vidareført.</p> <p>Utstyr er innkjøpt og treningskjøkken vert installert 1. halvår 2019</p>
Dreia tenesta mot meir førebyggjande arbeid og tidleg innsats	Prioritera meir ressursar til førebygging og tidleg innsats	<p>Vidareføra gruppetilbod som t.d. balansetrening og fallførebygging</p> <p>Vurdera nye gruppetreningstilbod</p> <p>Evaluera prosjekt Kvardagssteg</p>	<p>Gruppetilboda er vidareført og utvikla i 2018. Det er nokre faste grupper og nokre grupper for brukarar med spesielle behov.</p> <p>Evaluering av Kvardagssteg vert ferdig i 2019</p>
Eigenandel for fysioterapi frå kommunale fysioterapeutar	Ny ordning i tråd med endra lovverk i 2017	<p>Evaluera ordninga</p>	<p>Evaluering av ordninga vert utsett til 2019</p>
Auke i oppgåver grunna tidlegare utskrivning frå sjukehus og forventta rask respons	Tilgjengelege tenester	<p>Evaluera prioriteringsnøkkelen</p> <p>God samhandling mellom offentlege og private fysioterapeutar , redusera ventetid og samarbeida om prioritering</p> <p>Arbeide kunnskapsbasert</p>	<p>Utarbeiding av prioriteringsnøkkelen har vore eit samarbeidsprosjekt mellom dei offentlege og dei private fysioterapeutane.</p> <p>Prioriteringsnøkkelen er til god hjelp i det daglege arbeidet. Det er framleis utfordringar med lange ventelister både på institutta og i barnefysioterapi.</p> <p>Årsmelding frå institutta og</p>

			<p>avdelinga viser auke i tal personar som får ergo-fysioterapi, 2052 i 2018 (1966 i 2017)</p> <p>Det er faste samarbeidsmøte mellom private og kommunale fysioterapeutar, mellom anna med faglege innlegg og prosedyrearbeid</p>
--	--	--	---

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
<p>Kommunepsykolog</p> <p>Stort press på klientretta arbeid. System- og utviklingsoppgåver vert nedprioritert</p>	<p>Betre balanse mellom klient - og systemarbeid</p>	<p>Samordna og integrera ressursane i Familiesenteret</p> <p>Nytta ressursen betre for fleire ved gruppetilbod, undervisning og veiledning.</p>	<p>Betre samordning og ressursbruk innad i Familiesenteret.</p> <p>Leiaroppgåver har vore prioritert, i tillegg individretta psykologarbeid.</p> <p>Psykolog har vore konstituert leiar i Familiesenteret i 2018.</p>
<p>Fordeling av oppgåver mellom kommune og psykisk helsevern for barn og unge. Auka press p.g.a. BUP har «lagt ned utekontoret» i Kvam.</p>	<p>Gode samarbeids- og samhandlingsrutinar for å utnytta kvarandre sin kompetanse og ressurs.</p> <p>Leggja til rette for digitale samhandlingsverktøy</p>	<p>Vera pådrivar for å nytta BUP Voss sin kompetanse utover direkte samarbeid med barn, unge og familiar</p> <p>Vera pådrivar og delta i arbeidet med digitale verktøy</p>	<p>Delteke på møte med BUP Voss saman med legegruppa og leiargruppa i Oppvekst mtp å få tilbake utekontor i Kvam. Digitale verktøy er no tilgjengelege i samhandling mellom kommunale tenester og BUP Voss.</p>
<p>Samordna psykologressursen i kommunen</p>	<p>Nytta psykologkompetansen utover allmennpsykologisk arbeid i KFL og ROP-avdelinga</p>	<p>Faste psykologmøte</p> <p>Samarbeid om fagdagar, kurs og seminar</p>	<p>Fast og uformell kontakt med psykolog i ROP-avdelinga. Stillinga som psykolog i PPT har vore vakant i 2018(spesialpedagog har vore midlertidig tilsett i stillinga)</p>

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Legetenesta 4 av 10 fastlegar er over 60 år. Det vert ei utfordring å oppretthalda 10-delt legevakt	Behalda og sikre rekruttering av nye legar og vikarar til legevakt	Skaffa eksterne vikarar til ledige vakter Avklara driftsform i Ålvik	Det har vore kvalifiserte legar på alle legevakter i 2018. Det er rekruttert ny fastlege i Ålvik og kommunen overtok drifta av kontoret 1.9.2018. Hausten 2018 vart det arbeid med rekruttering av to fastlegar (ein i Øystese og ein i Norheimsund) og ny kommuneoverlege
Legetilbod for bebuarar i omsorgsbustadar	Betre kvalitet og meir effektivt legetilbod for bebuarar i omsorgsbustad	Gjennomføra prøveordning med at fastlege oppsøker pasientane sine i omsorgsbustadane saman med hjelpepersonell Evaluera ordninga	Tiltaket er gjennomført med nøgde brukarar og nøgde tilsette. Ordninga er ikkje evaluert
Nye krav i revidert akuttmedisinforskrift	Oppfylla krav til bakvakt, kurs i akuttmedisin og vald i nære relasjonar	Gjennomføra opplæring ved bruk av innvilga tilskot	4 legar og 4 sjukepleiarar har gjennomført opplæringa i 2018. Helsesekretærar på legekontora skal gjennomføra kurset i 2019
Systematisk øving og trening/samtrening av lokale akuttmedisinske team	Koma i gong med systematisk øving og trening i regi av interkommunal legevakt	Saman med legevaktsjef laga og iverksetja øvingsplan i samarbeid med dei to andre legevaktstasjonane i legevaktdistriktet	Plan er utarbeidd. Øving vert gjennomført i 2019
Ventetid på ambulanse	Avklara behovet og ansvaret for ei akutthjelpar - teneste	Gjennomføra møte om akutthjelpar oppgåver og funksjon	Oppgåva er overført til 2019
Implementera smittevern i dagleg drift/den praktiske kvardagen	Aktiv haldning til smittevern i dagleg drift	Gjera kjent revidert smittevernplanen og ta i bruk infeksjonskontrollprogram	Kommunen har delteke på fylkeslegen sin årlege smitteverndag. Smittevern er tema både i legegruppa og i pleie og omsorgstenesta
Det er for få helsepersonell som vaksinerer seg mot influensa	Auka talet på helsepersonell med 10 % fleire vaksinerte årleg	God informasjon om fakta om smittevern til helsearbeidarar	Lege deltek med informasjon om og motiverer for influensavaksine til helsepersonell. Det har vore ein auke i tal vaksinerte helsepersonell i 2018

4.8.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheleg
Kommunehelse	23 101	25 329	2 227	27 133	1 804	27 678
FOREBYGGING - HELSESTASJONS- OG						
232 SKOLEHELSETJENESTE	6 246	6 876	630	7 654	778	7 549
233 ANNET FOREBYGGENDE HELSEARBEID	1 561	1 684	123	2 023	339	2 362
241 DIAGNOSE, BEHANDLING, RE-/HABILITERING	15 295	16 769	1 474	17 456	687	17 766

I 2018 vart kostnadene til kommunehelse 1,8 mnok lågare enn budsjettert der størstedelen av forklaringa er auke i overføringar frå staten, men også fleire meir- og mindreforbruk på mange områder.

Funksjon 232: Tenesta brukte 0,778 mnok mindre enn budsjettert i 2018. Helsestasjon og skulehelseteneste har mindreforbruk på ca. 0,27 mnok på driftsutgifter og auka inntekter. Avvik på 0,5 mnok gjeld motteke tilskot til styrking i helsestasjon som er overført til 2019.

Funksjon 233: Tenesta hadde eit mindreforbruk på ca. 0,34 mnok. Dette gjeld innsparing fastlønn kommunelege i desember månad, elles innsparing drift i miljøretta helsevern og lønsjusteringar.

Funksjon 241: Legetenesta hadde samla ca. 0,69 mnok lågare forbruk i 2018. Kurativ legeteneste hadde ei innsparing på ca. 0,45 mnok. Lønnsutgifter auka p.g.a. nytt legekantor i Ålvik og feilføringar for timar på legevakt, men kommunalt driftstilskot utbetalt til lege er redusert og inntektene har auka. Fysioterapi har hatt eit mindreforbruk på ca. 0,54 mnok og dette gjeld i hovudsak tilskotsmidlar ført andre tenester og nytt tilskot 0,5 mnok motteke i 2018 som er overfør til 2019. Legevakt hadde eit meirforbruk på ca. 0,2 mnok. Lønnsutgifter, interkommunal legevakt og kjøp av tenester hjå private er ca. 0,6 mnok høgare enn budsjettert, men inntekter og refusjonar reduserer resultatet med 0,4 mnok. Drift og tilsyn med legekantor har eit meirforbruk på ca. 0,1 mnok og gjeld i hovudsak utbetring av legekantor i Ålvik.

4.9 Pleie og omsorg

4.9.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 234 - Aktivisering eldre og funksjonshemma, 253 – Helse- og omsorgstenester i institusjon, 254 – Helse- og omsorgstenester til heimebuande, 255 – Med finansiering somatiske tenester (gått ut f.o.m. 2015), akutthjelp helse- og omsorgsteneste («ØH-seng»), oppstart 1.1. 2016) og 261 – Institusjonslokale.

Pleie og omsorg

Pleie- og omsorgstenesta yt individuell hjelp til dei som treng omsorg, behandling og pleie. Tenesta yt hjelp til personar i alle aldersgrupper. Dei største gruppene er eldre, personar med utviklingshemming og personar med psykiske vanskar og/eller rusproblem. Dei siste åra har det vore ein auke i brukargruppa under 67 år. Me opplever at denne gruppa ofte har meir samansette behov, og at dei er ressurskrevjande.

Rett til Brukarstyrt personleg assistentordning vart rettighetsfesta i 2015. Ordninga skal bidra til at personar med nedsett funksjonsevne og stort behov for bistand kan leva eit aktivt og mest mogleg uavhengig liv.

Pleie- og omsorgstenesta har som overordna mål at innbyggjarane skal få hjelp på lågaste effektive omsorgsnivå. Det betyr mellom anna at flest mogleg skal få bu heime lengst mogleg. Heile helse- og omsorgstenesta er organisert for å nå dette målet, og det er viktig at «omsorgstrappa» frå hjelp i heimen til spesialisert sjukeheimstilbod fungerer.

Institusjonsomsorg og heimetenesteomsorg er organisert i 15 arbeidsgrupper fordelt på Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm:

- Ei institusjonsgruppe på Strandebarmheimen, to på Toloheimen og to på Øysteseheimen
- Fem heimetenestegrupper fordelt på Strandebarm, Norheimsund, Øystese og Ålvik . Gruppene har basen sin på Strandebarmheimen, Tolo omsorg, Mikjelsflaten og Ålvik omsorgsbustadar. Det er heildøgnsstilbod i omsorgsbustadane i Tolo omsorg og Mikjelsflaten.
- Fire grupper organiserer tilbod til personar med utviklingshemming, desse gruppene er lokalisert i bufelleskap i Norheimsund og Øystese.
- Ei gruppe organiserer tilbod om korttidsopphald lokalisert på Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling på Toloheimen, i alt 16 plassar.

Det er 57 heildøgns plassar (for langtidsopphald) i sjukeheim; 13 på Strandebarmheimen, 16 på Toloheimen og 28 på Øysteseheimen (6 nye), alle einsengsrom. Om lag halvparten av heildøgns plassane i sjukeheimen er tilbod tilrettelagt for personar med demenssjukdom.

Det er 32 bustadar med tilbod om heildøgns omsorg i Tolo omsorg og 31 på Mikjelsflaten. Helse og omsorg har om lag 90 andre bustader for utleige (trygdebustader og omsorgsbustader).

Det er 3 nattevaktteam i kommunen, i Strandebarm, i Norheimsund og Øystese/Ålvik.

Kvam herad har sjukeheimslege i heil stilling knytt til Toloheimen. Sjukeheimslegen har oppgåver knytt til pasientar, systemarbeid og samarbeidsoppgåver, både internt og eksternt.

Ved Øysteseheimen og Strandebarmheimen er det sjukeheimslegar i deltidsstillingar.

Pleie og omsorg har tilbod om middagslevering til heimebuande og har avtale med eksterne leverandørar om matlevering til institusjonane og heimetenesta.

Det er dagtilbod for eldre på Strandebarmheimen, Øysteseheimen og i Ålvik omsorgsbustader. Dagtilbod for utviklingshemma er lokalisert på Øysteseheimen. Det er totalt 51 dagplassar, 25 av desse er spesielt tilrettelagde for personar med demens og 6 plassar spesielt tilrettelagde for personar med utviklingshemming.

Pleie og omsorgsleiar har saman med 16 gruppeleiarar ansvar for institusjons- og heimetenesteomsorga. Pleie og omsorgsleiar har kontor på Toloheimen. Det er om lag 190 årsverk i avdelinga:

- 55 årsverk i institusjonsomsorg
- 115 årsverk i heimetenesteomsorg, av desse 42 årsverk i omsorg til utviklingshemma
- 8 årsverk til dagsenter
- Om lag 13 leiarårsverk (ikkje alle leiarane har full stilling)

Avdelingsleiar for Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling (KRB) har ansvar for å organisera korttidstilbod i institusjon. Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling har 16 senger og gjev tilbod om utgreiingsopphald, avlastning, rehabilitering, behandling og omsorg ved livets slutt (palliasjon). Ei (1) seng vert nytta til øyeblikkeleg hjelp døgntilbod (ØHD-seng), dette vart etablert 1.1.2016. Kvam har avtale med Helse Bergen om ØHD-senga og samarbeidsavtale med Voss kommune om tilbodet på natt.

Samhandlingsreforma og Primærhelsemeldinga legg føringar for at fleire oppgåver skal flyttast frå sjukehus til kommunen, og at me skal leggja til rette for « Pasienten si helseteneste». Kvam har tilpassa seg føringane og har ei fagleg sterk pleie og omsorgsteneste og god samhandling mellom helsepersonellet internt og mot sjukehusa. Den faglege omstillinga er knytt til meir vektlegging på meistring, rehabilitering, førebygging, tidleg innsats, aktivisering, nettverksarbeid, miljøarbeid, veiledning av pårørande og frivillige og innføring av velferdsteknologi. Kvam lokalmedisinske senter er også eit viktig tiltak i denne utviklinga. Senteret skal vera eit lokalt helsetilbod der Kvam herad mellom anna samarbeider med helseføretaket om tenester før eller etter sjukehusinnlegging. Helsetilbodet skal skåna pasientar for lange reiser til behandling, kontrollar og opplæring når dei kan få eit like godt eller betre tilbod i nærmiljøet sitt. Senteret er «ei overbygning» for fleire funksjonar som i dag er samlokaliserte på Toloheimen. Der er:

- ✓ base for pleie og omsorgstenesta (kontor for pleie og omsorgsleiar)
- ✓ base for kommunale fysio- og ergoterapeutar
- ✓ tenestekontor for helse og omsorg
- ✓ Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling
- ✓ øyeblikkeleg hjelp døgntilbod (ØHD-seng)
- ✓ dialysesatelitt frå Helse Bergen
- ✓ Kvam lokale hjelpemiddellager
- ✓ treningslokale for rehabiliteringspasientar
- ✓ Kvam legevakt
- ✓ ambulansestasjon
- ✓ polikliniske tenester frå Helse Bergen

Samlokaliseringa legg til rette for god samhandling og godt samarbeid internt på Toloheimen og eksternt med andre samarbeidspartar i kommunen og i spesialisthelsetenesta.

Ved å samla tilbod og kompetanse på Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling (KRB) vert tilbodet styrkt. Heile tenesta har fått eit sterkare fagmiljø som styrkjer den medisinske oppfølginga av pasientane. Kommunen tek i dag imot sjukare og meir behandlingsskrevjande pasientar enn tidlegare. Pasientane er ofte alvorleg sjuke, har eit komplekst sjukdomsbilete og krev avansert behandling. Skil KRB fungera etter intensjonen, er det avgjerande at pasientar som er ferdigbehandla i avdelinga kan tildelast anna kommunalt tilbod utan ventetid. Det er viktig med godt samarbeid med resten av pleie og omsorgstenesta, ergo- og fysioterapitenesta og legetenesta.

Det er tilbod om dialyse i avdelinga, etablert i november 2013 med to dialysestasjonar og utvida med ein ny dialysestasjon i 2016. Tilbodet er i drift 3 dagar i veka og vert finansiert av Helse Bergen.

Lokalt hjelpemiddellager er lokalisert på Toloheimen og organisatorisk knytt til KRB. Vaktmeister og ergoterapeut arbeider ved lageret og har ansvar for utlån av tekniske hjelpemiddel både for kortvarig og langvarig behov. Vårt lokale hjelpemiddellager har nært samarbeid med Hjelpemiddelsentralen i Hordaland.

Kreftkoordinator er vidareført som fast stilling og 2018 var siste året med delvis delvis finansiert med midlar frå Kreftforeininga. Stillinga er organisatorisk knytt til KRB.

Det er 20,19 årsverk i avdelinga fordelt på 35 personar.

Avdeling Rus og Psykisk helse (RoP) yt tenester til personar i heile kommunen. Avdelinga har kontor i gamle Norheimsund ungdomskule. Gjennom *Opptappingsplan for psykisk helse i 1998-2008* og *Opptappingsplan for rusomsorg 2014-2016* vart tenester innan rus og psykisk helse styrkt på fleire område. Sentrale styresmakter varslar ytterlegare styrking innan rusomsorga . Tilboda frå avdelinga vert gjeve på kontoret eller i klienten sin heim. Arbeidsoppgåvene spenner frå opplysningsarbeid, førebyggjande arbeid, tidleg innsats, kartlegging, oppfølging , behandling og rehabilitering av personar med både lettare psykiske vanskar, alvorleg psykisk sjukdom og rusproblematikk. Det er brei kompetanse i personalgruppa, også psykologkompetanse. Kommunen gjev lågterskel-aktivitetstilbod, individuelle støttesamtalar, ulike gruppetilbod og meistringskurs, t.d. meistring i belastningar og depresjon.

Det er 7,5 årsverk i avdelinga; leiar, psykolog, psykiatriske sjukepleiarar, ruskonsulentar og miljøarbeidarar. Kvam herad mottek statlege tilskot til ruskonsulentstillingane og kommunepsykolog.

Stab- og forvaltarkontor; helse og omsorg har eige tenestekontor lokalisert på Toloheimen. Det er seks årsverk ved kontoret. Koordinerande eining er lokalisert her. Kontoret har ein koordinerande funksjon for pleie- og omsorgstenester og handsamar søknader om tenester, i tillegg til følgjande oppgåver:

- sakshandsaming av bustøtte
- merkantil støttefunksjon for avdelingane utført frå resepsjonen på Toloheimen
- arkivansvar for pleie og omsorgstenesta og dei kommunale tenestene i Nav
- koordinatoroppgåver på innkjøp for helse og omsorg
- IT-ansvar i eininga, dvs. systemansvar for elektroniske fagsystem, opplæring knytt til desse, oppgåver knytt til iplos og KOSTRA-rapportering og systemansvar for internt kvalitetssystem.
- ulike prosjektarbeid, t.d. Velferdsteknologiprojektet

4.9.2 Mål og tiltak

Hovudmål for helse og omsorg- frå kommunedelplan for helse og omsorg 2015-30

Helse og omsorgstenesta i Kvam skal skapa framtidretta, fagleg forsvarlege og likeverdige tenester som sikrar befolkninga eit profesjonelt, tilgjengeleg og effektivt tenestetilbod.

Helse og omsorgstenesta skal leggja til rette for at kvar enkelt kan ta ansvar for eiga helse gjennom fysisk aktivitet, sosialt fellesskap og tilrettelegging av eigen livssituasjon

«Helse i alt me gjer» skal prega tenestetilbodet.

Hovudutfordringa for pleie- og omsorgstenesta i framtida er å greia tilpassa drifta i tråd med faglege og individuelle krav, sentrale føringar og økonomisk ressursar. Utfordringsbilde er på den eine sida knytt til fleire yngre brukarar og fleire eldre (demografi) og på den andre sida knappheit på kvalifisert personell og behov for betre medisinsk kompetanse.

Kommunehelse og Pleie og omsorg

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Innsparingskrav i 2018 på kr. 6,9 mnok	Greia innsparingskravet	Vurdera aktuelle område for innsparing, laga plan og gjennomføra denne Vurdera alle ledige stillingar, om dei er aktuelle for innsparing Bruka « Lean» som metode i effektiviseringsprosessar, fjerna « tidstjuvar» og få meir tid til brukar retta oppgåve	Helse og omsorg har ikkje greidd innsparingskravet på 6,9 mill. Dei økonomiske utfordringa er spesielt krevjande i pleie og omsorg og i sosialtenesta. Hausten 2018 vart det gjennomført tenesteanalyse i samarbeid med Agenda Kaupang med spesielt fokus på praksis for tildeling av tenester, praksis for tildeling av ressursar og organisering av tenesta.
Leiing og kvalitetsforbetring i helse og omsorgstenesta jf. ny forskrift	Fagleg forsvarlege helse- og omsorgstenester Kvalitetsforbetring Pasient- og brukartryggleik	Opplæring i og implementera ny forskrift om «leiing og kvalitetsforbetring i helse og omsorgstenesta» i alle avdelingar Kompetanseheving Deltaking i nettverk Nytta avviksystemet Compilo i kvalitetsforbetningsarbeid	Opplæring og implementering av forskrifta er overført til 1. halvår 2019
Kommunikasjon og	Tilgjengeleg	Gjera « kommunikasjons-	Dette vert det arbeidd

informasjon	informasjon til innbyggjarane og til helsepersonellet God og sikker informasjon God dialog med brukarar	strategien» kjent for alle tilsette Informasjon på ny nettside Nytta « Klarspråk» Brukarundersøkingar	med kontinuerleg Brukarundersøkingar skal gjennomførast i 2019
-------------	---	--	---

Pleie og omsorg

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak	Resultat
Auka hjelpebehov hos pasientar/ brukarar og fleire nye brukarar som søker om hjelp	Rett hjelp til rett tid på rett nivå	Leggja til rette for eigenmeistring slik at flest mogleg kan leva sjølvstendige liv i eigen heim	Det har vore arbeid kontinuerleg med å leggja til rette for at flest mogleg kan bu heime langt mogleg og at tenestetilbod vert tildelt etter BEON- prinsipp (beste Effektive Omsorgsnivå)
Fleire brukarar som søker om Brukarstyrt personleg assistentordning	Fagleg forsvarleg, heilskapleg og koordinert tenestetilbod	Leggja til rette for tilbod på lågaste effektive omsorgsnivå	Det har vore godt samarbeid og god samhandling mellom pleie og omsorgstenesta og dei andre helsetenestene.
Fleire som skal få tilbod om hjelp i eigen kommune	Fleksibelt tenestetilbod tilpassa den enkelte sine behov	Vidareutvikla tverrfaglege team rundt brukaren	6 nye senger på Øysteseheimen vart tekne i bruk februar 2018.
Færre utskrivingsklare pasientar i sjukehus og færre på ventelister til plass i institusjon og omsorgsbustad i Kvam	Nok institusjonsplassar og omsorgsbustader til dei som har behov	Prioritera rehabiliteringsopphald for heimebuande	Det har vore ein auke i innleggingar på KRB (Kvam rehabilitering- og behandlingsavdeling).
	Ta imot pasientar frå sjukehus straks dei er ferdig behandla	Ta i bruk 6 nye institusjonssenger på Øysteseheimen	Totalt 201 innleggingar i 2018 (160 i 2017).
	Auka rehabiliteringstilbod et til heimebuande	Ta imot fleire utskrivingsklare pasientar straks dei er ferdigbehandla i sjukehus	Rehabiliteringsopphald : 110 i 2018 (73 i 2017).
	Auka fokus på tidleg innsats og førebyggjande arbeid	Gjennomføra analyse i dei 3 avdelingane pleie og omsorg, Kvam rehabilitering og behandlingsavdeling og Stab og forvaltning.	Snitt lengd på opphald i rehabiliteringsavdelinga var 22,4 døgn i 2018 mot 35,5 døgn i 2017.
		Vurdera organisering, tildelingspraksis og ressursfordeling	Det har vore reduksjon i tal utskrivingsklare som kommunen må betala for: 35 døgn i 2018 (142 i 2017)
		Delta i forprosjekt om vidare utbygging av Strandebarmheimen	
		Vurdera nye tiltak i tråd	

		med «Utbyggingsstrategien»	Pleie og omsorg har delteke i forprosjekt om utbygging av Strandebarmheimen.
Øyeblikkeleg hjelp døgntilbod (ØHD-tilbod) i Kvam	ØHD-tilbod for både Somatikk, rus og psykiatri Auka bruk av ØHD-tilbodet	Vidareutvikla tilbodet og gjera det kjent for legane og innbyggjarane God samhandling med legane og auka bruk av ØHD-senga	Det har vore ein auke i bruk av ØHD- tilbodet, totalt har 39 pasientar fått tilbodet i 2018. Beleggsprosenten har auka frå 52,3% i 2017 til 65,2% i 2018. Dei fleste innleggingane kjem via fastlege.
Framtidsretta tenester	Leggja til rette for nytenking, satsa på innovasjon og ta i bruk velferdsteknologiske løysingar	Vidareføra prosjekt Velferdsteknologi Kjøp av nytt varslings- og telefonsystem i institusjon og omsorgsbustader og nye tryggleiksalarmar for heimebuande Vidareføra bruk av E-lås, og anna utstyr som døralarm, sengealarm mm Auka den «digitale kompetansen» hos tilsette	E-lås er teke i bruk i pleie og omsorgstenesta. Omlag 70 brukarar har fått E-lås installert. Øysteseheimen har fått nytt sjuke-signalanlegg i samband med nye langtidssenger 2 grupper i pleie og omsorg deltek i pilotprosjekt med Evondos- medisindispensarar (robotar). Til saman 10 brukarar deltek i pilotprosjektet. Det har vore arbeidd med å få på plass Responssenterløysing og innkjøp av digitale tryggleiksalarmar. Dette er no klart og vert sett i verk første halvår 2019
Dagtilbod for personar med demenssjukdom (lovkrav frå 1.1.2020)	Etablera gode dagtilbod for heimebuande personar med demenssjukdom	Vidareføra prosjekt « Dagtilbod for personar med demens» Søkja om tilskot Etablera nye tilbod i omsorgsbustadane som har heildøgntilbod	Prosjekt Dagtilbod for personar med demens er vidareført i 2018 med tilskot frå helsedirektoratet. Gruppe 2 i Norheimsund har søkt og fått midlar til å utvikla aktivitetstilbod i omsorgsbustadane. Bebuarane i Tolo omsorg og Mikjelsflaten skal primært få aktivitetstilbod i bustaden og

			ikkje på dagsenteret på Øysteseheimen. Det betyr at fleire heimebuande kan få dagtilbod på Øysteseheimen.
Samarbeid med pårørande og frivillige	Vera gode støttespelarar for pårørande Auka frivillig deltaking i helse og omsorg	Gi god informasjon, ha god dialog, gje støtte og fagleg veiledning til pårørande Leggja til rette for frivillig arbeid og etterspørje kva dei frivillige ønskjer å bidra med Samarbeida med Lions og Grannehjelpa mellom anna i prosjekt « Saman på sykkel» Leggja til rette for meir kultur og aktivitetstilbod	Pleie og omsorg har gode system for dialog med brukarar og pårørande ved m.a. heimebesøk og telefonkontakt. Det er system for pårørandemøte ved utskriving frå KRB og ansvargruppemøte for brukarar med koordinerte tenester. Pleie og omsorg har god dialog med Grannehjelpa om diverse kultur og aktivitetstilbod
Samarbeid med helseføretaket	Godt og tett samarbeid God og sikker kommunikasjon Gode og tilgjengelege spesialisthelsetenest er nært til pasienten	Gjera samarbeidsavtalar kjende for helsepersonell i kommunen Nytta elektronisk meldingsutveksling i dialogen om pasientar Delta i samarbeidsfora og møteplassar Arbeida for nye spesialisthelsetenestetilbod lokalt	Samarbeidsavtalane vert gjennomgått regelmessig i møte for leiarane i pleie og omsorg og for sjukepleiarane i korttidsavdelinga. Pleie og omsorgsleiar deltek i underutval for pleie og omsorg i i Samarbeidsrådet for Voss lokalsjukehusområde. Leiar på KRB deltek i underutval rehabilitering. Ho deltek også i arbeidsutval for Møteplassen. Leiar for ØHD tilbodet deltek i nettverk for ØHD senger i Hordaland
Bu- og hjelpetilbod til personar med utviklingshemming	Gode tenestetilbod i tråd med lov og forskrift og føringar i ny NOU om menneske og utviklingshemming - ideologi, rettigheter	Evaluera tilbod knytt til arbeid, helse og bustad Vurdera ny struktur i dagens bufelleskap Samhandla med andre , t.d. vaksenopplæringa	Evaluering og vurdering av ny struktur vert gjort som del av omstillingsprosjekt i 2019 jf. Tenesteanalyse i pleie og omsorg haust 2018 Nytt elektronisk IP-program (Sampro)er teke i bruk. Det er

	<i>og virkemidlar</i>		gjennomført opplæring for 34 koordinatorar og om lag 50 planar er registrert inn i systemet
Bu- og hjelpetilbod for personar med psykisk helse og rusproblem	Gode bu- og hjelpetilbod	Vurdera ulike buformer og få på plass ny bustad Miljøarbeid Fokus på helseutfordringar Meiningsfulle aktivitetar Vurdera alternativ støttekontaktordning Revidera Ruspolitisk handlingsplan	Ny bustad er ikkje på plass grunna vanskar med å finna eigna tomt. Det har i 2018 vore auke i tal søknader til avdeling RoP. Dei tilsette har tett individuell oppfølging av personar med rus og/eller psykiske vanskar. Fleire brukarar tek imot gruppetilbod. Det har vore arrangert to kurs i Mestring av belastningar. «Kafe påfyll» er starta, eit lågterskeltilbod ope 2. kvar måndag. Det er etablert pårørandegruppe for rusavhengige. Fylkesmannen gjennomførte tilsyn i NAV, Rop og forvaltarkontoret våren 2018 med tema helseteneste til personar med rus og psykiatrivanskar. Det vart ikkje avdekket avvik. Det er utarbeidd nye kriteria og retningslinjer for tildeling av støttekontakt
Rettsikkerheit for bruk av makt og tvang overfor enkelt personar med utviklingshemming	Dei tilsette skal ha kunnskapar om regelverket og gjera rett vurdering i forhold til lovverk og førebyggja og avgrensa bruk av makt og tvang	Opplæring for tilsette og støttekontaktar i regelverk om bruk av makt og tvang	Det vert nytta E-læringsprogram i opplæring for alle som arbeider innan omsorga
Organisering	Fjerna « tidstjuvar» for å få meir tid til	Nytta «Lean» som metode i	Lean som metode vert nytta i forbetningsarbeid, men er

	brukarretta oppgåver	<p>forbetringsprosessar</p> <p>Vurdera organisering</p> <p>Utvida bruk av Mobil pleie og Mobil plan</p> <p>Utvida bruk av Multidose</p> <p>Vurdera « Stille rapport»</p> <p>Lukka avvik knytt til påloggingsproblem og andre problem knytt til datautstyr og programvarer</p>	<p>ikkje godt nok innarbeidd i alle grupper</p> <p>Mobil pleie og plan vert nytta i heimetenesta, det er ynskje om å innføra dette i pu-omsorga i 2019</p> <p>Om lag 120 brukarar i heimetenesta nyttar multidose, ynskjer fleire inn i ordninga</p> <p>Det har vore færre avvik knytt til påloggingsproblem</p>
Kompetanse og rekruttering	Rekruttera og behalda kvalifisert personell	<p>Laga kompetanseplan</p> <p>Leggja til rette for kurs, hospitering, internundervisning</p> <p>Delta i læringsnettverk</p> <p>Leggja til rette for E-læringskurs</p> <p>Prioritera støtte til grunnutdanning og vidareutdanning, spesielt for helsefagarbeidarar og desentralisert sjukepleiarutdanning</p> <p>Ta imot fleire lærlingar</p> <p>Arbeida for heiltidskultur og ta i bruk årsturnus</p> <p>Redusera bruk av vikarbyrå</p> <p>Vurdera tiltak som rekrutterer nyutdanna sjukepleiarar til sommarjobb</p>	<p>Kompetanseplan 2018 er utarbeidd.</p> <p>5 tilsette har delteke i hospitering på Voss sjukehus, i regi av Samarbeidsrådet.</p> <p>Tilsette deltek i ulike nettverk: demens, huntington, palliasjon, tidleg oppdaging av forverre tilstand (TOFT).</p> <p>E-læringskurs vert nytta til opplæring av ferievikarar, m.a. grunnkurs og oppdateringskurs i medikamenthandtering.</p> <p>Pleie og omsorg har totalt 15 lærlingar, 2 av dei er TAF-lærlingar. 6 lærlingar var nye i 2018.</p> <p>Årsturnus vart innført i 2018, fleire tilsette har fått stillingsauke som årsarbeidstid. Bruk av vikarbyrå er redusert.</p> <p>68 tilsette deltok i Demensomsorgens ABC (46 2. års og 22 1. års)</p> <p>7 tilsette starta opplæring i Mitt Livs ABC</p> <p>25 tilsette har delteke i Velferdsteknologiens ABC.</p> <p>Bonusordning for nye</p>

			<p>sjukepleiarar bidrog til rekruttering av 4 sjukepleiarar i ferieavviklinga</p> <p>8 sjukepleiarar går på desentralisert sjukepleieutdanning, 6 av dei vert ferdig utdanna i 2019.</p> <p>9 personar tok fagbrev i helsearbeidarfaget i 2018.</p>
Betalingsordning for tenester til heimebuande		<p>Evaluera gjeldande abonnementsordning</p> <p>Vurdera eigenbetaling i samband med innføring av velferdsteknologiske løysingar</p>	Oppgåva vert overført til 2019
Kreftkoordinator	<p>Prosjektstilling i samarbeid med Kreftforeininga.</p> <p>Tilskot vert avslutta 1.9.2018</p>	<p>Vidareføra stillinga etter prosjektperioden</p> <p>Etablere internt kompetansenettverk</p>	<p>Stillinga er oppretta som fast stilling. Tilskot frå Kreftforeininga var avslutta 1.9.2018</p>
God ernæringspraksis	<p>Fagleg forsvarleg hjelpetilbod, også når det gjeld ernæring</p>	<p>Fylgja nasjonale retningslinjer for førebygging og behandling av underernæring</p> <p>Fylgja råd i «Kosthåndboken», nasjonal veileidar</p> <p>Ernæringskompetanse</p>	<p>Kosthåndboka vert nytta i alle grupper.</p> <p>Vekt og BMI vert følgt opp ved mistanke om underernæring</p>
Branntryggleik	<p>Sikra branntryggleiken for risiko-utsette grupper i Kvam</p>	<p>Etablere samarbeid mellom pleie og omsorg, avdeling rus og psykisk helse, brann og redning og FDV-bygg for å risikovurdera og kartleggja behov for tiltak</p>	<p>Det er utarbeidd samarbeidsavtale og rutinar for kartlegging og risikovurdering er på plass</p>

4.9.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjet 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjet 2018	Budsjet 2018, oppheleg
Pleie og omsorg	144 262	153 348	9 085	146 622	-6 726	136 625
AKTIVISERING OG SERVICETJENESTER OVERFOR						
234 ELDTRE OG PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTE	7 492	8 567	1 075	8 359	-208	8 676
253 HELSE- OG OMSORGSTJENESTER I INSTITUSJON	52 937	53 518	581	56 847	3 329	56 520
HELSE- OG OMSORGSTJENESTER TIL						
254 HJEMMEBOENDE	77 766	85 259	7 493	75 954	-9 306	65 736
TILBUD OM ØYEBLICKELIG HJELP DØGNOPPHOLD I						
256 KOMMUNENE	2 217	2 215	-1	2 191	-25	2 191
261 INSTITUSJONSLOKALER	3 851	3 788	-63	3 271	-516	3 502

Pleie og omsorg hadde i 2018 er overforbruk på 6,7 mnok i forhold til budsjett. Overforbruket er grovt sett fordelt på lønnsutgifter og kjøp av tenester hjå private.

Funksjon 234: Tenesta hadde eit meirforbruk på ca. 0,2 mnok. Dagsenter eldre har eit resultat på 0,032 mnok i mindreforbruk. Tenesta har høgare lønnskostnader og lågare brukarbetalingar enn budsjettert, men har spart inn på sjukelønnsrefusjon og lågare driftskostnader. Dagsenter psykisk utviklingshemma, 0,258 mnok gjeld lågare driftskostnader. Aktivitetstilbod Holmsund og fritidsaktivitetar for funksjonshemma har til saman eit mindreforbruk på ca. 0,09 mnok gjeld innsparing i drift. Alarmsentral har lågare inntekter enn forventa, 0,015 mnok og lønsjusteringar utgjer 0,088 mnok. Støttekontaktar har eit meirforbruk på 0,675 mnok og dette gjeld lønn til støttekontaktar.

Funksjon 253: Helse og omsorgstenester i institusjon hadde eit mindreforbruk på ca. 3,3 mnok i 2018. Pleie og omsorgstenester i institusjon har eit resultat på 5,6 mnok og dette gjeld fordeling av refusjon ressurskrevjande tenester. Tidlegare har heile inntekta blitt registrert på teneste 25400. Dette er ikkje korrigerert i budsjett og kjem difor fram som avvik. Fysio- og ergoterapi har eit mindreforbruk på ca. 0,2 mnok, og gjeld i hovudsak lønnsutgifter som er ført på funksjon 232 og 241. Avlastning for psykisk utviklingshemma har eit meirforbruk på 2,8 mnok og dette er lønnsutgifter p.g.a. uforutsette hendingar. Lønsjusteringar er 0,235 mnok. Tilsynslege institusjon har mindreforbruk på 0,1 mnok som gjeld driftskostnader.

Funksjon 254: Helse og omsorgstenester til heimebuande hadde eit meirforbruk på 9,3 mnok i 2018. Heimenester generelt har eit meirforbruk på 13,4 mnok. Grunnen er refusjon ressurskrevjande brukarar som er fordelt til andre tenester og ekstrahjelp som har samla budsjett pott på denne tenesta, medan kostnaden er fordelt på andre tenester. Brukarstyrt personleg assistent har eit resultat på 0,5 mnok og er differanse mellom kjøp av tenester og refusjon ressurskrevjande tenester. Heimenester psykisk utviklingshemma har eit positivt resultat på 3,9 mnok. Tenesta har eit meirforbruk i lønn på 3,7 mnok og driftskostnader 0,75 mnok, refusjon for ressurskrevjande tenester er 8,4 mnok. Heimenester psykiatri negativt resultat på 1,2 mnok som er meirkostnad lønn. Lønnsjustering 0,3 mnok. Avlastning i private heimar har spart inn ca. 0,6 mnok.

Funksjon 256: Tilbod øyeblikkeleg hjelp døgnopphald har ein liten differanse som gjeld lønn og driftskostnader.

Funksjon 261: Drift og tilsyn av institusjonslokaler har eit meirforbruk på ca. 0,5 mnok. Tenesta har hatt ca. 0,1 mnok overforbruk i lønn og 0,4 mnok i driftskostnader.

4.10 Sosialteneste

4.10.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 242 – Rådgjeving, rettleiing og sosialt førebyggjande arbeid, 243 – Tilbod til personar med rusproblem, 273 – Arbeidsretta tiltak i kommunal regi, 275 – Introduksjonsordning, 276 – Kvalifiseringsordning og 281 – Økonomisk sosialhjelp.

Nav Kvam yt ulike tenester til innbyggjarane i Kvam. Nav-kontoret har både statlege og kommunale oppgåver. Nav-leiar er kommunalt tilsett, men Nav Hordaland delfinansierer stillinga. Det er om lag 17 årsverk ved kontoret, 5 av desse er statlege årsverk.

Den statlege delen av Nav-kontoret har ansvar for oppfølging av arbeidssøkjjarar, sjukemelde og personar i arbeidsavklaringsløp. Dei tilsette skal også rettleia personar i andre statlege ytingar t.d. pensjon, uførepensjon, foreldrepengar og ulike bidragsordningar.

Den kommunale delen av Nav-kontoret har oppgåver og ansvar knytt til sosialtenesta og flyktingetenesta og har om lag 12 årsverk. Sosialtenesta har ansvar for sakshandsaming etter Lov om sosiale tenester i Nav. Dette inneber rådgjeving, økonomisk stønad (sosialhjelp) og butilbod for bustadlause. Tenesta har ansvar for å setja i verk og følgja opp personar i kommunalt kvalifiseringsprogram (KVP). Dette er arbeidsretta tiltak som skal føra fram til utdanning eller ordinært arbeid. Tenesta utfører mange individuelle samtalar og har ofte lange individuelle oppfølgingsløp. Tenesta har og oppgåver som:

- Gjeldsrådgjeving til innbyggjarane i Kvam herad
- Handsamar saker om bustadtilskot frå Husbanken
- Skaffa bu-tilbod til bustadlause

I samband med innføring av aktivitetsplikt for sosialhjelp har Nav Kvam etablert avdeling «Ressurs». På bakgrunn av individuelle vurderingar vert det sett i verk ulike arbeidsretta tiltak for personar som mottek sosialhjelp, med tett oppfølging av den einskilde. Målet er å ha færrest mogleg passive sosialhjelpsmottakarar. Enkelte personar kan få fritak frå aktivitetsplikta grunna medisinske vurderingar.

Flyktingtenesta har ansvar for å busetje flyktingar som kjem til Kvam. Kvam har vedtak om busetje 110 personar i ein 4 års periode (30 i 2016 og 2017 og 25 i 2018 og 2019). Grunna endringar i flyktingstraumen til Noreg er talet på busette endra til 20 personar i 2017 og 20 i 2018. Tenesta har ansvar for oppfølging av flyktingar i ein periode på 5 år frå busetjingsdato. Busetjing inneber å ha tett samarbeid med Integrerings- og mangfaldsdirektoratet (IMDI) om kven som skal busetjast i Kvam. Viktige oppgåver er å ta imot, finna bustad, og bistå med praktisk tilrettelegging for dei som kjem.

Tenesta har ansvar for koordinering, oppfølging og integrering av flyktingar, og mellom anna sikra at Kvam oppfyller krava i Introduksjonslova. Tenesta fattar vedtak etter Lov om introduksjonsordning. Det er særst viktig at tenesta har eit godt fulltidsprogram for alle flyktingar som har rett til introduksjonsprogram. Dersom flyktingtenesta skal lukkast i sitt arbeid, er det viktig med god samhandling og godt samarbeid med andre kommunale tenester som t.d. barnehage, skule, andre helse – og omsorgstenester og teknisk eining.

Avdeling for alkohol og servering (tidlegare skjenkekontrollen) er organisert i eining for helse og omsorg og lokalisert på rådhuset. Avdelinga har i dag 6 tilsette som gjennomfører kontrollar i 11 medlemskommunar (Eidfjord, Odda, Voss, Granvin, Ullensvang, Vaksdal, Kvam, Jondal, Fusa, Samnanger og Ulvik). Avdelinga har ansvar for sakshandsaming av saker om serveringsløyve og sals- og skjenkeløyve i Kvam og rådgjev dei andre kommunane. I området som er omfatta av samarbeidet, vart det i 2018 gjennomført 750 kontrollar. Det var registrert 90 salsløyve, 152 skjenkeløyve og om lag 100 einskildløyve (ambulerande løyve). Butikkane vert kontrollert på dagtid og skjenkestader vert kontrollert i helgene og om kveldane. I 2018 starta avdelinga med kontroll med sal av tobakk i alle kommunane. Dette utgjer 246 kontrollar, men mange av dei vert tekne i lag med kontroll av alkohol. Avdelinga driv jamleg med kurs og opplæring i kommunen.

4.10.2 Mål og tiltak

Frå Strategiplan for integrering 2015-2019:

Alle innbyggjarane i Kvam skal vera ein del av lokalsamfunnet ved å delta å bidra i fellesskapet

Alle innbyggjarane skal ha same moglegheit til å delta i samfunnet ut frå individuelle føresetnader og potensiale

Alle innbyggjarande har plikt til å bidra innanfor sine føresetnader og sitt potensial

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak	Resultat
Busetja flyktningar	<p>Sikra heiltids-introduksjonsprogram i tråd med lovverk</p> <p>Fleire ut i arbeid eller utdanning</p> <p>60% av deltakarane i introduksjonsprogrammet skal vera i arbeid eller utdanning etter 2 år</p> <p>100% av arbeidsføre flyktningar skal vera i arbeid eller utdanning etter 3 år</p> <p>Styrkja programrådgjevarane sin praksis i kartlegging av individuell kompetanse</p>	<p>På bakgrunn av individuell kartlegging av kompetanse og motivasjon, og kunnskap om tilbod i kommunen, skal det utarbeidast karriereplan for arbeid og utdanning</p> <p>Tilby språk- og arbeidspraksis i tråd med karriereplan</p> <p>Leggja til rette for permisjon i programmet for lønna arbeid</p> <p>Inngå faste avtalar med bedrifter og verksemder i Kvam herad</p> <p>Nytta kvalifisert tolk ved behov</p> <p>Styrkja flyktningane sine grunnleggjande ferdigheiter i lesing, skrivning m.m. Både munnleg, skriftleg og</p>	<p>Kvam busette 10 flyktningar i 2018.</p> <p>Kvam nådde målet om arbeidsretta introduksjonsprogram på 37,5 timar pr. veke for alle flyktningar i 2018.</p> <p>I fylgje tal frå IMDI var 70% av deltakarane som avslutta introduksjon-program i Kvam i 2018 i arbeid eller utdanning.</p> <p>Dei resterande 30 % var under grunnskuleutdanning (tel ikkje som utdanning etter IMDI sine reglar)</p> <p>Ein tilsett har fullført vidareutdanning i</p>

		bruk av digitale medier. Søkja om prosjektmidlar Kompetansehevingstiltak for programrådgjevarane Delta i prosjekt arbeidspraksis i landbruket (fellesprosjekt for Ullensvang og Kvam)	fleirkulturell forståing Samarbeidsprosjektet med Ullensvang vart avslutta i 2018.
Aktivitet for sosialhjelp	Redusera tal langtids sosialhjelpsmottakarar Kvam skal ikkje ha fleire enn 5 personar som har sosialhjelp som einaste inntekt etter 6 månader	Vidareutvikla og prioritera Nav Kvam si Ressurs-gruppa Arbeida for fleire aktivitetar	Kvam har få personar som har sosialhjelp som einaste inntekt. Kvam har mange som har deltidsarbeid eller andre statlege ytingar, og som fyller vilkåra for supplerande sosialhjelp grunna lav inntekt/statlege ytingar. Dette gjer at sosiالتenesta i Kvam har scorar lågt på kommunebarometer når det gjeld stønadslengd.
Skjenkekontrollar	Oppfylla krava i alkoholforskrifta	Minst to kontrollørar ved kontroll av skjenkestadar i heile skjenkekontrollområdet.	Er gjennomført i 2018
Tilsyn av tobakksalg- nytt lovkrav frå 1.1.2018	Oppfylla lovkrav om tilsyn av tobakksalg	Gjennomføra opplæring for kontrollørane i det nye lovkravet. Utarbeide kontrollrutinar jf. tilsyn tobakk.	Er gjennomført i 2018

4.10.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheleg
Sosialeteneste	30 889	30 849	-39	30 144	-705	29 552
RÅD, VEILEDNING OG SOSIALT FOREBYGGENDE						
242 ARBEID	8 447	9 122	675	9 610	488	9 301
243 TILBUD TIL PERSONER MED RUSPROBLEMER	9	41	32	0	-41	15
273 ARBEIDSRETTEDE TILTAK I KOMMUNAL REGI	4 207	4 211	3	4 022	-189	4 021
275 INTRODUKSJONSORDNINGEN	7 230	6 140	-1 090	6 815	675	7 217
276 KVALIFISERINGSORDNINGEN	903	1 144	241	1 700	557	1 700
281 YTELSE TIL LIVSOPPHOLD	10 093	10 192	99	7 997	-2 194	7 297

Sosialetenesta hadde overforbruk på 0,7 i 2018. Dei største avvika er meirforbruk på sosialhjelp og mindreforbruk på lønn.

Funksjon 242: Tenesta hadde eit mindreforbruk på 0,488 mnok i 2018. Sosialkontor har hatt eit meirforbruk på 0,04 mnok. Høge driftskostnader er henta inn på fastlønn, sjukelønnsrefusjonar og inntekter. Utekontakt og LOS har hatt eit mindreforbruk på ca. 0,18 mnok, gjeld i hovudsak lønn. Skjenkekontroll viser eit resultat på 0,14 mnok og dette er innsparing på lønn og auka inntekter. Lønsjusteringar på 0,09 mnok. Koordineringsarbeid med flyktningar 0,12 mnok har hatt eit meirforbruk på lønn, men har spart inn på drift.

Funksjon 243: Differansen på 0,041 gjeld mindre driftskostnader.

Funksjon 273: Resultat på 0,189 i meirkostnad gjeld kjøp av plassar ved Hardanger AKS. Nokon av desse plassane er språk plasser som skulle vore ført på teneste for koordineringsarbeid med flyktningar.

Funksjon 275: Lågare kostnader til fastlønn 0,075 mnok og introduksjonsstønad på 0,6 mnok.

Funksjon 276: Lågare kostnader utbetalt i kvalifiseringsordninga, 0,557 mnok.

Funksjon 281: Tenesta hadde eit meirforbruk på ca. 2,2 mnok i 2018. Økonomisk sosialhjelp har gitt ein meirkostnad på ca. 2,5 mnok i 2018, men refusjonar på ca. 0,3 mnok gjev eit resultat på ca. 2,2 mnok. I 2018 har Nav hatt ei sterk innstramming på statlege ytingar, då særskild Arbeidsavklaringspengar og strengare krav i forhold til Uførepensjon. Dette har ført til fleire sosialhjelpsmottakarar i Kvam i forhold til 2017. Det tek lengre tid å avklare folk mot statlege ytingar. Kvam har store barnefamiljar som har sosialhjelp, fylkesmannen har stilt større forventningar til å ta omsyn til born ved utmåling av stønad

4.11 Barnevern

4.11.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 244 – Barnevernteneste, 251 – Barneverntiltak når barnet ikkje er plassert av barnevernet og 252 – Barneverntiltak når barnet er plassert av barnevernet.

Barnevernet vert i hovudsak regulert ut frå Lov om barnevernstenester. Barnevernet si hovudoppgåve er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deira helse og utvikling, får naudsynt hjelp og omsorg til rett tid. Barneverntenesta skal søke å avdekke omsorgssvikt, åtferds-, sosiale og emosjonelle problem, og sette i verk tiltak i forhold til dette, så tidleg at barn unngår å få varige problem. Barneverntenesta skal, uavhengig av kva tiltak som er sett i verk, følge opp barnet og familien så lenge tiltaka varar.

I 2018 auka saksmengda til barneverntenesta. Barneverntenesta mottok 136 bekymringsmeldingar, derav 76 meldingar på nye barn, mot 61 i 2017. Av dei 76 meldingane vart 11 henlagt. Etter undersøking overfor 65 barn, fekk 48 vedtak om tiltak. Dette utgjer ein andel på 74%. Alle undersøkingane vart gjennomført innan fristen på 3 månadar. Ved årsslutt hadde barneverntenesta kontakt med totalt 120 barn, mot 108 i 2017. Dette talet gjeld undersøkingar, barn som mottar hjelpetiltak og barn under omsorg. Talet gjeld også for 16 barn som barneverntenesta har tilsynsansvar for, som er plassert i fosterheim i Kvam av andre kommunar.

Det er høg alvorsgrad i dei fleste sakene som vert meldt til barnevernet. Omtrent 2/3 av meldingane inneheldt høg grad av konflikt eller vald i familien.

Barneverntenesta har oppfølging med fem einsleg mindreårige flyktningar. I løpet av 2018 flytta dei to som budde i fosterheim, ut av fosterheimen. Ved årsslutt budde alle i hybel med oppfølging.

4.11.2 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak i budsjettår	Resultat
Meldingar	Auke tenesta si kompetanse i handtering av kontakt og meldingar.	Fagsamling om meldingar og råd/retteleing.	Tema på personalmøte - alle i tenesta er i stand til å ta imot meldingar og gje råd/retteleing.
Undersøkingarbeid	Barneverntenesta skal gjennomføra alle undersøkingar på mindre enn 3 månader. Undersøkingarbeidet skal strukturast og gje	Verdistraumsanalyse over undersøkingarbeidet. Avdekke sløsing og sette i verk tiltak for meir effektiv framgang i	Utført VSK, lagd liste over sløsekjelder, hatt rotårsakanalyse og sett opp forslag til løysingar. Nye rutinar for undersøkingarbeidet er

	<p>familien oversikt og innsikt i opplysningar og vurderingar undervegs.</p> <p>Alle barn skal få anledning til å medverke i undersøkinga.</p>	<p>undersøkningsperioden.</p> <p>Innføre systematisk midtvegsevaluering.</p> <p>Jobbe med barnevernfaglege formuleringar i undersøkningsrapport.</p>	<p>utarbeidd. Betre kontinuitet i arbeidet og meir effektiv bruk av tida. Undersøkningsplan og midtvegsevaluering er innført.</p> <p>Undersøkningsrapport etter alle undersøkingar. Har hatt fokus på gode formuleringar.</p>
Hjelpetiltaksarbeid	<p>Tiltaksplanar til alle barn.</p> <p>Alle barn, som er i stand til det, skal få moglegheit til å medverke i tiltaks- og evalueringssarbeidet.</p> <p>Tiltaka og planane skal evaluerast kvar 3. månad.</p> <p>Auka fokus på nettverksarbeid.</p>	<p>Opplæring i bruk av metoden familieråd.</p> <p>Tiltaksplanane skal innehalde tidspunkt for evalueringssmøter og evalueringsspørsmål til barn, føresette, tiltakspersonar og ev. samarbeidspartar.</p> <p>Fagsamling om tiltaksplanarbeid og medverknad.</p> <p>Barnevernet skal gje alle familiar som mottar hjelpetiltak tilbod om familieråd.</p>	<p>Pr. 31.12.18 hadde alle barn tiltaksplanar. Me jobbar vidare med korleis medverknad frå barn og evaluering kan bli betre.</p> <p>Dei fleste familiare får tilbod om familieråd.</p>
Barn under omsorg	<p>Alle barn under omsorg skal ha ein omsorgsplan. Auka fokus på nettverksarbeid for barn under omsorg.</p>	<p>Gjennomgang av alle omsorgsplanar.</p> <p>50 % av barna under omsorg skal få tilbod om familieråd.</p>	<p>Alle barn under omsorg har ein omsorgsplan.</p> <p>Me må jobbe meir med iverksetting av familieråd for barn under omsorg.</p>
Utadretta verksemd Tverrfagleg samarbeid	<p>Alle samarbeidspartar i Kvam herad skal ha kjennskap til barneverntenesta.</p> <p>Alle samarbeidspartar i Kvam herad skal vite kor dei kan venda seg dersom dei har ein bekymring.</p>	<p>Barneverntenesta skal tilby deltaking på foreldremøter og ha eit besøk årleg i kvar barnehage i heradet.</p> <p>Deltaking i tverrfaglege fora og kome ut i skular og barnehagar for å informera.</p> <p>Barneverntenesta utarbeidar samarbeidsavtalar med</p>	<p>Barneverntenesta har vorte meir synleg, men det gjenstår fortsatt ein del arbeid for å drive meir effektivt opplysningsarbeid.</p> <p>Barneverntenesta har inngått samarbeidsavtale med ROP-avdelinga og NAV.</p> <p>PPT har fått framlagd eit forslag til avtale.</p>

		ROP-avdelinga, PPT og NAV.	
Kompetanseheving	Auka fagleg tryggleik. Kompetansehevande kurs i forhold til nytt regelverk.	Veiledningsgrupper for å auke fagleg tryggleik. Alle deltar på KFL-samlingar for felles kompetansehevande tiltak.	Veiledningsgrupper blant dei tilsette ein gong kvar 3. veke. Deltaking på alle 4 KFL-samlingar i løpet av året.
Einsleg mindreårige flyktningar	Kompetanseheving jf. Fylkesmannen Betre integreringa i heradet. Alle gutane skal fullføre grunnskulen våren 2018.	Samarbeide med Utekontakt og ev. andre for tiltak for betre integrering. Delta på kurs. Oppfølging av skulesituasjonen.	Tilsett 50 % miljøarbeidar frå 01.08.18 overfor EM-ungdomane. Sakshandsamar og miljøarbeidar deltatt på kurs om traumer v/flukt. Tett samarbeid med skule, tilrettelegging av skulesituasjonen. Miljøarbeidar fokus på morgonsituasjon
Kostnader v/barneverntenesta	Redusera driftskostnadane ved barneverntenesta	Utarbeide rutinar for utbetalingar/kva utgifter barneverntenesta skal dekke. Avklare fordeling av utgifter med NAV.	Rutine for variabel lønn. Rutine for økonomiske tilskot utover fosterheimsavtale. Samarbeid med NAV om deling av utgifter til einskilde fattige familiar.
Brukarundersøking	Gjennomføra brukarundersøking	Sette i verk brukarundersøking.	Gjennomført KS si brukarundersøking våren 2018.

4.11.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjet 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjet 2018	Budsjet 2018, opphaveleg
Barnevern	14 050	14 858	808	18 421	3 563	18 540
244 BARNEVERTJENESTE	3 320	3 053	-267	4 770	1 717	4 703
BARNEVERTILTAK NÅR BARNET IKKE ER PLASSERT						
251 AV BARNEVERNET	2 568	2 960	392	2 974	14	2 874
BARNEVERTILTAK NÅR BARNET ER PLASSERT AV						
252 BARNEVERNET	8 162	8 845	683	10 677	1 833	10 962

Barnevern har i 2018 brukt 3,5 mnok mindre enn budsjett. Mykje er forklart med mindre lønsutgifter og hjelpetiltak og meir inntekter i form av refusjonar og tilskot.

Funksjon 244: Barneverntenesta har hatt eit mindreforbruk på 1,7 mnok i 2018. Innsparing på lønn er ca. 0,54 mnok, gjeld i hovudsak fastlønn p.g.a. permisjonar og at leiar har vore tilsett som leiar i Lean koordinatorteam halve året. Tilskot og refusjonar er ca. 1,15 mnok. Elles mindre endringar i drift.

Funksjon 251: Tenesta har brukt 0,014 mindre enn budsjettert i 2018. Tenesta har hatt eit meirforbruk på lønn 0,3 mnok og drift 0,3 mnok, men spart inn på hjelpetiltak i barnevern 0,5 mnok og øyremerkte tilskot 0,1 mnok.

Funksjon 252: Tenesta har hatt eit mindreforbruk på ca. 1,8 mnok i 2018. Det er spart inn 0,57 mnok i lønnskostnader, gjeld i hovudsak fosterheimsgodtgjersle. Driftskostnader som utgiftsdekning fosterheim, husleige og kjøp av tenester hjå fylkeskommunen, 0,67 mnok og hjelpetiltak barnevern 0,6 mnok.

4.12 Vatn, avlaup, avfall og renovasjon

4.12.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 340 – Produksjon av vatn, 345 – Distribusjon av vatn, 350 – Avlaupsreinsing, 353 – Avlaupsnett/innsamling av avlaupsvatn, 354 – Tømming av slamavskiljar og 355 – Avfall.

Tenesteområdet omfattar ansvaret for produksjon og levering av tenester knytt til drikkevatt og mottak av spillvatn frå tilknytte abonnentar i Kvam herad, samt Eikedalen i Samnanger kommune. Vidare omfattar tenesteområdet innsamling av slam som vert utført av ein totalleverandør, og innsamling av avfall som skjer i regi av BIR.

Kvam herad har 5 vassverk, 12 trykkaukestasjonar, 10 høgdebasseng og eit om lag 130 km langt distribusjonsnett for drikkevatt. Vasstrykk til abonnentar er minimum 2 bar, og med eit rettleiande trykk på mellom 3-6 bar.

Avlaupsnettet er om lag 90 km langt. Kvam herad har kommunale nett og anlegg fordelt på heile kommunen. Det er 30 pumpestasjonar og pr. i dag 2 reinseanlegg (sil anlegg) for avlaup. I tillegg til dette eit høgt tal på kummar for forsyning av drikkevatt og mottak av avlaup fordelt over heile kommunen.

Arbeidsoppgåver knytt til VA er til dømes drift og tilsyn av drikkevasskjelder/ inntak/vassverk/pumpestasjonar/reinseanlegg/brannhydrantar, prøvetaking av drikkevatt og avlaup, utspyling av leidningsnettet, reingjering av høgdebasseng, lekkasjesøk, videokøyring av leidningsnettet, badevassprøvar, samt ansvar for sigevassleidning frå bosstippen for å nemne noko.

5 stillingar driftar VA-nettet og anlegga. I tillegg kjem driftsleiar for VA, som i tillegg har ansvar for gjennomføring av fleire investeringsprosjekt.

4.12.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettår	Resultat
Arbeidet med nye kommunedelplanar for vatn og avlaup vart starta opp i 2016. Planane er vedtatt lagt ut på høyring i oktober 2017.	Kommunedelplanar for vatn og avlaup	Ferdigstille kommunedelplanane for vatn og avlaup.	Kommunedelplanane for vatn og avlaup vart godkjent av Kvam heradsstyre i sak HST 015/18 den 19.3.2018.
<p>Fylkesmannen i Hordaland handsamar og har tilsyn med kommunen sitt utsløppsløyve.</p> <p>I løyvet set fylkesmannen krav om tiltak som må verta gjennomført innan nærare fastsette fristar.</p> <p>Vilkåra er sette av miljøomsyn, og der det er viktig at kommunen jobbar for å oppfylla dei krav fylkesmannen set.</p>	Stetta vilkår i fylkesmannen sitt utsløppsløyve for Kvam herad	<p>Fylgje opp tiltak/prosjekt i framlegg til kommunedelplan for avlaup.</p> <p>Redusera talet på overlaup og driftsstopp i avlauspumper med 5 % innan 2018 (tek utgangspunkt i tal for 2015).</p> <p>Etablere eit system for vurdering av energiforbruk i avlaupsanlegga.</p>	<p>Viktigaste krav i utsløppsløyvet er å bygge nytt reinseanlegg som i hovudsak er utført i 2018.</p> <p>Kvam herad hadde totalt 1176 timar overlaup i 2015 og 1177 timar overlaup i 2018. Det har derfor ikkje lukkast med ein reduksjon på 5 %, men dette vert det jobba vidare med i samband med pågåande saneringsprosjekt.</p> <p>Energivurdering i nytt renseanlegg er utført. Eksisterande pumpestasjonar nyttar frekvensstyrte pumper som er energisparande. Kommunen manglar framleis eit system for vurdering av det</p>

		<p>Dokumentere forureining frå overlaup.</p> <p>Laga tiltaksplan for tilførsel av overvatn til avlaupssystemet.</p> <p>Dokumentera verknadsgrad for avlaupsnett ved modell eller anna.</p> <p>Laga saneringsplan for dårlege kummar (felleskummar, trykkreduksjonskummar og kummar med dårleg forankring). Utbetre nokre kummar i tråd med saneringsplan.</p>	<p>samla energiforbruket i avlaupsanlegga.</p> <p>Timar for overlaup vert rapportert i årleg rapport til fylkesmannen</p> <p>Det er ikkje laga tiltaksplan for sanering av overvatn frå avlaupssystemet. Likevel er 2 større saneringsprosjekt prosjektert og sett i gang på Norheim og Vik.</p> <p>Kommunen manglar modell som dokumenterer verknadsgrad for avlaupsnett.</p> <p>Enkelte kummar er skifta ut, men det er ikkje laga plan for dårlege kummar som skal skiftast</p>
<p>Mattilsynet set krav til kommunen sin produksjon av drikkevatt.</p> <p>Desse krava må derfor verta utført i tråd med dei tidsfristar Mattilsynet set for tiltaka.</p>	<p>Stetta krav frå Mattilsynet</p>	<p>Fylgje opp tiltak/prosjekt frå framlegg til kommuneplan for drikkevatt som er lagt ut til høyring.</p>	<p>Aktivitetar i tiltaksplanen har vorte fylgt opp, men då nye prosjekt har kome inn på lista har ein ikkje kome i gang med alle. Største prosjekt som er i gang eller ferdigstillt er:</p>

		<p>Laga saneringsplan for dårlege kummar (felleskummar, trykkreduksjonskummar og kummar med dårleg forankring). Utbetre nokre kummar i tråd med saneringsplan.</p> <p>Analysere resultat av gjennomført prøvetaking i Kalderassen for å vurdere om dette vil vera eit betre inntakspunkt for vassverket på Skålheim. Dersom naudsynt, utføre supplerande prøvetaking.</p> <p>Gjennomføre beredskapsøving knytt til vassproduksjon.</p>	<p>Sanering Norheim/ sanering Vikvegen. Oppgradering av ledningskart er også eit viktig prosjekt som kommunen har kome i gang med.</p> <p>Enkelte kummar er skifta ut, men det er ikkje laga plan for dårlege kummar som skal skiftast</p> <p>Prøvetaking i Kaldrassen er utført. Rapport frå Dihva viser at vasskvaliteten ikkje var så god som ein hadde håpa på</p> <p>Det vart gjennomført beredskapsøving knytt til vassproduksjon den 29.11.2018.</p>
Vikøy vasslag har teke kontakt med Kvam herad med mål om overtaking av det private vassanlegget innan 2019	Trygt og godt vatn til alle	Starte arbeidet med å vurdere overtaking og krav for eventuell overtaking av Vikøy vasslag sitt anlegg i Vikøy.	Det er gjennomført møte med Vikøy vasslag, og kommunen har fått oversikt over distribusjonsnett. Vassanlegget er ikkje vurdert i

			detalj, men dette arbeidet vert vidareført i 2019.
Nytt reinseanlegg for Øystese, Norheimsund og Kvamskogen skal byggjast på Notanes. Hovudarbeidet vert utført i 2018	Gjennomføre prosjektet utan uhell.	Tett oppfølging av prosjektet knytt til kostnader, framdrift, miljø og helse/tryggleik.	Fysisk arbeid har gått bra og etter planen. Eit uhell (beinbrot) registrert då ein arbeidar skulle bæra ei sag og snubla
I Kommunebaromet er for 2017 får Kvam herad dårleg resultat knytt til hushaldningsavfall som vert levert til gjenvinning og biologisk handsaming. BIR vurderer å etablere ny gjenvinningsstasjon i Sandvenhagen	Nytt gjenvinningsanlegg i Kvam herad som stimulerer til auka kjeldesortering og gjenvinning	Legge til rette for ei rask og enkel etablering av gjenvinningsstasjonen	Det er inngått intensjonsavtale med BIR om ny tomt i Sandvenhagen. Arbeidet med opparbeiding av næringsområdet er lyst ut på anbod.
Stor utfelling av jernoksid i sigevassleidning frå Tolomarka skapar utfordringar for naboar og kommunens drift av anlegget	Etablering av reinseanlegg/utfellingsanlegg ved sigevassleidningen frå Tolomarka	Starte prosjektering av reinseanlegg/utfellingsanlegg og vera pådrivar for at prosjektet kan godkjennast som eit forsking- og utviklingsprosjekt	Anlegget vart lyst ut på anbod. Ein har etter tilråding frå rådgjevar ikkje gått vidare med dette som eit FOU prosjekt då dette viste seg vanskeleg.

4.12.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjet 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjet 2018	Budsjet 2018, oppaveleg
Vatn og avlaup, avfall og renovasjon	-10 830	-13 335	-2 506	-14 965	-1 630	-14 608
340 PRODUKSJON AV VANN	3 949	3 704	-245	3 780	76	3 788
345 DISTRIBUTUSJON AV VANN	-8 703	-10 995	-2 291	-12 839	-1 844	-12 628
350 AVLØPSRENSING	2 701	2 746	45	2 280	-466	2 280
353 AVLØPSNETT/INNSAMLING AV AVLØPSVANN TØMMING AV SLAMAVSKILLERE, SEPTIKTANKER	-7 835	-7 653	182	-6 878	775	-6 787
354 O.L. INNSAMLING, GJENVINNING OG	476	208	-268	-64	-272	-15
355 SLUTTBEHANDLING AV HUSHOLDNINGSAVFALL	-1 419	-1 346	72	-1 245	101	-1 245

VAR-området skal ikkje gå med overskot over tid, og er underlagt heilt særskilde reglar for sjølvkostberekning. VAR-noten gjev eit godt bilete av kostnadane og inntektene på dei ulike avgiftsområda, og denne er å finna i årsrekneskapskapittelet.

Totalt var det eit meirforbruk på 1,7 mnok. Meirforbruket skuldast i hovudsak at inntektene på dei faste kommunale VA-abonnementsgebyra vart lågare enn budsjettert. I dette tilfellet vart einingsprisane for vassforbruk sett for lågt i høve faktisk forbruk.

Funksjon 340 og 345 heng nært saman og skal finansierast med same gebyret, og nokre av budsjettpostane er ikkje fordelt mellom dei.

På same måte som funksjonane 340/345 heng saman, er funksjon 350 og 353 nært knytt saman.

Totalt var det eit mindreforbruk på 0,3 mnok, dvs. at VA-abonnementsgebyra vart noko høgare enn budsjettert.

Funksjon 354 har eit meirforbruk på 0,2 mnok som skuldast tømning av kommunale septiktankar.

Funksjon 355 har eit totalt mindreforbruk på 0,1 mnok som kjem av auka inntekter knytt til etterdrift av Tolomarka.

4.13 Plan, byggesak, oppmåling, kulturminne, natur og nærmiljø

4.13.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 301 – Plansaksbehandling, 302 – Byggjesaksbehandling og eigarseksjonering, 303 – Kart og oppmåling, 335 – Rekreasjon i tettstad, 360 – Naturforvaltning og friluftsliv og 365 - Kulturminnevern.

Del av 301 (private planar), 302 og 303, kjem inn under sjølvkostfinansierte tenester, og kan dekkast inn med 100% gebyrinntekter. Kvam herad subsidierer framleis desse tenestene frå den ordinære drifta, men har som mål å gjera tenestene 302 og 303 sjølvfinansiert.

Funksjon 301 gjeld arbeidet med arealplanar, dette gjeld kommuneplanen sin arealdel, kommunedelplanar og reguleringsplanar. Kvart fjerde år legg kommunen fram kommunal planstrategi, med prioritering av det offentlege planarbeidet innanfor kvar heradsstyreperiode. Planstrategien skal synleggjera behov for nye planar, opp i mot tilgjengelege ressursar og utfordringar.

Funksjon 302 omfattar handsaming av søknader om dispensasjons-, byggje- og delingsløyve samt tilsyn og ulovleg oppfylgning etter plan- og bygningslova. Vidare handsamar avdelinga søknad om løyve til tiltak etter hamne- og farvannslova, veglova og forureiningslova.

Funksjon 303, kart og oppmåling/geodata omfattar handsaming av søknader etter matrikkellova og eigarseksjonslova. Dette er tenester som er gebyrlagt etter sjølvkostprinsippet. I funksjon 303 ligg og arbeid med forvaltning av geodata. Arbeidet er organisert gjennom GEOVEKST samarbeidet og Norge digitalt avtalen styrt av Statens kartverk. Samarbeidet sikrar større felles kartleggingsprosjekt som er økonomisk gunstig ved ajourføring av kart. Kvam herad har ansvar for å oppdatere byggbasen, tiltaksbasen, vegnett, arearessurskart, planbasen og vass- og avlaupsbasen. Nytt i år er at kommunen er kopla opp mot sentrale databasar hos Statens kartverk og all oppdatering av Kvam sine kart blir tilgjengeleg for alle etter eit døgn.

I funksjon 335 ligg det utgifter til offentlege plasser, torg og park/grøntanlegg og reinhald av offentlege toalett. Ansvar for grønntanlegg omfattar hovudsakleg arbeidet med å vedlikehalde om lag 60 kommunale uteområde og friområde. Mykje av dette arbeidet vert utført i nært samarbeid med Bergen og Omland Friluftsråd (BOF), men der kommunen åleine har ansvaret for tilsyn og renovasjon knytt til park og badestrendene i Øystese og Norheimsund. Utanom vekstsesongen vert året nytta til rehabilitering av områda, kontroll og ettersyn. Kommunegartnaren har og ansvaret for kontroll av leikeutstyr og leikeplassar. For å ta klare ettersynet med grønntanlegga i vekstsesongen, er ein avhengig av å nytte sommarvikarar i tillegg til egne tilsette. Innan park har ein normalt 2 stillingar fordelt på 1,5 årsverk. Om sommaren vert dette auka til mellom 7-8 personar.

I funksjon 360 ligg viltforvaltning som Kvam herad kjøper av Ullensvang herad, festeutgifter for friluftsområde og kontingent i Bergen og omland friluftsråd. Kvam herad forvaltar store delar av sine friluftsområde igjennom sitt medlemskap i Bergen og omegn friluftsråd, nokre friluftsområde vert og forvalta av kommunen sjølv, medan andre område vert forvalta via samarbeid i mellom Kvam herad, Bergen og omland friluftsråd og, og lokale grendelag/grendeutval.

4.13.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettår	Resultat
Byggesak, kart og oppmåling Sjølvcost	Sjølvcostfinansierande tenester	Auka gebyr med 4 % for for å oppnå større grad av sjølvcost. Gebyrinntekter dekkjer ikkje sjølvcost i dag	Byggesak hadde ei sjølvcostgrad i 2018 på 89,9%. Oppmåling hadde ei sjølvcostgrad i 2018 på 63,5%.
Byggesakshandsaming	Betre og meir effektiv sakshandsaming	Betre rutinar i alle ledd av sakshandsaminga.	Byggesak har gjennomført ei kartlegging av byggesaksprosessen siste halvdel av 2018. Arbeid med kontinuerleg forbetring fortset.
Tilsyn	Auka tilsyn	Peika ut prioriterte område for tilsyn.	Avdelinga har ikkje auka antal tilsyn i 2018.
Geodata	Få gjennomført faganalysar av kartprogram	Definera brukarane sine behov, eksternt og internt.	Nokre analyser er gjennomført. Sentralisering av kartbaser for geodata og plan er gjennomført.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettår	Resultat
Rekreasjon, naturforvaltning og friluftsliv Trass fokus på å leggja til rette for lettstelte parkområde i kommunen, har kommunen mange grøntareal spreidd i ein langstrakt kommune. Ressursane innanfor området er avgrensa, og aktiviteten stor og konsentrert innanfor vekstsesongen. Samstundes er velstelte grøntområde viktig for kommunens omdøme, og forventningane til standard høg hjå kommunens innbyggjarar.	Velstelte park- og grøntområde	Gjennomføre prøveprosjekt knytt til nokre av kommunens park- og grøntområde for å lette arbeidet grasklypping og handtering av avfall.	Sommaren 2018 vart det gjennomført eit prøveprosjekt knytt til bruk av robotplenklypparar i 3 område i Øystese og Norheimsund. Erfaringa frå prøveprosjektet er at når området er tilpassa robotklypp får ein godt resultat. Tilbakemeldingane er gode og robotklypp har truleg auka

			kvaliteten på grøntområda.
--	--	--	----------------------------

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettår	Resultat
Kulturminneforvaltning	Få på plass ei berekraftig kulturminneforvaltning i kommunen	Vedta og følgja opp tiltak i kulturminneplan	Vedtatt kulturminneplan i 2018. Vedtak om å bruka inntil 200 000,- kr kvart år til oppfylging. arbeidet har starta.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettår	Resultat
Plan Kommunalt planarbeid	Det skal til ei kvar tid vera samsvar i mellom tilgjengelege planressursar og tal planar i prosess Få på plass offentlege og private reguleringsplanar innanfor lovpålagte fristar, med høg kvalitet som fremmar vekst og utvikling basert på berekraftige prinsipp.	Gjennomgang av tilgjengelege ressursar, planar og oppgåver. Gjennomføre oppstartsmøter med høg kvalitet, raskt levera referat og naudsynt dokumentasjon til private. Ha god flyt i planprosessane frå innlevering til endeleg vedtak	Det er ikkje gjennomført kartlegging av planprosessen i 2018. Det har vore ei jamn saksmengda på plan. Det vart vedteke 2 planar og ca. 20 planar i prosess (oppstart 2010 og fram til 2018) og 12 planar har stoppa opp dei siste 5 åra.
Kommuneplanen sin arealdel	<i>Få lagt fram kommuneplanen sin arealdel til høyring og offentleg ettersyn.</i>	Kommuneplanen sin arealdel er levert til politisk handsaming. Det skal gjennomførast eit arbeidsmøte i oktober 2017. Arbeidet med høyring og offentleg ettersyn i 2018.	Kommuneplanen var på høyring i 2018. Motsegn frå fylkesmannen, fylkeskommunen, fiskeridirektoratet, NVE og Statens vegvesen. Dialogmøte med fylkesmannen er gjennomført. Det blir jobba vidare med kommuneplanens arealdel i 2019.
Kommunedelplanar	<i>Kommunedelplan for</i>	Arbeid med	Vedtatt

	<i>tunnel - Kvamskogen</i>	kommunedelplan for Tokagjelet/Hardangertunnel har starta. Hordaland fylkeskommune sendte bestilling på oppstart av kommunedelplan til Statens vegvesen i 2017. Statens vegvesen styrer prosessen og kommunen bidrar gjennom møte og informasjon.	planprogram for kommunedelplan for Fv –7 Tokagjelet. Vidare prosess er godt i gang.
--	----------------------------	--	---

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettår	Resultat
Reguleringsplanar Ny veg til Rosseland - Fjærabygde	Ny vegtilkomst til Fjærabygda/Rosseland.	Oppstart av reguleringsplan	Planarbeidet starta i 2018, planen ligg på høyring fram til 10.01.2019. Det blir jobba vidare med planen i 2019.
Ålvik sentrum	Gjera Ålvik sentrum meir attraktivt.	Endra plan og kunnjera	Plan er endra men ikkje kunnjort. Dette blir gjennomført i 2019.
Nytt industriområde i Øystese	Få på plass nytt næringsområde i Øystese	Fjerna motsegner og gjera endeleg vedtak av reguleringsplanen.	Dette planarbeidet er avslutta.
Bustadfelt på Laupsa	Sikra felles friluftskvalitetar for ålmenta på Laupsa	Gjera ferdig reguleringsplan for Laupsa	Det har ikkje vore aktivitet i denne planen i 2018.

4.13.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheleg
Plansak, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nær	5 751	7 602	1 851	9 689	2 087	10 020
301 PLANSAKSBEHANDLING	3 399	4 093	694	4 681	588	5 316
302 BYGGESAKSBEHANDLING OG EIERSEKSJONERING	-417	106	523	214	108	182
303 KART OG OPPMÅLING	527	381	-146	1 781	1 401	1 552
335 REKREASJON I TETTSTED	1 782	2 247	466	2 522	274	2 530
360 NATURFORVALTNING OG FRILUFTSLIV	459	765	306	492	-273	442
365 KULTURMINNEFORVALTNING	1	10	8	0	-10	0

Plan, byggesak, oppmåling, kulturminne, natur og nærmiljø brukte 2,1 mnok mindre enn budsjet i 2018. Hovudforklaringa er mindreforbruk på lønn på grunn av vakante stillingar.

Funksjon 301 har eit mindreforbruk på 0,5 mnok. Lønsutgiftene vart 0,3 mnok lågare og det vart nytta 0,2 mnok mindre enn budsjettert til konsulentkjøp, lysingar og kurs knytt til offentlege planar.

Funksjon 302 Byggesaksbehandling og eigarseksjonering har eit mindreforbruk på 0,1 mnok på grunn av lågare lønsutgifter.

Funksjon 303 Kart og oppmåling har eit mindreforbruk på 1,4 mnok som skuldast vakant stilling på geodata, 0,8 mnok, samt høgare gebyrinntekter på oppmåling enn budsjettert, 0,3 mnok. I tillegg kom det eit statleg tilskot frå NVE på 0,2 mnok knytt til kartlegging av kritiske punkt.

Funksjon 335, rekreasjon i tettstad, har eit mindreforbruk på 0,2 mnok. I hovudsak skuldast mindreforbruket sluttutbetaling av tilskot til opparbeiding og tilrettelegging av Øysteseparken og tettstadutviklingsarbeidet i Ålvik.

Funksjon 360 har eit meirforbruk på 0,2 mnok. Vilforvaltninga har eit meirforbruk på 0,1 mnok, medan ein lang sommarsesong i 2018 førte til eit meirforbruk på 0,1 mnok knytt til drift og tilsyn av friluftsområda i kommunen.

I funksjon 365 er det ingen vesentlege avvik.

4.14 Kultur

4.14.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld ei rekkje funksjonar:

231 – Aktivitetstilbod born og unge

370 – Bibliotek

373 – Kino

375 – Museum

377 – Kunstformidling

380 – Idrett og tilskot til andre sine idrettsanlegg

381 – Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg

383 - Musikk- og kulturskule

385 – Andre kulturaktivitetar, tilskot andre sine kulturbygg

386 – Kommunale kulturbygg

Aktivitetar for menneske med nedsett funksjonsevne

Kulturavdelinga rekrutterer støttekontaktar etter vedtak gjort i avdeling for Stab og Forvaltning. Det er registrert ca. 130 støttekontaktar i kommunen, og det er dei siste åra vore ein auke i søknader om å få tildelt støttekontakt. Tenesta er lovregulert. Kulturavdelinga arbeider for integrering gjennom ulike aktivitetar knytt til lag/organisasjonar tilrettelagt for den enkelte brukar, samt fellesaktivitetar.

KVAM BIBLIOTEK

Lov om folkebiblioteka (2014) definerer kommunane si plikt til å ivareta innbyggjarane sine behov for bibliotektenester og gjer greie for biblioteka sitt verdigrunnlag og samfunnsoppdrag:

«Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet.

Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent. Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.»

På biblioteket er det gratis og ope for alle! Det skal gje ei kjensle av sosial velferd og fellesskap. Biblioteket er truleg det mest geniale tilbodet innbyggjarane har, og det er verd å satsa på! Kvam bibliotek har 3,1 årsverk, og er organisert med hovudbibliotek sentralt i Norheimsund, og avdelingar i Ålvik (på Torget) og i Strandebarm (på skulen).

Biblioteket har eit aktivt og godt besøkt bibliotek. Heile 53 timar opningstid i veka (bortsett frå sommarferievekene då me held stengt på filialane).

Bibliotek er ei lovpålagt teneste for kommunane og er ein viktig del av både kunnskaps- og kulturpolitikken i Noreg. Biblioteket er eit kulturelt senter i heradet og fungerer som ein viktig møtestad. Biblioteket har hatt mange ulike arrangement i 2018. Forfattarar som har vitja oss er mellom anna Arnfinn Kolerud, Ruth Lillegraven og Christian Stejskal. Biblioteket har hatt ulike

konserter, foredrag og teaterforestillinger både for born og vaksne. Kvar veke er det språktreff i Norheimsund og annakvar veke er det Kafe Påfyll.

Kvam bibliotek sine samarbeidspartnarar i 2018, har vore Hardangerbiblioteka og Voss bibliotek, Kvam Turlag, Grannehjelpa, rus og psykiatri (ROP) Hardingtonar, kulturskulen, Kvam vidaregåande skule, Bornas verdsdag og Hordaland fylkesbibliotek. Bokbåten Epos har hatt to stopp i Øystese. Eitt om våren og eitt om hausten. Begge gongene har det vore gode kulturprogram om bord og godt oppmøte.

Også i år gjennomførte me lesekampanjen "sommarles" for born. Den gjekk frå 1. Juni til 31. August. Det vart ny deltakar-rekord. 42,2% av alle borna i 1.-7. klasse deltok.

Kvam bibliotek gjennomførte ei brukarundersøking i mars 2018. Dei fleste som svara, oppga at dei brukar biblioteket ein gong i månaden eller meir, i hovudsak for å låna skjønnlitteratur. Om lag to tredelar av dei som svara var kvinner. Tilbakemeldingane frå publikum var svært gode. Kvam bibliotek skåra høgt på nesten alle punkt og ligg over landsgjennomsnittet på det meste. Under heilskapsvurdering, vert biblioteka vurdert til 5,4, poeng, medan snittet ligg på 5, 2 poeng. I høve til service, så er poengsummen i Kvam 5,5, medan snittet ligg på 5,3. Høgst poengsum oppnår biblioteket på: "hvordan du bli mottatt og behandlet og hvor flinke de ansatte er til å hjelpe deg", summen er 5,8 poeng, maks poengsum er 6. Undersøkinga visar at Kvam bibliotek er ein god stad å vera. Bibliotekbrukarar i Kvam kjenner seg velkomne og signaliserer at dei får god hjelp og service. Det som vart etterlyst var meir tilgjengelege bibliotek, tilbod om kaffi/te, betre informasjon og enklare nettløysingar. Etter brukarundersøkinga har Kvam herad og biblioteket fått nye nettsider som gjer det lettare å finna fram til biblioteket sine tilbod. Biblioteket og har oppretta ei eige side for arrangement. Bibliotekappen "Ebokbib" er også blitt oppgradert og betre.

Kino

Kvam herad har kinosal i Ungdomshallen i Norheimsund sentrum, med filmframvisingar fleire gonger i veka. Tilbodet er rettar seg både mot born og vaksne. Billettar får du kjøpt her på nettsida og i billettluke på kinoen. Kvam kino samarbeider med skulane, Kvam filmklubb og Senioruniversitet for å gje eit så breitt tilbod som mogleg.

Museum

Hardanger og Voss museum organiserer Hardanger fartøyvernssenter, Kabuso, Ingebrikt Vik museum og Kvam bygdemuseum, som mellom anna omfattar Borgstova i Vikøy prestegard og Storeteigen i Øystese. I Kvam har me også eigne museum som Ålvik industriarbeidermuseum og Vikøy skulemuseum. Fram til og med 31.12.2019 er det selskapet Bygdagnist som driv på Storeteigen. Kabuso overtek ansvaret i frå 01.01.2019. Grendeutvalet i Vikøy brukar skulemuseet i Vikøy til aktivitetar etter avtale med Kvam herad.

Kunstformidling

Kvam herad yter tilskot til ulike lag og organisasjonar i kommunen. Det gjeld mellom anna Kunsthuset Messen i Ålvik. Kvam herad yter og tilskot til kunstnarbustaden i Berlin. Kvam herad har tilsett pianist i deltidsstilling.

Etter at Kvam kunstlag vart avvikla har Kvam herad overtatt kunstsamlingane. Delar av samlingane er plassert rundt i kommunale bygg og tilgjengeleg for publikum.

Idrett

Kvam herad eig og driv mange idrettsanlegg i kommunen, men det er og anlegg som vert eigd og drive av private lag og organisasjonar. Kommunen har eit samarbeid med idrettsrådet, som gjev uttale til heradsstyret si prioritering av spelemidlar. Den offentlege badinga vert drifta av idrettslaga i Ålvik og Strandebarm. Løypepreparering vert gjennomført fleire stadar i kommunen, og kommunen gjev til skot til preparering på Kvamskogen og på Sjusete.

Kulturskule

Alle kommunar skal ha eit musikk- og kulturskuletilbod (Opplæringslova § 13-6). Kvam kulturskule driv med ordinær undervisning innan estetiske fag og er eit kulturelt ressurscenter i heradet. Kulturskulen samarbeider med grunnskulen og frivilljuge organisasjonar med fokus på elevar under 20 år, og både lærarar og elevar er aktive og viktige aktørar i kulturlivet. Kulturskulen har også ansvaret for Den kulturelle skulesekken, UKM (Ung Kultur Møtes), Bornas verdsdag og Mosaikk. Kvam kulturskule gjennomførte to brukarundersøkingar våren 2018. Ein for dei føresette og ein for elevar frå alderen 13 år og oppover.

Kvam kulturskule gjennomførte to brukarundersøkingar våren 2018. Ein for dei føresette og ein for elevar frå 13 år og oppover. Elevundersøkinga fekk eit gjennomsnitt som var 0,1 (5,4 poeng av 6) poeng høgare enn landsgjennomsnittet, men låg 0,1 poeng under dimensjonen **informasjon** og 0,2 poeng under på dimensjonen **tilgjengelighet**. På **informasjon** var det spørsmålet «det er lett å finne fram på kulturskolens nettside» som trakk ned. På dette punktet har heradet dette året gjort store endringar etter undersøkinga. Me vonar at scoren ville vore betre dersom undersøkinga hadde vore gjort i dag. På dimensjonen **tilgjengelighet** var det spørsmålet «Standarden på undervisningslokala er god» (4,5 poeng mot landsgjennomsnittet på 5,1) som trekkjer ned. Kvam kulturskule har desentralisert undervisning med svært mange undervisningslokale. Kulturskulen tolkar svara til ein viss grad å gjelda for gamle Norheimsund ungdomsskule. Heradet er no i ein prosess der kulturskulen i Norheimsund truleg må inn i andre lokale i løpet av nokre år.

Foreldreundersøkinga fekk eit gjennomsnitt som låg på landsgjennomsnittet (5,2 poeng av 6). Her fekk dimensjonen **brukermedvirkning** 0,1 poeng høgare enn landsgjennomsnittet, medan dimensjonen **Informasjon** fekk 0,1 poeng under landsgjennomsnittet. På **Informasjon** var det spørsmåla «Informasjonen frå kulturskolen til hjemmet er god» (4,9 poeng) og «Det er lett å finne fram på kulturskolens nettside» (4,3 poeng) som begge fekk 0,1 poeng under landsgjennomsnittet. Sumaren 2018 fekk Kvam kulturskule nytt administrasjonsprogram som skal lette kommunikasjonen med elevar/føresette. Kulturskulen ynskjer også å ha meir fokus på informasjon og kommunikasjon med heimen dei komande åra.

Andre kulturaktivitetar, tilskot til andre sine kulturbygg

Kvam herad bidreg med tilskot til lokale kulturbygg i kommunen. Kommunen prioriterer også tildeling av regionale kulturmidlar.

Kommunale kulturbygg

Reinhald og FDV av eigne kulturbygg som Norheimsund kino og Ingebrigt Vik Museum.

4.14.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Aktivitetar for menneske med nedsett funksjonsevne	<i>Målet er å gje alle eit variert og tilrettelagt fritidstilbod ut frå eigne interesser og funksjonsnivå</i>	<p>Kvam herad arrangerer ulike aktivitetar for enkeltpersonar og som fellesarrangement. Det gjeld både Onsdagsklubb (med diskotek, basar, bingo og jolabord), bocciaturnering og vinteraktivitetsdag på Sjusete med deltakarar frå fleire kommunar i Hordaland.</p> <p>Kvam herad samarbeider med andre kommunar i Hordaland, Hordaland fylkeskommune og ulike lag og organisasjonar. Arrangementa er svært godt besøkt, og tiltaka gjev varierte og stabile aktivitetar.</p>	<p>Tiltaka er gjennomført også i 2018.</p> <p>Den kulturelle spaserstokken - gjennomført med konsertar, kunstutstillingar mm</p>
Tiltak for born og unge	Målsetjinga er å gje born og unge varierte kultur- og fritidstilbod.	<p>Ferieklubben gjev born i alderen 6-10 år eit dagtilbod 3 veker i sommarferien med aktivitetar knytt til opplevingar i nærmiljø, og utflukter.</p> <p>Det vert òg arrangert ferietilbod for born frå 11 år, samt familiar same veker som Ferieklubben, i samarbeid med m.a. Grannehjelpa, frivillige lag/organisasjonar og kommunale etatar i lag. Kulturkort og Ung Fritid rettar seg mot barn/unge, der målet er at alle skal kunna delta på kultur- og fritidsaktivitetar uavhengig sosial bakgrunn og økonomi.</p>	<p>Ferieklubben er gjennomført også for 2018, med varierte og attraktive tiltak for borna. Tre veker i løpet av sommaren.</p> <p>Opplevingskortet for 2018 vart nytta av 5. til 10. klassetrinn.</p>

		Samarbeid med lag/organisasjonar og ulike kulturinstitusjonar.	
Bibliotek	Ferdigstilla bibliotekplan	Gjennomføra tiltak i tråd med ny plan	Bibliotekplanen vart ikkje vedtatt i 2018. Arbeidet er i gang for 2019.
Kino	Gje godt kinotilbod til alle aldersgrupper med hovudvekt på barn og unge Fleire kinovitjingar pr. innbyggjar	Formidling av kinotilbodet for å nå ulike aldersgrupper. Samarbeid med t.d. lag/org, Kvam Filmklubb, skulane, Senioruniversitetet, Kvammaveko mfl.	I 2018 var det 180 kinoframsyingar Samla vitjing: 6872 personar. To framvisingar i veka på Kvam filmklubb. Det er og gjennomført skuleframsyingar
Kunstformidling	Kvam herad skal vera ein støttespelar for kunst og kultur	Kvam herad yt økonomisk støtte til kunst- og kulturinstitusjonar i kommunen.	Tilskotordningar held fram
Idrett/frivilligheit	I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram entreprenørane, kunnskapen, møteplassane, det frivillige arbeidet, kulturtilboda og lokaldemokratiet		Samarbeid, tilskotordningar og planarbeid i 2018
Idrett/frivilligheit	I Kvam vil me ha eit mangfald av arenaer innanfor kultur, idrett og det frivillige lagslivet.	I Kvam skal me støtta opp om å leggja til rette for at det frivillige lagslivet kan styrkjast og vidareutviklast til det beste for alle innbyggjarane.	Tilskot til lag og organisasjonar Gratis halleige. Auka tilskot til Grannehjelpa
Idrett/frivilligheit	Bidra til gode rammevilkår for idrett og friluftslivsarbeid i kommunen (tiltak – gje tilskot, vera ein	Fortsetja å gje tilskot til lag og organisasjonar i Kvam.	Gjennomført sakshandsaming og utbetaling av tilskot til lag og organisasjonar

	sparringspartner, rådgjevar, støttespelar).		
Friluftsliv	Bidra til gode rammevilkår for idrett- og friluftsarbeid i kommunen.	Få godkjent kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i 2018. Fortsetja å gje tilskot til prosjekt og lag for vidare drift.	Godkjent plan i 2018. Plan med godt grunnlag for planlegging og prioritering av spelemidlar.
Kulturskulen	Få fleire gitarar med i kulturskulen	Nye aktivitetar som musikkproduksjon og komponering/arrangering med digitale verktøy	Faget musikkproduksjon og disiplinane "nøringen" og "kulturkarusellen" har resultert i fleire gitarar.

4.14.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheveg
Kultur	18 656	15 620	-3 035	19 426	3 806	18 994
231 AKTIVITETSTILBUD BARN OG UNGE	419	734	315	869	135	866
370 BIBLIOTEK	3 319	3 454	134	3 566	112	3 560
373 KINO	1 061	1 009	-52	1 056	47	1 057
375 MUSÉER	2 962	893	-2 069	800	-94	800
377 KUNSTFORMIDLING	617	465	-152	608	144	645
380 IDRETT OG TILSKUDD TIL ANDRES IDRETTSANLEGG	2 195	796	-1 399	3 079	2 283	2 885
381 KOMMUNALE IDRETTSBYGG OG IDRETTSANLEGG	2 130	1 832	-299	2 289	457	2 290
383 MUSIKK- OG KULTURSKOLER ANDRE KULTURAKTIVITETER OG TILSKUDD TIL	3 885	4 709	824	4 697	-12	4 385
385 ANDRES KULTURBYGG	1 476	1 507	31	1 772	265	1 815
386 KOMMUNALE KULTURBYGG	590	222	-369	691	469	691

Kultur hadde i 2018 eit mindreforbruk på 3,8 mnok, der høgare overføringer frå fylket og lågare utbetalingar til private utgjer mykje av forklaringa.

Funksjon 231 har eit mindreforbruk på 0,1 mnok som gjeld reduserte overføringer til private.

Funksjon 370 Bibliotek har eit mindreforbruk på 0,1 mnok på driftsutgifter som husleige.

Funksjon 375 Museum har eit overforbruk på 0,2 mnok knytt til vedlikehald av bygg og auka utgifter til straum.

Funksjon 377 har eit mindreforbruk på 0,1 mnok som skuldast at avtalen for leige av lokale til Galleri Puls vart oppsagt i 2017, budsjett var ikkje tatt ned tilsvarende.

Funksjon 380 har eit netto mindreforbruk på 2,3 mnok. 0,5 mnok gjeld auka overføring av spelemidlar, 1,5 mnok gjeld redusert overføring til private. Det er i hovudsak fordi det var budsjettert med bruk av fond for å forskottera 1,5 mnok av spelemidlane, det har ikkje vert nødvendig i 2018. 0,2 mnok er arbeid med rulleskøytebane som ikkje er påbegynt i 2018.

Funksjon 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg har eit netto mindreforbruk på 0,5 mnok som følgje av utbetaling av kompensasjonsmidlar til Hardangerbadet. Utgifter til elektrisitet og vedlikehald har auka med 0,3 mnok, medan det er eit mindreforbruk på løn med 0,2 mnok som gjeld ei intern omfordeling av reinhaldarane.

Funksjon 385 Andre kulturaktivitetar fekk eit mindreforbruk på 0,3 mnok, det er summen av mindreforbruk på mange ulike driftsutgifter.

Funksjon 386, kommunale kulturbygg, har eit mindreforbruk på 0,5 mnok, 0,4 mnok gjeld spelemidlar til lokale kulturbygg 2015 på Storeteigen. 0,1 mnok er sum av fleire driftsutgifter.

4.15 Kyrkja

4.15.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 390 – Den norske kyrkja, 392 – Andre religiøse føremål og 393 – Gravplassar og krematorie, som kommunen yter tilskot til.

Mesteparten av tilskotet vert utbetalt til Kyrkjeleg fellesråd i Kvam. I 2018 er det utbetalt tilskot på 5,4 mnok. I den foreløpige årsmeldinga til Kyrkjeleg fellesråd for 2018 står det at fellesrådet hadde eit netto driftsunderskot på 0,28 mnok, og endeleg driftsunderskot på 0,3 mnok.

Investeringsrekneskapen viser udekka på 0,06 mnok. Totalt var driftsinntektene på 9,8 mnok der tilskotet frå Kvam herad utgjorde 55% av inntekta. Ved utgangen av året hadde fellesrådet 8,34 årsverk fordelt på 12 tilsette mot 9,14 årsverk fordelt på 13 tilsette i 2017.

Andre religiøse trus- og livssamfunn har rett på same tilskot per medlem som den Norske kyrkje. I 2018 vart det utbetalt til saman 0,28 mnok.

4.15.2 Økonomiske rammer

Kostrafunksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheva
Kyrkja	5 641	5 723	82	5 683	-41	5 683
390 DEN NORSKE KIRKE	4 252	4 336	83	4 336	0	4 336
392 TILSKUDD TIL TROS- OG LIVSSYNSSAMFUNN	264	287	23	245	-42	245
393 GRAVPLASSER OG KREMATORIER	1 125	1 100	-25	1 102	2	1 102

Det er ingen vesentlege avvik mellom rekneskap og budsjettpå rammeområde kyrkja.

4.16 Samferdsel

4.16.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 330 – Samferdsleverksemder/transporttiltak, 332 – Kommunale vegar.

Tenesteområdet samferdsle omfattar ansvaret for vedlikehald og sikring av om lag 110 km kommunale vegar fordelt på heile kommunen. I dette inngår også ansvaret for 3 grusvegar, 20 bruer og 43 ferister. Arbeidsoppgåvene knytt til vegnettet er mellom anna kantklypping, spyling, tømning av sandfangkummar og drenerør, grøfting, hogst langs vegane og reparere hol i vegen med oljegrus. I tillegg kjem kosting, utsetting av brøytestikker, montering av autovern, oppgåver knytt til sikring mot ras og flaum, samt klargjering og planlegging for asfaltering av kommunale vegar og anlegg. Om vinteren driv avdelinga med brøyting, strøing og skraping. For å klare vinterdrifta, er brøyting av ein del av vegnettet sett ut til private (14 brøyteentreprenørar), som har avtale med kommunen. Kvam herad fungerer vidare som underleverandør knytt til NCC sin brøyteavtale for gangvegen til Vikøy og Norheimsund sentrum. Oppdraget som underleverandør for NCC varar i utgangspunktet ut 2019, men der kontrakten inneheld ein opsjon for eitt år ekstra. Til drift av veg og anlegg, har avdelinga 5 stillingar. I tillegg kjem ein driftsleiar for veg og anlegg og ein prosjektleiar som har ansvar for gjennomføring av fleire investeringsprosjekt i kommunen.

4.16.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
I årsbudsjettet for 2016 vart det vedteke at Kvam herad skulle starta arbeidet med ein vegplan over kommunale vegar. Dette arbeidet er påbyrja. Dei kommunale vegane er fotodokumentert og framlegg til vegnorm er vedtatt sendt på høyring i oktober 2017. Arbeidet med vegplanen er likevel ikkje slutført, noko som bør prioriterast i løpet av 2018.	Godkjent vegnorm i Kvam herad. Gode rutinar og verktøy for oppdatering og registrering av digitale vegdata. Lage vegplan	Få godkjent vegnorm i Kvam herad. Vurdere og skaffe utstyr for registrering av digitale vegdata i felt. Ferdigstilla arbeidet med vegplan, og sende denne til politisk handsaming i løpet av 2018.	Vegnorm vart godkjent av Kvam heradsstyre i sak HST 003/18 den 13.2.2018. Det er ikkje enno skaffa utstyr for digital registrering. Det er arbeid med registrering av tilstand og vegplan i løp av året, og det vart gjeve statusrapport til formannskapet i samband med budsjettarbeidet. Rapporten er venta ferdig i løpet av 2019.
Gjennom arbeid med trafiksikringsplan for perioden 2016 – 2019 er det peika på mange	Trafiksikring	Gjennomføre tiltak som har fått høgast prioritet i trafiksikringsplanen.	Det er arbeid med 2 store prosjekt i Øystese på FV131 i perioden.

viktige trafiksikringstiltak.			
Uklare roller mellom Kvam herad og Elkem Bjølvefossen knytt til vegnettet i Ålvik. Bjølvefossen eig grunnen, Kvam herad har det kommunale VA-nettet liggjande i vegen.	Avklare ansvarstilhøva	Gjennomgang mellom Elkem Bjølvefossen og Kvam herad	Det er avklara kva vegar KH bør overta som kommunale vegar og ha ansvaret for i framtida. Spørsmål om ansvar for gatelys er framleis ikkje avklara.
Ein del av utstyret knytt til vegdrift har ein alder og tilstand som skapar utfordringar for drifta Kvam herad har utarbeida ein plan for utskifting av utstyr	God teknisk stand på kommunale maskinar og utstyr	Sikre vedlikehaldsrutinar og utskifting i tråd med plan.	Det er laga ein utskiftingsplan for motorkøyretøy. I tråd med denne planen har avdelinga skifta ut ein liten lastebil i løpet av 2018.
Av kommunebarometeret for 2017 går det fram at Kvam herad nyttar 53 kr i vedlikehald per meter veg mot eit landsgjennomsnitt på 119 kr per meter. Dette skapar utfordringar i høve til vedlikehaldsetterslepet på dei kommunale vegane	Mest mogleg asfalt for pengane	Sikre ei kontinuerleg forbetring i arbeidsmetodar, strategi og kontrakt-/økonomistyring for å sikre mest mogleg vedlikehald og asfaltering av det kommunale vegnettet	Tilbydar på asfalt er skifta frå NCC til Lemikæinen. I løpet av året fekk Aksnes-vegen og Kyrhagen nytt dekke i tillegg til mindre strekk fleire stader.

4.16.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheveg
Samferdsel	7 391	7 644	252	7 454	-189	7 620
330 SAMFERDSELSBEDRIFTER/TRANSPORTILTAK	-45	0	45	0	0	0
332 KOMMUNALE VEIER	7 437	7 644	207	7 454	-189	7 620

Samferdsel hadde i 2018 eit meirforbruk på 0,2 mnok der snøbrøyting er mykje av forklaringa til avviket mellom rekneskap og budsjett.

Funksjon 332 har eit meirforbruk på 0,2 mnok. Dette skuldast i hovudsak ekstra utgifter til snøbrøyting, då vinteren 2017/2018 var snørrik og det vart nytta store ressursar til brøyting. Budsjettet til brøyting vart justert opp i 1. tertial 2018, men dette var ikkje nok til å unngå meirforbruk.

4.17 Bustad

4.17.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 265 – Kommunalt disponerte bustader, 283 – Bistand til etablering og oppretthalding av eigen bustad, samt 315 – Bustadbygging og fysiske bumiljøtiltak.

I funksjon 265 ligg utleige av alle kommunale eigedomar som trygdebustadar, omsorgsbustadar og andre kommunale bustader. Bustadane som Kvam herad eig sjølve, er utleidt til personar med spesielle behov eller flyktningar.

I 2017 disponerte Kvam herad totalt 231 bueiningar. Av desse eig kommunen 185 og Kvam Bustadstifting 23 stykk.

Omsorgsbustadane og trygdebustadane er lokalisert i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm.

Bruk av framleigeavtalar er i stor grad avvikla, og talet på framleigeavtalar redusert frå 15 til 1 i 2018. Attståande framleigeavtalar skuldast i stor grad behov for bustadar til vanskelegstilte på bustadmarknaden.

Ut over dette disponerer Kvam herad i tillegg 23 privateigde bueiningar samla i 3 ulike bufellesskap.

Kommunen vidareformidlar Husbanklån (funksjon 283) og Husbanken sine tilskotsordningar.

I 2018 vart det utbetalt 3,8 mnok til 7 låntakarar. Tala for 2017 var 7,4/9 låntakarar. I 2017 og 2018 vart det ikkje teke opp nytt lån, men brukt av tidlegare ubrukte midlar. I budsjettframlegget for 2019 ligg det inne eit låneopptak og vidareformidling av dette på 10 mnok. (Dette vart redusert til 5 mill.)

Funksjon 315 gjeld ei kommunegeologstilling i Kvam. Denne inngår i eit interkommunalt samarbeid, der Kvam er vertskommune, og der stillinga vert delfinansiert med vidaresal til dei andre deltakarkommunane. Deltakarane i det interkommunale samarbeidet er Kvam, Fusa, Ullensvang, Ulvik, Jondal, Kvinnherad, Samnanger og Odda. I Kvam har kommunegeologen jobba med radonkartlegging, rådgjeving i plan og byggjesaker, uromeldingar, skredhendingar, overvatn, flaumkartlegging m.m.

4.17.2 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak i budsjettår	Resultat
Kvam herad har god internkontroll knytt til gjentakande aktivitetar som filterskift, kontrollar og oppfølging av elektriske kontrollar, men manglar ein overordna tilstandsanalyse for kommunens samla eigedomsmasse.	Internkontroll	Fullføra tilstandsanalysen over kommunale eigedomar, samt presentera funna i analysen i ei politisk sak.	Kartlegginga av tilstanden på kommunale bustadar er kome godt i gong, men der denne vil kome opp til politisk handsaming i løpet av 2019. Det vart gjeve ein statusrapport for

			kartleggingsarbeidet til formannskapet i forbindelse med budsjetthandsaminga.
Kvam herad har ei utfordring med å skaffe eigna bustadar til personar innan rus/psykiatri	Forsterka bustad	Etablera ein ny forsterka bustadmodul i 2018	Kommunen har ikkje funne eigna tomt for slik bustad.
I arbeidet med integrering og betring av flyktingar sine bustadevner, er det etablert ein bustadskule som inngår i NAV sitt introduksjonsprogram	Bustadskule	Kvam herad må vidareføre arbeidet med betring av flyktingars buevne, og jobbe for kontinuerleg forbetring av bustadskulen.	Bustadskule er implementert som fast punkt i introduksjonsprogram for flyktingar.
Kommunale framleigeavtalar krev mykje oppfølging av Kvam herad, og kommunen vil heller prioritera å auka buevna til leigetakarane.	Avvikla framleigeavtalar	Halda fram arbeidet med å redusere talet på kommunale framleigeavtalar ved at desse vert avvikla etter kvart som leigetakar flyttar ut.	Dette er redusert til berre 1 hybel i 2018.
Kvam herad har mangel på bustadar for personar med utviklingshemming og «lev med-funksjon»	Bustad for personar med utviklingshemming	Utarbeide sak og knytt til ombygging av Tolomarka barnehage til bustad for personar med utviklingshemming	Ombygging til 3 omsorgsbustadar i bufellesskap i tidlegare Tolomarka barnehage er påbegynt, og venta ferdig stilt i løpet av februar 2019.
Husbanklån	Gjera vanskelegstilte på bustadmarknaden i stand til å skaffa seg eigen bustad	Ta opp og vidareformidla startlån på 10 mnok Søkja om å formidla tilskotsmidlar frå Husbanken	I 2018 fekk 7 låntakarar til saman 3,8 mnok i startlån frå Kvam herad
Masfjorden og Modalen kommune sin uttrede av kommunegeologsamarbeidet får konsekvensar for kostnadsdelinga i samarbeidet. Kvam har derfor vore i kontakt med nye moglege	Kommunegeologsamarbeidet	Få plass nye medlemskommunar og nytt avtaleverk som minst erstattar Masfjorden og Modalens økonomiske innsats i det interkommunale	Odda kommune har kome inn i samarbeidet. Kvar kommune kjøper no ein pakke med timar, på den måten er me sikra at ikkje Kvam sit igjen med ein for stor

medlemskommunar, og jobbar med å få på plass eit nytt avtaleverk for det interkommunale samarbeidet.		samarbeidet.	andel av stillinga. Det er utfordrande for nokre kommunar å bruke opp sine timar i pakkane. Ved årsslutt er pakkane justert noko slik at kommunar med meirforbruk av sin pakke må betala meir og dei som ikkje har nytta sine pakkar, betalar mindre.
--	--	--------------	---

4.17.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, opphavelag
Bustad	-9 296	-7 694	1 602	-10 118	-2 424	-10 117
265 KOMMUNALT DISPONERTE BOLIGER BISTAND TIL ETABLERING OG OPPRETTTHOLDELSE	-9 473	-8 493	979	-10 415	-1 922	-10 415
283 AV EGEN BOLIG	129	919	790	130	-790	129
315 BOLIGBYGGING OG FYSISKE BOMILJØTILTAK	48	-119	-167	168	287	168

Bustad hadde i 2018 eit meirforbruk på 2,4 mnok. Mindre leigeinntekter og overforbruk på kjøp av varer og tenester forklarar mykje av avviket.

Funksjon 265 har eit meirforbruk på 1,9 mnok. Lågare leigeinntekter enn budsjettert, samt generell auke i vedlikehald og oppgradering av utleigebustader, er hovudgrunnane til meirforbruket.

Funksjon 283 har eit meirforbruk på 0,8 mnok som skuldast tap på krav i høve utlån av kommunale startlån.

Mindreforbruket på funksjon 315 kjem av øyremerka tilskot på 0,2 mnok frå fylket til moglegheitsstudie av flaumsikring av Øysteseelva.

4.18 Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft

4.18.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 320 – Kommunal næringsverksemd, 321 – Konsesjonskraft, kraftrettar og anna kraft for vidareasal, 325 – Tilrettelegging og stønad for næringslivet, 329 – Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling.

Kvam herad disponerer årleg eit kraftvolum på 167,6 GWh. 60,9 GWh er konsesjonskraft. Det meste kjem frå Bjølvo kraftverk (37,9 GWh) og Samnanger (BKK, 21,7 GWh). Kommunen disponerer òg 106,7 GWh årleg frå Bjølvo kraftverk som heimfall. Ishavskraft sel krafta til kommunen.

Innanfor funksjon 325 ligg òg ansvar for prosjektarbeid, kompensasjonsmidlar for arbeidsgjevaravgift, reiseliv og turistveg, internasjonalt arbeid m.m. Kommunen mottek òg om lag 4 mnok i konsesjonsavgift som vert sett av på eit kraftfond. Fondet kan brukast til ulike nærings tiltak i tråd med nasjonale og kommunale retningslinjer. Kvam herad nyttar www.regionalforvaltning.no til årleg søknadsprosess.

Landbruksforvaltninga organiserer veterinærvakt som vert refundert av staten. Landbrukskontoret i Kvam tek seg av saker innanfor landbruksforvaltninga

- Søknader om produksjonstilskot, 188 stk.
- Søknader om sjukeavløysing
- Søknader om regionalt miljøprogram, 105 stk.
- Søknader om tidlegpensjon
- Søknader om spesielle miljøtilskot i landbruket, 24 stk.
- Søknader om organisert beitebruk, 9 stk.
- Søknad om tilskot til drenering, 34 stk.
- Skrivning av fråsegner
- Motorisert ferdsle i utmark
- Hjorteviltutvalet
- Hjortejakt
- Skogsvegar
- Skogkultur
- Skogavgift

Det vert leigd inn kompetanse på skog og utmark frå landbrukskontoret i Ullensvang. Kontoret er og førstelinje for søknader til Innovasjon Norge.

4.18.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Salsstrategi kraft (HST-010/16)	Policy: Maksimera utbytte, men redusera risiko for svingingar i inntektene til eit akseptabelt nivå	Selja kraft i spotmarknad, men vurderer å inngå faste kontraktar dersom det vert vurdert lønsamt	Det vart inngått fastprisavtalar for 3. og 4. kvartal på konsesjonskrafta, medan heimfallskrafta vart seld i spotmarknaden.

Vareta kraftrettar	Sikra kommunen sine rettार knytt til produksjon av kraft	Medlemsskap i LVK Delta på LVK sine samlingar Nytta LVK til klagesak	Medlemsskap oppretthalde og tilsette og ordførar har delteke på samlingar.
--------------------	--	--	--

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Skapa nye lokale arbeidsplassar.	Verdiskaping igjennom samarbeid. Vekst og opplevingar gjennom samskaping mellom menneske, lag og organisasjonar, bedrifter, bransjar, bygder, kommune og regionar.	Kvam herad skal vera med å bidra til nye arbeidsplassar og skal difor bidra både økonomisk og med menneskelege ressursar ved omstillinga på Tine meierier. Kvam herad skal lyse ut midlar frå næringsfondet til nyetablerarar.	Det er godt samarbeid med Næringshagen i Hardanger om oppfølging av nye verksemdar. Saman med Hardangerrådet vert det utlyst regionale etablerarstipend.
	Kvam herad har som mål å skapa like mange nye og lønsame arbeidsplassar som samanliknbare kommunar	Gjennomføra kommunedelplan for næring og kompetanse.	Det vart etablert 96 nye aksjeselskap og enkeltmannsforetak i 2018 mot 95 året før.
Byggja kompetane som skapar talent og utnyttar teknologi.	Skapa ein god sentrumsnær, samlokalisert offentleg vidaregåande skule som er attraktiv for ungdom, som har eit godt rykte og som kan trekke til seg ungdom frå naboregionar. Kvam må gje ungdom ein kompetanse som næringslivet lokalt treng.	Ta initiativ overfor skular, grunneigarar og fylkeskommune. Bidra til å skapa eit attraktivt samfunn for ungdom også på kveldstid.	Arbeidet i gruppa for ny vidaregåande skule i Kvam her hatt fleire møter i 2018 og vore på tur til Voss. Det er søkt om deltaking i Hordaland fylkeskommune si Europa-utveksling.
Styrka det etablerte	Sikra eksisterande	Kvam herad skal sikra	Det er inngått

og utvikla det særeigne	industri og næring og leggje til rette for at næringa kan vere levande innan sitt felt.	naudsynt areal gjennom arbeid med kommuneplanen. Opparbeide næringsareralet som er regulert i Sandvenhagen.	intensjonsavtale med BIR om ny tomt i Sandvenhagen. Arbeidet med opparbeiding av næringsområdet er lyst ut på anbod.
Skapa opplevingar og innhaldsrik fritid.	Profesjonalisera Kvam som opplevingskommune.	Kvam herad skal bidra med kurs gjennom det regionale prosjektet «Kompetansepakke for reiselivet» Kvam herad set i gang eit arbeid for å utvikla nye opplevingar på Kvamskogen.	Det er inngått intensjonsavtale med BIR om ny tomt i Sandvenhagen. Arbeidet med opparbeiding av næringsområdet er lyst ut på anbod.
	Utvikla og byggja arena for kultur og aktivitet. Utgreia om eit samarbeid med den nye vidaregåande skulen er mogleg.	Leggja til rette, delfinansiera, bidra med kompetanse Setja i gang eit arbeid som ser på moglege kulturhusfunksjonar i den nye vidaregåande skulen.	Gruppa som arbeider med den nye vidaregåande skulen er og oppteken av kva kulturhusfunksjonar som kan få plass. Eksterne personar/konsulentar har vore med på møta.
	Utvikla og byggja Hardangerbadet som eit attraktivt mål og folkehelseiltak	Leggja til rette, delfinansiera, bidra med kompetanse.	Kvam herad har leigd ut arbeidskraft til Helse i Hardanger.
Byggja kompetanse som skapar talent og utnyttar teknologi	Det skal vere mogleg å etterutdanna seg i Kvam. Arbeidstakarar som ønskjer å auke kompetansen sin bør ha høve til etterutdanning spesielt på områder der næringsliv og kommunen manglar kompetanse	Kvam skal synleggjera moglegheit for etterutdanning og kompetanseheving spesielt gjennom Stiftelsen høgskuleutdanning i Hardanger.	Kvam herad er medlem av «Studiesenteret.no» og høgskuleutdanninga i Hardanger er no lokalisert på Kvam vidaregåande, avd. Norheimsund og er svært nøygd med det lokale tilbodet

Skapa gnist og kreativ framtidsetta næring	Få fleire arbeidsplassar til å flytte til Kvam. Legge til rette for at større firma kan ha kontor plass i Kvam både på heiltid og deltid.	Leggja til rette og støtta opp under arbeidet til Næringshagen i Hardanger.	Kvam herad samarbeider godt med Næringshagen, deltek på møter og støttar opp under aktivitetane deira.
	Inspirera til å tenkja nytt og å skapa verdier.	Alle elevar i grunnskulen skal gjennom tre program i Ungt Entreprenørskap	Delvis gjennomført
	Kvam skal vere gründervenleg og gje nøyaktig og nødvendig informasjon til dei som ønskjer å etablere bedrift i Kvam.	Gjennomføra etablerarkurs og støtte nyetableringar	Næringshagen i Hardanger har fått finansiering for å gjennomføra eit nytt etablerarkurs. Kommunen deltek aktivt i Team Hardanger, samarbeidet mellom fyrstelina i Hardangerkommunane.

4.18.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Avvik		
				Budsjett 2018, justert	rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, opphavelg
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	16 440	19 716	3 277	20 794	1 078	20 447
320 KOMMUNAL NÆRINGSVIRKSOMHET KONSESJONSKRAFT, KRAFTRETTIGHETER OG	-19	-34	-15	0	34	0
321 ANNEN KRAFT FOR VIDERESALG	14 587	20 390	5 804	19 416	-974	16 966
325 TILRETTELEGGING OG BISTAND FOR NÆRINGSLIVET LANDBRUKSFORVALTNING OG LANDBRUKSBASERT	1 563	-755	-2 318	1 013	1 769	3 116
329 NÆRINGSUTVIKLING	308	116	-193	365	249	365

Næringsforvaltning og kraft hadde i 2018 eit mindreforbruk på 1 mnok der meir overføringar frå fylket forklarar det meste av avviket.

Funksjon 321 har eit netto meirforbruk på 1 mnok i forhold til budsjettet, herav er 0,35 mnok lønsutgifter knytt til heimfallskraft. Utgifter til kjøp av heimfall vart 0,6 mnok høgare enn budsjett. Funksjon 325 har eit mindreforbruk på 1,8 mnok som er knytt til kompensasjonsmidlar arbeidsgjevaravgift. Det tar lang tid frå vedtak om tildeling av kompensasjonsmidlar til utbetaling av tilskotet. Dette gjer at det kan vere vanskeleg å budsjettere denne inntekta. Funksjon 329 har eit mindreforbruk på 0,2 mnok på grunn av permisjon.

4.19 Brann og ulukkesvern

4.19.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 338 – Førebygging av brannar og andre ulukker og 339 – Beredskap mot brannar og andre ulukker.

Kvam brann- og redningsteneste (KVBR) er ei avdeling under teknisk eining. Avdelinga har eit mannskap på totalt 53 personar, 9 bilar og er lokalisert på dei 4 brannstasjonane i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Oma. Tenesteområdet omfattar ansvaret for det akutte rednings- og beredskapsarbeidet i kommunen, feiartenesta, branntilsyn og førebyggjande arbeid. I tillegg har avdelinga inngått avtale om «First responder». Dette er ein avtale som er inngått med Norsk Luftambulans, og som gjeld livreddande førstehjelp fram til ambulansen er på staden. Organiseringa av tenesta og kompetansekrav til mannskapet er i stor grad bestemt av dimensjoneringsforskrifta, og vert følgt opp av Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB).

Det er ikkje krav til kassarnert mannskap i kommunen, men for Norheimsund og Øystese er det krav til fast vaktordning. Vaktordninga vert gjennomført med vaktlag som går vakt kvar 5. veke, medan overbefal går vakt kvar 4. veke. Intervallforskjellen medfører at overbefalet sirkulerer mellom heile mannskapsstyrken, og vert dermed betre kjent med den totale styrken i avdelinga.

For Oma og Ålvik er det ikkje krav til vaktordning, og mannskapet her har derfor ikkje oppmøteplikt ved utkalling. For å sikre tilgjengelege resursar, vert det derfor likevel sett vaktlag ved behov i feriar og høgtider.

I Ålvik er brann- og redningstenesta organisert i eit samarbeid med industrivernet ved Elkem Bjølfefossen. Mannskapet er derfor tilsett ved Bjølfefossen, men rykker og ut til hendingar utanfor bedrifta sitt område.

4.19.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Brann og redningstenesta i Kvam har ein del utfordringar knytt til arbeidstilhøva ved brannstasjonane i Norheimsund og Øystese. Samstundes er deler av maskinparken innan avdelinga gamal. I tillegg er det vedteke eit vesentleg innsparingskrav knytt til tenesteområdet i budsjett og økonomiplanen for 2018. For å imøtegå desse utfordringane er det gjennomgått eit arbeid	Oppfølging av tiltak i brannordninga	Følgje opp tiltak i brannordning, mellom anna: Sikre naudsynt kompetanse for brannmannskap. Oppdatere avdelinga sin internkontroll.	Det vart sett av kursmidlar til gjennomføring av beredskapsutdanning trinn 1, men der dette ikkje kom i gong i 2018. Venta oppstart på kurset er i 2019. Brann og redning nyttar internkontrollsystemet Compilo, og der dette er oppdatert med rutinar for rein og skitten sone.

knytt til kommunen si brannordning		<p>Gjennomføre utskifting av køyretøy og utstyr i tråd med utskiftingsplan.</p> <p>Utarbeide rutinar for vern mot skadeleg røyk.</p> <p>Starte arbeid med realisering av ny felles brannstasjon for Øystese og Norheimsund.</p>	<p>I Vest Brann og Redningsregion vert det jobba med å få på plass eit felles internkontrollsystem for deltakarkommunane.</p> <p>I løpet av 2018 vart komandobil og mannskapsbil i Øystese bytta ut. Dette er i tråd med utskiftingsplanen i brannordninga.</p> <p>Dette er gjennomført.</p> <p>Arbeidet med å realisera ny felles brannstasjon vart starta i 2018, men der endeleg sak knytt til løysing og plassering først vil koma opp til politisk handsaming i 2019.</p>
	Førebygging	<p>Vurdere overgang til behovsprøvd feiing ut frå risikovurdering.</p> <p>Vidareføre eldreprosjektet som vart handsama i HST 042/16.</p> <p>Gjennomføre opplæring av risikoutsette grupper, jf. HST 042/16.</p> <p>Gjennomføre risikobaserte tilsyn med brannobjekt.</p>	<p>Ikkje gjennomført, men bør sjåast i samanheng med feiing av fritidsbustadar.</p> <p>Fullført, er no overført til drift. Er inngått avtale mellom helse og omsorg og KVBR.</p> <p>Gjennomført.</p> <p>Det har ikkje vorte gjennomført tilsyn i 2018, men utarbeida grunnlaget for framtidig risikobasert tilsyn.</p>

		Starte feiing og tilsyn i fritidsbustadar. Gjennomføre årlege kampanjar, mellom anna; <ul style="list-style-type: none"> - Hytteaksjonen - Open brannstasjon - Aksjon bustadbrann 	Dette er ikkje gjennomført, men vil starte opp i 2019. Dette er gjennomført. I tillegg har det vorte gjennomført ein komfyrvaktkampanje i 2018.
--	--	---	--

4.19.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, opphavelag
Brann- og ulykkesvern	7 839	8 830	991	7 782	-1 049	7 750
338 FOREBYGGING AV BRANNER OG ANDRE ULYKKER	232	685	454	738	53	703
339 BEREDSKAP MOT BRANNER OG ANDRE ULYKKER	7 607	8 145	538	7 044	-1 102	7 047

Brann- og ulykkesvern hadde i 2018 eit overforbruk på 1 mnok. Overforbruket fordeler seg på mange postar, men lønn og kjøp av tenester hjå private er dei største.

Funksjon 338 har ingen vesentlege avvik i 2018.

Funksjon 339 har eit meirforbruk på 1,1 mnok, der overtid til brannmannskap utgjer 0,3 mnok, kjøp av verneklede og øvrige driftsmidlar utgjer 0,2 mnok, og justering av pris i sløkkeavtalen med Elkem Bjølvefossen, samt for låg budsjettsum til denne tenesta, utgjer 0,6 mnok.

4.20 Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde

4.20.1 Om tenestene

Funksjon gjeld lønsutgifter og refusjonsinntekter (0,1 mnok) til leirskuletilbod i regi av Hardanger Fartøyvernssenter og betaling av låneavdrag til Jondalstunnelen (1,9 mnok).

4.20.2 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2017	Rekneskap 2018	Endring 2018-2017	Budsjett 2018, justert	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheveleg
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 688	1 730	43	1 814	83	4 301
TJENESTER UTENFOR ORDINÆRT KOMMUNALT						
285 ANSVARSOMRÅDE	1 688	1 730	43	1 814	83	4 301

Tenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde vart i 2018 som budsjettert.

Funksjon 285 har netto mindreforbruk på 0,1 mnok, kommunen har brukt 0,2 mnok meir på leirskuleopphald og lønsutgifter på leirskule, kommunen fekk 0,1 mnok meir i refusjonsinntekter til leirskule.

Avdrag til Jondalstunnelen vart 0,2 mnok lågare enn budsjettert.

4.21 Sosiale utgifter

Dei sosiale utgiftene inkluderer pensjon (67,8), premieavvik inkludert tidlegare års premieavvik på pensjon (-1,4), bruk av premiefond (-11,3), gruppelivsforsikring (0,7) og arbeidsgjevaravgift inkludert arbeidsgjevaravgift av premieavvik og redusert arbeidsgjevaravgift av trygderefusjon (63). Utgiftene varierer i stor grad med lønsgrunnlaget, men nivået på pensjon og arbeidsgjevaravgift av pensjon vert og fastsett ut frå ei rekkje andre faktorar som t.d. pensjonsuttak.

Kommunane har ei ytingsbasert pensjonsordning, medan dei fleste private verksemdar har ei innskotsbasert ordning. Pensjonsutgiftene til kommunane har auka kraftig, og ei av dei store utfordringane i det offentlege er å få på plass ei berekraftig pensjonsordning. Per i dag skyv kommunane deler av pensjonsrekninga opptil 7 år framfor seg. Staten melder og tilbake i kvart statsbudsjett av kommunane ikkje vert kompensert for heile auken i pensjonsutgiftene.

Dei sosiale utgiftene har følgjande fordeling per KOSTRA-tema:

Tema (i 1000 kr)				Justert budsjett 2018	Avvik rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheveleg
	Regnskap 2017	Regnskap 2018	Endring 2018-2017			
Finans og fellespostar	-2 321	-12 314	-9 993	-13 249	-935	-12 339
Styring og kontrollverksemd	448	432	-17	431	-1	424
Administrasjon	6 803	6 748	-55	6 702	-46	7 194
Barnehagar	15 251	17 095	1 844	17 548	453	16 816
Grunnskuleopplæring	27 228	27 974	746	28 602	628	29 402
Kommunehelse	5 208	6 316	1 108	6 210	-106	5 883
Pleie og omsorg	46 556	52 724	6 168	52 128	-597	52 088
Sosiale teneste	2 930	3 148	218	3 331	183	3 318
Barnevern	2 703	2 852	149	2 910	58	2 961
Vatn og avlaup, avfall og renovasjon	1 820	1 839	19	1 840	1	2 026
Plansak, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	2 812	3 485	673	3 358	-127	3 213
Kultur	3 663	4 072	409	4 019	-53	4 105
Samferdsel	732	1 054	322	1 008	-46	838
Bustad	892	1 025	134	1 037	12	1 121
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	413	440	26	419	-21	552
Brann- og ulykkesvern	1 780	1 869	89	1 884	15	1 961
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	26	26	1	31	5	29
ALLE	116 944	118 785	1 841	118 207	-578	119 593

Kvam herad har tre ulike pensjonsordningar fordelt på to ulike selskap. Statens pensjonskasse for lærarar (SPK) og Kommunal landspensjonskasse (KLP). I KLP er det to ulike ordningar, KLP sjukepleiar og KLP hovudordning. Pensjonsprosenten er ulik på kvar ordning. Avviket mellom rekneskap og budsjett 2018 er på 0,6 mnok.

Andre opplysningar

Alle sosiale kostnader er tatt ut av tabellane på kvart rammeområde. Dette er gjort fordi endringane her oftast ikkje har direkte samanheng med drifta av rammeområde. Dei sosiale kostnadene inkluderer pensjon, premieavvik på pensjon, gruppelivsforsikring, arbeidsgjevaravgift, premieavvik av arbeidsgjevaravgift og redusert arbeidsgjevaravgift av trygderefusjon.

Pensjonskostnader og premieavvik

I kommunen sin rekneskap vert pensjonspremie til KLP og SPK utgiftsført. I henhold til den kommunale regnskapsforskrifta § 13 er det aktuarberekna netto pensjonskostnad som derimot skal belastast driftsresultatet. Dette gjer at driftsresultatet må korrigerast for differansen mellom betalt pensjonspremie og utrekna netto pensjonskostnad, kalla premieavvik. Kvam har kvart år betalt meir i pensjonspremie enn netto pensjonskostnad. Eit slikt positivt premieavvik forbetrar rekneskapen det året det oppstår. Åra etter skal premieavviket tilbakeførast (amortiserast) med like store beløp over maksimum 7 år (tidlegare 10 og 15 år). Det vil seie at 1/7 av premieavviket skal belastast framtidige rekneskap kvart år. Sidan det amortiserte premieavvik berre aukar for kvart år som går, kan denne kostnad verta vanskeleg å handtera i framtida.

Tabellen under viser utviklinga i akkumulert premieavvik i perioden 2007 til 2018. Den viser at kostnaden som kommunen skyv framfor seg har auka frå 16 mnok i 2007 til 70 mnok i 2018.



4.22 Avskrivningar

Avskrivningane vert i kommunerekneskapen rekna med som del av driftsutgiftene, men så trekt ut att og erstatta med avdragsutgifter når kommunen sitt netto driftsresultat skal reknast ut.

Avskrivningane er tatt ut av kvart rammeområde og samla i ein tabell for å gje ei betre oversikt.

Tema (i 1000 kr)				Justert budsjett 2018	Avvik	
	Regnskap 2017	Regnskap 2018	Endring 2018-2017		rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheveleg
Styring og kontrollverksemd	140	140	0	140	0	140
Administrasjon	2 740	3 405	665	3 019	-386	3 019
Barnehagar	1 628	5 893	4 265	4 269	-1 624	4 269
Grunnskuleopplæring	10 091	11 141	1 050	10 765	-376	10 765
Kommunehelse	149	150	1	149	-1	149
Pleie og omsorg	3 516	3 561	46	4 378	816	4 378
Vatn og avlaup, avfall og renovasjon	7 549	10 051	2 502	9 996	-55	9 996
Plansak, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	1 070	1 070	0	244	-826	244
Kultur	3 095	3 095	0	4 463	1 368	4 463
Samferdsel	3 276	3 396	120	3 170	-226	3 170
Bustad	4 529	4 529	0	3 922	-607	3 922
Brann- og ulykkesvern	330	330	14	352	8	352
ALLE	38 113	46 762	8 663	44 866	-1 910	44 866

Totalt sett er avskrivningane i 2018 1,9 mnok høgare enn budsjett.

4.23 Driftsprosjekt

Dei aller fleste prosjekta Kvam herad har, er investeringsprosjekt. Men det finst og nokre driftsprosjekt. Utgiftene er baka inn i dei ulike KOSTRA-tema. Under er ein tabell som viser kva driftsprosjekt som ligg inne fram til 2022:

Prosjekt (tal i 1000)	Totalt forbruk per 2018	Årsforbr. 2018	Budsjett t.o.m. 2018	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Sum finans.-behov	Rest på totalramma
Driftsprosjekt totalt	10 026	2 121	6 860	2 313	18 259	0	0	0	25 119	15 092
Driftsprosjekt	6 698	269	3 104	188	18 259	0	0	0	21 363	14 665
P19171 0/1* Hardangertunnelen - frå ide til røyndom	0	0	0	0	3 625	0	0	0	3 625	3 625
P19190 1* Lean fase 3 (2019-2021)	0	0	0	0	350	0	0	0	350	350
P61145 0/1* Trafikksikringsplan	84	84	250	0	1 125	0	0	0	1 375	1 291
P62192 1*Vedlikehald av kommunale bygg	0	0	0	0	3 000	0	0	0	3 000	3 000
P63191 1* Asfaltering og vedlikehald kommunale vegar	0	0	0	0	3 000	0	0	0	3 000	3 000
P70132 1* Reg.plan Tokagjelet-Ungd.heimen	422	0	137	0	364	0	0	0	500	78
P70133 1* Reg.plan NAF-Eikedalen	524	0	212	0	288	0	0	0	500	-24
P71091 1* Kompensasjonsmidlar tettstadutvikling Ålvik	5 569	86	2 318	0	4 945	0	0	0	7 263	1 694
P71170 1*Reguleringsplan Fjerabygde - Rosseland	99	99	188	188	188	0	0	0	375	276
P71181 1* Revisjon kommuneplan Kvamskogen	0	0	0	0	500	0	0	0	500	500
P71182 1* Utvikling av Kvamskogen	0	0	0	0	375	0	0	0	375	375
P80191 1*Områdeplan Øystese sentrum	0	0	0	0	500	0	0	0	500	500
Avslutta driftsprosjekt 2018	3 329	1 852	3 756	2 126	0	0	0	0	3 756	427
P19172 1* Lean - fase 2	1 465	743	1 506	738	0	0	0	0	1 506	41
P37181 1* Analyse PLO ressursmodell	620	620	625	625	0	0	0	0	625	5
P60189 1* Kartlegging tilstand av kommunale vegar	225	225	313	313	0	0	0	0	313	87
P61114 1* Oppdatering vassforsyningsplan	402	50	500	100	0	0	0	0	500	98
P61117 1* Oppdatering avløpsplan	336	7	500	100	0	0	0	0	500	164
P62162 1* Kartlegging tilstand av kommunale bygg	281	207	313	250	0	0	0	0	313	32

Alle kontoar er inkludert i tabellen

Prosjekta er finansiert på følgjande måte:

Prosjekt (tal i 1000)	Sum		Bruk av fond		Refusjonar		Tilskot		Sum finansiering	
	Rek. per 2018	Bud. 2016-2022	Rek. per 2018	Bud. 2016-2022	Rek. per 2018	Bud. 2016-2022	Rek. per 2018	Bud. 2016-2022	Rek. per 2018	Bud. 2016-2022
0/1* Hardangertunnelen - frå ide til røyndom		3 625	0	-3 000	0	-625	0	0	0	-3 625
0/1* Trafikksikringsplan	84	1 375	-43	-1 100	-17	-275	-25	0	-84	-1 375
1*Vedlikehald av kommunale bygg	0	3 000	0	-3 000	0	0	0	0	0	-3 000
1* Asfaltering og vedlikehald kommunale vegar	0	3 000	0	-3 000	0	0	0	0	0	-3 000
1* Reg.plan Tokagjelet-Ungd.heimen	422	500	-137	-250	-35	0	-250	-250	-422	-500
1* Reg.plan NAF-Eikedalen	524	500	-214	-250	-59	0	-250	-250	-524	-500
1* Kompensasjonsmidlar tettstadutvikling Ålvik	5 569	7 263	-555	0	-99	-463	-4 915	-6 800	-5 569	-7 263
1*Reguleringsplan Fjerabygde - Rosseland	99	375	-79	-300	-20	-75	0	0	-99	-375
1* Revisjon kommuneplan Kvamskogen	0	500	0	-400	0	-100	0	0	0	-500
1* Utvikling av Kvamskogen	0	375	0	-300	0	-75	0	0	0	-375
1*Områdeplan Øystese sentrum	0	500	0	-500	0	0	0	0	0	-500
1* Lean - fase 2	1 465	1 506	-1 048	-1 048	-67	-106	-343	-352	-1 458	-1 506
1* Analyse PLO ressursmodell	620	625	-505	-500	-115	-125	0	0	-620	-625
1* Kartlegging tilstand av kommunale vegar	225	313	-180	-250	-45	-63	0	0	-225	-313
1* Oppdatering vassforsyningsplan	402	500	-402	-500	0	0	0	0	-402	-500
1* Oppdatering avløpsplan	336	500	-336	-500	0	0	0	0	-336	-500
1* Kartlegging tilstand av kommunale bygg	281	313	-280	-250	-1	-63	0	0	-281	-313
	10 026	24 769	-3 778	-15 148	-458	-1 969	-5 783	-7 652	-10 019	-24 769

Alle kontoar er inkludert i tabellen

Sjå elles vedlegg for meir detaljar om dei ulike prosjekta.

4.24 Fellestema: Kommunale bygg

4.24.1 Om tema

Forvaltning, drift og vedlikehald av kommunale bygg og eigedomar er samla under avdelinga for FDV- Bygg i teknisk eining. Arbeidet innanfor temaområdet «Kommunale bygg» omfattar dei kommunale formålsbygga (samla meir enn 40 000 m²) for alle tenesteområda, og der utgiftene er fordelt på dei enkelte rammeområda. Dei kommunale formålsbygga omfattar mellom anna rådhus, barnehagar, skular, institusjonar, legesenter, helsestasjonar, offentlege toalett og museum.

Når det gjeld forvaltingsansvaret, så omfattar dette ansvaret for ein best mogleg bruk av eigne bygg og utleige av ledige lokalar. Driftsansvaret omfattar mellom anna reinhald, internkontroll, renovasjon, tele- og straumabonnement, uteområda rundt bygga og flaggheising på offentlege flaggdagar. Vedlikehaldsansvaret omfattar registrering, planlegging og gjennomføring av vedlikehaldsoppgåver. Av ressursomsyn vert vedlikehald prioritert høgast for pleieinstitusjonar, barnehagar og skular.

Ut over dette, omfattar tenesteområdet òg ansvaret for gjennomføring av investeringsprosjekt knytt til nye eller eksisterande bygg. Prosjekta vert gjennomført med mest eigne ressursar, men med innleigd prosjektleiing for enkelte prosjekt. Prosjekta omfattar alt frå små prosjekt til større utbyggingsprosjekt som tilbygget til Øysteseheimen og KFL-bygget i Norheimsund.

Til avdelinga høyrer 36 faste årsverk, der reinhald utgjer den klart største med 26 faste årsverk.

4.24.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Kvam herad har god internkontroll knytt til gjentakande aktivitetar som filterskift, kontrollar og oppfølging av elektriske kontrollar, men manglar ein overordna tilstandsanalyse for kommunens samla eigedomsmasse.	Internkontroll	Fullføre tilstandsanalysen over kommunale eigedomar, samt presentere funna i analysen i ei politisk sak.	Kartlegginga av tilstanden på kommunale bygg er kome godt i gong, men der denne vil kome opp til politisk handsaming i løpet av 2019. Det vart gjeve ein statusrapport for kartleggingsarbeidet til formannskapet i forbindelse med budsjetthandsaminga.
Dei kommunale reinhaldskostnadane har vorte monaleg redusert i Kvam herad dei siste åra. Trass i dette representerer reinhaldskostnadane framleis ein vesentleg	Reduksjon av reingjeringskostnadar	Gjennomføre ei prøveordning knytt til bruk av robotvaskemaskin i idrettshall/skule	Kommunen har fått presentert aktuelle robotvaskemaskinar, men kome til at robotteknologien ikkje er utvikla godt nok på noverande tidspunkt. Dette vert derfor vurdert som ei

<p>del av det totale driftsbudsjettet til avdeling for FDV Bygg, og det må såleis alltid vera fokus på vidare forbetring og effektivisering.</p>			<p>framtidig løysing når teknologien vert meir automatisert.</p> <p>Kommunen ser likevel at reduksjon av reingjeringskostnadar kan skje ved meir opplæring, endra arbeidsmåtar og ved naturleg avgang/pensjon.</p>
<p>I høve til kommunebarometeret for 2017, brukar Kvam herad i gjennomsnitt 53 kr i vedlikehald per kvadratmeter bygg. Dette mot eit landsgjennomsnitt på 106 kr per kvadratmeter, og vert omtala som «ganske lite pengar på vedlikehald» i kommunebarometeret. Av denne grunn har kommunen i liten grad funne rom for å prioritere vedlikehald av bygningar som ikkje er i bruk, eller berre delvis er i bruk. Dette fører til eit stort vedlikehaldsetterslep på desse bygningane, og kommunen bør derfor redusere talet på eigde eller leigde eigedomar som ikkje dekkjer noverande eller framtidige behov.</p>	<p>Redusera eigedomsmasse</p>	<p>Avslutte leigeavtalar etter ferdigstilling av Kvam Familie og Læringscenter</p> <p>Gjennomføra ein kontroll av om lønnskostnadane i avdelinga er delt rett mellom drift og vedlikehald</p>	<p>Leigeavtalar er avslutta etter innflytting i nye lokale for barn og unge ved rådhuset, noko som reduserer leigekostnadar.</p> <p>Kommunen har sett på måtar som fører til betre fordeling av lønnskostnadar, slik at desse vert rettast mogleg.</p>
<p>Kommunen har motteke fleire innspel til drift av eksisterande og etablering av nye</p>	<p>Betre praksis for drift av offentlege toalett</p>	<p>Gjennomføre ei vurdering av praksis for drift og vedlikehald av offentlege toalett,</p>	<p>Kommunen starta arbeidet med nye toalett i Grova, men der desse vil verta</p>

offentlege toalett. Eksisterande offentlege toalett er spreidd i heile kommunen, noko som skapar utfordringar for drift og ettersyn.		inkl. vurdering av stengingsperiodar og eventuell betalingsløysing knytt til toaletta	ferdig stilt i løpet av våren 2019. Vurdering av praksis av drift og vedlikehald vil verta vurdert i forbindelse med politisk sak som skal opp til handsaming i 2019.
---	--	---	--

4.25 Fellestema: Kvam familie- og læringscenter

OM KFL:

Intensjonen med å etablere Kvam familie og læringscenter (KFL) er å bidra til betre tverrfagleg samhandling mellom tenestene til beste for barn og unge i kommunen, i tråd med nasjonale føringer. Innsatsen skal vera førebyggjande og tverrfagleg med eit tydeleg familieperspektiv.

Tenestene har utarbeidd felles visjon: **heilskapleg blick - felles ansvar.**

Målgruppe til KFL

- Alle barn, unge og familiar som oppheld seg i Kvam herad
- Sårbare barn/unge og deira familiar 0-23 år er i særskilt fokus.

Tenestene i KFL; helsestasjon og skulehelseteneste inkl. fysioterapi for barn og unge, PPT, familiesenteret (utekontakt, psykolog, familieterapeut) og barnevernet skal samarbeida både med tenester i andre einingar og med frivillige lag og organisasjonar for å nå måla. Barnehage og skule der borna er, er ein hovudarena for helsefremming og førebygging, og KFL har som mål å ha utvikla betre samarbeidsrutinar og tettare tverrfagleg samarbeid med desse.

Tenestene flytta i desember 2018 inn i nye lokale i tilknytning til rådhuset. Lokala er godt tilrettelagt for å møte barn, ungdom og familiar. Dei er tilrettelagde for individuelle samtalar, gruppetilbod og kursverksemd.

Det er leiarane i kvar teneste som til saman har ansvar for å koordinera innsatsen, sikra gode samarbeidsrutiner og tettare tverrfagleg samarbeid til beste for brukarane. Elles er fagpersonar på alle avdelingar involvert i ulike tiltak som: tverrfaglege team, ungdomsteam, ressursteam vald og overgrep, ulike gruppetilbod. KFL har saman med barnehage og skule jobba med tema «barn er ikkje vanskelege men dei kan ha det vanskeleg». Det handlar om å utvikla felles språk og forståing for at barn som utfordrar har det vanskeleg og at dei gjer så godt dei kan. Tilsette får gradvis ein felles glød for å arbeida i ein meir heilskapleg samanheng med kort veg mellom tenestene.

I tillegg vil andre tenester for born/unge som i dag er organisert under helse/omsorg vera ein naturleg del av KFL sitt tverrfaglege arbeid, som NAV, fysioterapitenesta for barn og barnerehabiliteringsarbeidet.

Tenestene i KFL er ved årsskiftet 18/19 organisert under 4 leiarar:

- Leiande helsesøster: Helsestasjon og skulehelsetenesta, inkludert jordmor og lege
- Barnevernsleiar: Barnevern
- PPT-leiar: Pedagogisk psykologisk teneste (PPT), Kommuneloped, Støttesystem for born i barnehage,
- Leiar for Familiesenteret: Familieteam, kommunepsykolog for barn og unge og utekontakt. Målet er å gje tidleg hjelp til familiar som kan hindra utvikling av større hjelpebehov. Her er tiltaksstillingar samla i ei avdeling for å få meir saumlause hjelpetiltak utan byråkrati.

Målsetjingar og resultat KFL 2017

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
KFL-leiing	KFL skal leiast ved teamarbeid mellom leiarane.	Månadlege KFL- leiarmøter. Utarbeide samarbeidsavtaler mellom tenestene.	Hausten 2018 brukt tid til arbeid med nybygg. KFL drøftingar teke inn i

	Skapa kultur for kontinuerleg forbetring	Lage årshjul for tverrfagleg samarbeid i KFL. Oppdatere grunnlagsdokumentet. Tema på personalmøte Implementering av LEAN-verktøy- tavlemøte og A3.	leiarmøte i oppvekst Utarbeidd årshjul for tverrfagleg samarbeid(KFL samlingar) og grunnlagsdokumentet er oppdatert Kultur for kontinuerleg forbetring vore tema på personal møte og tenestene har brukt ulike LEAN verktøy gjennom året.
Informasjon	Brukargruppene til skal vita kva KFL er og korleis dei kan få hjelpa av KFL	Drifta KFL si Facebook side Ha lett tilgjengeleg informasjon om KFL og tenestetilbodet på heimesidene til Kvam herad Orientera samarbeidspartar om KFL	Oppretta eige Facebooksida – Barn og unge i Kvam Det er informasjon om tenester til barn og unge på heimesida til Kvam herad. Det bør leggjast betre til rette for at innbyggjarane f.eks. kan søkje om ulike hjelpetilbod digitalt.
Intern kompetanse- heving	Alle tilsette i KFL skal ha oversikt over kva tenester og tiltak som er i KFL.	4 KFL-samlingar årleg for felles kompetanseheving i KFL og informasjon om tenester og tiltak. 1 samling pr. år for nytilsette.	4 samlingar gjennomført i tråd med planen. Ikkje gjennomført eige samling til nytilsette, har inkludert dei i dei 4 årlege samlingane
Ekstern kompetanse- heving	Skular og barnehagar får auka kompetanse om seksuelle overgrep, vald og alvorleg omsorgssvikt.	Eit team av tilsette i KFL gjennomfører minikurs for kompetanseheving innan seksuelle overgrep, vald og alvorleg omsorgssvikt overfor skulane og barnehagane. Utarbeide kompetanseplan i samarbeid med barnehagane og skulane. Finne felles satsingsområde/tema.	Det har vore gjeve kompetanseheving både til skule og barnehage innan dette tema i 2018

<p>Tverrfagleg samarbeid på individ og systemnivå</p>	<p>Ha eit system som ivaretek barn med behov for samansette tenester.</p> <p>Deltaking i tverrfagleg samarbeid på individ- og systemnivå System for tverrfagleg samarbeid med barnehagar og skular. Unngå overlapping ved tverrfaglege samarbeid. Avdekka behov for tverrfagleg innsats overfor ulike målgrupper eller problemområde.</p>	<p>Utarbeide felles rutinar med særleg fokus på barn som har behov for samansette tenester. Felles presentasjon som alle tilsette i KFL skal kunne legge fram.</p> <p>Leiarane i KFL deltar på rektor- og styrarmøte kvart halvår.</p> <p>Ein representant frå kvar teneste i KFL deltek på tverrfaglege team på skular kvar månad.</p> <p>Oppretta tverrfagleg team i barnehagar.</p> <p>Etablera tverrfagleg ungdomsteam.</p> <p>Rolleavklaring i saker og situasjonar med samarbeid – avklare om vi utfyller eller overlappar kvarandre.</p>	<p>Kjøpt inn og tatt i bruk nytt fagsystem-Sampro til bruk ved IP- Individuell plan.</p> <p>Det er laga ein felles presentasjon av KFL, men denne har ikkje vore nytta i 2018 (ikkje etterspurt)</p> <p>PPT-leiar har delteke på rektor og styrarmøter</p> <p>Tverrfagleg tema er oppretta på Kvam ungdomsskule og Strandebarm skule.</p> <p>Det er ikkje oppretta tverrfaglege team i barnehagane, men PPT har jevnleg samarbeid med barnehagane.</p> <p>Dette er etablert</p> <p>Dette er ein kontinuerleg prosess som pågår</p>
<p>Familiesenteret er i ein etableringsfase</p>	<p>Utvikla og klargjera familiesenteret si rolle, oppgåver og ansvar i KFL.</p>	<p>Utarbeida interne rutinar og kvalitetssystem.</p> <p>Tett dialog og samarbeid med tenestene i og utanfor KFL.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informasjon om familiesenteret til innbyggjarane og samarbeidspartar. 	<p>Undervegs-kontinuerleg prosess.</p> <p>Kontinuerleg prosess. Har samarbeid med både interne og eksterne samarbeidspartar både på individ og systemnivå.</p> <p>Familiesenteret er</p>

			<p>etablert som eige avdeling i Oppvekst med eigen leiar.</p> <p>Informasjon om familiesenteret ligg på heimesida.</p>
Planarbeid	Ferdigstill og implementera temaplanar.	<p>Skulefråvær – LOS-prosjekt.</p> <p>Plan for fleispråklege.</p> <p>Førebyggjande ungdomsarbeid.</p>	<p>Utarbeidd og implementering pågår</p> <p>Utarbeidd, ikkje tilstrekkeleg implementert</p> <p>Ungdomsteamet er etablert og avklaring av roller/ oppgåvefordeling og satsingsområde er tema.</p>
Familieperspektiv	Tenestene skal ha eit tydeleg familieperspektiv.	Tema på KFL-samling.	<p>Vurdert at det ikkje er nødvendig med dette som eige tema på KFL samling. Alle tenestene har heile tida familieperspektivet i fokus. Barn og unge er del av eit familiesystem</p> <p>Det vart søkt om midlar til foreldrestøttande tiltak. Fått tildelt kr 700.000 for perioden 2018-2021</p> <p>Utdanna nye COS-terapeutar.</p> <p>Gjennomført foreldregrupper både på helsestasjonen og i familiesenteret</p>

5 Kvam herad – Årsrekneskap



Årsrekneskapen er sett opp i samsvar med kommunale rekneskapsforskrifter.

5.1 Hovudoversikt – drift

		Regnskap 2017	Regnskap 2018	Endring 2018-2017	Justert budsjett 2018	Avvik rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheleg	
LN01	Brukarbetalingar	26 193	27 862	1 668	25 843	2 018	26 509	
LN02	Andre sals- og leigeinntekter	79 760	85 765	6 005	86 897	-1 132	79 777	
LN03	Overføringar med krav til motyting	93 597	100 007	6 410	88 633	11 374	87 962	
LN04	Rammetilskot frå staten	281 993	281 185	-808	286 219	-5 034	284 211	
LN05	Andre statlege overføringar	67 738	92 664	24 926	90 977	1 687	61 590	
LN06	Andre overføringar	3 741	12 928	9 187	6 925	6 003	5 415	
LN07	Skatt på inntekt og formue	216 753	232 403	15 650	219 834	12 569	221 510	
LN08	Eigedomsskatt	41 637	40 187	-1 450	41 000	-813	41 000	
LN09	Andre direkte og indirekte skattar	4 314	4 244	-70	4 400	-156	4 200	
LN10	Sum driftsinntekter	B	815 726	877 245	61 518	850 729	26 516	812 174
LN11	Lønsutgifter	421 168	434 634	13 466	430 568	4 066	424 183	
LN12	Sosiale utgifter	116 944	118 785	1 841	118 207	578	119 593	
LN13	Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal tenesteproduksjon	89 212	97 299	8 088	94 017	3 282	97 765	
LN14	Kjøp av tenester som erstattar kommunal tenesteproduksjon	49 552	55 062	5 510	54 424	638	47 981	
LN15	Overføringar	81 282	93 693	12 411	88 293	5 401	77 731	
LN16	Avskrivningar	38 113	46 776	8 663	44 866	1 910	44 866	
LN18	Sum driftsutgifter	C	796 270	846 249	49 979	830 374	15 875	812 119
LN19	Brutto driftsresultat	D=B-C	19 456	30 996	11 539	20 355	10 641	56
LN20	Renteinntekter, utbytte og eigaruttak	16 674	19 456	2 782	17 720	1 736	14 455	
LN21	Gevinst av finansielle instrument	552	420	-131	200	220	200	
LN23	Sum eksterne finansinntekter	E	17 225	19 876	2 651	17 920	1 956	14 655
LN24	Renteutgifter, provisjon og andre finansutgifter	21 024	20 472	-551	19 260	1 212	21 060	
LN25	Tap finansielle instrument	39	785	746	200	585	200	
LN26	Avdragsutgifter	34 164	35 089	926	35 100	-11	35 000	
LN28	Sum eksterne finansutgifter	F	55 226	56 347	1 121	54 560	1 787	56 260
LN29	Resultat eksterne finanstransaksjoner	G=E-F	-38 001	-36 471	1 530	-36 640	169	-41 605
LN30	Motpost avskrivningar	H	38 113	46 776	8 663	44 866	1 910	44 866
LN31	Netto driftsresultat	I=D+G+H	19 568	41 301	21 733	28 581	12 720	3 317
LN32	Bruk av rekneskapsmessig mindreforbruk frå tidlegare år	0	0	0	0		0	
LN33	Bruk av disposisjonsfond	2 035	1 474	-561	3 888	-2 414	2 875	
LN34	Bruk av bundne fond	7 033	4 981	-2 053	11 948	-6 967	15 833	
LN35	Sum bruk av avsetningar	J	9 068	6 455	-2 613	15 835	-9 380	18 708
LN36	Overført til investeringsrekneskap	18	17	0	2	15	2	
LN38	Avsetning til disposisjonsfond	17 896	31 006	13 110	29 552	1 454	9 748	
LN39	Avsetning til bundne fond	10 723	15 471	4 748	14 863	608	12 275	
LN40	Sum avsetningar	K	28 636	46 494	17 858	44 416	2 078	22 025
LN41	Rekneskapsmessig meir-/mindreforbruk	L=I+J-K	0	1 262	1 262	0	1 262	0

Driftsinntektene vart 877,3 mnok, 26,5 mnok høgare enn det justert budsjet for 2018.

LN01 - Brukarbetalingar hadde meirinntekter på 2 mnok, 27,9 mnok i 2018. Auken er fordelt på foreldrebetaling i barnehage (1,0), SFO (0,2), helsetenester og legevakt (0,7) og andre brukarbetalingar (0,1).

LN02 - Andre sals- og leigeinntekter vart 1,1 mnok lågare enn budsjettert. Meirinntektene er fordelt på, sal av mat (0,3), billettinntekter kino (0,27) og andre avgiftsfrie og avgiftspliktige inntekter (1,2).

Andre inntekter vart lågare enn budsjett 2018, som kommunale gebyr (1), husleigeinntekter (0,7), gebyrinntekter (0,17) og internt sal (1).

LN03 - Overføringar med krav til motyting vart 11,4 mnok høgare enn budsjettert, totalt 100 mnok. 4,1 mnok er ulike øyremerka tilskot frå staten. Momskompensasjonsinntekta utgjer 2,7 mnok. Auke i inntektene i LN03 har tilsvarande auke i utgifter. Refusjonar frå stat, fylke, kommunar og private vart 4,2 mnok høgare enn budsjett. Resterande auke på 0,3 mnok fordeler seg på sjukrefusjon, trygderefusjon og lærlingetilskot.

LN04 - Rammetilskot frå staten vart 5 mnok lågare enn budsjettert. Reduksjonen vart på inntektsutjamnande rammetilskot.

LN05 – Andre statlege overføringar vart 1,7 mnok høgare enn budsjettert. Inntekt på sal av heimfallskraft vart 2,5 mnok over budsjett. Andre statlege overføringar som tilskot frå IMDI og rentekompensasjon vart 0,9 mnok lågare enn budsjett.

LN06 – Andre overføringar vart 6 mnok høgare enn budsjettert. Meirinntekta er kompensasjonsmidlar, spelemidlar og overføring til prosjekt i skulen.

LN07 – Skatt på inntekt og formue vart 12,6 mnok høgare enn budsjettert, totalt 232,4 mnok.

LN08 – Eigedomsskatt vart 0,8 mnok lågare enn budsjettert. Heile reduksjonen er knytt til næring. Sidan 2016 er eigedomsskatt på næring vorte redusert med 3,2 mnok.

LN09 – Andre indirekte skattar vart 0,15 mnok lågare enn budsjettert. Det gjeld konsesjonsavgift.

Driftsutgiftene i 2018 vart 15,9 mnok høgare enn budsjettert, totalt 846,2 mnok.

LN11 – Lønsutgiftene vart 4,1 mnok over budsjett. Pleie og omsorg har endå ikkje klart å realisere sitt innsparingskrav på 6,4 mnok. Dei andre einingane har hatt eit mindreforbruk på fastløn som gjer at fastløn totalt vart 1 mnok over budsjett. På lønn vikar og overtid er det eit overforbruk på totalt 4,5 mnok. Introduksjonsstønad, kvalifiseringsstønad, godgjersle folkevalte, utgiftsdekning og fleire hadde mindreforbruk i 2018.

LN12 – Sosiale utgifter vart 0,6 mnok høgare enn budsjetter. Overforbruket er på arbeidsgjevaravgift.

LN13 – Kjøp av varer og tenester vart 3,3 mnok høgare enn budsjettert. Dei postane med størst overforbruk er straum(2,8), lisensar(2,1), tenester til vedlikehald bygg (1,4) og forbruksmaterieil (0,8). Der det er størst mindreforbruk er på kosulenthonorar og internkjøp(3), material til vedlikehald (0,7), transportmiddel (0,7) og leige av driftsmiddel(0,3).

LN14 – Kjøp av kommunale tenester som erstattar kommunal tenesteproduksjon vart 0,6 mnok høgare enn budsjettert. Kjøp frå private hadde eit overforbruk på 4 mnok i 2018. Det gjeld kjøp av avlastningsplass og brukarstyrt personleg assistent (BPA). Kjøp frå andre kommunar vart i 2018 2,6 mnok lågare enn budsjett. Reduksjonen er på betaling for gjesteelevar i andre kommunar. Kjøp frå stat og fylke vart totalt 0,8 mnok lågare enn budsjett.

LN15 – Overføringar vart 5,4 mnok høgare enn budsjettert. Meirverdiavgiftskompensasjonen utgjer 2,7 mnok av auken. På overføringar til private er det eit overforbruk på 2,1 mnok, der 2,7 mnok er sosialstønad. På hjelpetiltak i barnevernet er det mindreforbruk på 1,1 mnok. Kjøp av kraft vart over budsjett.

LN16 – Avskrivningar vart 1,9 mnok høgare enn budsjettert.

Brutto driftsresultat var budsjettert med eit overskot på 20,3 mnok, og enda med eit overskot på 31 mnok, 10,6 mnok betre enn justert budsjett for 2018.

Resultat av eksterne finansutgifter var budsjettert med eit underskot på 36,6 mnok, og vart på 36,5 mnok. Noko som er ei lita forbetring på 0,2 mnok i høve justert budsjett 2018.

Renteinntektene vart 1,7 mnok høgare enn budsjett og renteutgiftene vart 1,2 mnok høgare. Netto tap på finansielle instrument vart 0,4 mnok.

Netto driftsresultat var budsjettert med eit overskot på 28,6 mnok, men vart 41,3 mnok, 12,7 mnok betre enn justert budsjett for 2018.

Fondsdisponeringar

Netto avsetning til disposisjonsfond vart på 29,5 mnok, 3,9 mnok betre enn budsjett. Avviket mellom rekneskap og budsjett er avsetjing av ekstra overskot på kraft(1,5), budsjettert forskotering som ikkje var nødvendig(1,7), avvik på prosjekt (0,1) og ikkje brukt budsjettert bruk av fond for å dekke budsjettert meirforbruk (0,6). Netto avsetjing til bundne fond vart 10,5 mnok i 2018, 7,5 mnok meir enn budsjett.

Rekneskapsmessig mindreforbruk vart i 2018 1,2 mnok.

5.1.1 Skjema 1A

Inntekter og fondsdisponeringar (i 1.000 kr)				Justert budsjett 2018	Avvik	
	Regnskap 2017	Regnskap 2018	Endring 2018-2017		rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, oppheveleg
1. Skatt på inntekt og formue	-216 753	-232 403	-15 650	-219 834	-12 569	-221 510
2. Ordinært rammetilskot	-281 993	-281 185	808	-286 219	5 034	-284 211
3. Skatt på eigedom	-41 637	-40 187	1 450	-41 000	813	-41 000
4. Andre direkte eller indirekte skatter	-4 314	-4 244	70	-4 400	156	-4 200
5. Andre generelle statstilskot	-67 738	-92 664	-24 926	-90 977	-1 687	-61 590
6. Sum frie disponible inntekter	-612 435	-650 683	-38 247	-642 430	-8 253	-612 511
7. Renteinntekter og utbytte	-16 674	-19 456	-2 782	-17 720	-1 736	-14 455
8. Gevinst finansielle instrumenter	-552	-420	131	-200	-220	-200
9. Renteutgifter, provisjon og andre finan	21 024	20 472	-551	19 260	1 212	21 060
10. Tap finansielle instrumenter	39	785	746	200	585	200
11. Avdrag lån	34 164	35 089	926	35 100	-11	35 000
12. Netto finansinntekter / -utgifter	38 001	36 471	-1 530	36 640	-169	41 605
13. Til dekning av tidlegare underskot	0	0	0	0	0	0
14. Til ubundne avsetningar	17 896	31 006	13 110	29 552	1 454	9 748
15. Til bundne avsetningar	10 723	15 471	4 748	14 863	608	12 275
16. Bruk av tidlegare overskot	0	0	0	0	0	0
17. Bruk av ubundne avsetningar	-2 035	-1 474	561	-3 888	2 414	-2 875
18. Bruk av bundne avsetningar	-7 033	-4 981	2 053	-11 948	6 967	-15 833
19. Netto avsetningar	19 550	40 022	20 471	28 579	11 443	3 315
20. Overført til investeringsrekneskapet	18	17	0	2	15	2
21. Til fordeling	-554 866	-574 173	-19 307	-577 209	3 036	-567 589
22. Sum fordelt (skjema 1B)	554 866	572 910	18 044	577 209	-4 299	567 589
23. Rekneskapsmessig meirforbruk(+)/ mindreforbruk(-)	0	-1 263	-1 263	0	-1 263	0

5.1.2 Skjema 1B

Tema (i 1000 kr)	Regnskap 2017	Regnskap 2018	Endring 2018-2017	Justert budsjett 2018	Avvik	
					rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, opphevelg
Finans og fellespostar	-39 224	-58 508	-19 285	-63 115	4 607	-65 453
Styring og kontrollverksemd	5 292	4 560	-732	5 107	-547	5 094
Administrasjon	37 242	39 010	1 768	38 569	440	39 256
Barnehagar	63 443	71 785	8 342	73 369	-1 584	70 532
Grunnskuleopplæring	139 482	140 796	1 314	148 553	-7 757	150 905
Kommunehelse	28 458	31 794	3 337	33 491	-1 697	33 710
Pleie og omsorg	194 334	209 633	15 299	203 127	6 506	193 091
Sosialeteneste	33 818	33 997	179	33 475	522	32 870
Barnevern	16 753	17 710	957	21 331	-3 621	21 501
Vatn og avlaup, avfall og renovasjon	-1 461	-1 446	16	-3 130	1 684	-2 586
Plansak, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	9 632	12 156	2 524	13 290	-1 134	13 477
Kultur	25 414	22 787	-2 627	27 908	-5 121	27 563
Kyrkja	5 641	5 723	82	5 683	41	5 683
Samferdsel	11 399	12 093	694	11 632	461	11 628
Bustad	-3 875	-2 139	1 736	-5 159	3 020	-5 074
Kommunal næringsforvaltning og konesjonskraft	16 853	20 156	3 303	21 213	-1 057	20 999
Brann- og ulykkesvern	9 949	11 044	1 094	10 018	1 026	10 063
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 713	1 757	44	1 845	-88	4 330
ALLE	554 866	572 910	18 044	577 209	-4 299	567 589

5.2 Hovudoversikt – investering

		Regnskap	Regnskap	Endring	Justert	Avvik	Budsjett	
		2017	2018	2018-2017	budsjett	rekneskap/ budsjett	2018, opphevelg	
					2018	2018		
LN01	Sal av driftsmidler og fast eiendom	4 050	4 094	44	1 100	2 994	1 100	
LN02	Andre salgsinntekter	1 143	1 745	603	0	1 745	0	
LN03	Overføringar med krav om motyting	52	2 798	2 746	1 000	1 798	0	
LN04	Kompensasjon for meirverdiavgift	11 958	18 639	6 681	16 531	2 107	22 518	
LN05	Statlege overføringar	4 456	9 554	5 098	0	9 554	0	
LN06	Andre overføringar	71	7 900	7 829	3 220	4 680	3 000	
LN07	Renteinntekter og utbytte	0	1	1	0	1	0	
LN08	Sum inntekter	M	21 729	44 732	23 003	21 851	22 881	26 618
LN09	Lønsutgifter	2 804	2 402	-401	1 995	407	2 345	
LN10	Sosiale utgifter	346	718	372	359	359	359	
LN11	Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal tenesteproduksjon	90 376	150 547	60 170	184 150	-33 604	245 609	
LN12	Kjøp av tenester som erstattar kommunal tenesteproduksjon	64	2 633	2 569	0	2 633	0	
LN13	Overføringar	16 990	19 685	2 694	18 531	1 153	24 762	
LN14	Renteutgifter og omkostningar	404	232	-172	0	232	0	
LN15	Fordelte utgifter			0		0		
LN16	Sum utgifter	N	110 984	176 217	65 233	205 035	-28 818	273 074
LN17	Avdrag på lån	2 382	2 406	24	2 500	94	2 500	
LN18	Utlån	7 594	3 590	-4 004	10 000	6 410	10 000	
LN19	Kjøp av aksjer og andelar	2 308	2 441	133	2 500	59	3 000	
LN20	Dekning av tidlegare års udekk			0		0		
LN21	Avsatt til ubundne investeringsfond	7 197	7 625	428	206	-7 419	0	
LN22	Avsatt til bundne investeringsfond	1 423	3 249	1 825	200	-3 049	200	
LN23	Sum finansieringstransaksjoner	O	20 903	19 309	-1 594	15 406	-3 903	15 700
LN24	Finansieringsbehov	P=N+O-M	110 158	150 794	40 636	198 590	47 796	262 157
LN25	Bruk av lån	94 413	131 349	36 936	180 037	-48 689	236 519	
LN26	Sal av aksjer og andelar	0	162	162	206	-44	0	
LN27	Mottekne avdrag på utlån	2 815	5 679	2 863	2 200	3 479	2 200	
LN28	Overført frå driftsrekneskap	18	17	0	200	-183	200	
LN29	Bruk av tidlegare års udisponert	0	0	0	0	0	0	
LN30	Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0	
LN31	Bruk av bundne driftsfond	608	86	-522	1 040	-954	5 660	
LN32	Bruk av ubundne investeringsfond	12 304	13 029	725	14 126	-1 097	15 858	
LN33	Bruk av bundne investeringsfond	0	472	472	780	-308	1 720	
LN34	Sum finansiering	Q	110 158	150 794	40 636	198 590	47 796	262 157
LN35	Udekk/udisponert	R=P-Q	0	0	0	0	0	0

Kommentar til investeringsbudsjettet:

Det meste i investering avheng av investeringsprosjekt som er og skal gjennomførast i dei ulike åra, og det er store svingingar frå år til år. Kvar enkelt prosjekt er kommentert i vedlagt prosjektoversikt.

Investeringsinntektene (LN08) er på 44,7 mnok, 22,9 mnok høgare enn justert budsjett i 2018.

LN01 – Det vart i 2018 seld kommunale eigedomar for 4 mnok, 2,9 mnok meir enn budsjettet.

LN02 – Andre salsinntekter vart 1,7 mnok over budsjett. Det er inntekter knytt til veg og VA-prosjekt.

LN03 – Overføringar med krav om motytingar refusjonar på 2,8 mnok, 1,8 over budsjett.

LN04 – Kompensasjon for meirverdiavgift vart 2,1 mnok høgare enn budsjettet.

LN05 – På statlege overføringar vart det ein meirinntekt på 9,6 mnok, som er tilskot frå Husbanken.

LN06 – Andre overføringer vart 4,7 mnok høgare enn budsjett. Auken i forhold til budsjett er fordelt på overføring frå fylket til vegsikring (0,5), tilskot frå husbanken(0,5) og tilskot til Hardangerbadet(3,7).

Investeringsutgiftene (LN16) er på 176,2 mnok, 28,8 mnok lågare enn justert budsjett for 2018.

LN09 – Lønnsutgifter vart 0,4 mnok høgare enn budsjett.

LN10 – Sosiale utgifter hadde eit overforbruk på 0,4 mnok.

LN11 – Kjøp av varer og tenester som inngår i kommunal tenesteproduksjon har eit mindreforbruk på 33,6 mnok i forhold til justert budsjett 2018. Auken er knytt til mange ulike prosjekt. Avviket er i hovudsak på hovudentreprise.

LN12 – Kjøp av varer og tenester som erstattar kommunal tenesteproduksjon auka med 2,6 mnok i forhold til budsjett.

LN13 – Overføringer har eit meirforbruk på 1,1 mnok i forhold til budsjett. Lågare investeringar gjev lågare momskompensasjonsutgifter.

LN14 – renteutgifter og omkostningar i 2018 er byggjelåns renter.

Sum finanstransaksjonar (LN23) er på 19,3 mnok, 3,9 mnok høgare enn budsjett for 2018.

LN17 – Avdraga på Husbanklån vart 0,1 mnok lågare enn budsjettet.

LN18 – Vidare utlån av Husbanklån vart 6,4 mnok lågare enn budsjettet.

LN19 – Kjøp av aksjar og andeler er eigenkapitaltilskot til KLP på 2,4 mnok, 0,06 mnok lågare enn budsjettet.

LN21 – Avsett til ubundne investeringsfond 7,6 mnok er avsetjing av motteke tilskot frå Husbanken.

LN22 – Avsett til bundne investeringsfond avvik 3 mnok i forhold til budsjett. Avsetjinga er avsett differanse mellom mottekne og betalte avdrag på Husbanklån til utlån.

Sum finansiering (LN34) vart på 150,8 mnok, 47,8 mnok mindre enn budsjettet.

LN25 – Bruk av lån vart 48,7 mnok mindre enn budsjett på grunn av tidsforskyving av prosjekt.

LN26 – Sal av aksjar er aksjer i Kvam bompengeselskap, Hardangerbrua og Jondalstunellen, 0,04 mnok under budsjett.

LN27 – Motteke avdag på utlån vart 3,5 mnok høgare enn budsjett, der 2,9 mnok er ekstraordinære avdrag.

LN28 – Overført frå driftsrekneskap er avsett fondsrente i 2018.

LN31 – Det meste av budsjettet bruk av bundne fond er ikkje gjennomført på grunn av tidsforskyving av prosjekt.

LN32 – Bruk av ubundne investeringsfond vart 1,1 mnok lågare enn budsjett i 2018.

LN33 – Bruk av bundne investeringsfond har eit avvik på 0,3 mnok i forhold til budsjett. Budsjettet bruk for å dekke avvik mellom mottekne og betalte avdrag på utlån var ikkje nødvendig i 2018.

5.2.1 Skjema 2 A

SKJEMA 2A (i 1000 kr)				Justert budsjett 2018	Avvik rekneskap/ budsjett 2018	Budsjett 2018, opphaveleg
	Regnskap 2017	Regnskap 2018	Endring 2018-2017			
1. Investert anleggsmiddel	110 984	176 217	65 233	205 035	-28 818	273 074
2. Utlån og aksjar	9 902	6 030	-3 871	12 500	-6 470	13 000
3. Avdrag på lån	2 382	2 406	24	2 500	-94	2 500
4. Dekning av tidlegare års udekka underskot	0	0	0	0	0	0
5. Avsetningar	8 620	10 873	2 253	406	10 467	200
6. Årets finansieringsbehov	131 888	195 526	63 639	220 441	-24 915	288 774
7. Finansiert slikt:						
8. Bruk av lånemidlar	-12 304	-13 029	-725	-14 126	1 097	-15 858
9. Inntekter frå sal av anleggsmiddel	-4 050	-4 094	-44	-1 100	-2 994	-1 100
10. Tilskot til investeringar	-97 228	-137 029	-39 801	-182 237	45 209	-238 719
11. Mottekne avdrag på lån og refusjonar	-17 145	-38 977	-21 832	-21 791	-17 186	-31 178
12. Andre inntekter	-1 143	-1 907	-765	-206	-1 701	0
13. Sum ekstern finansiering	-131 870	-195 037	-63 167	-219 461	24 425	-286 854
14. Overført frå driftsrekneskapet	0	0	0	0	0	0
15. Bruk av tidlegare års udisponert						
16. Bruk av avsetningar	-18	-489	-472	-980	491	-1 920
17. Sum finansiering	-131 888	-195 526	-63 639	-220 441	24 915	-288 774
18. Udekka(+)/ udisponert(-)	0	0	0	0	0	0

5.2.2 Skjema 2B

Prosjekt (tal i 1000)		Regnskap 2017	Regnskap 2018	Endring 2018-2017	Justert budsjett	Avvik rek./bud.	Bud. 2018,
		136 041	197 373	61 333	222 754	25 381	299 001
Driftsprosjekt		850	269	-581	188	-82	10 227
P19171	0/1* Hardangertunnelen - frå ide til røyndom	0	0	0	0	0	3 625
P61145	0/1* Trafikksikringsplan	80	84	5	0	-84	1 250
P70132	1* Reg.plan Tokagjelet-Ungd.heimen	0	0	0	0	0	364
P70133	1* Reg.plan NAF-Eikedalen	4	0	-4	0	0	288
P71091	1* Kompensasjonsmidlar tettstadutvikling Ålvik	766	86	-680	0	-86	3 825
P71170	1*Reguleringsplan Fjerabygde - Rosseland	0	99	99	188	89	375
P71181	1* Revisjon kommuneplan Kvamskogen	0	0	0	0	0	125
P71182	1* Utvikling av Kvamskogen	0	0	0	0	0	375
Investeringsprosjekt		6 817	42 203	35 386	34 599	-7 604	69 085
P16152	0* Velferdsteknologi (nytt namn 2019)	483	464	-20	550	86	1 250
P16154	0* PC PLO	39	27	-11	125	98	175
P16161	0* IKT i skule og barnehage	1 286	2 710	1 423	2 938	228	2 938
P18133	0* Heilelektronisk arkiv	153	427	275	398	-30	398
P18171	0* Kvalitetssystem	184	446	262	338	-109	338
P19141	0* Hardangerbadet	1 196	24 673	23 477	19 600	-5 073	19 600
P37162	0* Dagsenter Strandebarm	0	0	0	0	0	750
P60096	0* Komp.midlar veg - Skjering, Bakka 0* Digitalisering og samordning av adm. fagsystem	0	0	0	0	0	3 125
P60175	85	395	311	233	-163	920	
P60178	0* Kjøp av branntomt i Øystese	0	5	5	-50	-55	0
P60180	0* Utfylling i sjø - Øystese sentrum	24	1 026	1 002	1 070	44	1 250
P60188	0* Tilfluktsrom/arkivrom	0	590	590	580	-10	580
P60194	0* Infrastruktur ind.område Sandvenhagen del II	0	77	77	0	-77	0
P61143	0* Veg Sandvenhagen/Sæland	50	531	481	338	-193	2 988
P61151	0* Kryss Tolo - Buspareklubben	30	86	56	99	13	7 450
P61153	0* Parkering Bjørketeigen	0	642	642	750	108	1 250
P61166	0* Utskifting til LED i veglys	1 523	1 253	-269	1 000	-253	4 125
P61171	0* Rassikring Kjosåsvegen	692	0	-692	0	0	375
P61173	0* Rekkverk kommunale bruer 0* Oppgradering utomhus ved Tolo	710	546	-164	625	79	1 250
P61178	omsorgsbustader	347	809	463	1 188	378	1 250
P61181	0* Oppgradering av bruer ved Steinsdalsfossen 0* Opparbeiding av parkering Norheimsund sentrum	0	668	668	875	207	1 875
P61182	0	199	199	500	301	1 100	
P61193	0* Utbygging av Strandebarmheimen	0	2	2	0	-2	0
P61195	0* Trafikksikring for trygge skuleveggar, del II	0	2 959	2 959	0	-2 959	0
P62164	0* Utleigebustad - Bergtun 0* Oppgradering av brannvarslingsanlegg i kommunale bygg	0	0	0	0	0	288
P62172	0	182	182	300	118	625	
P62182	0* Modulbustader til ROP	0	0	0	0	0	1 875
P62183	0* Ombygging av Tolomarka barnehage	0	3 483	3 483	3 125	-358	3 125
P65170	0* Forprosjekt KVBR	17	0	-17	0	0	5 188
P65180	0* Brannstasjon KVBR	0	0	0	0	0	5 000
P71184	0* Kvam vgs-samløkaliasjon tenester	0	2	2	20	18	0
VA-prosjekt		16 928	57 925	40 997	96 237	38 312	138 738

Prosjekt (tal i 1000)		Regnskap 2017	Regnskap 2018	Endring 2018-2017	Justert budsjett	Avvik rek./bud.	Bud. 2018.
		136 041	197 373	61 333	222 754	25 381	299 001
P60153	0* Ny vassleidning, Fosse	0	0	0	0	0	2 200
P60159	0* VA-leidning Kvammapakken (Øystese sentr. - Stronde)	1 290	6 412	5 123	5 650	-762	6 000
P60185	0* Oppgradering av VA-leidningskart	0	0	0	0	0	1 000
P60186	0* Ombygging og ny barriere Strandebarm vassverk	0	0	0	0	0	1 650
P60187	0* Utskifting av hovudvassleidning Skålheim - Mo i Øystese	0	0	0	0	0	1 200
P61073	0* Ny pumpestasjon P5, Tolo	0	0	0	100	100	1 818
P61091	0* Felles slamavskiljar Vikøy	0	0	0	0	0	1 500
P61111	0* Oppgradering hovudrenseanlegg avløp	11 336	40 647	29 311	74 880	34 233	82 400
P61113	0* Oppgr. av eksisterande vassverk i Kvam	197	385	188	400	15	400
P61115	0* Sanering VA Skutlalia	0	13	13	13	0	2 000
P61118	0* Reserveforsyning vatn	0	0	0	0	0	2 000
P61159	0* VA-pumpestasjon ved Fartøyvernenteret	0	0	0	600	600	2 000
P61161	0* Kloakksanering Ålvik	30	9	-21	9	0	470
P61164	0* VA-sanering Øystese sentrum/vest	3 814	322	-3 493	500	178	4 500
P61165	0* Opning av dam på Solhaug	9	51	42	250	199	4 875
P61168	0* Sigevatn Tolomarka	9	196	187	3 625	3 429	3 625
P61179	0* Sanering VA røyr langs Fitjadalen	141	766	625	426	-339	3 700
P61183	0* VA-sanering Norheim del II	103	6 902	6 798	4 000	-2 902	9 500
P61184	0* Ombygging av Tolo reinseanlegg til pumpestasjon	0	333	333	371	38	1 500
P61185	0* Oppgradering av pumpestasjonar i Steinsdalen	0	0	0	3 300	3 300	3 300
P61186	0* Oppgradering av kummar i heradet - avlaup	0	697	697	600	-97	600
P61187	0* Oppgradering av kummar i heradet - vatn	0	1 180	1 180	1 500	320	1 500
P61188	0* Oppgradering av reduksjonskummar	0	13	13	13	0	1 000
Avslutta prosjekt 2016		166	0	-166	0	0	0
P60161	0* Asfaltering 2016	28	0	-28	0	0	0
P61102	0* Vassleidning Torpe, vidareføring	138	0	-138	0	0	0
Avslutta prosjekt 2017		43 525	323	-43 202	0	-323	0
P13171	0* IT-investeringar 2017	1 585	0	-1 585	0	0	0
P17141	0* Kjøp av modulbygg	2 441	0	-2 441	0	0	0
P60171	0* Asfaltering 2017	2 398	0	-2 398	0	0	0
P60172	0* Oppgradering bygg 2017	1 117	0	-1 117	0	0	0
P60173	0* Fornyng teknisk utstyr 2017	178	0	-178	0	0	0
P60174	0* Fornyng teknisk utstyr VAR 2017	513	0	-513	0	0	0
P61082	0* VA-anlegg mot Eikedalen	71	0	-71	0	0	0
P61116	0* Sanering Norheim	7 222	0	-7 222	0	0	0
P61120	0* VA-leidning Kvammapakken (Skipadalen - Evighetssvingen)	3 560	0	-3 560	0	0	0
P61172	0* Møteplassar Heradstveitvegen	938	0	-938	0	0	0
P61174	0* Oppgradering av server til VA-anlegg	208	0	-208	0	0	0
P61176	0* Oppgradering av pumpestasjon Kvednaskogen	363	0	-363	0	0	0
P61177	0* Forsterking av vegbane i Klyvevegen og Tordalsvegen	1 273	0	-1 273	0	0	0
P62153	0* Oppgr. av område/bygg teknisk Sandven	1 105	0	-1 105	0	0	0
P62155	0* Branntryggleik Strandebarmshemen	1 187	0	-1 187	0	0	0
P62165	0* Infrastruktur ind.område Sandvenhagen	449	0	-449	0	0	0
P62178	0* Gangveg Rokabrekka trygdebustader	0	323	323	0	-323	0
P65161	0* Digitalt naudnett - kompatible GPS	15	0	-15	0	0	0
P70134	1* Reguleringsplan Busdalen/Grustaket	17	0	-17	0	0	0
P70151	1* Ei dør - Hardanger Fartøyvernenteret	2 000	0	-2 000	0	0	0
P74170	1* Forstudie Meieriet Øystese	150	0	-150	0	0	0
P91140	0* Barnehage - Felles	653	0	-653	0	0	0
P91141	0* Barnehage - Strandebarm	4 628	0	-4 628	0	0	0
P91142	0* Barnehage - Tørvikbygd	1 507	0	-1 507	0	0	0
P91143	0* Barnehage - Norheimsund	9 948	0	-9 948	0	0	0

Prosjekt (tal i 1000)		Regnskap 2017	Regnskap 2018	Endring 2018-2017	Justert budsjett	Avvik rek./bud.	Bud. 2018,
		136 041	197 373	61 333	222 754	25 381	299 001
Avslutta prosjekt 2018		45 973	81 501	35 527	74 200	-7 301	63 627
P16181	0* IT-investeringar 2018	0	1 838	1 838	1 800	-38	1 800
P18162	0* Nytt adm.system - VISMA	1 070	438	-632	295	-143	145
P18172	0* Portalsystem	328	126	-202	140	14	140
P19172	1* Lean - fase 2	722	743	21	738	-5	338
P37163	0* Dagsenter Øystese	10	106	95	175	69	175
P37164	0* Dagsenter Ålvik	264	0	-264	0	0	0
P37171	0* Bil hjelpemiddelsentral	0	482	482	0	-482	0
P37181	1* Analyse PLO ressursmodell	0	620	620	625	5	375
P60134	0* Familie- og læringscenter	3 443	29 313	25 870	27 488	-1 825	26 988
P60158	0* VA Høgdebasseng Ålvik	124	1 741	1 617	1 525	-216	890
P60169	0* Øysteseheimen - tilbygg og ombygging	13 729	10 017	-3 713	2 500	-7 517	2 500
P60170	0* VA Tangerås kryss ved bhg	1 701	2 048	348	1 800	-248	1 500
P60176	0* Investeringsiltak Steinsdalen	0	409	409	375	-34	375
P60177	0* Aktivitetspark Vikøyevjo	0	275	275	275	0	0
P60181	0* Asfaltering 2018	0	2 320	2 320	1 875	-445	0
P60182	0* Fornyng teknisk utstyr 2018	0	1 047	1 047	1 375	328	1 375
P60183	0* Fornyng teknisk utstyr VAR 2018	0	1 447	1 447	1 323	-124	1 323
P60189	1* Kartlegging tilstand av kommunale vegar	0	225	225	313	87	313
P61114	1* Oppdatering vassforsyningsplan	207	50	-156	100	50	100
P61117	1* Oppdatering avløpsplan	211	7	-204	100	93	100
P61152	0* Bruprosjekt - Netelandsbrua	431	4 021	3 589	4 033	12	3 408
P61155	0* Rassikring - murar og fjell	541	2 592	2 051	2 625	33	1 875
P61170	0* VA-leidning Kvammapakken (Evighetssvingen - Tolo)	10 352	3 045	-7 307	1 000	-2 045	0
P61175	0* Utskifting av PLS ved vassverk	34	122	88	0	-122	0
P61180	0* Kjøp av ny lastebil på teknisk	0	991	991	1 063	71	1 063
P61189	0* Adgangskontroll vassverk	0	178	178	220	42	220
P62132	0* Bårehus Øystese	5 036	1 000	-4 036	2 000	1 000	2 000
P62152	0* Rømingveg rådhuset	0	438	438	0	-438	500
P62162	1* Kartlegging tilstand av kommunale bygg	74	207	133	250	43	250
P62163	0* Rassikring i Bergshagen	0	708	708	750	42	1 000
P62166	0* Forprosjekt Strandebarmsheimen	0	657	657	625	-32	625
P62171	0* Utskifting glas og fasade rådhus	0	3 034	3 034	4 875	1 841	2 500
P62173	0* Siftte av tak på Bjørketeigen barnehage	376	0	-376	625	625	625
P62177	0* Vegutbetring/trafikksikringstiltak trygge skulevegar	0	5 578	5 578	4 500	-1 078	3 750
P62181	0* Oppgradering bygg 2018	0	1 047	1 047	1 438	391	1 250
P65181	0* Kjøp av mannskapsbil KVBR	0	4 089	4 089	5 625	1 536	5 625
P71183	0* Totalstasjon oppmåling	0	248	248	300	52	125
P80180	0* Kjøp av bil til oppmåling/geodata	0	149	149	200	51	375
P90131	0* Ålvik skule	7 190	0	-7 190	0	0	0
P91144	0* Barnehage - Øystese	129	146	16	1 250	1 104	0
Avslutta prosjekt		1	0	-1	0	0	0
P50021	0* Regionalt kulturhus	1	0	-1	0	0	0
Investeringar utan prosjekt		21 779	15 152	-6 627	17 531	2 379	17 325
I17200	Eigenkapital KLP	2 258	2 441	183	2 500	59	2 500
I19090	Andre investeringar	2 925	179	-2 745	406	227	200
I26500	Bustader	6 188	3 264	-2 924	2 125	-1 139	2 125
I28300	Husbanklån	10 409	9 268	-1 141	12 500	3 232	12 500

5.3 Balanse

EIENDELER	Regnskap 2018	Regnskap 2017	Endring
Anleggsmidler	2 619 851	2 432 086	187 766
Herav:	-	-	
Varige driftsmidler	1 314 814	1 265 464	49 350
Utlån	164 136	112 650	51 486
Konserninterne langsiktige fordringer	54 579	56 668	-2 089
Aksjer og andeler	85 555	83 276	2 279
Pensjonsmidler	1 000 768	914 027	86 740
Omløpsmidler	398 244	362 331	35 914
Herav:	-	-	
Kortsiktige fordringer	61 116	44 590	16 527
Premieavvik	87 840	85 827	2 013
Obligasjoner	170 099	199 532	-29 433
Derivater	700	1 015	-315
Kasse, postgiro, bankinnskudd	78 489	31 367	47 122
SUM EIENDELER	3 018 095	2 794 416	223 679
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital	635 100	534 265	100 834
	-	-	
Disposisjonsfond	80 235	50 703	29 532
Bundne driftsfond	62 852	52 449	10 403
Ubundne investeringsfond	63 774	69 179	-5 405
Bundne investeringsfond	29 762	26 985	2 777
Regnskapsmessig mindreforbruk	1 338	76	1 262
Kapitalkonto	62 265	33 268	28 997
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK (drift)	-5 375	-5 375	-
Langsiktig gjeld	2 220 031	2 125 879	94 152
Herav:			
Pensjonsforpliktelser	1 104 570	1 072 924	31 647
Ihendehaverobligasjonslån	364 000	364 589	-589
Sertifikatlån	250 000	150 000	100 000
Andre lån	501 461	538 366	-36 906
Kortsiktig gjeld	162 965	134 272	28 693
Herav:	-	-	
Annen kortsiktig gjeld	155 501	128 561	26 940
Premieavvik	7 464	7 049	415
SUM EGENKAPITAL OG GJELD	3 018 095	2 794 416	223 679
MEMORIAKONTI			
Memoriakonto	15 709	44 165	-28 456
Herav:	-	-	
Ubrukte lånemidler	2 694	34 043	-31 349
Andre memoriakonti	13 015	10 122	2 893
Motkonto til memoriakontiene	-15 709	-44 165	28 456

Kommentarar til Balansen (tal i tusen kr i tabell)

Eigendelar:

Kvam herad har per 31.12.18 eigendeler på i alt 3 mrd. kr, 224 mnok meir enn i 2017.

(A) Anleggsmidlar

Kvam herad har hatt store investeringar også i 2018 og har anleggsmiddel på i alt 2,6 mrd. kr (2,4 mrd. i fjor). "(A) Anleggsmidlar" har auka med 187,8 mnok frå 2017 til 2018.

(B) Omløpsmidlar

Sum omløpsmidlar er auka med 35,9 mnok til 398,2.

Eigenkapital og gjeld(C) Eigenkapital

Eigenkapitalen er auka med 100,9 mnok til 635 mnok. Eigenkapitalprosent er auka med 1,9% til 21%.

(D) Gjeld

Langsiktig gjeld

"Pensjonsforpliktelsar" auka med 94,2 mnok til 1 104 mnok (sjå eigen pensjonsnote).

Anna langsiktig gjeld auka med 62,5 mnok i 2018 til 1 115 mnok, og den kortsiktige gjelda er auka med 28,7 mnok til 163 mnok.

(E) Memoriakonti

"Memoriakonti" er hjelpekontoar utanfor sjølve balansen. Den viktigaste er «Ubrukte lånemidlar» som viser kor mykje som førebels ikkje er brukt av lån som kommunen har teke opp. Ubrukte lånemidlar er redusert med 31,3 mnok til 2,7 mnok. Midlane er ubrukt husbanklån.

Dei to andre elementa er framført underskot på sjølvkosttenester (5 mnok) og mellombels lån av fondsmidlar til finansiering av prosjekt (8 mnok).

5.4 Notar

5.4.1 Rekneskapsprinsipp

Rekneskapen til Kvam herad vert utarbeidd i tråd med rekneskapsprinsipp som framkjem av kommunelova § 48, rekneskapsforskrifta § 7, samt god kommunal rekneskapskikk.

Som det framkjem av forskrift om årsrekneskap og årsmelding for kommunar § 7, er all tilgang og bruk av midlar i løpet av året som vedkjem kommunen si verksemd i drifts- eller investeringsrekneskapen (anordningsprinsippet). Det skal ikkje førekoma rekneskapsføring av tilgang og bruk av midlar som berre vert ført i balanserekneskapen.

Alle kjente utgifter, utbetalingar, inntekter og innbetalingar i året er rekneskapsført brutto, det vil sei at det ikkje er gjort frådrag for tilhøyrande inntekter til utgiftene – og omvendt. Vidare er dei tatt med i årsrekneskapen for vedkomande år, enten dei er betalt eller ikkje. For utgifter og inntekter som enkeltvis ikkje kan fastsetjast eksakt for tidspunktet for rekneskapsavlegginga, vert det registrert eit anslått beløp. Justering ut frå eksakt beløp vert gjort påfølgjande år.

For lån er det den delen av lånet som faktisk er brukt, som vert ført i investeringsrekneskapen. Ubrukte lånemidlar er registrert som memoriapost.

Klassifiserings- og vurderingsreglar for anleggsmidlar, omløpsmidlar og gjeld

I tråd med forskrift om årsrekneskap og årsmelding for kommunar § 8, er anleggsmidlar egedelar bestemt til varig eige eller bruk for kommunen i balanserekneskapen. Egedelar som ikkje oppfyller kravet til varig eige eller bruk, vert klassifisert som omløpsmidlar. Anleggsmidlar vert vurdert til anskaffingskostnad og omløpsmidlar til det lågaste av anskaffingskostnad og verkeleg verdi (lågaste verdi sitt prinsipp). Lågaste verdi sitt prinsipp vert fråvike i tilfelle der det er i tråd med god kommunal rekneskapskikk for rekneskapsføring av sikring.

Anleggsmidlar med avgrensa levetid, vert avskrive med like store årlege beløp over levetida til anleggsmiddelet. Avskrivingsperioden er i tråd med forskrift om årsrekneskap og årsmelding for kommunar § 8 andre ledd. Avskrivning startar seinast året etter at anleggsmiddelet er skaffa eller tatt i bruk. Ved verdifall som ikkje er forbigåande, vert anleggsmiddelet nedskrive til verkeleg verdi.

Marknadsbaserte finansielle omløpsmidlar vert vurdert til verkeleg verdi.

Gjeld som er tatt opp med føremål i tråd med kommunelova § 50 vert klassifisert som langsiktig. Anna gjeld er kortsiktig. Langsiktig gjeld vert vurdert til opptakskost, og vert oppskreven ved varig aukning i forpliktinga. Kortsiktig gjeld vert vurdert til høgaste av opptakskost og verkeleg verdi. Dette vert fråvike i tilfelle der det er i tråd med god kommunal rekneskapskikk for rekneskapsføring av sikring. Der kortsiktig gjeld vert vurdert likt som marknadsbaserte finansielle omløpsmidlar, vert den vurdert til verkeleg verdi. Under overgang til nytt økonomisystem, er det rydda og gjort endringar i anleggsrekneskapen.

Tap på krav: Kunde krav vert vurdert til pålydande verdi med frådrag for moglege tap. Det vert årleg gjort ein gjennomgang av kundemassen og konstaterte tap skal utgiftsførast. I tillegg vert det gjort ein konkret gjennomgang av kundemassen for å kunna utføra ei avsetjing på kundar der det risiko for tap.

Meirverdiavgift: For dei relevante tenesteområda vert det nytta reglar i tråd med meirverdiavgiftslova. Dette gjeld sjølvkostområde som VAR, kino, kantine og sal av konsesjons- og heimfallskraft. For dei andre tenesteområda vert det kravd meirverdiavgiftskompensasjon.

Sjølvkostutrekningar: Kvam herad har utarbeida etterkalkyle for betalingstenester i høve til Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester (H-3/14, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, februar 2014).

Pensjonar: Pensjonar vert ført i tråd med reknekapforskrifta § 13 om rekneskapsføring av pensjon.

5.4.2 Arbeidskapital

Del 1 Endring i arbeidskapital bevilgningsregnskapet

Anskaffelse av midler	Regnskap 2018	Regnskap 2017
Inntekter driftsdel (kontoklasse 1)	(874 212 451)	(812 729 022)
Inntekter investeringsdel (kontoklasse 0)	(44 730 539)	(21 729 405)
Innbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner	(157 067 098)	(114 453 459)
Sum anskaffelse av midler	(1 076 010 088)	(948 911 886)
Anvendelse av midler		
Utgifter driftsdel (kontoklasse 1)	796 440 874	755 160 079
Utgifter investeringsdel (kontoklasse 0)	175 984 772	110 580 088
Utbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner	65 015 059	67 913 895
Sum anvendelse av midler	1 037 440 705	933 654 062
Anskaffelse - anvendelse av midler	(38 569 383)	(15 257 824)
Endring i ubrukte lånemidler	31 348 812	(15 587 124)
Endring i arbeidskapital	7 220 571	30 844 948

Del 2 Endring i arbeidskapital balansen

Tekst	Regnskap 2018	Regnskap 2017
Omløpsmidler		
Endring kortsiktige fordringer	16 212 038	(4 143 922)
Endring aksjer og andeler	-	-
Premieavvik	2 013 154	1 870 873
Endring sertifikater	-	-
Endring obligasjoner	(29 433 255)	42 787 465
Endring betalingsmidler	47 121 574	6 015 336
Endring omløpsmidler	35 913 511	46 529 752
Kortsiktig gjeld		
Endring kassekredittlån	-	-
Endring annen kortsiktig gjeld	28 277 964	15 324 174
Premieavvik	414 970	360 629
Endring arbeidskapital	7 220 577	30 844 949

5.4.3 Godtgjersler og honorar

	2018	2017
Løn og anna godtgjering til rådmann	1 293 000	1 013 626
Løn og anna godtgjering til rådmann for verv i kommunal samanheng	-	-
Løn og anna godtgjering til ordførar	962 074	921 367
Løn og anna godtgjering til ordførar for verv i kommunal samanheng		
		2017
Revisjonshonorar - forvaltning	226 218	291 180
Revisjonshonorar - rekneskapsrevisjon	136 224	149 338
Selskapskontroll	114 975	117 885
Sum revisjon	477 417	558 403

5.4.4 Pensjonsnote

	KLP18	KLP13	SPK	Sum
Premieinnbetaling ekskl. administrasjonskostnader	43 443 385	8 351 603	9 064 686	60 859 674
Netto pensjonskostnad eks adm.	-30 670 397	-6 321 482	-9 827 959	-46 819 838
Årets premieavvik	12 772 988	2 030 121	-763 273	14 039 836
Pensjonsforpliktelse 31.12.2017 = IB	-776 139 898	-132 502 854	-144 645 061	-1 053 287 813
Noverdi av årets pensjonsopptjening	-31 861 379	-6 383 982	-8 490 195	-46 735 556
Rentekostnad av påløpt pensjonsforpliktelse	-31 585 820	-5 352 069	-5 232 397	-42 170 286
Administrasjonskostnader				-
Utbetalinger pensjonar for året	23 741 624	2 607 927	-	26 349 551
Amortisert estimatavik	6 484 956	3 781 147	13 835 129	24 101 232
Pensjonsforpliktelse 31.12.2018 = UB	-809 360 517	-137 849 831	-144 532 524	-1 091 742 872
Pensjonsmidler 31.12.2017 = IB	695 477 340	117 256 542	101 293 258	914 027 140
Forventa avkastning av pensjonsmidlane	32 776 802	5 414 569	3 894 633	42 086 004
Innbetaling pensjonsmidlar	46 079 279	8 828 294	9 346 996	64 254 569
Administrasjonskostnader	-2 635 894	-476 691	-282 310	-3 394 895
Utbetalinger pensjonar for året	-23 741 624	-2 607 927	-	-26 349 551
Amortisert estimatavik	23 045 162	195 379	-13 096 245	10 144 296
Pensjonsmidler 31.12.2018 = UB	771 001 065	128 610 166	101 156 332	1 000 767 563
Netto pensjonsforpliktelse	-38 359 452	-9 239 665	-43 376 192	-90 975 309
Arbeidsgjevaravgift av netto pensjonsforpliktelse 31.12.2018	-5 408 683	-1 302 793	-6 116 043	-12 827 519
Endring arb.gj.avg netto p.forpliktelse i 2018	5 964 738	846 937	-3 439	6 808 236

Akkumulert og amortisert premieavvik 2018 §13-1 nr e og §13-4 nr c,d,e

	7	7	7	7
Antall år premieavvik skal dekkes inn på (1 eller 7)	7	7	7	7
Akkumulert premieavvik 31.12.2017	69 136 371	1 973 639	-2 067 123	69 042 887
Sum amortisert premieavvik	12 627 874	410 859	-399 584	12 639 149
Arbeidsgiveravgift av sum amor. Premieavvik	1 780 530	57 931	-56 341	1 782 120
Akkumulert premieavvik 31.12.2018	69 281 485	3 592 901	-2 430 812	70 443 574
Arb.gj.avg på akkumulert premieavvik 31.12.2018	9 768 689	506 599	-342 744	9 932 544

Føresetnader for berekningane:

	KLP18	KLP13	SPK
Avkastning på pensjonsmidlane	4,50 %	4,50 %	4,20 %
Diskonteringsrente	4,00 %	4,00 %	4,00 %
Årleg lønsvekst	2,97 %	2,97 %	2,97 %
Årleg auke i G	2,97 %	2,97 %	2,97 %
Årleg regulering av pensjonar	2,97 %	2,97 %	2,97 %

Amortiseringsperioden er ulik ut i frå kva år premieavviket har oppstått:

2002 - 2010: 15 år

2011 - 2013: 10 år

2014 - dd: 7år

KLP18 er hovudordninga til kommunen. KLP13 er sjukepleiarordninga og SPK er Statens pensjonskasse for lærarar.

5.4.5 Garantiar

Person, firma, organisasjon	Garantiansvar pr 31.12.2018 (i kr)	Garantien utløper (år)
BIR AS (del av ansvar)	718 404	2033
Kommunalbanken (Ferde) Jondalstunneler	29 025 000	2024
Heradet sitt garantiansvar pr 31.12.18	29 743 404	

5.4.6 Varige driftsmidler

1. Bokført verdi pr. 31.12.2018

	05ÅR	10ÅR	20ÅR	40ÅR	50ÅR	TOMT	Sum
Akkumulert anskaffelseskost pr. 01.01.18	23.040	22.563	110.257	1.316.509	244.478	55.399	1.772.246
Akkumulerte/reverserte nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Akkumulerte ordinære avskrivninger pr. 01.01.18	-7.764	-11.582	-23.864	-275.751	-75.192	0	-394.154
Bokført verdi 01.01.18	15.276	10.981	86.394	1.040.758	169.285	55.399	1.378.092
Tilgang i året	5.327	4.135	51.216	56.721	26.719	3.543	147.661
Avgang i året	0	0	0	0	0	0	0
Delsalg i året	0	0	0	0	0	0	0
Årets ordinære avskrivninger	-2.591	-2.136	-4.465	-32.735	-4.816	-33	-46.776
Årets nedskrivninger	0	0	0	0	0	-50	-50
Årets reverserte nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Bokført verdi 31.12.18	18.011	12.980	133.145	1.064.744	191.188	58.859	1.478.928

2. Anskaffelseskost pr. 31.12.2018

	05ÅR	10ÅR	20ÅR	40ÅR	50ÅR	TOMT	Sum
Akkumulert anskaffelseskost pr. 01.01.18	23.040	22.563	110.257	1.316.509	244.478	55.399	1.772.246
Akkumulerte/reverserte nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Tilgang i året	5.327	4.135	51.216	56.721	26.719	3.543	147.661
Avgang i året	0	0	0	0	0	0	0
Delsalg i året	0	0	0	0	0	0	0
Årets nedskrivninger	0	0	0	0	0	-50	-50
Årets reverserte nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Akkumulert anskaffelseskost pr. 31.12.18	28.366	26.698	161.473	1.373.230	271.197	58.892	1.919.857
Akkumulerte ordinære avskrivninger pr. 31.12.18	-10.355	-13.718	-28.329	-308.486	-80.009	-33	-440.929
Bokført verdi 31.12.18	18.011	12.980	133.145	1.064.744	191.188	58.859	1.478.928

3. Endringer i anleggsmidler som påvirker kapitalkonto pr. 31.12.2018

	05ÅR	10ÅR	20ÅR	40ÅR	50ÅR	TOMT	Sum
Kostpris v/tilgang i året	5.327	4.135	51.216	56.721	26.719	3.543	147.661
Salossum v/avgang i året	0	0	0	0	0	0	0
Delsalg i året	0	0	0	0	0	0	0
Årets ordinære avskrivninger	-2.591	-2.136	-4.465	-32.735	-4.816	-33	-46.776
Årets nedskrivninger	0	0	0	0	0	-50	-50
Årets reverserte nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Sum endring kapitalkonto	2.735	2.000	46.751	23.986	21.903	3.460	100.835
Avgang i året (bokført verdi)	0	0	0	0	0	0	0
Salossum v/salg	0	0	0	0	0	0	0
Negativt verdiavvik v/salg	0	0	0	0	0	0	0
Positivt verdiavvik v/salg	0	0	0	0	0	0	0

05ÅR = Edb-utstyr, kontormaskiner o.l.

10ÅR = Anleggsmaskiner, maskiner, inventar, utstyr, verktøy og trans

20ÅR = Brannbilar, parkeringplassar, tekniske anlegg

40ÅR = Bustader, skular, bhq, idrettshallar, vegar, ledningsnett

50ÅR = Lagerbygg, adm.bygg, sjukeheimar, kulturbygg, brannstasjon

TOMT = Tomt/grunn

5.4.7 Aksjar og partar

Konto	Konto (T)	Eigarandel	2018	2 017	Endring
22163001	Biblioteksentralen SA	Samvirkeleg	2 100	2 100	0
22163003	LL Det Norske Teatret	0,00 %	1	1	0
22165003	Bir AS	0,33 %	996 000	996 000	0
22165004	Sandvenhagen Næringsbygg AS (Norheimsund Ind.)	Konkurs i 2015	1	1	0
22165006	Hardangerbrua AS	6,66 %	0	10 000	-10 000
22165008	Hardanger AKS AS (Storeholmen)	45,50 %	475 000	475 000	0
22165011	Kommunekraft AS	0,31 %	1 000	1 000	0
22165012	Reisemål Destination Hardanger Fjord AS	6,89 %	34 000	34 000	0
22165013	Hardangervegen AS	13,69 %	50 000	50 000	0
22165014	Kvam kraftverk AS	100 %	10 000 000	10 000 000	0
22165015	BKK aksjeoppskriving	0,90 %	50 576 543	50 576 543	0
22165016	Eigenkap.tilskot KLP	KLP	23 210 462,00	20 769 845	2 440 617
22165017	Kvam bompengeselskap	46,67 %	0	140 000	-140 000
22165018	Jondalstunnelen AS	12 %	0	12 000	-12 000
22165019	Stiftinga Hardanger og Voss Museum	Stifting	56 944	56 944	0
22165021	Øystese Kraft AS	24,40 %	26 847	26 847	0
22165022	Norheimsund Industriservice AS	Konkurs i 2016	1	1	0
22170008	Vikøy vasslag SA	Samvirkeleg	6 000	6 000	0
22170010	Tørvikbygd vasslag SA	Samvirkeleg	50 000	50 000	0
22170013	Stiftinga Hardanger Fartøyvernseier	Stifting	10 000	10 000	0
22170015	Stiftinga Hardanger kunstskule	Stifting	1	1	0
22165023	E134 Haukelivegen AS	2,20 %	10 000	10 000	0
22170017	Næringshagen i Hardanger	9,52 %	50 000	50 000	0
Sum aksjar og andelar per 31.12.2018			85 554 900	83 276 283	2 278 617

5.4.8 Sal av finansielle anleggsmiddel

Det er ikkje seld finansielle anleggsmiddel i 2018.

5.4.9 Låneportefølje

Sjå vedlagt rapport frå BCM for meir detaljar om låneporteføljen.

Konto	Lånenr.	Långjevar	Lånetype	Lånegjeld per 31.12.2018	Innløysing	Rentefot per 31.12.2018	Bindings-
	13542663.B	Husbanken	INNLÅN	583 331	01.08.2020	1,502%	Flytande
	13560979.20	Husbanken	START	3 750 000	01.10.2043	1,504%	Flytande
	13560084	Husbanken	START	8 275 860	01.10.2042	1,504%	Flytande
	13551919	Husbanken	START	2 300 000	01.06.2030	3,700%	01.01.2021
	13550234	Husbanken	START	3 612 057	01.07.2034	3,700%	02.01.2021
	13547281	Husbanken	START	2 693 988	01.07.2028	2,280%	03.01.2022
	13561691.10	Husbanken	START	5 000 000	01.02.2045	1,504%	Flytande
	13555026.B	Husbanken	START	4 772 712	01.05.2029	1,502%	Flytande
	13559304.10.B	Husbanken	START	7 454 152	01.03.2036	1,502%	Flytande
	13560979.10.B	Husbanken	START	15 000 000	01.10.2043	1,385%	01.12.2019
	13563069.10.B	Husbanken	START	17 200 000	01.06.2045	1,385%	02.12.2019
	135674079.10.B	Husbanken	START	9 318 469	01.05.2046	1,385%	03.12.2019
Sum Husbanken				79 960 569			
	8317.53.46069	KLP lån	Fastrentelån	69 000 000	02.09.2024	3,050%	02.09.2024
Sum KLP				69 000 000			
		SEB MB	Obligasjon	100 000 000	12.02.2019	0,988%	12.02.2019
Sum SEB MB				100 000 000			
	NO0010732027	DNB	Fastrentelån	150 000 000	03.03.2020	1,615%	03.03.2020
	NO0010820855	DNB	Obligasjon	150 000 000	12.04.2021	1,775%	12.04.2021
Sum DnB				300 000 000			
	20160504	KBN	Fastrentelån	120 000 000	30.10.2023	2,080%	30.10.2023
	20170171	KBN	Fastrentelån	110 000 000	11.03.2019	1,507%	11.03.2019
	20170550	KBN	Fastrentelån	134 000 000	30.10.2020	1,518%	30.10.2020
	20170551	KBN	Fastrentelån	137 000 000	31.10.2022	1,923%	31.10.2022
	20180527	KBN	Fastrentelån	65 500 000	11.03.2019	1,318%	11.03.2019
Sum Kommunalbanken				566 500 000			
Sum andre lån				1 035 500 000			
Sum lån pr. 31.12.2018				1 115 460 569			

Kommentar til tabell: Tabellen viser spesifikasjon av langsiktig gjeld eksklusiv pensjonsforpliktingar, som er i eigen note.

Fordeling mellom fast og flytande rente:		
Fastrentelån	1 085 624 514	97,3 %
Lån med flytande rente	29 836 055	2,7 %
Total lånegjeld	1 115 460 569	

Minimumsavdrag 2018

	Rekneark modell	3,5% av gj.snitt lånesaldo
Total lånegjeld pr 31.12.2018	1 035 500 000	1 035 500 000
Total lånegjeld pr 31.12.2017		970 589 260
Gj.snitt lånesaldo 2018		1 003 044 630
Veid levetid	35,8748	
Minimumsavdrag	28 864 280	35 106 562
Betalt avdrag	35 089 260	35 089 260
Betalt meir/mindre i avdrag	6 224 980	-17 302

* Formidlingslån (etableringslån og startlån) vert haldne utanfor i denne samanhengen.

**Fylkesmannen si anbefaling er at minimumsavdraget skal ligga mellom 3,5 %-4,0 % av lånesaldo

5.4.10 Obligasjonsportefølje

Konto	Utgjevar	Pålydande	Likningsverdi 2018	Marknadsverdi
21120089	Toten Sparebank 17/22	4 000 000	4 028 290	4 028 290
21120115	Tinn Sparebank 14/19	10 000 000	10 073 700	10 073 700
21120121	Gjensidige Bank ASA 15/19	35 000 000	35 197 244	35 197 244
21120122	Sparebank 1 SR-bank ASA 16/22	9 000 000	9 148 973	9 148 973
21120124	Sparebanken Hedmark 17/22	12 000 000	12 082 767	12 082 767
21120125	Sandnes Sparebank 18/23	12 000 000	12 032 653	12 032 653
21120126	Sparebank 1 Ringerike Hadeland 15/21	7 000 000	7 114 881	7 114 881
21120127	Sparebanken Sør 16/22	10 000 000	10 235 959	10 235 959
21120128	Sparebank 1 Ringerike Hadeland 18/22	5 000 000	4 984 500	4 984 500
21120129	Surnadal Sparebank 18/23	15 000 000	14 869 850	14 869 850
21120130	Sparebanken Hedmark 15/21	15 000 000	15 349 952	15 349 952
21120131	Helgeland Sparebank 18/21	35 000 000	34 979 933	34 979 933
	SUM	169 000 000	170 098 702	170 098 702

*Obligasjonane er finansielle omløpsmiddel som vert vurdert til verkeleg verdi, det vil seia at likningsverdi er lik marknadsverdi.

5.4.11 Avsetjingar og bruk av avsetjingar**Del 1 Alle fond avsetninger og bruk av avsetninger drifts- og investeringsregnskapet**

Alle fond	Regnskap 2018	Regnskap 2017
Avsetninger til fond	58 612 014,00	37 238 517,00
Bruk av avsetninger	-20 042 627,00	-21 980 692,00
Regnskapsmessig merforbruk/udekket		0,00
Netto avsetninger	38 569 387,00	15 257 825,00

Del 2 Disposisjonsfond avsetninger og bruk av avsetninger

Disposisjonsfond	Regnskap 2018
IB 01.01	50 703 223,00
Avsetninger driftsregnskapet	31 006 155,00
Bruk av avsetninger driftsregnskapet	1 474 161,00
Bruk av avsetninger investeringsregnskapet	0,00
UB 31.12	80 235 217,00

Overføring	Regnskap 2018
Overført fra drifts- til investeringsregnskapet	17 242,00

Del 3 Bundet driftsfond avsetninger og bruk av avsetninger

Bundet driftsfond	Regnskap 2018
IB 0101	52 448 915,00
Avsetninger	15 470 719,00
Bruk av avsetninger driftsregnskapet	4 980 987,00
Bruk av avsetninger investeringsregnskapet	86 240,00
UB 31.12	62 852 407,00

UB 31.12 viser saldo på bundet driftsfond. Bruk av fondets midlar er bunde til bestemte føremål og kan ikkje endrast av heradstyret.

Del 4 Ubundet investeringsfond avsetninger og bruk av avsetninger

Ubundet investerings fond	Regnskap 2018
IB 0101	69 178 795,00
Avsetninger	7 624 659,00
Bruk av avsetninger	13 029 239,00
UB 31.12	63 774 215,00

Del 5 Bundet investeringsfond avsetninger og bruk av avsetninger

Bundet investerings fond	Regnskap 2018
IB 0101	26 985 347,00
Avsetninger	3 248 580,00
Bruk av avsetninger	472 000,00
UB 31.12	29 761 927,00

UB 31.12 viser saldo på bundne investeringsfond. Bruk av fondets midlar er bunde til bestemte investeringsføremål og kan ikkje endrast av heradstyret.

5.4.12 Kapitalkonto

KAPITALKONTO			
01.01.2018 Balanse	-	01.01.2018 Balanse	340 248 161
(underskudd i kapital)		(kapital)	
Debetposterings i året:		Kreditposterings i året:	
Salg av fast eiendom og anlegg	-	Aktivisering av fast eiendom og anlegg	144 870 592
Nedskrivninger fast eiendom	(2 740 644)	Oppskrivning av fast eiendom	-
Avskrivning av fast eiendom og anlegg	46 775 755		
Salg av utstyr, maskiner og transportmidler	-	Aktivisering av utstyr, maskiner og transportmidler	-
Nedskrivning av utstyr, maskiner og transportmidler	-	Oppskrivning av utstyr, maskiner og transportmidler	-
Avskrivninger av utstyr, maskiner og transportmidler	-	Kjøp av aksjer og andeler	2 440 617
Salg av aksjer og andeler	162 000	Oppskrivning av aksjer og andeler	-
Nedskrivning av aksjer og andeler	-	Utlån formidlings/startlån	3 589 676
Avdrag på formidlings/startlån	5 637 011	Utlån sosial lån	-
Avdrag på sosial lån	-	Utlån egne midler	-
Avdrag på utlånte egne midler	41 615	Utlån næring	-
Avdrag på næringsutlån	-	Oppskrivning utlån	-
Avskrivning sosial utlån	-	Avdrag på eksterne lån	37 494 933
Avskrevet andre utlån	-	Urealisert kursgevinst utenlandslån	-
Bruk av midler fra eksterne lån	131 348 812	UB Pensjonsmidler (netto)	86 740 423
Urealisert kurstap utenlandslån	-	Estimatavvik pensjonmidler	-
UB Pensjonsforpliktelse (netto)	-	Reversing nedskrivning av fast eiendom	-
Aga netto pensjonsmidler/forpliktelse	(6 808 236)	Aga netto pensjonsmidler/forpliktelse	-
Estimatavvik pensjonforpliktelse	38 455 059	Reversing nedskrivning av utstyr, maskiner og transportmidler	-
31.12.2018 Balanse, Kapitalkonto	402 513 030	31.12.2018 Balanse, (underskudd i kapitalen)	-

5.4.13 Gebyrfinansierte sjølvkosttenester

Kvam herad har utarbeida etterkalkyle for betalingstenestar i høve til Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester (H-3/14, KMD, feb. 2014). Kommunen nyttar sjølvkostmodellen Momentum Selvkost Kommune.

Sjølvkost inneber at kommunen sine kostnader med å tilverke tenestene skal dekkjast av gebyra som brukarane av tenestene betalar. Kommunen har ikkje anledning til å tene pengar på tenestene. For å kontrollere at dette ikkje skjer må kommunen, etter kvart rekneskaps år, utarbeide ei sjølvkostkalkyle som viser sjølvkostrekneskapen for det einskilde gebyrområdet. Elementa i ei sjølvkostkalkyle avvik frå kommunen sitt ordinære driftsrekneskap på einskilde område og dei to rekneskapane vil, som dømet nedanfor viser, ikkje vere direkte samanliknbare.

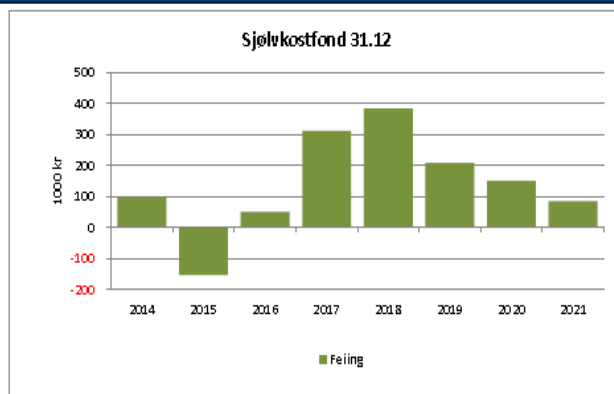
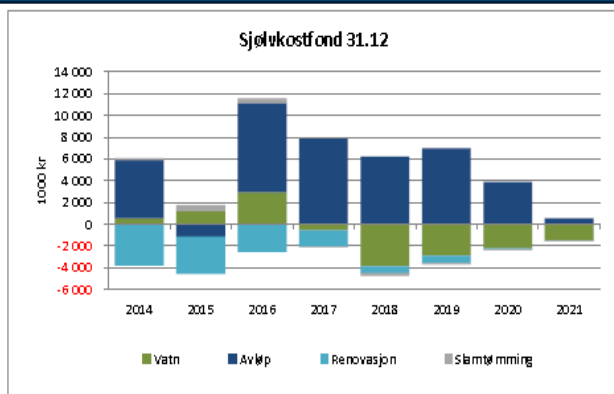
Ulikheiter mellom kommunen sitt rekneskap og sjølvkostrekneskapen	Rekneskapsresultat	Sjølvkostkalkyle
Gebyrinntekter	8 800 000	8 800 000
Andre driftsinntekter	20 000	20 000
Driftsinntekter	8 820 000	8 820 000
Direkte driftsutgifter	5 700 000	5 700 000
Avskrivningskostnad	1 750 000	1 580 000
Kalkulatorisk rente	0	1 140 000
Indirekte driftsutgifter (netto)	0	240 000
Driftskostnader	7 450 000	8 660 000
Resultat	1 370 000	160 000

I sjølvkostkalkylen inngår rekneskapsmessige driftsinntekter, driftsutgifter eksklusiv rekneskapsmessige avskrivningar, kalkulatoriske avskrivningar og rentekostnader, og fordelte indirekte driftsutgifter (administrasjonsutgifter).

Ved berekning av kalkulatoriske avskrivningar skal det i sjølvkostberekningane gjerast fråtrekk av framandfinansiering. Kalkulatorisk rentekostnad inngår ikkje i kommunen sitt driftsregnskap, men representerer ei alternativ avkastning som kommunen går glipp av ved at kapital er bunden i anleggsmidlar. Den kalkulatoriske rentekostnaden bereknast med utgangspunkt i anleggsmidlane sin restavskrivingsverdi og ei kalkylerente. Kalkylerenta er årsgjennomsnittet av 5-årig SWAP-rente + 1/2 %-poeng. I 2018 var denne lik 2,37 %.

Retningslinjene fastsett reglar for fordeling av relevante administrasjonsutgifter som kan inngå i sjølvkostgrunnlaget. Vidare er det bestemd at eventuelle overskot skal avsetjast til bundne sjølvkostfond. Eit overskot frå eit enkelt år skal først attende til brukarane i form av lågare gebyr innanfor ein femårsperiode. Ein generasjon brukarar skal ikkje subsidiere neste generasjon, eller omvendt. Kostnadane ved tenestene som ytast i dag skal dekkjast av dei brukarane som dreg nytte av tenesta. Dette inneber at dersom kommunen har overskot som er eldre enn fire år, så må dette i sin heilskap gå til reduksjon av gebyra i det kommande budsjettåret. Til dømes så må eit overskot som stammar frå 2018 i sin heilskap vere disponert innan 2023.

I tillegg til å utarbeide ei etterkalkyle for kvar betalingsteneste må kommunen også utarbeide forkalkyler i forkant av budsjettåret for å estimere drifts- og kapitalkostnader for neste økonomiplanperiode. Forkalkylane gjev grunnlaget for kommunen sine gebyrsatsar. Ved budsjettering er det ei rekke usikre faktorar, her under framtidig kalkylerente, utvikling i antal brukarar og generell etterspurnad. I tillegg til å overhalde generasjonsprinsippet bør kommunen ha målsetjing om minst mogleg svingingar i dei kommunale gebyra.



2018	Vatn	Avløp	Renovasjon	Feiing	Slam- tømming	Totalt
Etterkalkyle selvkost						
Gebyrinntekter	13 721 208	10 362 189	1 613 562	1 653 930	1 907 987	29 258 876
Øvrige driftsinntekter	68 033	35 548	9 955	0	0	113 536
Driftsinntekter	13 789 241	10 397 737	1 623 517	1 653 930	1 907 987	29 372 412
Direkte driftsutgifter	7 154 836	6 130 363	262 376	1 539 098	2 071 118	17 157 791
Avskrivningskostnad	6 350 831	3 274 115	351 344	0	0	9 976 290
Kalkulatorisk rente (1,98 %)	3 527 144	2 646 080	73 658	0	0	6 246 881
Indirekte netto driftsutgifter	287 686	257 911	4 590	48 597	45 028	643 812
Sjablommessig indir. kap.kostnad (5 % av ind.dr.kostn.)	14 384	12 896	230	2 430	2 251	32 191
Driftskostnader	17 334 882	12 321 364	692 198	1 590 124	2 118 397	34 056 965
Foreløpig resultat	-3 545 641	-1 923 627	931 319	63 806	-210 410	-4 684 553
+ Subsidiert	0	0	0	0	0	0
Resultat	-3 545 641	-1 923 627	931 319	63 806	-210 410	-4 684 553
Kostnadsdekning i %	79,5 %	84,4 %	234,5 %	104,0 %	90,1 %	86,2 %
Selvkostfond 01.01	0	7 839 421	0	311 038	0	8 150 460
+ Avsetning til selvkostfond	0	0	0	71 934	0	71 934
- Bruk av selvkostfond	-50 241	-1 813 190	0	0	0	-1 863 431
+ Kalkulert renteinntekt selvkostfond (1,98 %)	0	164 393	0	8 128	0	172 521
Selvkostfond 31.12 (inkl. rente)	-50 241	6 190 624	0	391 100	0	6 531 484
Fremførbart underskudd 01.01	-567 527	0	-1 501 368	0	-61 300	-2 130 195
+ Inndekning av fremførbart underskudd	0	0	886 747	0	0	886 747
- Underskudd til fremføring	-3 565 307	0	0	0	-214 355	-3 779 662
- Kalkulert rentekostnad fremførbart underskudd (1,98 %)	-52 239	0	-24 664	0	-3 946	-80 849
Fremførbart underskudd 31.12 (inkl. rente)	-4 185 073	0	-639 285	0	-279 601	-5 103 959

6 Statuskommentar til budsjettvedtak, HST-069/17

Nummer	Tekst	Status
1.	Økonomiske rammer	
a.	Budsjettet for 2018 er definert gjennom obligatoriske hovudoversikter for drift og investering. Rådmannen får fullmakt til å fordela driftsramma på tenesteområda i budsjettskjema 1B. Investeringsbudsjettet vert fordelt per investeringsprosjekt i tråd med budsjettskjema 2B.	Eventuelle endringar er kommentert i årsmeldinga.
b.	Avgiftsbudsjett og kommunale gebyr vert vedteke i eiga sak, i samsvar med føresetnader i driftsbudsjettet.	Vedtak lagt til grunn for utfakturering i 2018.
c.	Rådmannen får fullmakt til å fordela lønspott og fellesutgifter på tenesteområda.	Det meste av lønspotten vart fordelt på 2. tertial.
d.	Rådmannen får fullmakt til å justera budsjettet som følge av tekniske endringar som t.d. endringar i KOSTRA-oppsett eller kommunale rekneskapsstandardar.	Ingen større KOSTRA-endringar.
e.	Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om kjøp av maksimalt 2 bustader på inntil 5 mill. kr. Eventuelle kjøp vert finansiert med lån. Eventuelle kjøp utover dette skal framleggjast FSK for godkjenning før kjøpekontrakt vert signert	1 hus kjøpt til 2,95 mnok.
f.	Rådmannen får fullmakt til å bruka opp til 2 mill. kr per krisehending som strakstiltak i eventuelle krisesituasjonar.	Har ikkje vore aktuelt.
g.	Netto inntekter frå heimfalls- og konsesjonskraft utover opphavleg budsjett for 2018, skal setjast av i eit kraftfond (disposisjonsfond).	Det vart sett av 15,1 mnok til kraftfond.

2.	Finans- og gjeldsfullmakter	
a.	Rådmannen får fullmakt til å oppretthalda trekkrett i kontosystemet til Kvam herad, i tråd med reglement for finans- og gjeldsforvaltning (HST-088/16), vedteke 27.09.2016. Trekkretten for 2018 skal vera på inntil 40 mill. kr	Trekkrett på 40 mnok er oppretthalden.
b.	Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om opptak av nye obligasjonslån, sertifikatlån eller andre lån til finansiering av investeringsprosjekt etter kvart som dei vert vedtekne, samt å avtala nærare lånetidspunkt og lånevilkår, og underteikne lånekontraktar. Lånebehovet for 2018 er på 226,5 mill. kr med fråtrekk av ubrukne lånemidlar pr. 1.1.2018.	Det er teke opp eit lån på 100 mnok i 2018. Ubrukte lånemidlar er på -3,4 mnok per 31.12.18.
c.	Rådmannen får fullmakt til å inngå avtale med Husbanken om inntil 10,0 mill. kr. i lån til vidare utlån (Startlån).	Det stod att 9,7 mnok i ubrukne lånemidlar frå tidlegare år per. 01.01.2018. Det vart derfor ikkje teke opp nye lån i 2018. Ubrukte lånemidlar er på 6,1 mnok per 31.12.18.
d.	Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om refinansiering av eksisterande lån, til å inngå avtale om lånetidspunkt og lånevilkår, samt underteikne lånekontraktar.	Sjå gjeldsrapport for oversikt over refinansiering.
e.	Det skal betalast 35 mill. kr i avdrag i 2018 på ordinære lån og 2,5 mill. kr i Husbanklån. Rådmannen står fritt til å betala budsjetterte avdrag på dei lån han finn føremålstenleg, uavhengig av opphavleg vedtak.	Det er betalt 35,1 mnok i avdrag i 2018 og 2,4 mnok i avdrag til Husbanken.
3.	Skatt på eige og inntekt	
	Skatt på eige og inntekt vil verta utlikna med maksimalsatsane som Stortinget fastset. Avsetnad til skattemargin skal vera på 10%.	Lagt til grunn i skatterekneskapen

4.	Eigedomsskatt	
a.	Eigedomsskatt vert utskrive for 2018 i tråd med forskrift	Utført
5.	Sal av heimfalls- og konsesjonskraft	
a.	Rådmann får fullmakt til å selja heimfallskraft (106,7 GWh/år) og konsesjonskraft (60,9 GWh/år) i spotmarknaden. Rådmannen har fullmakt til å inngå faste kontraktar i økonomiplanperioden, i tråd med HST-010/16 – Strategi for sal av kraft	Det vart inngått fastprisavtalar for 3. og 4. kvartal på konsesjonskrafta, medan heimfallskrafta vart seld i spotmarknaden.
6.	Møtegodtgjersla og andre politiske godtgjersler	
a.	Møtegodtgjersla for 2018 er kr 1.000 i tråd med HST-070/15, «Arbeidsvilkår for folkevalde i Kvam herad 2015-2019»	Lagt til grunn for utbetalingar i 2018
b.	Godtgjersle til ordførar, varaordførar og leiar for næring, plan og bygg, vert fastsett i tråd med «Arbeidsvilkår for folkevalde i Kvam herad 2015-2019»	Lagt til grunn for utbetalingar i 2018

7.	Busetjing av flyktningar	
a.	Kvam herad skal ta i mot 20 flyktningar i 2018. Talet er inklusiv fameligjenforening.	I 2018 er det tatt i mot 10 flyktningar. Integreringstilskotet i 2018 var 20 mnok, 1,7 mnok lågare enn i 2017.
Politiske tilleggspunkt		
1.	Utfylling i sjø i Øystese sentrum, jf. Vedtak i NPB 30. Oktober 2017. Tiltaket er i samsvar med sentrumsutviklinga for Øystese, og no er det tilgang på rimelege masser i nærområdet. Kvam heradsstyre løyver 1.000.000 som vert finansiert frå næringsfondet til reg.endring, grunnundersøking, konkurransegrunnlag mv. Vidare vert det oppretta eit nytt prosjekt med 8.500.000 til utfyllinga og skal leggjast inn som investering med 4 mill. i 2020 og 4,5 mill. i 2021. Prosjektet skal finansierast med inntekter frå eigedomssal. Beløpet vert mellomfinansiert gjennom lån frå Bustadfelt-fondet inntil nødvendige salsinntekter er oppnådd.	Miljøkartlegging er utført og arbeidet er i gang i tråd med planar.
2.	Kvam heradsstyre ber rådmannen om å utgreia sak om korleis me kan ta heim matproduksjonen i kommunal drift, til institusjonar og heimebuande i Kvam herad, saka skal leggjast fram innan utgangen av 2018. Saka skal omhandla matomsorg, lokal produksjon og levering. Bruk av lokale råvarer og matkultur. Etablering av VTA og AFT plasser i produksjon og levering.	Saka utsett til 2019 for å innhenta erfaringar frå Gloppen kommune.
3.	Kvam heradsstyre ber rådmannen vurdere kapasitet og framtidig behov på dei to største barneskulane i Kvam. Sak på dette må leggjast fram innan juni 2018	Heradsstyre sak vart lagt fram i 2018 med vedtak om at rådmannen i 2019 legg fram prosjektplan for utbetring av Øystese skule, samt tilråding om utviding av uteområde på Norheimsund skule
4.	Ramma for barnehage vert auka med 300.000 med formål å holde sommerope.	Gjennomført sommarope barnehage i Norheimsund og Øystese. Oppmøte var under halvparten av dei 40 påmeldte. Tilbudet vert vidareført eit år til, denne gongen med bindande påmelding sommaren 2019.

5.	Forprosjekt KVBR skal leggjast fram for politisk behandling før ev. kjøp av tomt.	Arbeid med forhandlingar er gjennomført i 2018. Politisk sak vert lagt fram i første møtebolc 2019
6.	Kommunale bygg som ikkje er i bruk, eller er planlagt brukt til kommunal verksemd, skal seljast.	Fitjadalsvegen 102, Gnr. 44, bnr. 456 er seld.
7.	Rådmann skal ved framlegging av tertialrapportar for 2018 utarbeida ei side med enkle nøkkeltal og grafar. Følgande nøkkeltal og grafar skal framleggjast: Befolkningsutvikling, skatteinngang, driftsinntekter mot budsjett, driftsutgifter mot budsjett, finanskostnader mot budsjett, finansinntekter mot budsjett, netto driftsresultat mot budsjett, bruk av fond og avsetjing til fond.	Er innarbeid i tertialrapportar
8.	Tilskot til Grannehjelpa i 2018 kr 1040 000 auken skal finansierast med redusert overføring til disposisjonsfond	Tilskot er utbetalt i tråd med vedtak.

7 Nøkkeltaloversikt

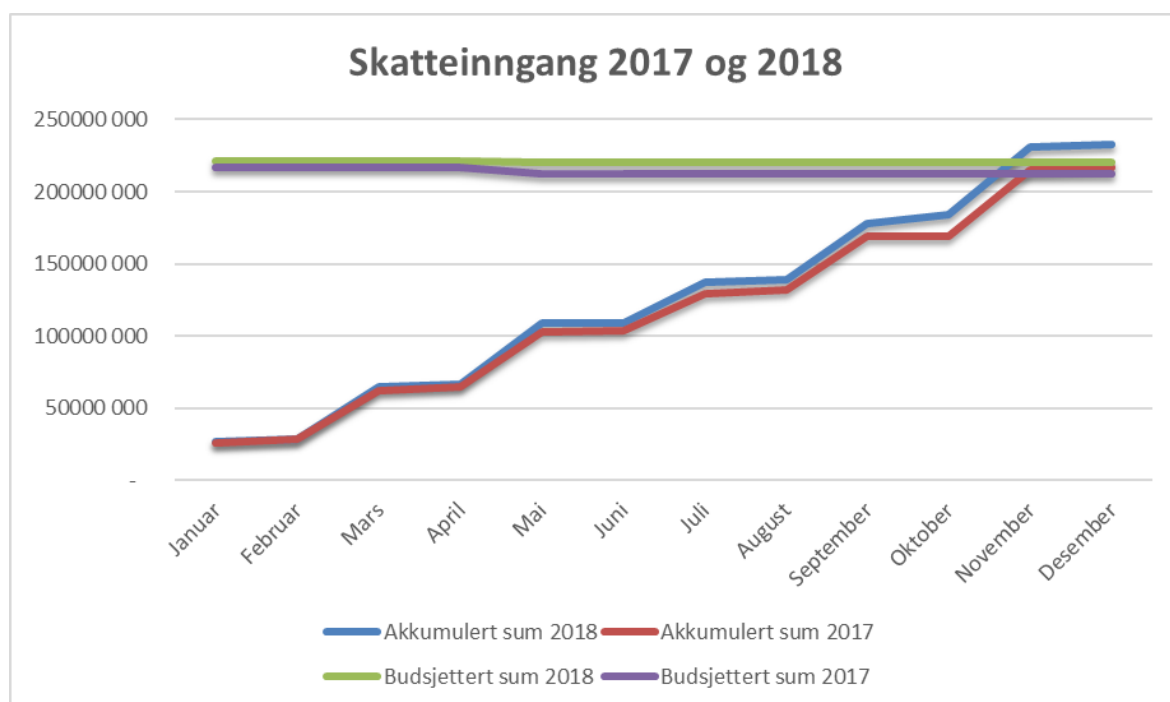
7.1 Folketalutvikling

Folketalet i Kvam går ned frå 3. kvartal 2017 til 3. kvartal 2018. Fødselsoverskotet svingar rundt null, medan det er netto innflytting som har gjeve endringane.

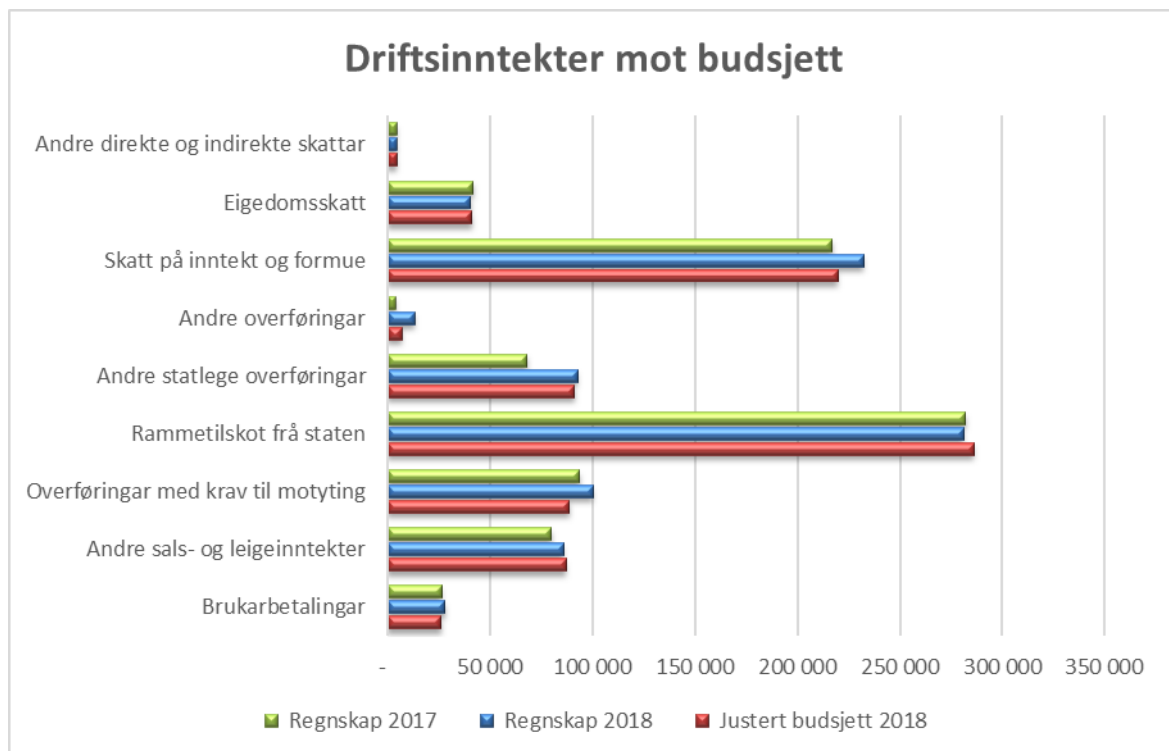
01223: Befolkning og endringar hittil i år, etter statistikkvariabel og kvartal (u). Kvam.



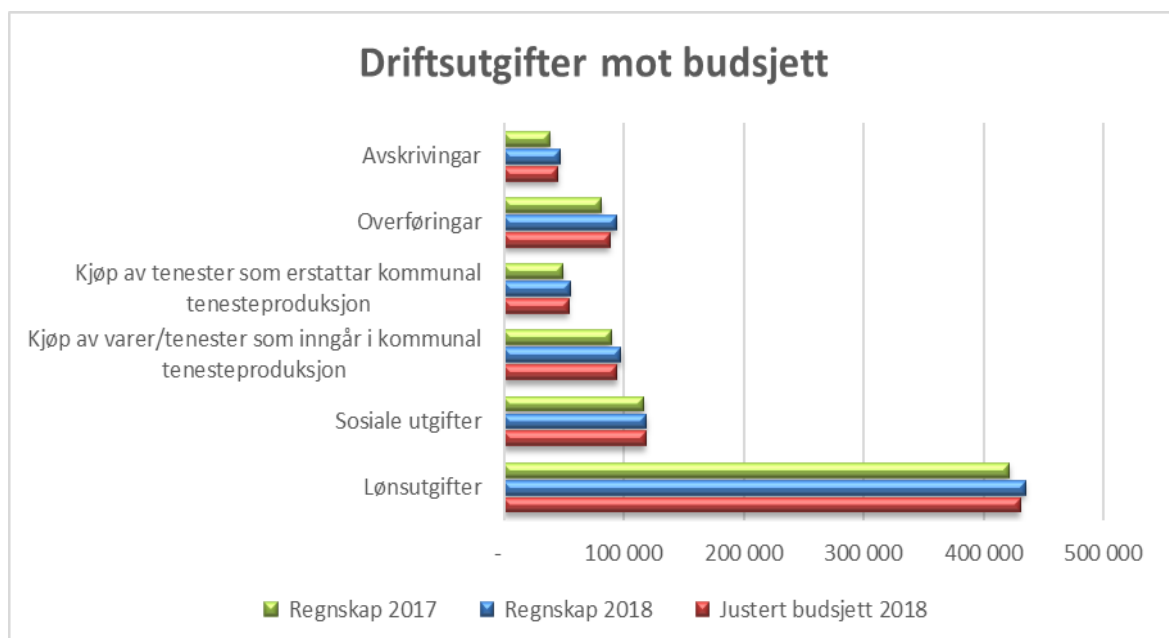
7.2 Skatteinngang



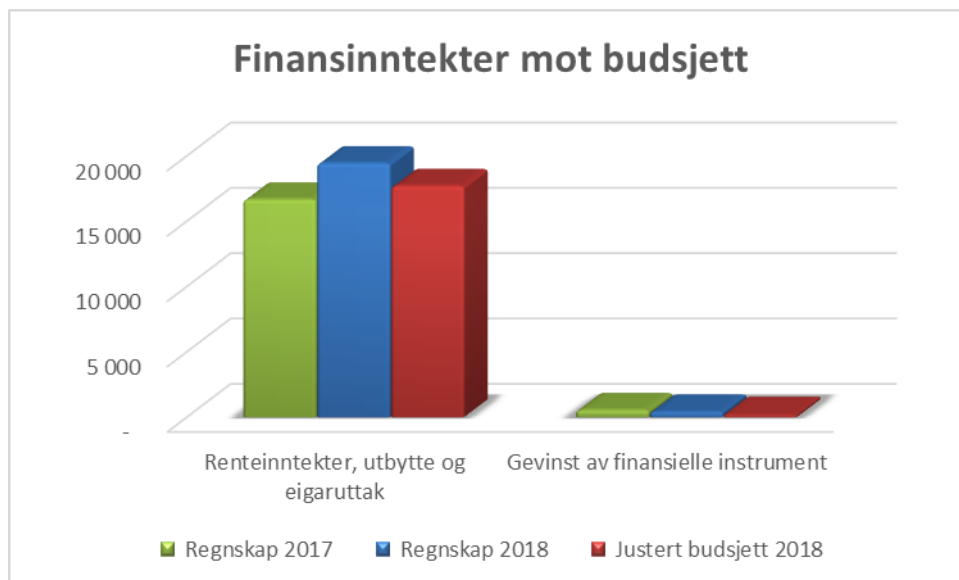
7.3 Driftsinntekter mot budsjett



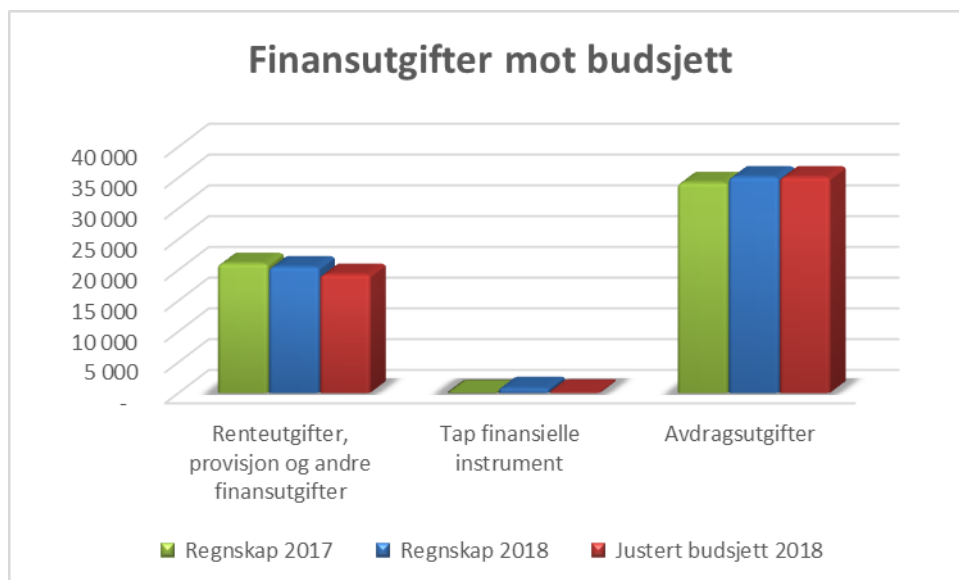
7.4 Driftsutgifter mot budsjett



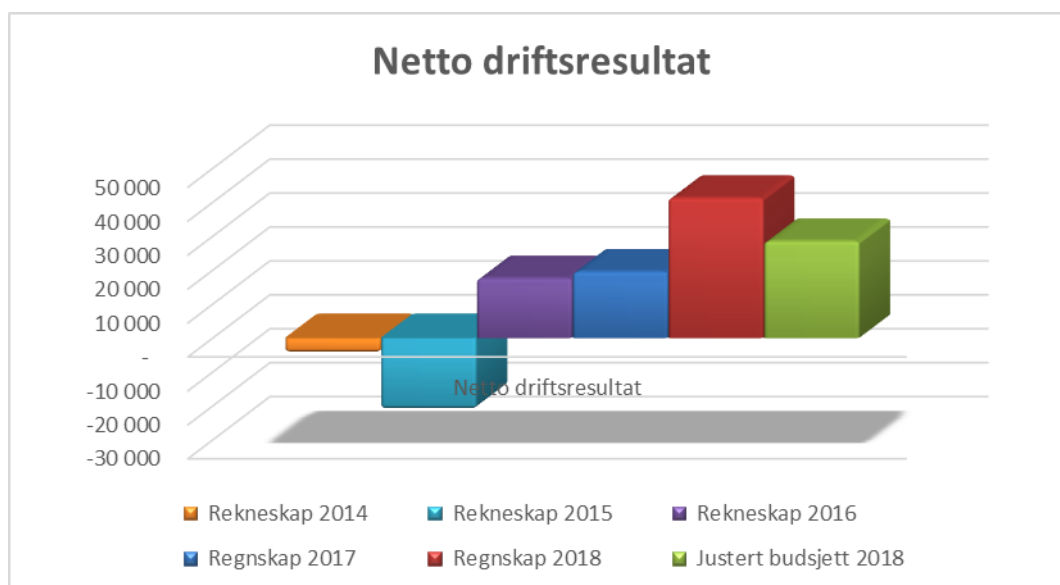
7.5 *Finansinntekter mot budsjett*



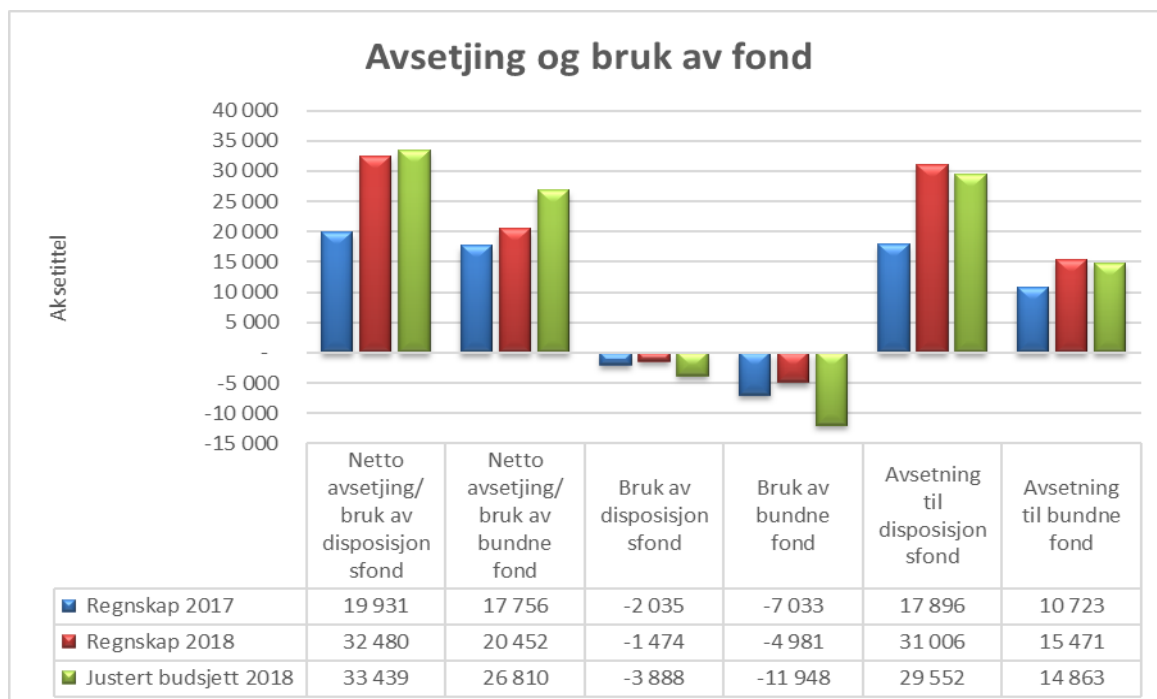
7.6 *Finansutgifter mot budsjett*



7.7 Netto driftsresultat mot budsjett



7.8 Fondsdiskoneringar



8 Vedleggoversikt

- Finansrapport
- Gjeldsrapport
- Prosjektoversikt
- Fondsoversikt